

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ:
"Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ"

Επιμέλεια: Σαμοΐλης Συμεών

Επίβλεψη: Πέτρακος Γεώργιος

ΒΟΛΟΣ.

ΙΟΥΝΙΟΣ 2000

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση της παρούσης εργασίας θα ήταν αδύνατη, δίχως την βοήθεια συγκεκριμένων ανθρώπων. Θεωρώ λοιπόν υποχρέωσή μου να ευχαριστήσω τον κ.Πετράκο για τις αρχικές κατευθύνσεις που μου παρείχε καθώς και τους κυρίους Σαράτση και Παντελάδη για τις εύστοχες παρατηρήσεις τους.

100 110 116,6

10/3

6
116,6
110
6,6

Η παρούσα εργασία με θέμα «Η χωροταξική κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ελλάδα» αποτελείται από δύο μέρη . Στο πρώτο παρουσιάζονται και αναλύονται τα θεωρητικά ζητήματα που σχετίζονται άμεσα με το αντικείμενό της, ενώ στο δεύτερο παρουσιάζεται η χωρική και κλαδική διάρθρωση των ιδιωτικών επενδύσεων. Οι προβληματισμοί που αναπτύχθηκαν κατά την εκπόνηση της παρούσης οδήγησαν στο να λάβει αυτή την πιο κάτω μορφή.

Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται εισαγωγικά (κεφάλαιο 1) γενικά εννοιολογικά ζητήματα των επενδύσεων, ορισμοί και διακρίσεις των επενδύσεων. Στη συνέχεια (κεφάλαιο 2) αναλύεται, η σημασία των ιδιωτικών επενδύσεων για την εθνική οικονομία και η συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη και παρουσιάζονται οι επιπτώσεις που έχουν στην περιφερειακή ανάπτυξη. Η έντονη συσχέτιση που υπάρχει μεταξύ της χωροταξικής κατανομής των ιδιωτικών επενδύσεων και του επιπέδου ανάπτυξης των περιοχών της χώρας μας αποτέλεσε την κύρια αφορμή για την συγγραφή του τρίτου κεφαλαίου όπου περιγράφονται οι μορφές του περιφερειακού προβλήματος, διερευνώνται τα αίτια που το προκαλούν και παρουσιάζονται οι θεωρίες εκείνες που επιδιώκουν να ερμηνεύσουν την διαδικασία σχηματισμού των περιφερειακών ανισοτήτων.

Η Ελληνική περιφερειακή πολιτική αποτελεί το αντικείμενο του τέταρτου κεφαλαίου. Το κεφάλαιο αυτό αρχίζει με την επισκόπηση της εθνικής περιφερειακής πολιτικής καταγράφει και αξιολογεί τις προσπάθειες της κεντρικής παρεμβατικής εξουσίας να συμβάλλει στην αντιμετώπιση της άνισης ανάπτυξης που επικρατεί μεταξύ κέντρου και περιφέρειας. Στην συνέχεια παρουσιάζονται τα σημαντικότερα μέτρα που αποσκοπούν στην ισόρροπη και αρμονική οικονομική ανάπτυξη όλων των περιοχών της χώρας. Το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των βασικότερων αναπτυξιακών νόμων που θεσπίστηκαν την τελευταία εικοσαετία. και αποτελεί προπομπό του πέμπτου κεφαλαίου όπου περιγράφονται τα κυριότερα αναπτυξιακά κίνητρα. Μετά την αναφορά στα γενικά στοιχεία των αναπτυξιακών κινήτρων στο κεφάλαιο αυτό ακολουθεί μια περιεκτική αναφορά στα βασικότερα κίνητρα που έχουν εφαρμοστεί κατά καιρούς από την κρατική παρεμβατική πολιτική για την υποβοήθηση και την προσέλκυση των ιδιωτικών. Με το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται το θεωρητικό μέρος της εργασίας όπου σκοπό είχε να αναδείξει, μετά τα δύο πρώτα κεφάλαια, το θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο βασίστηκε η ελληνική περιφερειακή πολιτική των τελευταίων χρόνων, η πρακτική σημασία του οποίου βρίσκεται στον προσδιορισμό του χαρακτήρα των επιμέρους επεμβάσεων και του

ρόλου του κράτους στην αναπτυξιακή διαδικασία με ιδιαίτερη έμφαση της περιφερειακής ανάπτυξης και χωρικής ολοκλήρωσης.

Ο βασικότερος στόχος της εργασίας αυτής, μετά την παράθεση εισαγωγικού χαρακτήρα πρώτου μέρους, είναι η διερεύνηση της χωροταξικής κατανομής και της κλαδικής σύνθεσης των ιδιωτικών επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στην χώρα στα πλαίσια των αναπτυξιακών νόμων 1262/80 και 1892/90.

Η παρουσίαση, ανάλυση και ερμηνεία των στοιχείων που συνθέτουν την επενδυτική παρουσία των παραπάνω αναπτυξιακών νόμων, επιχειρείται σε δύο επίπεδα :σε επίπεδο χωρικό και κλαδικό. Για το λόγο ότι οι αναπτυξιακοί νόμοι αποτελούν τα βασικότερα μέτρα περιφερειακής πολιτικής, που επηρέασαν το επενδυτικό προφίλ της ελληνικής περιφέρειας την τελευταία εικοσαετία η αξιολόγησή τους αποκτά εξαιρετικό ενδιαφέρον στο βαθμό που παρουσιάζει ή διαφορετικά που αποκαλύπτει τις βασικές θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις στην χωροταξική κατανομή και την κλαδική σύνθεση των επενδύσεων. Ως γνωστόν, ο Ν.1262/82 ίσχυσε μέχρι τον Ιούνιο του 1990, οπότε και αναμορφώθηκε από το Ν. 1892/90. Από τις κύριες μεταρρυθμίσεις του Νέου Αναπτυξιακού νόμου είναι η μείωση των δωρεάν επιχορηγήσεων (grants), δίνοντας έμφαση στα φορολογικά κίνητρα. Τα παλαιότερα και πιο διαδεδομένα αναπτυξιακά κίνητρα που εντάσσονται στην ομάδα των φορολογικών απαλλαγών ή ελαφρύνσεων όχι μόνο διατηρούνται αλλά αυξάνονται με το Ν.1892/90, ενώ η χωροταξική διαφοροποίηση των κινήτρων παραμένει ίδια.

Η χωροταξική κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων των αναπτυξιακών νόμων παρουσιάζεται εκτεταμένα στο κεφάλαιο 6, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζεται και το ζήτημα της συγκέντρωσης των επενδύσεων σε συγκεκριμένες περιοχές. Η ανάλυση των στοιχείων επενδύσεων γίνεται σε δύο επίπεδα : σε επίπεδο νομού και επίπεδο περιοχών κινήτρων. Στην συνέχεια καταβάλλεται προσπάθεια να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα της πολιτικής κινήτρων και για τους δύο νόμους, ώστε να εξαχθούν κάποια συνεκτικά συμπεράσματα. Η συσχέτιση της χωροταξικής κατανομής των επενδύσεων συμπληρώνεται με τις κατανομές άλλων, προγενέστερων νόμων, τις συνολικές ιδιωτικές επενδύσεις της περιόδου 1988-97 και το επίπεδο ανάπτυξης των νομών. Το κεφάλαιο 6 στην συνέχεια αναφέρεται στην παρουσίαση των επιμέρους χαρακτηριστικών των επενδύσεων όπως είναι το μέσο ύψος επένδυσης, το μέσο ύψος επένδυσης ανά νέα θέση εργασίας και οι νέες θέσεις εργασίας ανά επένδυση, για τον προσδιορισμό του «τύπου» της επένδυσης. Η αποδοτικότητα των κινήτρων των αναπτυξιακών νόμων κατά νομό και περιοχή ολοκληρώνει το κεφάλαιο 6.

Στο κεφάλαιο 7 γίνεται η παρουσίαση της -κλαδικής και χωρικής διάρθρωσης των επενδύσεων, η διερεύνηση δηλαδή της χωρικής συμπεριφοράς των κλάδων και η κλαδική συμπεριφορά των νομών. Η χωρική συμπεριφορά των κλάδων αναφέρεται στο βαθμό διασπορά στους νομούς της χώρας και η κλαδική συμπεριφορά των νομών στο βαθμό κυριαρχίας ενός ή λίγων κλάδων στην κλαδική τους διάρθρωση. Η παραπάνω ανάλυση στηρίχθηκε στην χρήση εξειδικευμένων δεικτών της περιφερειακής ανάλυσης, όπως είναι οι συντελεστές συμμετοχής, διαφοροποίησης και γεωγραφικής κατανομής.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την περιληπτική παρουσίαση των συμπερασματικών παρατηρήσεων και προτάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.

1.1 Τι είναι επένδυση κατά την έννοια των Εθνικών Λογαριασμών και κατά την αντίληψη των αναπτυξιακών νόμων.

Είναι γνωστό ότι οι επενδύσεις αποτελούν το στρατηγικότερο παράγοντα της ανάπτυξης, γιατί μέσω αυτών κινητοποιούνται, συνδυάζονται και αξιοποιούνται όλοι οι συντελεστές της παραγωγής και της προόδου: το έδαφος, το ανθρώπινο δυναμικό, τα κεφάλαια, η τεχνολογία, η επιχειρηματικότητα. Η πραγματοποίηση όμως αποδοτικών και παραγωγικών επενδύσεων προϋποθέτει την προηγούμενη παρουσίαση και αξιολόγηση άρτιων από κάθε άποψη επενδυτικών σχεδίων. Γι' αυτό και επενδύσεις που υπάγονται σε αναπτυξιακούς νόμους πρέπει να εναρμονίζονται με την "αναπτυξιακή φιλοσοφία" και τους σκοπούς του εκάστοτε νόμου αποκρυσταλλώνοντας την όποια επιχειρηματική ιδέα ή την επισήμανση κάποιας επενδυτικής ευκαιρίας στην προπαρασκευή κατάρτιση και αξιολόγηση ενός επενδυτικού σχεδίου. Έτσι λοιπόν, στα πλαίσια της εργασίας αυτής, οι έννοιες επένδυση και επενδυτικού σχεδίου θεωρούνται ταυτόσημες.

Το σχέδιο επένδυσης είναι μια πολυσύνθετη δραστηριότητα, που αναλαμβάνει κάποιος επιχειρηματικός φορέας (επενδυτής) και απαιτεί μια σειρά από καλά σχεδιασμένες αποφάσεις και ενέργειες διάθεσης σπάνιων πόρων (το κόστος) για να δημιουργηθεί, σε επιλεγμένη θέση μια νέα παραγωγική δραστηριότητα ή να επεκταθεί κάποια υφιστάμενη, που έχει κάποια διάρκεια ζωής και παράγει αγαθά και υπηρεσίες (ωφέλειες), τα οποία ζητούνται στην εσωτερική ή εξωτερική αγορά.

Κατά την έννοια των *Εθνικών Λογαριασμών* επενδύσεις γενικά είναι όλα τα υλικά παραγωγικά αγαθά που δεν καταναλώνονται αμέσως εξολοκλήρου, αλλά προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ή την παραγωγική τους δυναμικότητα σε σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα ως μέσα παραγωγής των επιχειρήσεων (π.χ. οι βιομηχανίες) και του Δημοσίου (π.χ. η υποδομή), με τελικό προορισμό την αύξηση της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες. Οι επενδύσεις (επενδυτική δαπάνη) καλούνται και αγαθά επένδυσης ή κεφαλαιουχικά αγαθά ή σχηματισμός παραγωγικού κεφαλαίου ή επαύξηση του εθνικού πλούτου, γιατί ενισχύουν και επαυξάνουν την παραγωγική βάση της οικονομίας. Αγαθά επένδυσης ή κεφαλαιουχικά αγαθά είναι οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις, τα κτίρια, τα μεταφορικά μέσα, ο μηχανολογικός εξοπλισμός κτλ.

Το αντίθετο της επένδυσης είναι η κατανάλωση, η οποία είναι: όλα τα τελικά αγαθά και υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των τρεχουσών βιοτικών αναγκών και κατά κανόνα εξαφανίζονται μετά τη χρησιμοποίησή τους. Στην κατανάλωση ή τα αγαθά κατανάλωσης (καταναλωτική δαπάνη) περιλαμβάνονται και τα λεγόμενα διαρκή καταναλωτικά αγαθά, όπως το ιδιωτικό αυτοκίνητο, η τηλεόραση, το ψυγείο, η ηλεκτρική σκούπα κ.ά., που αν και δεν εξαφανίζονται κατά τη χρήση τους, εντούτοις κατά την έννοια των Εθνικών Λογαριασμών, θεωρούνται καταναλωτικά αγαθά, γιατί υποτίθεται ότι ικανοποιούν τρέχουσες ανάγκες.

Το κύριο χαρακτηριστικό των αγαθών επένδυσης είναι ότι δεν παύουν να υπάρχουν μετά την παραγωγική χρησιμοποίησή τους, με την έννοια ότι είναι αγαθά διάρκειας. Όλα τα παραγωγικά αγαθά που έχουν διάρκεια ζωής, όπως και όλα τα αποθεματοποιούμενα αγαθά (αποθέματα), επειδή αποτελούν παραίτηση από την τρέχουσα κατανάλωση, έχει καθιερωθεί να θεωρούνται, κατά τη διεθνή πρακτική, ως επενδύσεις.

Για να προσδιοριστεί με ακρίβεια το πεδίο εφαρμογής των αναπτυξιακών κινήτρων που θεσπίζει ο Ν. 1262/82, καθώς και ο μεταγενέστερος Ν. 1892/90 αποφευχθούν ασάφειες, αμφισβητήσεις και προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί στο παρελθόν, οι νόμοι καθορίζουν με σαφήνεια δύο βασικά θέματα:

A. Στα άρθρα 1 του Ν. 1262/82 και Ν. 1892/90 όπως συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε από τους μεταγενέστερους νόμους, εξειδικεύεται και διευρύνεται η έννοια της Παραγωγικής Επένδυσης. Έτσι αυτή δεν αφορά μόνο επενδύσεις της δευτερογενούς παραγωγής και επενδύσεις σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, αλλά επιλεκτικά και άλλες δραστηριότητες πρωτογενούς παραγωγής και υπηρεσιών που υπάγονται στις διατάξεις του άρθρου αυτού.

B. Ποιες κατηγορίες επενδύσεων μπορούν να υπαχθούν και να κάνουν χρήση των ευεργετημάτων του.

Έννοια παραγωγικής επένδυσης (άρθρο 1): Η διάταξη αυτή είναι ιδιαίτερα αναλυτική και εξειδικεύει τα είδη επένδυσης που αναγνωρίζονται από το νόμο, αντίθετα προς τον προηγούμενο Ν.1116 που έκανε μια γενικότερη διατύπωση σχετικά με το τι θεωρείται παραγωγική επένδυση. Στην ουσία όμως οι διαφορές μεταξύ των δύο νόμων είναι ελάχιστες. Και οι δύο νόμοι θεωρούν παραγωγική επένδυση τις κτιριακές εγκαταστάσεις, κύριες και βοηθητικές, το μηχανικό εξοπλισμό και τις διάφορες εγκαταστάσεις λειτουργίας της μονάδας. Και οι δύο νόμοι δεν περιλαμβάνουν στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης τα οικόπεδα, ενώ ο Ν.1262/82 εξαιρεί και τα αγροτεμάχια, επειδή περιέλαβε στις ενισχύσεις και τον πρωτογενή τομέα. Μια άλλη διαφορά είναι ότι ο Ν.1262/82 προβλέπει ενισχύσεις και για αγορά κτιρίων «που η έναρξη της κατασκευής τους έγινε μέσα στην τελευταία

5ετία πριν από τη δημοσίευση αυτού του νόμου , ενώ ο προηγούμενος νόμος αναγνώριζε την απόκτηση μόνο καινούργιων κτιρίων. Επίσης και στους δύο νόμους δε θεωρούνται παραγωγική επένδυση τα στοιχεία που συνήθως αποτελούν το κεφάλαιο κίνησης της επιχείρησης.

Ο Ν.1262/82 εξαιρεί ρητά όπως και ο Ν.1892/90 παραγωγικής επένδυσης τα επιβατικά αυτοκίνητα μέχρι 6 θέσεων, την επίπλωση και τον εξοπλισμό των γραφείων, καθώς και τα οικόπεδα, γήπεδα και αγροτεμάχια. Στο Ν.1116 η αντίστοιχη διάταξη περιορίζεται στη λέξη «οικόπεδα».

Στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης ο πρόσφατος νόμος αναφέρει, μεταξύ των άλλων, τις «δαπάνες επενδύσεων που αποσκοπούν στην εισαγωγή, ανάπτυξη και εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας η, όπως και τις επενδύσεις για την έρευνα και για τη δημιουργία πρότυπων δοκιμαστικών μονάδων (pilot plants). Ο προηγούμενος νόμος αναγνώριζε ως παραγωγική επένδυση τις δαπάνες για όργανα έρευνας και για τη δημιουργία πρότυπων δοκιμαστικών μονάδων. Αλλά η φράση «δαπάνες επενδύσεων που αποσκοπούν στην εισαγωγή, ανάπτυξη και εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας» είναι καινοτομία του Ν.1262/82, που πρέπει να εξηγηθεί. Φυσικά δε δημιουργούν προβλήματα τα όργανα έρευνας ή τεχνολογίας που είναι ενσωματωμένα στα μηχανήματα που αγοράζονται. Προβλήματα δημιουργούν οι «αυλές δαπάνες» των επενδύσεων, προκειμένου για την αγορά τεχνικών γνώσεων, τη χρήση ευρεσιτεχνιών κλπ. Η νομοθεσία μας πάνω σε αυτό το θέμα ήταν και παραμένει ασαφής.

Για πρώτη φορά ο Ν.1262/82 συγκαταλέγει στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης την ανέγερση νέων εργατικών κατοικιών για τη στέγαση του προσωπικού επιχειρήσεων, καθώς και διάφορες επενδυτικές δαπάνες για τη δημιουργία εγκαταστάσεων αναψυχής και συνεστίασης του προσωπικού των επιχειρήσεων. Επίσης για πρώτη φορά, εκτός από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, ενισχύονται και τα κατασκηνωτικά κέντρα (campings), που στο παρελθόν δεν περιλαμβάνονταν στο πρόγραμμα ενίσχυσης του ΕΟΤ, όπως και οι εγκαταστάσεις χειμερινού τουρισμού. Προηγουμένως για το χειμερινό τουρισμό απλώς προβλέπονταν ευνοϊκοί όροι χρηματοδότησης. Τέλος στην έννοια της παραγωγικής επένδυσης περιλαμβάνονται οι δαπάνες μεταφοράς για μετεγκατάσταση παραγωγικών μονάδων και οι δαπάνες διατήρησης και μετατροπής παραδοσιακών κτισμάτων. Και ο προηγούμενος νόμος προέβλεπε ενίσχυση αυτών των δραστηριοτήτων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η αναφορά των οικονομικών δραστηριοτήτων που ενισχύονται με κίνητρα (τομείς, κλάδοι κλπ.) στη διάταξη που κατά βάση περιγράφει την έννοια της επένδυσης είναι μάλλον ατυχής. Η θέση τους θα ήταν στην επόμενη

διάταξη που τιτλοφορείται «υπαγόμενες επιχειρήσεις». Και μάλιστα ένας πιο εύστοχος τίτλος θα ήταν «υπαγόμενες δραστηριότητες».

1.2 Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας των επενδύσεων

Είναι απαραίτητο να επισημάνουμε, ότι η προώθηση μιας επένδυσης δεν είναι εύκολη υπόθεση, γιατί έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα και πολλές απόψεις. Κυριότερες είναι:

- *Η επιχειρηματική άποψη*, ως ανάληψη ευθυνών, πρωτοβουλιών και κινδύνων.
- *Η τεχνική άποψη*, ως διαδικασία τεχνικο-οικονομικού συνδυασμού και μετασχηματισμού πόρων-εισροών σε παραγωγή-εκροή αγαθών και ως πρόβλημα επιλογής του άριστου τεχνολογικού εξοπλισμού.
- - *Η οικονομική άποψη*, ως εξασφάλιση της οικονομικής απόδοσης του σχεδίου επένδυσης, που προκύπτει από τη σύγκριση των πόρων που διατέθηκαν και των οικονομικών αποτελεσμάτων τους.
- - *Η χρηματοδοτική άποψη*, που αναφέρεται στη διερεύνηση της χρηματοδοτικής εφικτότητας για την εξασφάλιση των αναγκαίων χρηματικών κεφαλαίων τα οποία θα χρειαστούν για την ταμειακή εξυπηρέτηση του έργου σε όλες τις φάσεις του.
- - *Η χωροταξική και περιβαλλοντική άποψη*, που αναφέρεται στην επιλογή της άριστης τοποθεσίας για το σχέδιο επένδυσης, σε συσχέτισμό με τις επιδράσεις του στο φυσικό-οικολογικό και ιστορικό περιβάλλον.
- - *Η οργανωτική άποψη* ως πρόβλημα εξασφάλισης της καλύτερης δυνατής οργανωτικής δομής των παραγωγικών και άλλων λειτουργιών της επένδυσης, όπως είναι το σύστημα παραγωγής, οι σχέσεις με τους προμηθευτές, το δίκτυο διανομής κλπ.
- - *Η διοικητική άποψη*, ως πρόβλημα επιλογής του καλύτερου συστήματος μανάτζμεντ για τη διοίκηση όλων των υποθέσεων που αφορούν την πραγματοποίηση, τη λειτουργία, τη διάθεση της παραγωγής και τον έλεγχο όλων των διαδικασιών της μονάδας.
- - *Η διαχειριστική άποψη*, ως πρόβλημα διαχείρισης των πόρων, της παρουσίας και της ρευστότητας της παραγωγικής μονάδας.

- - Η *εργασιακή-συνδικαλιστική άποψη*, ως μέριμνα για την εξασφάλιση αρμονικών εργασιακών σχέσεων, ώστε να επικρατεί κλίμα δημιουργικής σύμπνοιας μεταξύ ιδιοκτητών, στελεχών και εργατών.
- - Η *κοινωνική-πολιτική άποψη*, που είναι αναγκαία, γιατί το παραγωγικό έργο δεν απομονώνεται από τον κοινωνικό και πολιτικό του περίγυρο, δεδομένου ότι μπορεί να παράγει κοινωνικώς επιθυμητά ή ανεπιθύμητα αγαθά και ενδιαφέρει ζωηρά τους πολίτες, όταν επηρεάζει το ανθρώπινο περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν.

Η κατανόηση των παραπάνω πολλαπλών απόψεων των επενδύσεων αποσαφηνίζει πληρέστερα το χαρακτήρα τους και επιτρέπει σε όλους (επιχειρηματικούς φορείς, αναλυτές-αξιολογητές, χρηματοδοτικούς φορείς, τεχνικούς εμπειρογνώμονες και άλλους) να πάρουν ορθότερες αποφάσεις που αφορούν την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.

1.3. Διακρίσεις των σχεδίων επένδυσης

Υπάρχουν πολλές διακρίσεις των σχεδίων επένδυσης:

1.3.1. Στη φυσική του διάσταση το σχέδιο επένδυσης μπορεί να είναι:

- α. μια νέα παραγωγική μονάδα
- β. επέκταση υφιστάμενης παραγωγικής μονάδας
- γ. συμπλήρωση ή προσαρμογή του παραγωγικού δυναμικού υφιστάμενης μονάδας
- δ. ανακατασκευή ή ανανέωση ή εκσυγχρονισμός εξοπλισμού (π.χ. για την προσθήκη νέων προϊόντων στην παραγωγική γραμμή)
- ε. συμμετοχή σε υφιστάμενη επιχειρηματική δραστηριότητα
- στ. αγορά υφιστάμενης (προβληματικής) παραγωγικής μονάδας
- ζ. ένα πρόγραμμα δράσης που αφορά δαπάνη (επένδυση) για την προώθηση κάποιου επιχειρηματικού σκοπού.

1.3.2. Από την άποψη της ένταξής τους στους κλάδους παραγωγής τα σχέδια επένδυσης διακρίνονται στις εξής κατηγορίες: (α) αγροτικά σχέδια, (β) σχέδια μεταλλείων, (γ) βιομηχανικά σχέδια, (δ) ενεργειακά σχέδια, (ε) τουριστικά σχέδια, (στ) σχέδια μεταφορών κ.ο.κ.

Η διάκριση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί διαχωρίζει τα σχέδια επένδυσης σε κατηγορίες που καθιστούν δυνατή την ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων τους σε ομοειδείς κλάδους παραγωγής.

1.3.3. Από την άποψη του μεγέθους τους τα σχέδια επένδυσης διακρίνονται σε: (α) μικρά, (β) μεσαία και (γ) μεγάλα.

Τα μεγάλα σχέδια επένδυσης, όταν έχουν έντονες αναπτυξιακές επιπτώσεις (διαχύσεις) είτε μέσα στον ίδιο κλάδο είτε στους άλλους κλάδους της εθνικής οικονομίας, χαρακτηρίζονται ως στρατηγικές επενδύσεις ή επενδύσεις-κλειδιά (π.χ. ένα συγκρότημα αλουμίνιας μπορεί να αναπτύξει και μονάδες κραμάτων, ενώ η πρώτη ύλη τον μπορεί να τροφοδοτήσει την ανάπτυξη πολλών βιομηχανικών, βιοτεχνικών και εξαγωγικών μονάδων). Οι μεγάλες αυτές επενδύσεις είναι σκόπιμο να εμφανίζονται ως ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων, τα οποία συνδέουν οργανικά επιμέρους σχέδια επένδυσης σε ένα ενιαίο σύνολο που πραγματοποιείται προγραμματισμένα κατά μία ορισμένη χρονική σειρά και παραγωγική διαδικασία. Η παραπάνω διάκριση έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον κατά την αξιολόγηση των σχεδίων επένδυσης. Φαίνεται ότι τα μεγάλα έργα προσελκύουν το ενδιαφέρον, γιατί έχουν εντονότερες αναπτυξιακές διασυνδέσεις και επιπτώσεις σε σύγκριση με τα μικρά έργα, που έχουν ασήμαντες επιδράσεις στους άλλους κλάδους της οικονομίας.

1.3.4. Από την άποψη του φορέα που ενδιαφέρεται για την προώθηση των σχεδίων επένδυσης διακρίνουμε:

- α. κοινωνικού ενδιαφέροντος, που προωθούνται κατά κανόνα από τους κρατικούς ή άλλους παράλληλους φορείς και έχουν ως αντικειμενικό σκοπό την πραγματοποίηση έργων συλλογικής ή κοινωνικής ωφέλειας.
- β. Επενδυτικά σχέδια ιδιωτικού ενδιαφέροντος, που προωθούνται από τους ιδιωτικούς φορείς και αποβλέπουν στην πραγματοποίηση έργων που έχουν ως σκοπό την εξυπηρέτηση ιδιωτικών προτιμήσεων και κινήτρων (π.χ. η ίδρυση βιομηχανίας ενδυμάτων μόδας).
- γ. Σχέδια μεικτού ή κοινού ενδιαφέροντος, που προωθούνται κατά κανόνα από μεικτούς ιδιωτικούς, συνεταιριστικούς, κρατικούς ή ημικρατικούς φορείς, γιατί συγκεντρώνουν το κοινό ενδιαφέρον για την πραγματοποίησή τους (π.χ. δημιουργία ενός δημοτικού πνευματικού κέντρου, στο οποίο όμως θα υπάρχει και ιδιωτική καφετερία ή εστιατόριο).

1.3.5. Από την άποψη των σκοπών που επιδιώκουν τα σχέδια επένδυσης διακρίνονται σε:

α. σχέδια επενδύσεων ενός σκοπού και

β. σχέδια επενδύσεων πολλαπλού σκοπού

Τα πρώτα αποβλέπουν σε μία παραγωγική επιδίωξη, τα δεύτερα έχουν ταυτόχρονα πολλούς παραγωγικούς σκοπούς. Έτσι π.χ., ενώ μια μονάδα παραγωγής μολυβιών έχει ως σκοπό την παραγωγή ενός προϊόντος, το αρδευτικό φράγμα, που χρησιμοποιείται για άρδευση, ύδρευση και διαμόρφωση οδικού κόμβου, εξυπηρετεί συγχρόνως πολλούς σκοπούς.

1.3.6. Από την άποψη της έντασης στη χρήση ή εισροή των βασικών συντελεστών παραγωγής τα σχέδια επένδυσης διακρίνονται:

α. σε εντάσεως κεφαλαίου, σ' αυτά δηλαδή που χρησιμοποιούν αναλογικά περισσότερη εισροή κεφαλαίου, ή τεχνολογίας.

β. σε εντάσεως εργασίας, σ' αυτά δηλαδή που χρησιμοποιούν αναλογικά περισσότερη εισροή εργασίας και

γ. σε εντάσεως εδαφικών πόρων, σ' αυτά δηλαδή που χρησιμοποιούν αναλογικά περισσότερη εισροή εδάφους (π.χ. σχέδια γεωργικής ανάπτυξης).

1.3.7. Από την άποψη της γεωγραφικής κάλυψης τα σχέδια επένδυσης έχουν σημασία:(α) τοπική,(β) περιφερειακή,(γ) εθνική,(δ) κοινοτική –στα γεωγραφικά πλαίσια της Ε.Ε. και (ε) πολυεθνικά ή παγκόσμια.

1.3.8. Τέλος από την άποψη του κινδύνου που διατρέχουν, οι επενδύσεις διακρίνονται σε:(α) απολύτως εξασφαλισμένα έναντι του κινδύνου και της αβεβαιότητας, (β) χαμηλού κινδύνου και (γ) υψηλού κινδύνου.

1.3.9. Τέλος από την άποψη της προέλευσης των κεφαλαίων που επενδύονται.οι επενδύσεις μπορεί να είναι: α) εγχώριες β) Ξένες (πολυεθνικές) ή γ) μικτές

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΩΣ ΜΟΧΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

2.1 Η σημασία και η συμβολή των επενδύσεων στην εθνική οικονομία και στην οικονομική ανάπτυξη.

Κάθε δυναμική κοινωνία οριοθετεί τις προσδοκίες της για το μέλλον οικοδομώντας πάνω στις παραγωγικές δυνάμεις της. Στις σύγχρονες κοινωνίες οι δυνάμεις αυτές προσδιορίζονται κυρίως από τη ροπή της κοινωνίας για επενδύσεις και συγκεκριμένα από την προώθηση επενδυτικών σχεδίων για την αύξηση της εθνικής παραγωγής, δηλαδή την οικονομική ανάπτυξη.

Ο απώτερος υλικός στόχος όλων των κοινωνιών σήμερα είναι κατά γενική παραδοχή η αύξηση της οικονομικής ευημερίας, η οποία πραγματοποιείται με την κατανάλωση ή χρήση περισσότερων αγαθών και υπηρεσιών. Όλες οι κοινωνίες αποδίδουν μεγάλη σημασία στα σχέδια επένδυσης, γιατί αυτά, αποτελούν τους κεντρικούς αγωγούς της αύξησης και ροής των αγαθών και υπηρεσιών, επομένως και της οικονομικής ευημερίας.

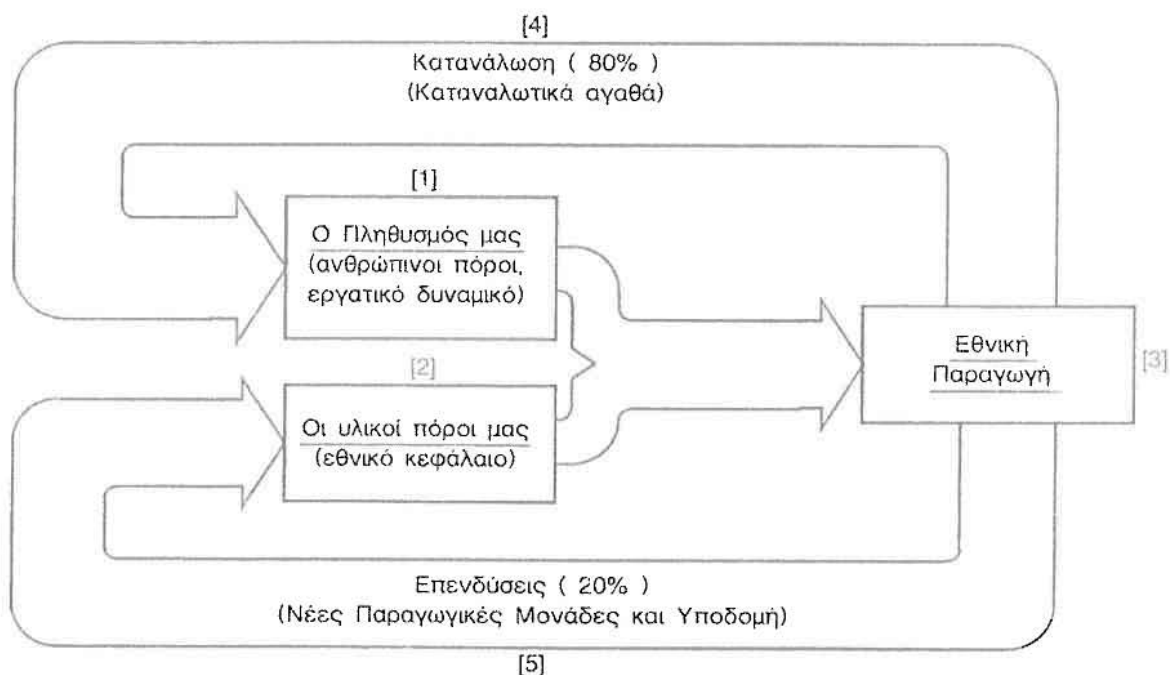
Με τις επενδύσεις διευρύνεται η παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας και προωθείται στην πράξη η αύξηση της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών.

Η οικονομική ευημερία και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου του λαού μας εξαρτώνται από την εθνική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Όσο υψηλότερη είναι αυτή, τόσο υψηλότερο είναι και το επίπεδο οικονομικής ευημερίας του λαού.

Η εθνική παραγωγή, που αποτελεί το εθνικό εισόδημα ή το εθνικό προϊόν, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2-1, είναι το αποτέλεσμα [3] του αρμονικού συνδυασμού και της συνεργίας των δύο θεμελιωδών παραγόντων της προόδου: Α) της δημιουργικότητας του πληθυσμιακού δυναμικού, δηλ. των ανθρώπινων πόρων ως εργατικό δυναμικό [1] και Β) του βαθμού αξιοποίησης των υλικών πόρων ως συσσώρευση του εθνικού παραγωγικού κεφαλαίου [2], που δημιουργείται κυρίως με τις επενδύσεις [5]: ένα από τα δυναμικότερα παραγωγικά μέσα της οικονομίας.

Διάγραμμα 2-1

Οι επενδύσεις στη ροή και δομή των βασικών μεγεθών της εθνικής οικονομίας και ως μέσο επαύξησης του εθνικού παραγωγικού πλούτου.

Ολόκληρη η εθνική παραγωγή κατανέμεται σε δύο κατηγορίες: α) τα καταναλωτικά αγαθά [4] και β) τα αγαθά επένδυσης [5]:

α) Τα καταναλωτικά αγαθά [4] είναι αγαθά άμεσης χρήσης, όπως ψωμί, κρέας, φρούτα, υπηρεσίες ψυχαγωγίας κτλ., που χρησιμοποιούνται από τον πληθυσμό [1] για την καθημερινή συντήρηση και την αναπαραγωγή του, δηλ. ως τρέχουσα κατανάλωση' τα αγαθά αυτά αποτελούν το σημαντικότερο μερίδιο της εθνικής παραγωγής (περίπου 80%).

β) Οι επενδύσεις ή κεφαλαιουχικά αγαθά [5] είναι παραγωγικά μέσα που δεν καταναλώνονται αμέσως, όπως είναι τα κτίρια, οι βιομηχανίες, οι δρόμοι κτλ. και προσφέρουν την παραγωγική δυναμικότητα ή τις υπηρεσίες τους σε μεγάλη χρονική περίοδο. Οι επενδύσεις αποτελούν το υπόλοιπο (περίπου 20%) της εθνικής παραγωγής και είναι δύο ειδών:

(i) άμεσες παραγωγικές επενδύσεις (βιομηχανικά συγκροτήματα, μηχανήματα, εξοπλισμός παραγωγής κτλ.) που προσφέρουν αμέσως την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών και

(ii) έμμεσες παραγωγικές επενδύσεις ή υποδομή {π.χ. σχολεία, νοσοκομεία, δρόμοι, εγγειοβελτιωτικά έργα κτλ.) που χρησιμοποιούνται για να υποστηρίξουν την παραπάνω άμεση παραγωγική δραστηριότητα. Π.χ. μια εθνική οδός ως υποδομή)

χρησιμοποιείται από μια βιομηχανική μονάδα (άμεση παραγωγική επένδυση) για την μεταφορά των πρώτων υλών που χρειάζεται για την αποστολή των προϊόντων της στα καταναλωτικά κέντρα κτλ.

Οι επενδύσεις {i} και {ii} συνιστούν τον σχηματισμό του εθνικού παραγωγικού κεφαλαίου και είναι τα παραγωγικά μέσα που χρησιμοποιούνται για να παράγουν σε μακροχρόνια περίοδο τα αγαθά και τις υπηρεσίες που χρειαζόμαστε για μελλοντική κατανάλωση. Όσο υψηλότερες είναι οι επενδύσεις, τόσο μεγαλύτερη είναι η δυνατότητα για την αύξηση της μελλοντικής ευημερίας του πληθυσμού.

Είναι αυτονόητο ότι, ενώ τα καταναλωτικά αγαθά εξαφανίζονται μετά τη χρησιμοποίησή τους για την ικανοποίηση των τρεχουσών βιοτικών αναγκών, τα αγαθά επένδυσης έχουν διαρκέστερη χρονική βάση και προορίζονται να καλύψουν τις μελλοντικές καταναλωτικές ανάγκες.

2.2. Οι πολλαπλές επιπτώσεις των επενδύσεων

Οι επενδύσεις έχουν μεγάλη σημασία για την εθνική οικονομία, γιατί επαυξάνουν την παραγωγική δυναμικότητά της, όπως δείχνει το [5] προς το [2] στο Διάγραμμα 2-1 (ροή επενδυτικών πόρων για την ενίσχυση του εθνικού παραγωγικού δυναμικού).

Σήμερα αναγνωρίζεται γενικά ότι οι επενδύσεις αποτελούν στρατηγικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης και προόδου, με πολλαπλές ωστόσο διαχύσεις επιδράσεις σε ευρύτερα από τα οικονομικά ή αναπτυξιακά επίπεδα

2.2.1 Ευνοϊκές επιπτώσεις

Αναλυτικότερα, οι επενδύσεις έχουν πολύπλευρες και πολλαπλές ευνοϊκές επιπτώσεις σε ολόκληρη την εθνική οικονομία, για τους εξής λόγους:

1. Προσφέρουν νέες ευκαιρίες απασχόλησης και είναι το αποτελεσματικότερο μέσο για την αντιμετώπιση της ανεργίας.
2. Αξιοποιούν τους άλλους εθνικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους και διευρύνουν την παραγωγική βάση της οικονομίας.
3. Αποτελούν το ορθολογικότερο μέσο καταπολέμησης του πληθωρισμού, γιατί επηρεάζουν θετικά την προσφορά αγαθών - υπηρεσιών και ενισχύουν την παραγωγικότητα της εργασίας.

4. Διευρύνουν τον κύκλο των συναλλαγών και δημιουργούν νέες πηγές για την άντληση υψηλότερων δημόσιων εσόδων, που συμβάλλουν στον οργανικό περιορισμό των δημόσιων ελλειμμάτων. *

Αποτελούν τον κυριότερο αγωγό για την ενσωμάτωση, μεταφορά και προαγωγή της τεχνολογικής προόδου.

6. Με την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως σε περιόδους ύφεσης, ανακόπτουν την κάμψη της οικονομίας και προωθούν οργανικά την υγιή οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη.

7. Έχουν σοβαρές αναδιανεμητικές επιπτώσεις στις παραγωγικές ομάδες, τις διάφορες περιοχές και τους φορείς της οικονομικής διαδικασίας (αύξηση του εισοδήματος ορισμένων φορέων ή περιοχών).

8. Επειδή ενισχύουν την αποτελεσματική ζήτηση, έχουν σοβαρές «πολλαπλασιαστικές» (προωθητικές) διακλαδικές επιπτώσεις στη δραστηριότητα όλων σχεδόν των κλάδων της οικονομίας, Θέτοντας σε κίνηση αλυσιδωτές «παραγωγικές ωθήσεις» ή αναπτυξιακές «διαχύσεις» από τον ένα κλάδο στον άλλο, οι οποίες ονομάζονται και «εξωτερικές οικονομίες», γιατί δημιουργούν δραστηριότητες και «εκτός της οικονομίας» της συγκεκριμένης επένδυσης.

9. Περιορίζουν μακροχρόνια και οργανικά την οικονομική εξάρτηση της χώρας από το εξωτερικό, γιατί ενισχύουν την εγχώρια παραγωγική δυναμικότητα και γι' αυτό μετριάζουν την τάση προσφυγής σε εξωτερικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών.

10. Προκαλούν αναπτυξιακό οργασμό, ο οποίος ενισχύει την επιχειρηματική δραστηριότητα και δημιουργεί γενικά ευνοϊκό κλίμα για παραπέρα οικονομικές επιδόσεις.

11. Όλες οι επιπτώσεις αυτές με τις δυναμικές διαστάσεις τους συμβάλλουν τελικά στην άνοδο του εθνικού εισοδήματος και τη βελτίωση της ευημερίας του λαού.

12. Τα παραπάνω προβάλλουν το γόητρο και την ακτινοβολία της χώρας διεθνώς και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητά της, με περαιτέρω σημαντικά φαινόμενα δημιουργικής ανατροφοδότησης από την διεθνή προς την ελληνική οικονομία.

2.2.2 Δυσμενείς επιπτώσεις

Προσοχή όμως. Όταν οι επενδύσεις δεν αξιολογούνται και δεν προγραμματίζονται ορθά, μπορεί να προκαλέσουν δυσμενείς επιπτώσεις, όπως είναι οι εξής:

1. Σπατάλη σπάνιων αποταμιευτικών πόρων, εφόσον η σχετική επένδυση δεν εξασφαλίζει υψηλή κοινωνική αποδοτικότητα.

2. Περιβαλλοντική ρύπανση και μόλυνση (στον αέρα, στη Θάλασσα, στις ευαίσθητες ακτές, το τοπίο, στον ήρεμο τρόπο ζωής των πολιτών κτλ.).
3. Καταστροφή αρχαιοτήτων υψηλής σημασίας και παραδοσιακών οικισμών.
4. Θανατηφόρα και άλλα εργατικά ατυχήματα.
5. Καταστροφή ή απώλεια παραγωγικών πόρων και παραγωγικού δυναμικού (π.χ. καταστροφή εύφορης αγροτικής γης). ,
6. Αναγκαστική μετατόπιση οικισμών και άλλες μορφές δυσaráσκείας των πολιτών που προκαλούν , κινητισμοί και άλλες αρνητικές εκδηλώσεις.
7. Αρνητικές επιδράσεις στην αναδιανομή του εισοδήματος, του πλούτου και των ευκαιριών ανάπτυξης μεταξύ των διαφόρων ομάδων και των περιοχών της χώρας, εφόσον ευνοούν ορισμένες μόνον ομάδες πληθυσμού.

Η ορθή αξιολόγηση και ο ορθολογικός προγραμματισμός των επενδύσεων συμβάλλουν από το ένα μέρος στην ενίσχυση ή/και αύξηση των παραπάνω θετικών επιπτώσεων (1-12) και από το άλλο μέρος περιορίζουν ή εξαφανίζουν τις αρνητικές επιπτώσεις τους (1-7).

Είναι τόσο μεγάλη η σημασία των επενδύσεων, ώστε γίνεται σήμερα γενικά αποδεκτό,

ότι η συνολική οικονομική επίδοση μιας χώρας και ο χαρακτηρισμός της οικονομίας της ως προοδεύουσας αντανakλάται κατεξοχήν στην ποσοτική και ποιοτική στάθμη των επενδύσεων που πραγματοποιούνται.

Η συνισταμένη αρνητικών και θετικών επιπτώσεων οριοθετεί και τα κριτήρια που θέτουν οι αναπτυξιακοί νόμοι κατά την υπαγωγή των παραγωγικών επενδύσεων στις διατάξεις τους και μαζί με τα κριτήρια για την εκτίμηση της βιωσιμότητας της επένδυσης, εφόσον αξιολογηθούν οι πρώτα οι επιπτώσεις (άρθρο 7 παράγραφος 2).

2.3. Τα σχέδια επένδυσης που επιλέγονται πρέπει να εναρμονίζονται με τους εθνικούς αναπτυξιακούς σκοπούς, τη στρατηγική ανάπτυξης και τις εθνικές προτεραιότητες.

Όλες οι βασικές εθνικές επιλογές για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, επομένως και οι γενικές επενδυτικές επιλογές, διατυπώνονται επίσημα στα «Πενταετή Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης» και στις εισηγητικές εκθέσεις των αναπτυξιακών νόμων .Υποτίθεται ότι η πολιτική εξουσία είναι ο αντιπροσωπευτικός φορέας των προτιμήσεων και συμφερόντων όλων των παραγωγικών ομάδων της κοινωνίας και επομένως όλα τα σχέδια επένδυσης

κοινωνικού ενδιαφέροντος και ιδιωτικού συμφέροντος πρέπει να αξιολογούνται με γνώμονα τη συμβολή τους στους αντικειμενικούς σκοπούς που οριοθετεί η Κυβέρνηση μέσα από την άσκηση της περιφερειακής της πολιτικής. (UNIDO, Practical Appraisal of Projects, United Nations, New York, 1980)

Γι' αυτό ο επενδυτικός κόσμος πρέπει να γνωρίζει τους αντικειμενικούς σκοπούς που επιδιώκει η κεντρική αναπτυξιακή πολιτική.

Έξι τουλάχιστον κύριοι αντικειμενικοί σκοποί αναγνωρίζονται διεθνώς κατά την επιλογή και αξιολόγηση των σχεδίων επένδυσης:

1. Η εμπορική βιωσιμότητα του σχεδίου επένδυσης, ως δείκτης της συμβολής του στην αύξηση των κοινωνικών ή κρατικών πόρων.
2. Η βελτίωση στην Κατανομή των εθνικών πόρων, ως στόχος της καλύτερης χρήσης και ανακατανομής των πόρων από τις δραστηριότητες χαμηλής παραγωγικότητας στις δραστηριότητες υψηλής απόδοσης.
3. Η επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου του εθνικού προϊόντος (εισοδήματος) στον υψηλότερο δυνατό βαθμό.
4. Η δικαιότερη διανομή του εισοδήματος (και του πλούτου) μεταξύ των παραγωγικών ομάδων ή περιοχών.
5. Η παραγωγή Κοινωνικά επιθυμητών αγαθών, δηλαδή αγαθών με ιδιαίτερη κοινωνική αξία.
6. Ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης.

Επειδή η χώρα μας έχει σημαντικές περιφερειακές ανισότητες στην διανομή του πλούτου, του εισοδήματος και των ευκαιριών ανάπτυξης, η ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης έχει υψηλή εθνική και κοινωνική προτεραιότητα στην αξιολόγηση και την επιλογή των επενδύσεων.

Ο σκοπός αυτός σημαίνει ότι οι προτάσεις – κατευθύνσεις που καθορίζονται στα πλαίσια της αναπτυξιακής πολιτικής με τη μορφή κινήτρων των ιδιωτικών επενδύσεων στις διάφορες μη ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας και κυρίως αυτές που παρουσιάζουν οξύτατα προβλήματα ανάπτυξης ενδείκνυται να έχουν υψηλή προτίμηση, γιατί ενισχύουν τον παραγωγικό πλούτο τους, το εισόδημά τους και τις ευκαιρίες απασχόλησης.

Είναι σαφές ότι η κεντρική διοίκηση για την προστασία, τη σωστή αξιοποίηση και τη μέγιστη αιτιοδοτικότητα του επενδυθέντος ιδιωτικού χρήματος, θέτει, εκ προοιμίου, όρους στη διεξαγωγή του επενδυτικού "παιγνίου", όπως:

συνέπεια κάθε επιμέρους επενδυτικού σχεδίου με τη φιλοσοφία και τις προϋποθέσεις που θέτει ο Αναπτυξιακός Νόμος. Συνέπεια δηλαδή προς:

- τους όρους της βιωσιμότητάς του,

- των θετικών αναπτυξιακών επιπτώσεών του στην ευρύτερη οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα,
- της ισόρροπης και αρμονικής συνεργίας του με το περιβάλλον,
- της ανάδειξης και αξιοποίησης του ενδογενούς δυναμικού
- μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων .

Η πραγματοποίηση των παραπάνω σκοπών έχει ως συνέπεια την εκλογή μιας ορισμένης στρατηγικής ανάπτυξης κατά τομείς. Αυτό σημαίνει ότι, κατά την επιλογή και αξιολόγηση των σχεδίων επένδυσης, πρέπει να γνωρίζουμε σε ποια κατεύθυνση θα προσανατολιστεί κυρίως η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη: προς τη γεωργία ή τη βιομηχανία; προ το εμπόριο ή τον τουρισμό; προς την προώθηση των εξαγωγών ή την υποκατάσταση των εισαγωγών; προς τις βιομηχανίες έντασης εργασίας ή έντασης τεχνολογίας κλπ. Όσο και αν τα ερωτήματα αυτά δεν συνιστούν καταληκτικές επιλογές, γιατί η ανάπτυξη στην πράξη είναι ένας συνδυασμός αυτών των επιλογών μακροχρόνια μας οδηγούν μέσω του συγκριτικού οικονομικού πλεονεκτήματος των διάφορων κλάδων παραγωγής σ' ένα ορισμένο «μονοπάτι» (στρατηγική) ανάπτυξης. Το συγκριτικό οικονομικό πλεονέκτημα πηγάζει κυρίως από την επάρκεια και ποιότητα των εθνικών πόρων και το κόστος αξιοποίησής τους. Η γενικότερη στρατηγική ανάπτυξης, η οποία υιοθετείται σε εθνικό επίπεδο, περιέχεται στα «Πενταετή Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης». (Κόνσολας Νικ. Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική. Παπαζήση. Αθήνα 1997.)

Στην ίδια πηγή προδιαγράφονται και οι εθνικές προτεραιότητες ανάπτυξης. Αυτές καθορίζουν τους συγκεκριμένους κλάδους, στους οποίους είναι επιθυμητή η κατανομή των επενδυτικών πόρων κατά ιεραρχική και χρονική προτεραιότητα. Οι εθνικές προτεραιότητες καθορίζουν εκ των προτέρων και τα μεγάλα έργα στρατηγικής σημασίας, που είναι αναγκαία για να δρομολογηθεί με σχετική ακρίβεια η πορεία της ανάπτυξης προς ορισμένη κατεύθυνση ή προσανατολισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Πριν προχωρήσουμε στην παρουσίαση των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε με εισαγωγικό χαρακτήρα στην περιγραφή της έννοιας του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα, η επίλυση του οποίου αποτελεί ένα από του σκοπούς της.

3.1 Το περιφερειακό πρόβλημα.

Το περιφερειακό πρόβλημα στην Ελλάδα μπορεί να εκφραστεί πολύ γενικά σε όρους ανισοτήτων στην κατανομή της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας και κατ' ακολουθία, του κατά κεφαλήν εισοδήματος για το οποίο υπάρχουν στατιστικά στοιχεία, και του επιπέδου ζωής μεταξύ της Αθήνας και της επαρχίας αφ' ενός και μεταξύ των διάφορων νομών αφετέρου.

Έτσι λοιπόν κατά την αναπτυξιακή πορεία που ακολούθησε η χώρα κυρίως τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες διαμορφώθηκε στην επικράτεια μια χωρική ασυμμετρία της αναπτυξιακής διαδικασίας με αποτέλεσμα την δημιουργία περιφερειακών ανισοτήτων, οι οποίες ναι μεν αυξομειώνονται αλλά παραμένουν στο χρόνο.

Αφετηρία του προβλήματος σύμφωνα με τις αρχές του τέλειου ανταγωνισμού και της πλήρους απασχόλησης και κινητικότητας των συντελεστών παραγωγής κεφαλαίου και εργασίας διαμορφώνεται ως εξής:

Η επιδίωξη της μεγιστοποίησης των κερδών από τις επιχειρήσεις τις οδηγούν στις περιοχές εκείνες που ο συνδυασμός των συντελεστών της παραγωγής εργασίας και κεφαλαίου, εξασφαλίζει την ετιίτευξη τον παραπάνω σκοπού. Στην περίπτωση όμως που διαφοροποιείται το κόστος παραγωγής και επηρεάζει το κέρδη, τότε επηρεάζεται και ο τόπος εγκατάστασης των επιχειρήσεων. Οι παράγοντες που ασκούν την επίδραση αυτή ταυτίζονται με εκείνους που συνθέτουν το κόστος παραγωγής, δηλαδή την αμοιβή του κεφαλαίου, της εργασίας και των πρώτων υλών.

Σύμφωνα με τον Νικ. Κόνσολα τα αίτια μπορούν να αναζητηθούν στους εξής παράγοντες:

- α. Τη χαμηλή παραγωγικότητα του πρωτογενούς τομέα, ο οποίος αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της οικονομικής δραστηριότητας σ' όλες τις περιφέρειες εκτός απ' την Αττική. Αυτή με τη σειρά της οφείλεται στο μικρό μέγεθος και τον

κατακερματισμό της αγροτικής ιδιοκτησίας, τη δυσμενή διάρθρωση της παραγωγής, το χαμηλό τεχνολογικά επίπεδο και την εδαφική μορφολογία. Τα εμπόδια αυτά τροχοπεδούν την αύξηση των εισοδημάτων και τη βελτίωση του επιπέδου ζωής του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών της χώρας.

β. Την υπερσυγκέντρωση των δραστηριοτήτων υψηλής παραγωγικότητας. Αυτή είναι αποτέλεσμα της τάσης του παραγωγικού εξοπλισμού να συγκεντρώνεται στα ίδια σημεία της χώρας που υπήρχε προπολεμικά, τάση η οποία εκδηλώθηκε την εποχή της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης προκειμένου ν' αξιοποιηθεί η μικρή ποσότητα κεφαλαιουχικού εξοπλισμού που είχε διασωθεί. Το γεγονός αυτό δημιούργησε δυνάμεις που ακόμα και σήμερα εξακολουθούν να επηρεάζουν τις επιχειρήσεις όσον αφορά την επιλογή του τόπου εγκατάστασης. Οι δυνάμεις αυτές είναι το μέγεθος της αγοράς εργασίας και αγαθών, η συγκέντρωση της διοίκησης και των τραπεζικών υπηρεσιών, η ποιότητα και οι ανέσεις της κοινωνικής ζωής και τέλος η ύπαρξη εξωτερικών οικονομιών.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος αποτελεί ένα από τους βασικούς σκοπούς του κράτους αλλά και αντικείμενο της διαρθρωτικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.2 Γενικά περί περιφερειακής ανάπτυξης.

Η περιφερειακή ανάπτυξη εμφανίστηκε κύρια σαν πολιτικό αίτημα κατά την περίοδο του μεσοπολέμου αλλά και μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο κύρια στη Δυτική Ευρώπη και την Αμερική, όταν για να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις από την οικονομική κρίση της δεκαετίας του '30 στις καθυστερημένες περιφέρειες αφενός, αλλά και για να αποκατασταθούν οι καταστραμμένες οικονομίες από τον πόλεμο κρατών αφετέρου, επιβάλλεται η εκτεταμένη δραστηριότητα του παρεμβατικού κράτους.

Μέχρι αυτή την εποχή στα διάφορα οικονομικά προγράμματα ανάπτυξης μόνο η μεταβλητή του χρόνου αποτελεί κρίσιμο πρόβλημα. Αντίθετα η μεταβλητή χώρος όσο και αν σήμερα θεωρείται αυτονόητη σε στοιχείο που επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα, άργησε πολύ να περάσει στην οικονομική ανάλυση και τον οικονομικό προγραμματισμό. Η ανάπτυξη όμως του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής τόσο σε εθνική όσο και σε παγκόσμια κλίμακα, δημιούργησε περιοχές/περιφέρειες με μεγάλες διαφορές και ανωμαλίες στην παραγωγική δομή και την απασχόληση. Κάτι το οποίο ήταν απρόβλεπτο για την κλασική οικονομική Θεωρία, αφού γι' αυτήν η πλήρης κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής, εργασίας και κεφαλαίου, δεν επηρεάζεται από τη διάσταση του χώρου. Η

παραδοσιακή οικονομική ανάλυση παραμέλησε τη χωρική διάσταση των οικονομικών φαινομένων, γιατί πίστευε ότι ο μηχανισμός της αγοράς μπορούσε να εξαλείψει κάθε διαταραχή στη διαπεριφερειακή ισορροπία των τιμών, των εισοδημάτων, των μισθών και των συντελεστών παραγωγής.(Γ. Βασιλόπουλος, πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης, ΚΕΙΠΑ, 1995).

Όπως η οικονομική ανάπτυξη εν γένη που πιο πάνω αναλύσαμε έτσι και η περιφερειακή ανάπτυξη είναι μια έννοια πολυδιάστατη και καλύπτει ένα ευρύ πλαίσιο αναφοράς. Η διαδικασία για την περιφερειακή ανάπτυξη προκαλείται από τον κατάλληλο συνδυασμό σκοπών, μέσων και φορέων σ' ένα πρόγραμμα, για να επιτύχουν την ισόρροπη και διαχρονική μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης της οικονομίας. Με την περιφερειακή ανάπτυξη επιτυγχάνεται η καθολική ανάπτυξη (οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική) όλων των περιφερειών μιας χώρας, γιατί αυξάνεται και διαφοροποιείται η παραγωγική τους ικανότητα και εξελίσσεται η κοινωνική, Θεσμική και χωροταξική τους "οργάνωση".(

Στο σημείο αυτό δε θα ετεκταθούμε άλλο στην έννοια και το περιεχόμενο της περιφερειακής ανάπτυξης αφού στις αμέσως επόμενες ενότητες αυτού του κεφαλαίου, αργά θα διαφανούν καλύτερα μέσα από τις κύριες Θεωρητικές προσεγγίσεις για την περιφερειακή ανάπτυξη

3.3. Θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης

3.3.1. Ταξινόμηση των Θεωριών

Σ' αυτή την ενότητα θα επιχειρηθεί μια σταχυολόγηση των βασικότερων Θεωριών που αφορούν την περιφερειακή ανάπτυξη, των Θεωριών δηλαδή που προσπαθούν να ερμηνεύσουν τις περιφερειακές ανισότητες, η ύπαρξη των οποίων αποτελεί μια ιστορική βεβαιότητα από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης καθώς η καπιταλιστική ανάπτυξη δημιούργησε μια σειρά από ερειπωμένες και προβληματικές περιοχές.

Διάφορες ταξινομήσεις των Θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης έχουν γίνει μέχρι σήμερα, κάθε μια με διαφορετικά κριτήρια ή χαρακτηριστικά που κάθε ταξινομητής θέτει. Δύο από τις σημαντικές ταξινομήσεις που βρίσκουμε στη βιβλιογραφία αποτελούν του Hermansen και του S. Holland.(1976)

Ο T. Hermansen (1975) διακρίνει τέσσερις ομάδες θεωρητικής προσέγγισης:

- Τα περιγραφικά μοντέλα ττου κυρίως εντοπίζουν τα πρότυπα εξέλιξης της οικονομίας του χώρου στη διαδικασία ανάπτυξης. Σ' αυτά τα μοντέλα εντάσσει τη Θεωρία της εξαγωγικής βάσης, θεωρία των τομέων, και τις θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης.
- Τα θετικιστικά μοντέλα ττου ζητούν να ερμηνεύσουν τα πρότυπα εξέλιξης και τις μεταβολές τους, όπως αυτά προκύπτουν από τα περιγραφικά μοντέλα. Βασικές Θεωρητικές συνεισφορές στη κατηγορία αυτή ατγοτελούν η Θεωρία των πόλων ανάπτυξης, μοντέλο κέντρου-περιφέρειας και η Θεωρία ανάλυσης του βιομηχανικού πλέγματος.
- Τα κανονιστικά μοντέλα ττου προστγαθούν να οργανώσουν τρότπους τους οττούους η προγραμματική παρέμβαση μπορεί να διαμορφωθεί για να πετύχει συγκεκριμένους στόχους.
 - Τα μοντέλα ελέγχου που επιχειρούν να προτείνουν τρότποι εφαρμογής της κρατικής πολιτικής στον περιφερειακό, προγραμματισμό.

Οι αυτόματοι μηχανισμοί της ελεύθερης αγοράς τπροκαλούν τόσο την ισορρόπηση όσο και τη μείωση των ανισοτήτων στο χώρο. Σ' αυτή την ομάδα εντάσσονται οι Θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης, του περιφερειακού εμπορίου, η θεωρία της εξαγωγικής βάσης, η θεωρία της έλλειψης-αφθονίας των φυσικών πόρων, η Θεωρία του δυϊσμού και της τομεακής διάρθρωσης.

Η δεύτερη ομάδα θεωριών υποστηρίζει ότι οι περιφερειακές ανισότητες αποτελούν κύριο χαρακτηριστικό του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, που τείνουν να διευρύνονται όταν η οικονομία αφήνεται να λειτουργεί στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς. Η κρατική παρέμβαση Θεωρείται απαραίτητη για να μειωθούν οι ανισότητες και να προωθηθεί η ανάπτυξη στις καθυστερημένες περιφέρειες. Σ' αυτή την ομάδα Θεωριών εντάσσονται η Θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας, η θεωρία των πόλων ανάπτυξης, της εσωτερικής αποικίας, των φαύλων κύκλων, η Θεωρία της εξάρτησης και η Θεωρία της συνάρθρωσης των τόπων παραγωγής.

Η παρουσίαση και ανάλυση όλων των θεωριών δεν αποτελεί σκοπό αυτής της μελέτης. Κάτι νέο που φιλοδοξεί να αναδείξει αυτή η δουλειά, είναι να παρουσιάσει τα μέσα-μέτρα για την επίτευξη των σκοπών-στόχων που η κάθε μια θέτει. Αυτό γίνεται για να μπορέσει καθένας να δει τις Θεωρητικές αναφορές της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής την περίοδο που εξετάζουμε, ώστε να αντιλαμβάνεται όσο το δυνατόν ευδιάκριτα τα πλαίσια στα οττούα οροθετούνται οι αναπτυξιακές προσπάθειες της κρατικής παρέμβασης με την θέσπιση αναπτυξιακών νόμων ,με

άμεσες επιπτώσεις στην χωρική κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων, ουνοτιτική επισκόπηση της οποίας γίνεται σε επόμενο κεφάλαιο.

3.3.2. Θεωρίες αυτοεξισορρόπησης-ανάπτυξης

Οι θεωρίες αυτής της ομάδας αναπτύχθηκαν κυρίως από τη σχολή της φιλελεύθερης οικονομικής σκέψης. Βασική τους θέση αποτελεί ότι οι φτωχές χώρες όταν ενσωματωθούν στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά θα ακολουθήσουν την πορεία των ήδη αναπτυγμένων χωρών/περιφερειών, μέσω της διάχυσης του κεφαλαίου, της τεχνολογίας αλλά και των αξιών του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.

Θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης

Η έννοια των σταδίων χρησιμοποιήθηκε από πολλούς Θεωρητικούς μια και έδινε απαντήσεις για μελλοντικές εξελίξεις, με αποτέλεσμα να φαίνεται εύκολο να τεθούν κάποιοι στόχοι για το πέρασμα σε επόμενο στάδιο ανάπτυξης.

Υπάρχουν πολλές Θεωρίες σταδίων ανάπτυξης που εντάσσονται στη φιλελεύθερη προσέγγιση. Σ' αυτή τη σχολή ανήκουν η θεωρία του A. Hirschmann (1958) που υποστηρίζει ότι λειτουργεί η διαδικασία της πόλωσης στα αρχικά στάδια ανάπτυξης, η Θεωρία των σταδίων ανάπτυξης του W. Rostow (1960) - υπόδειγμα που δεν έχει χωρική διάσταση, η εμπειρική μελέτη του J. Williamson (1965) που εξέτασε το πρόβλημα αναπτυγμένων-υπανάπτυκτων περιφερειών και η Θεωρία των σταδίων ανάπτυξης του Friedmann (1966) που εξειδικεύτηκε στη θεώρηση του περιφερειακού προβλήματος.

Στην συνέχεια θα περιγράψουμε τις θεωρίες των τον W. Rostow και Friedmann που κατά την άποψή μου σκιαγραφούν την εξέλιξη των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα.

Η Θεωρία των σταδίων ανάπτυξης τον W. Rostow διακρίνει πέντε στάδια οικονομικής ανάπτυξης από τα οποία περνούν όλες οι χώρες. Τα στάδια αυτά είναι της παραδοσιακής κοινωνίας, των υποθέσεων της απογείωσης, της απογείωσης, της ωριμότητας και μαζικής κατανάλωσης. Αναλυτικά τα χαρακτηριστικά του κάθε σταδίου ανάπτυξης παρουσιάζονται αμέσως παρακάτω. (Λαμπριανίδης Λ., Στοιχεία Οικονομικής Γεωγραφίας, Παρατηρητής 1992).

Στο πρώτο στάδιο κυριαρχεί η αγροτική παραγωγή, πάνω από το 75% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, η οικονομία

χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγικότητα, από μοιρολατρικές αξίες. Γενικά η χώρα είναι υπανάπτυκτη και βρίσκεται σε στατική ισορροπία. Για να περάσει η οικονομία στο δεύτερο στάδιο πρέπει να γίνουν σημαντικές αλλαγές στις μεταφορές, στη γεωργική παραγωγή και στην επέκταση εισαγωγών. Το τρίτο στάδιο της απογείωσης διαρκεί 20-30 χρόνια και αποτελεί το πιο σημαντικό στάδιο για την οικονομική ανάπτυξη. Επιτυγχάνεται η παράκαμψη σημαντικών εμποδίων και σταθεροποιούνται οι ανοδικοί ρυθμοί ανάπτυξης. Κύριες προϋποθέσεις του σταδίου αυτού είναι η γρήγορη ανάπτυξη των ηγετικών κλάδων της οικονομίας, η αύξηση του ρυθμού των αποταμιεύσεων και των επενδύσεων και η οργάνωση κατάλληλου θεσμικού πλαισίου που να επιτρέπει την εκμετάλλευση των ωθήσεων για επέκταση του δευτερογενή τομέα και να δίνει στην ανάπτυξη χαρακτήρα συνεχούς προόδου. Στο επόμενο στάδιο κυριαρχεί η σύγχρονη τεχνολογία σε όλους τους τομείς, αυξάνεται ο αστικός σε βάρος του αγροτικού πληθυσμού όπως επίσης η παραγωγικότητα και το κατά κεφαλή εισόδημα. Στο τελευταίο στάδιο της μαζικής κατανάλωσης παρατηρείται η διεύρυνση της χρήσης καταναλωτικών αγαθών, η χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου, η προαστιοποίηση του πληθυσμού, η αύξηση γενικότερα της κοινωνικής ευημερίας.

Μερικά χρόνια αργότερα ο J. Friedmann συνδέει τις φάσεις της ανάπτυξης της οικονομίας με αντιστοιχα μέτρα περιφερειακής πολιτικής και επισημαίνει τις επιπτώσεις από τις σχέσεις κέντρου και περιφέρειας, εξειδίκευσε τη Θεωρία των σταδίων ανάπτυξης στη θεώρηση του περιφερειακού προβλήματος διακρίνοντας τέσσερις φάσεις ανάπτυξης από τις οποίες περνάει μια χώρα με βασικό κριτήριο το ποσοστό συμμετοχής του βιομηχανικού τομέα στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Τα στάδια αυτά είναι το προβιομηχανικό με ποσοστό συμμετοχής της βιομηχανίας στο Α.Ε.Π. από 0-10%, το μεταβατικό με ποσοστό 10-25%, το βιομηχανικό με ποσοστό 25-50% και το μεταβιομηχανικό με ποσοστό 50% και πάνω

Στο πρώτο στάδιο τα περιφερειακά προβλήματα ενδιαφέρουν ελάχιστα. Λόγω της ανεπάρκειας οικονομικών πόρων η προσοχή επικεντρώνεται στη βελτίωση των συνθηκών υγείας, παιδείας, στην οργάνωση των μεταφορών. Στο επόμενο στάδιο που αρχίζει η διαδικασία βιομηχανικής ανάπτυξης, οξύνεται το περιφερειακό πρόβλημα με τη συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε 1-2 πόλεις(π.χ.για την ελληνική πραγματικότητα οι πόλεις Αθήνα-Θεσσαλονίκη) και οι περιφέρειες ακολουθούν φθίνουσα πορεία. Στο βιομηχανικό στάδιο η περιφερειακή πολιτική έχει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα απομόνωσης των γεωργικών περιοχών και την οργάνωση της υποδομής των αστικών κέντρων. Τέλος στη μεταβιομηχανική φάση υπάρχει μια ομαλή ιεραρχία των αστικών κέντρων, περιορίζεται η άνιση χωρική

κατανομή των πόρων και η περιφερειακή πολιτική είναι πλέον των περιφερειών. (Λαμπριανίδης Λ., 1992).

Οι παραπάνω Θεωρίες προτείνουν ομάδες μέτρων πολιτικής για την ανάπτυξη γενικά και την περιφερειακή ανάπτυξη ειδικότερα που αναφέρονται στη δημιουργία και στον εφοδιασμό των περιφερειών με οικονομική και περιφερειακή υποδομή, στην ανάπτυξη της γενικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής ειδίκευσης, στην προσέλκυση του ξένου κεφαλαίου, (N.1682/80) αφού αυξάνει την παραγωγικότητα, τα εισοδήματα και δημιουργεί εξωτερικές οικονομίες, και στο διακλαδικό και διατομεακό σχεδιασμό.

Θεωρία της εξαγωγικής βάσης

Ο ρυθμός και η κατεύθυνση της ανάπτυξης μιας περιφέρειας εξαρτάται από την εξαγωγική της δραστηριότητα προς τον υπόλοιπο κόσμο. Δηλαδή η ζήτηση έξω από την περιφέρεια για τα προϊόντα της αποτελεί τον κρίσιμο προσδιοριστικό παράγοντα ανάπτυξής της. Τονίζει ότι πολλές περιφέρειες αναπτύχθηκαν κύρια από τα έξω παρά από τα μέσα. Οι παραγωγικοί συντελεστές εργασία και κεφάλαιο θα εισρεύσουν στις περιφέρειες αυτές για να εκμεταλλευτούν τους πόρους της περιφέρειας. Ταυτόχρονα θα δημιουργηθούν οι απαραίτητες μεταφορικές διασυνδέσεις με τον έξω κόσμο που θα οδηγήσουν στην ενσωμάτωση αυτών των περιοχών, στις παγκόσμιες αγορές. Η οικονομία κάθε περιφέρειας διακρίνεται σε δύο τομείς, στο βασικό ή εξαγωγικό τομέα και στο μη βασικό ή τοπικό τομέα, όπου τα αγαθά και οι υπηρεσίες του μεν πρώτου εξάγονται, του δε δεύτερου καλύπτουν τις ανάγκες της ίδιας της περιφέρειας

Η αύξηση των εξαγωγίμων αγαθών και υπηρεσιών προκαλεί πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην περιφερειακή οικονομία και μεταβάλλει τη δομή της. Αυτά τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για την περιφερειακή οικονομία μπορούν να μετρηθούν με τον περιφερειακό πολλαπλασιαστή που υπολογίζεται από τη σχέση βασικού και μη βασικού τομέα, ο οποίος δείχνει τι αύξηση θα προκύψει στο συνολικό περιφερειακό εισόδημα ή στις πωλήσεις ή στην απασχόληση, ως αποτέλεσμα κάθε πρόσθετης χρηματικής μονάδας εξαγωγών ή εισοδήματος ή πρόσθετου απασχολούμενου στην παραγωγή για εξαγωγή.

Στα μέσα-μέτρα που προτείνει η θεωρία της εξαγωγικής οικονομικής βάσης για να μπουν οι περιφερειακές οικονομίες σε μια αναπτυξιακή διαδικασία ειδικό βάρος δίνει τόσο στην ενίσχυση του δημόσιου τομέα μέσω του οποίου θα

οικοδομηθεί η εξαγωγική βάση, όσο και στην ανάγκη να προσελκυσθούν ξένες επιχειρήσεις από τις οποίες προσδοκάται ότι θα αυξήσουν τις εξαγωγές των αγαθών και υπηρεσιών άρα και του περιφερειακού εισοδήματος.

3.3.3. Θεωρίες ανισορροπίας-υπανάπτυξης

Η ομάδα αυτών των Θεωριών προέκυψε σαν αντίδραση στις θεωρίες εξισορρόπησης-ανάπτυξης, από μαρξιστές κυρίως συγγραφείς (G. Frank 1969, S. Amin 1976, P. Baran 1977), οι οποίοι διαπιστώνουν ότι οι υπανάπτυκτες χώρες ακολουθούν μια πορεία οικονομικής ανάπτυξης, που είναι ριζικά διαφορετική από αυτή των δυτικοευρωπαϊκών χωρών του 19ου αιώνα και πολύ λιγότερο ικανοποιητική. Εκτός όμως από τις μαρξιστικές προσεγγίσεις σ' αυτή την ομάδα Θεωριών εντάσσονται οι δύο πιο σημαντικές θεωρίες για την περιφερειακή ανάπτυξη, της σωρευτικής αιτιότητας και των πόλων ανάπτυξης.

Θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας

Η Θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας αναπτύχθηκε από τον Myrdal (1957) και αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές συμβολές διερεύνηση των περιφερειακών ανισοτήτων. Βασική της θέση αποτελεί ότι "η απρόσκοπτη λειτουργία των δυνάμεων της αγοράς σε αντίθεση με όσα υποστηρίζει η νεοκλασική Θεωρία τείνει να αυξήσει παρά μειώσει τις ανισότητες μεταξύ των περιφερειών, γιατί όπως είναι γνωστό εξ ορισμού η οικονομική ανάπτυξη δεν αρχίζει σ' όλο γεωγραφικό χώρο αλλά σε ορισμένες μόνο περιφέρειες".

Ο G. Myrdal (1957) υποστηρίζει ότι η άνιση ανάπτυξη προκαλείται από δύο αλληλοσυνδεόμενες διαδικασίες, της σωρευτικής αιτιότητας (cumulative causation) και της χωροταξικής αλληλεξάρτησης ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια, που έχει σαν αποτέλεσμα είτε σταδιακή αποδυνάμωση ή απομύζηση ή αποψίλωση (backwash effects της περιφέρειας είτε τη διάδοση ή διάχυση ή επέκταση (spread effects στην περιφέρεια.

Με τη διαδικασία της σωρευτικής αιτιότητας η οικονομική ανάπτυξη πραγματοποιείται σε ορισμένα κέντρα ανάπτυξης από μια συγκυρία συσσώρευσης φυσικών και επίκτητων πλεονεκτημάτων που οφείλονται σε γεωγραφικά και ιστορικά αίτια, μεγαλώνοντας το χάσμα στο επίπεδο ευημερίας ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόκλιση ανάμεσα στο κέντρο και τη περιφέρεια είναι "οι ιδιωτικές οικονομίες του τόπου εγκατάστασης, ανεπάρκεια και ο επιλεκτικός χαρακτήρας των διαπεριφερειακών ροών του κεφαλαίου, της εργασίας

αγαθών και υπηρεσιών η έλλειψη πληροφόρησης των επιχειρήσεων για τα πλεονεκτήματα της περιφέρειας ή η απροθυμία των επιχειρηματιών να αξιοποιήσουν τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες κέρδους στην περιφέρεια". (Κόνσολας Ν. 1985).

Η δεύτερη αυτή διαδικασία της χωροταξικής αλληλεξάρτησης προκαλεί την αποδυνάμωση της περιφέρειας, αφού της στερεί κεφάλαιο και εργατικό δυναμικό πλημμυρίζοντας τη συγχρόνως με αγαθά που εμποδίζουν την ανάπτυξη της τοπικής παραγωγής. Φυσικά καθώς αναπτύσσεται η εθνική οικονομία, τα αποτελέσματα της ανάπτυξης διαχέονται σε όλες τις περιφέρειες, μόνο που αυτή η διαδικασία είναι πολύ πιο αδύναμη σε σχέση με την αρχική αποδυνάμωση και απομύζηση.

Η Θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας συσχετίζει τις περιφερειακές ανισότητες με το επίπεδο ανάπτυξης των κρατών. Έτσι για το προβιομηχανικό στάδιο ανάπτυξης υποστηρίζει ότι οι περιφερειακές ανισότητες είναι περιορισμένες, στο στάδιο της σωρευτικής αιτιότητας μεγαλώνουν, ενώ στο τρίτο στάδιο της επέκτασης της ανάπτυξης μειώνονται και πάλι. Μάλιστα στο στάδιο αυτό προτείνεται να ενισχυθεί η τάση της διάχυσης με πολύ ισχυρά μέτρα περιφερειακής πολιτικής όπως η ενίσχυση των κινήτρων για επενδύσεις στις καθυστερημένες περιοχές, με αύξηση των άμεσων επενδύσεων από τις κρατικές επιχειρήσεις καθώς με αλλαγές των πολιτικών αναδιανομής του εισοδήματος και αύξησης της απασχόλησης και αποδοτικότητας του δημοσίου τομέα.

Θεωρία των πόλων ανάπτυξης

Η Θεωρία των πόλων ανάπτυξης έχει την αρχή της στη δουλειά του γάλλου οικονομολόγου F. Perroux (1955) ο οποίος υποστηρίζει ότι "η ανάπτυξη δεν εμφανίζεται παντού την ίδια στιγμή αλλά γίνεται έκδηλη σε σημεία ή πόλους ανάπτυξης με διαφορετική ένταση, διαδίδεται μέσω διαφορετικών καναλιών και προκαλεί διαφοροποιημένα τελικά αποτελέσματα στο σύνολο της οικονομίας. Για τον F. Perroux ο "χώρος" είναι τριών κατηγοριών α) ο χώρος όπως καθορίζεται σε ένα επίπεδο - ο φυσικός χώρος β) ο χώρος όπως καθορίζεται σαν πεδίο δυνάμεων (οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών) και γ) ο χώρος όπως καθορίζεται σαν ομοιογενές σύνολο δραστηριοτήτων. (Βαϊού Ν. -Χατσημιχάλης Κ. Περιφερειακή Ανάπτυξη και Εκβιομηχάνιση. Έξαντας, 1979)

Οι δυνάμεις αυτές ασκούνται πάνω στις δυνάμεις λήψης αποφάσεων που είναι επιχειρήσεις ή ομάδες επιχειρήσεων, ή βιομηχανίες ή ομάδες βιομηχανιών. Η κυρίαρχη ιδέα της Θεωρίας των πόλων ανάπτυξης συνοψίζεται στη διαπίστωση ότι η χωρική συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων σ' ένα αστικό κέντρο, που το

περιβάλλει μια προβληματική και καθυστερημένη περιοχή, θα αυξήσει το εισόδημα της περιοχής στο σύνολο της, αύξηση που θα είναι μεγαλύτερη απ' αυτή που θα μπορούσε να προκληθεί αν οι οικονομικές δραστηριότητες δεν ήταν συγκεντρωμένες αλλά ομοιόμορφα ή τυχαία κατανομημένες. Στη συνέχεια ο F. Perroux καθόρισε τον πόλο ανάπτυξης σαν πρωτογενή βιομηχανία ή σαν ένα σύνολο πρωτογενών βιομηχανιών που ασκούν θετικές επιδράσεις στον περιβάλλοντα χώρο. Η ανάπτυξη μέσα απ' αυτό το σύστημα που παρουσιάζει ο F. Perroux εξαρτάται από τις οικονομίες κλίμακας που δημιουργούνται, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα για χαμηλότερες τιμές πώλησης των προϊόντων, διευρύνοντας ταυτόχρονα το πεδίο της αγοράς για τις επιχειρήσεις που αγοράζουν τα προϊόντα αυτά δημιουργώντας τις χρηματικές εξωτερικές οικονομίες. (Boudeville J :Problems of Regional Economic Planning, Edinburgh 1966).

Εκτός από την πρωτογενή βιομηχανία δύο άλλα χαρακτηριστικά της θεωρίας των πόλων ανάπτυξης αποτελούν ο μηχανισμός της πολωτικής διαδικασίας και οι διαδικασίες διάχυσης της ανάπτυξης. Τα μέτρα που προτείνονται είναι: η εγκατάσταση βιομηχανικών συμπλεγμάτων και μεγάλων μονάδων υψηλής τεχνολογίας και ειδίκευσης στους βασικούς τομείς και κλάδους κλειδιά, που θα έχουν σαν αποτέλεσμα την γρήγορη ανάπτυξη μέσω των εξωτερικών οικονομιών και των οικονομιών συγκέντρωσης τόσο του πόλου ανάπτυξης, όσο και ολόκληρης της περιοχής που τον περιβάλλει μέσω της διαχύσεως αυτής της ανάπτυξης. Επίσης απαιτείται η δημιουργία κατάλληλης υποδομής σε δίκτυα και δημόσιες υπηρεσίες.

Η μαρξιστική προσέγγιση της περιφερειακής ανάπτυξης

Η κλασική μαρξιστική σκέψη "αν και ξεκινά από διαφορετική αιτιολογία (οι μητροπολιτικές χώρες εξάγουν κεφάλαιο στις περιφερειακές χώρες εξ' αιτίας του "νόμου της πτώσης του ποσοστού κέρδους", των χαμηλών μισθών στις υπανάπτυκτες χώρες, καθώς και της αδυναμίας εξεύρεσης επικερδών επενδυτικών διεξόδων στο εσωτερικό-υποκατανάλωση) καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα με την αστική οικονομική σκέψη: ότι δηλαδή η ενσωμάτωση των περιφερειακών χωρών στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά θα καταλήξει τελικά στην εκβιομηχάνιση και ανάπτυξη των χωρών αυτών, μειώνοντας έτσι το άνοιγμα μεταξύ μητροπολιτικών και περιφερειακών χωρών. Η κλασική μαρξιστική Θεωρία διακρίνει πέντε βασικά στάδια στην ανάπτυξη των κοινωνιών. Τα στάδια με δουλοκτητικό, φεουδαρχικό, καπιταλιστικό, σοσιαλιστικό και κομμουνιστικό τρόπο παραγωγής.

Μια σημαντική ανάλυση για το περιφερειακό πρόβλημα έχει γίνει από τον A. Lipietz (1980) ο οποίος βασιζόμενος στην άρθρωση των τρόπων παραγωγής, όπως,

αυτή προκύπτει από τη μαρξιστική ανάλυση των σταδίων ανάπτυξης του καπιταλισμού, διακρίνει διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους επιβάλλεται η κυριαρχία του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Η επιβολή αυτής της κυριαρχίας γίνεται σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση, της εξωτερικής κυριαρχίας, μέσω της άνισης ανταλλαγής μεταξύ ανεξάρτητων παραγωγών ή μικρομεσαίων τοπικών, καπιταλιστικών επιχειρήσεων με την ηγετική περιφέρεια και μέσω των τιμών των προϊόντων και στη δεύτερη φάση, της ολοκλήρωσης της κυριαρχίας, η ανάπτυξη των εξαρτημένων περιφερειών ελέγχεται από κέντρα λήψης αποφάσεων που βρίσκονται στο κέντρο. Η διεύρυνση του χάσματος ανάμεσα στο κέντρο και την περιφέρεια δημιουργεί εξωγενή συσσώρευση στις ελεγχόμενες περιφέρειες και ενδογενή στο κέντρο. Ο Α. Lipietz διακρίνει τρία είδη οικονομικών περιοχών. Τις κεντρικές περιοχές, που χαρακτηρίζονται από υψηλό τεχνολογικό περιβάλλον (κέντρα επιχειρήσεων, εφευρέσεων, καινοτομιών, έρευνας, επιστημονικής διδασκαλίας), τις ενδιάμεσες περιοχές που έχουν κυρίως βιομηχανική παράδοση και υψηλό ποσοστό ειδικευμένου προσωπικού και τέλος τις περιφέρειες που έχουν αποθέματα φθηνού και ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού.

.Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζεται το μοντέλο της ενδογενούς ανάπτυξης και η σύγχρονη Θεώρηση της περιφερειακής ανάπτυξης που στηρίζεται στην τεχνολογία και την καινοτομία, οι οποίες αιγοτελούν στρατηγικές για η περιφερειακή ανάπτυξη και δε μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο ομαδοποίησης που προηγήθηκε.

Μοντέλο της ενδογενούς ανάπτυξης

Οι Θεωρίες και οι πολιτικές της ανάπτυξης διέρχονται εδώ και χρόνια μια περίοδο σημαντικών αλλαγών, αυτές οι αλλαγές επηρεάσουν αναμφισβήτητα τις πολιτικές και τη στρατηγική της περιφερειακή ανάπτυξης που αποτελούν οριστικά έναν παγιωμένο κλάδο τη οικονομικής ανάπτυξης.

Η μείωση της αποδοχής της Θεωρίας της πολιτικής ανάπτυξη είχε σαν αποτέλεσμα την αναζήτηση νέων στοιχείων που θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν καλύτερα την πραγματικότητα του χώρου. Πάνω σ αυτή την άποψη θεμελιώθηκε η κατασκευή του υποδείγματος της ανάπτυξης από τα κάτω στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Η *ανάπτυξη από τα κάτω* ήταν μια απάντηση στη συγκεντρωτική από το πάνω κρατική ρύθμιση, που θεωρήθηκε τότε υπεύθυνη για την αναποτελεσματικότητα των μέχρι τότε περιφερειακών πολιτικών. Οι προσπάθειες ορισμού της επέτρεψαν τη σύλληψη της στρατηγικής της ενδογενούς ανάπτυξης που επιτρέπει τη βελτίωση του σχεδιασμού της στρατηγικής της ανάπτυξης.

Η προσέγγιση της ενδογενούς ανάπτυξης ή της ανάπτυξης από τη βάση ή της ολοκληρωμένης ανάπτυξης "είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης στην οποία τοπικοί παράγοντες (οργανισμοί, φορείς, τοπικές επιχειρήσεις, τοπική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα) συνιστούν τους βασικούς μοχλούς της αναπτυξιακής διαδικασίας. Σε τοπικό επίπεδο αξιοποιούνται η παραγωγική δομή, η αγορά εργασίας, η επιχειρηματικότητα, οι φυσικοί πόροι, η κοινωνική και πολιτική δομή, οι παραδόσεις και η πολιτιστική κληρονομιά και δραστηριότητα πάνω στις οποίες μπορεί να αρθρωθεί η οικονομική μεγέθυνση και η βελτίωση του επιπέδου ζωής. Η εφαρμογή του μοντέλου αυτού μπορεί να γίνει σε οποιαδήποτε χωρική κλίμακα".(Παπαδασκαλόπουλος Α. Βασικές μέθοδοι περιφερειακής ανάλυσης 1990).

Σκοποί αυτής της αναπτυξιακής πρότασης αποτελούν η ενεργοποίηση του πληθυσμού στην αναπτυξιακή προσπάθεια - αφού είναι οι κύριοι γνώστες των προβλημάτων της περιοχής και οι κατ' εξοχήν αρμόδιοι να επιλέξουν το είδος και τους ρυθμούς ανάπτυξης που επιθυμούν - η εξάλειψη των δυαδικών φαινομένων, η προώθηση των στόχων της περιφερειακής πολιτικής που δεν μπορούν να προωθηθούν με ειτάρκεια από τον κεντρικό προγραμματισμό - όπως η συγκράτηση του πληθυσμού, η τόνωση της απασχόλησης, η αξιοποίηση των πόρων και η ολοκληρωμένη ανάπτυξη, η οποία επιδιώκει την αξιοποίηση όλων των τοπικών πλεονεκτημάτων και όλων των χωρικών μονάδων κάθε περιφέρειας.(Παπαδασκαλόπουλος Α.,Οικονομική περιφέρεια και αναπτυξιακή στρατηγική Ι.Π.Α. 1992)

Τα μέσα που προτείνονται από τη στρατηγική της ενδογενούς ανάπτυξης, αφορούν τη βελτίωση των δυνατοτήτων για αυτόνομη ανάπτυξη των περιφερειών, την ύπαρξη κινήτρων για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων - ειδικότερα αυτών που έχουν στόχο τη δημιουργία θέσεων εργασίας - και πραγματικών κινήτρων για την ανάπτυξη της τεχνικής υποδομής, των βιομηχανικών περιοχών, των υπηρεσιών του τριτογενή τομέα. Ακόμα η περιφερειακή πολιτική με στόχο την αποκέντρωση της διοίκησης και η εκπαιδευτική και επαγγελματική κατάρτιση στελεχών αποτελούν καθοριστικό μέσο για την προώθηση της τοπικής ανάπτυξης και της κοινωνικής αναδιάρθρωσης.

Αναπτυξιακή στρατηγική βασισμένη στην τεχνολογία και καινοτομία

Η σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή, η προώθηση δραστηριοτήτων καινοτομίας και η δημιουργία επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας, αποτέλεσαν σημαντικά πεδία στα οποία προσανατολίσθηκαν οι πρακτικές των ευρωπαϊκών

χωρών μετά την κρίση του 1970 με στόχο τον εκσυγχρονισμό και την αναδιάρθρωση της παραγωγής (από την προηγούμενη ήδη ενότητα φάνηκε μια αλλαγή στη στρατηγική της περιφερειακής ανάπτυξης):

Η εφαρμογή της επιστήμης και της τεχνολογίας μέσα από την οργάνωση δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης είναι μια πολύ πρόσφατη εξέλιξη η οποία συνέβαλε θεματικά στην επιτάχυνση της εφαρμογής και της δημιουργίας νέας γνώσης. Η τεχνολογική μεταβολή είναι μια σύνθετη διαδικασία η οποία ενσωματώνει ένα ευρύ φάσμα εξελίξεων έως ιδιαίτερης σημασίας ανακαλύψεις. (Walker D.-Charman K. Η χωροθέτηση της βιομηχανίας. Θεωρία και πολιτική 1992).

Στη δεκαετία του '80 παρουσιάσθηκαν σημαντικές μεταβολές στο χαρακτήρα της διεθνούς οικονομίας και στις στρατηγικές της ανάπτυξης που φυσικά δεν άφησαν ανεπηρέαστη την περιφερειακή ανάπτυξη. Σ' αυτή τη δεκαετία η καινοτομική δραστηριότητα και η τεχνολογία επηρεάζουν άμεσα τις προσπάθειες των επιστημόνων που ασχολούνται με τον αστικό και τον περιφερειακό σχεδιασμό και θεωρούνται καθοριστικοί παράγοντες για την οικονομική επιτυχία.

Σ' αυτή τη δεκαετία κυριαρχούν οι νέες τεχνολογίες, προϊόν της ανάγκης διαρκούς ευέλικτης προσαρμογής των συνθηκών παραγωγής των επιχειρήσεων σε μεταβαλλόμενες καταστάσεις, καθώς η διαδικασία της τεχνολογικής αναβάθμισης αναδείχθηκε στις χώρες του κέντρου σε βασικό στοιχείο για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας.

Οι υποστηρικτές των νέων τεχνολογιών προσπαθούν να ερμηνεύσουν και να δώσουν λύσεις σε μια σειρά μεταβιομηχανικά προβλήματα όπως η μόλυνση του περιβάλλοντος, η οικολογική καταστροφή και η ποιότητα ζωής. Σε επίπεδο εφαρμογών το βασικό σημείο συνάντησης των νέων τεχνολογιών είναι τα τεχνολογικά πάρκα. Αυτές οι μορφές οργάνωσης της παραγωγής ποικίλλουν από χώρα σε χώρα ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες, με το είδος της τεχνολογίας, με το βαθμό συμμετοχής του κράτους, της τοπικής αυτοδιοίκησης ή των ιδιωτικών φορέων αλλά έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό που αποτελεί το θεμελιώδη λίθο τους, τη σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή. Τα τεχνολογικά πάρκα τείνουν στην ενεργοποίηση του καινοτομικού δυναμικού μιας περιοχής και η επιτυχία τους εντάσσεται στο πλαίσιο μιας ευρύτερης οργανωτικής λογικής όπου οι όροι όπως "συμπληρωματικότητα", "αλληλοεπίδραση", "συνεργασία", "δικτύωση" αποτελούν τις λέξεις κλειδιά για την κατανόηση της ανάπτυξης. (Χατζημιχάλης Κ. 1992).

Τα τεχνολογικά πάρκα ως πολιτική διαδόθηκαν ταχύτατα αναδεικνύοντας νέους βιομηχανικούς χώρους με παγκόσμια ακτινοβολία που δε μοιάζουν με τίποτα με τα παλιά βιομηχανικά κέντρα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.1. Επισκόπηση της Ελληνικής Περιφερειακής Πολιτικής και το θεωρητικό της υπόβαθρο.

4.1.1. Η μεταπολεμική περίοδος μέχρι και το 1970

Τα όποια διλήμματα αναπτυξιακού προσανατολισμού υπήρχαν μετά την έξοδο της χώρας από τους δύο πολέμους - Β' παγκόσμιο και εμφύλιο πόλεμο - λύθηκαν προς την κατεύθυνση της αγροτικής ανάπτυξης (αφού θεωρήθηκε ότι σ' αυτό τον τομέα η Ελλάδα παρουσίαζε συγκριτικό πλεονέκτημα), της λειτουργίας της ελαφριάς βιομηχανίας των ειδών μαζικής κατανάλωσης και της δημιουργίας γενικής υποδομής που θα δημιουργούσε προϋποθέσεις για την ανάπτυξη. Σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά έπαιξε και ο ρόλος που καλούνταν να παίξει η Ελλάδα στα πλαίσια του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας, ο οποίος δεν προέβλεπε η χώρα μας να γίνει βιομηχανικό κράτος. Πάντως η αλήθεια είναι ότι όποια σκέψη και αν υπήρχε για αυτοδύναμη ανάπτυξη της χώρας εγκαταλείφθηκε γρήγορα με την ένταξη, μέσα στο κλίμα του ψυχρού πολέμου που επικρατούσε στην Ελλάδα στη βορειοατλαντική συμμαχία (N.A.T.O.) το 1952.

Την επόμενη χρονιά ψηφίστηκε το Ν.Δ. 2687/53 και στην ουσία είναι ο πρώτος νόμος που θεσπίστηκε για την προσέλκυση επενδύσεων, ο οποίος χαρακτηρίστηκε αναπτυξιακός με την ευρεία έννοια του όρου. Καθόριζε τα προνόμια και την προστασία που απολάμβαναν τα ξένα κεφάλαια που εισάγονταν στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Σε γενικές γραμμές διασφάλιζε στον επενδυτή την μη αλλαγή των όρων της δημιουργίας της μονάδας χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του, το αναπαλλοτρίωτο της επένδυσης, την εξαγωγή συναλλάγματος, την εξαγωγή λογικού ύψους κερδών. Ο νόμος αυτός, παρότι κατά καιρούς έχει χαρακτηριστεί από ορισμένους ως αποικιοκρατικός, δημιούργησε ένα θετικό κλίμα ασφάλειας, σταθερότητας και ανάπτυξης στη χώρα, στοιχεία που ήταν απαραίτητα για να ξεκινήσει η επενδυτική δραστηριότητα.

Αν και οι κυβερνήσεις πήραν διάφορα περιπτωσιακά κατά κανόνα μέτρα για την περιφερειακή ανάπτυξη - εκτός της δημιουργίας στοιχειώδους υποδομής μέσω των προϋπολογισμών - η περιφερειακή ανάπτυξη δεν αποτελούσε κύριο στοιχείο της οικονομικής πολιτικής, που ακολουθήθηκε και που σαν διακηρυγμένους

στόχους είχε την επίτευξη υψηλών ρυθμών μεγέθυνσης της οικονομίας και τη διατήρηση της νομισματικής σταθερότητας.

Το αίτημα για την περιφερειακή ανάπτυξη με παράλληλη χωρική ανακατανομή της διοικητικής εξουσίας τέθηκε στην Ελλάδα την δεκαετία του 60. Πρόκειται για την περίοδο μετά τη συμφωνία ένταξης της χώρας στην Ε.Ο.Κ. (1962), κατά την οποία αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα του προγραμματισμού στα πλαίσια του πολιτικού εκσυγχρονισμού. Ταυτόχρονα είναι η περίοδος που οι αρνητικές συνέπειες της μετανάστευσης, ερήμωση της υπαίθρου και τα χωρικά προβλήματά των αστικών κέντρων γίνονται αισθητά και επιζητούν λύσεις.

Πιο συγκεκριμένα και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70 έχουμε τρία πενταετή προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης (1960-64, 1966-70, 1968-72) στα οποία υποστηρίζεται ότι η εφαρμογή κάποιας περιφερειακής πολιτικής είναι απαραίτητη για την εξουδετέρωση των εμποδίων που προκαλούν τη μη ισόρροπη ανάπτυξη. Όμως ενώ η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη ήταν ανάμεσα στους κύριους στόχους των προγραμμάτων αυτών, οι παράλληλοι εθνικοί στόχοι και το κριτήριο της αποδοτικότητας, σε βάρος της ισότητας, προσδιόρισαν το ρόλο της περιφερειακής πολιτικής: χρησιμοποιήθηκε σαν εργαλείο για την προώθηση της εθνικής ανάπτυξης σα σύνολο, στο μέτρο που υπήρχαν ακόμα ανεκμετάλλευτες πηγές στις περιφέρειες. Η ανάπτυξη των πηγών αυτών αναμενόταν ότι θα οδηγούσε αυτόματα σχεδόν στην περιφερειακή ισορροπία κάτι που τα δομικά προβλήματα των προγραμμάτων, αλλά και της ελληνικής οικονομίας αυτή την περίοδο έκαναν αδύνατο να παρουσιαστεί. (Αδρικοπούλου Ε. Χωροταξία και Περιφερειακή Ανάπτυξη 1982).

Με την εφαρμογή του πρώτου πενταετούς προγράμματος οικονομικής ανάπτυξης (1960-64) έχουμε την ίδρυση της κεντρικής επιτροπής περιφερειακής ανάπτυξης και τη σύσταση των τριών πρώτων υπηρεσιών περιφερειακής ανάπτυξης με έδρες τα Ιωάννινα, την Πάτρα το Ηράκλειο, οι οποίες συμπληρώθηκαν στη συνέχεια για το σύνολο της χώρας - έξι (6) υπηρεσίες περιφερειακής ανάπτυξης - που ίσχυσαν μέχρι το 1974. Ακόμα το 1962 έχουμε την ίδρυση του κέντρου προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών (ΚΕΠΕ), το οποίο μάλιστα συντάσσει το επόμενο πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης (1966-70), δίνοντας για πρώτη φορά βαρύτητα στην ανάγκη εφαρμογής ορθολογικής περιφερειακής πολιτικής. Επίσης η ίδρυση της τράπεζας βιομηχανικής ανάπτυξης (ΕΤΒΑ) το 1964 με κύριο σκοπό την υποστήριξη της βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας και η ανάθεση σ' αυτή της εφαρμογής της νομοθεσίας για την ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών περιοχών (Ν. 4458/1965) - αν και μέχρι το 1977 που έχουμε αλλαγή του Θεσμικού πλαισίου (Ν.

742/1977), ο ρυθμός ίδρυσης και λειτουργίας των ΒΙ.Π.Ε. ήταν εξαιρετικά βραδύς, αφού θεσμοθετήθηκαν εννέα (9) και αναπτύχθηκαν μόνο δύο (2) βιομηχανικές περιοχές - συμπελίρωσε ουσιαστικά την πρώτη προαιτιόβεια περιφερειακής πολιτικής. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας παρά τις διάφορες αλλαγές και ανακατατάξεις στο διοικητικό μηχανισμό, οι βάσεις αυτές της περιφερειακής πολιτικής διατηρήθηκαν και σε ορισμένες περιπτώσεις ενισχύθηκαν (κίνητρα περιφερειακής ανάπτυξης Α.Ν. 147/67, Α.Ν. 607/1968, χωροταξικές μελέτες). Κάποιες από τις ανακατατάξεις αφορούσαν την αλλαγή και αναδιάρθρωση των περιφερειακών υπηρεσιών ν ανάπτυξης, χωρίς όμως καμία ουσιαστική αλλαγή στις αρμοδιότητες και τη λειτουργία τους. (Αδρικοπούλου Ε. Το σύστημα περιφερειακού προγραμματισμού, 1984)

Τη περιφερειακή πολιτική αυτή την περίοδο τη χαρακτηρίζουν μια σειρά από μέτρα που ρυθμίζουν θέματα σχετικά με την ανάπτυξη της επαρχιακής βιομηχανίας, την καθιέρωση χρηματοδοτικών κινήτρων, διαχωρισμού των περιφερειών ανάλογα το βαθμό ανάπτυξη τους, εφαρμογή προγραμμάτων για υπανάπτυκτες περιφέρειες, ίδρυση βιομηχανικών περιοχών, ενεργοποίηση των υπηρεσιών περιφερειακής ανάπτυξης, υποτυπώδης ενίσχυση-πολικού συστήματος αστικών κέντρων.

Το θεωρητικό υπόβαθρο της περιφερειακής πολιτικής της περιόδου μπορεί να αναζητηθεί τόσο στις , θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης που εξειδικεύονται με τη - Θεωρία της ισόρροπης ανάπτυξης (δημιουργία υποδομής, προσέλκυση ξένων κεφαλαίων όσο - έστω και αδρά στο πολικό μοντέλο αφού σ' όλα τα πενταετή προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης της περιόδου αποτελεί βασική επιδίωξη η δημιουργία επαρχιακών πόλων έλξης (μέσω της δημιουργίας βιομηχανικών περιοχών στα περιφερειακά αστικά κέντρα με σκοπό τη βιομηχανική αποκέντρωση)

4.2. Η περίοδος 1970 – 1991

Περνώντας στην επόμενη περίοδο πρέπει να τονιστούν δύο σημαντικά γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στις αρχές της. Το πρώτο αφορά το τέλος μιας πολιτικής κρίσης - με την πτώση της δικτατορίας και την ενεργοποίηση των πολιτικών Θεσμών και του τρόπου λειτουργίας τους, που σα στόχο είχαν την εναρμόνιση του πολιτικού εποικοδομήματος της χώρας με εκείνο της Δυτ. Ευρώπης, και το δεύτερο την οικονομική κρίση που ξέσπασε στα 1973-1974 ώστε να μη μπορεί να καταστεί δυνατή η επίτευξη νέων ισορροπιών που Θα ειτέρευαν την επανάληψη της διαδικασίας της ανάπτυξης σε συνδυασμό με οικονομική σταθερότητα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η ελληνική οικονομία να μπει σε μια παρατεταμένη περίοδο οικονομικής

κρίσης η οποία ενέτεινε την παραδοσιακή κρίση της ανάπτυξης των διαφόρων τμημάτων του ελληνικού κεφαλαίου.(Demathas Z. Serafetinidis. Structural and policies of Southern EEC Regions. The case of Greece. 1989).

Παράλληλα ξεκινάνε οι διαδικασίες - τον Ιούλιο του 1976 - για πλήρη ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.), και ύστερα από μια σειρά διαπραγματεύσεων η Ελλάδα ξεκινάει τη νέα δεκαετία του '80 ως μέλος της κοινότητας συνεπάγεται το νέο προσανατολισμό της χώρας προς την Ευρώπη, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της επίδρασης των στρατηγικών, συμφερόντων των Η.Π.Α. στη ελληνική πολιτική ζωή. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες κάτι που πρέπει να αξιολογηθεί σε σχέση με την εξέλιξη της οικονομίας δεν είναι τόσο οι παροχές και οι πόροι - των τριών στην αρχή (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, FEOGA), τεσσάρων σήμερα με τη δημιουργία του ταμείου συνοχής - των κοινοτικών ταμείων αλλά η δυνατότητα της εξέλιξης της παραγωγικής βάσης των περιφερειών μέσα από μια διαδικασία εξειδίκευσης και ολοκλήρωσης των επιμέρους περιφερειακών δομών ώστε να καταστούν συγκρίσιμες και ανταγωνιστικές μέσα στα πλαίσια της διεθνούς διαίρεσης της εργασίας. Σε όλη αυτή την περίοδο παρατηρείται εκτεταμένη και σε βάθος ανάμειξη του κράτους στους περισσότερους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, όπως εμπορικών τραπεζών, μέσων μεταφοράς, στους κλάδους της ενέργειας, της έρευνας και εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου κ.α.

Η περιφερειακή πολιτική της περιόδου μπορεί να συνοψισθεί σε οικονομικά-κίνητρα μέσω αναπτυξιακών νόμων προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, σε ουσιαστική ανάπτυξη των βιομηχανικών περιοχών (ΒΙ.ΠΕ.) μετά το 1977, τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου - κύρια τη δεκαετία του '80 - με μέτρα διοικητικής αποκέντρωσης και πολιτικής αναβάθμισης της τοπικής αυτοδιοίκησης, την προσπάθεια δημιουργίας πόλων ανάπτυξης σ'ένα ευρύ χωρικό επίπεδο και τέλος τη δημιουργία υποδομών σ'όλες τις περιφέρειες που προωθείται κυρίως στα πλαίσια της περιφερειακής πολιτικής της κοινότητας στην προσπάθεια που κάνει να εξομοιωθούν οι "καθυστερημένες" με τις "αναπτυγμένες" .

Πιο συγκεκριμένα τα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης της περιόδου είναι: Τα πενταετή προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης 1968-72 και 1973-1977 καθώς και το δεκαπενταετές μακροχρόνιο πρόγραμμα ανάπτυξης 1973-87. Αυτά τα προγράμματα δεν ενεργοποιήθηκαν ποτέ . Πάντως το πιο σημαντικό γεγονός υπό την άποψη της κρατικής πολιτικής στα πρώτα χρόνια αυτής της περιόδου, είναι, η ανάπτυξη και η προώθηση - που αδρά είχαν αρχίσει και στην προ του 70 περίοδο - ενός συστήματος κινήτρων περιφερειακής ανάπτυξης με τους νόμους 1078/1971,

1312/1972, 1313/1973.(Ανδρικοπούλου Ε.-Καυκαλάς Γ., Θεσμικό πλαίσιο και εφαρμογές.1985).

Από την μεταπολίτευση και ύστερα ο κύριος στόχος της περιφερειακής πολιτικής συνοψίζεται στην επιτάχυνση της ανάπτυξης στην υπόλοιπη χώρα εκτός της Αθήνας με βασικές αρχές την ορθολογική κατανομή του πληθυσμού και των παραγωγικών δραστηριοτήτων και την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής. Στο επόμενο πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης 1978-82, η επιλογή για την ανάπτυξη των περιφερειών είναι και πάλι οι μεγάλες και οι μεσαίες βιομηχανίες. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος εντάσσονται οι νόμοι για την καθιέρωση κινήτρων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις στις παραμεθόριες περιοχές (Ν. 289/1976, Ν. 849/1978), ο Ν. 360/1976 για την χωροταξία και το περιβάλλον, ο εκσυγχρονισμός του θεσμού των ΒΙ.ΠΕ. (Ν. 742/1977), όπως και η απόφαση του εθνικού συμβουλίου χωροταξίας και περιβάλλοντος (Ε.Σ.Χ.Π.) της 23-3-1979, που έχει μείνει γνωστή με την επωνυμία "αντίπαλες πόλεις".(Κ.Ε.Π.Ε. 1976. Το πρόγραμμα ανάπτυξης 1976-1980.Χωροταξική πολιτική).

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι στόχοι και οι κατευθύνσεις που είχε η απόφαση για τις "αντίπαλες πόλεις", γιατί είναι ένα από τα θέματα της περιφερειακής πολιτικής που ευρέως έχουν συζητηθεί αλλά και γιατί αποτέλεσε μια προσπάθεια να συνδεθούν οι ενέργειες για την περιφερειακή ανάπτυξη με χωροταξικές ρυθμίσεις. Έτσι λοιπόν οι κύριες κατευθύνσεις της αποσκοπούσαν στην επίτευξη ενός επιθυμητού βαθμού αποκέντρωσης των οικονομικών, κοινωνικών κ.ά. δραστηριοτήτων, στην ορθολογική κατανομή του πληθυσμού, στην αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων που έχει δημιουργήσει η υπερσυγκέντρωση. Πιο συγκεκριμένα η πολιτική αυτή αποσκοπούσε στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών με την εντατικότερη χρήση των κινήτρων των αναπτυξιακών νόμων, τη σταδιακή εξύψωση του οικιστικού περιβάλλοντος σε ολόκληρη τη χώρα με έμφαση σε ορισμένα περιφερειακά κέντρα τα οποία θα μπορούσαν να εξελιχθούν σε περιφερειακούς πόλους έλξης, στην εξασφάλιση ανεκτών συνθηκών διαβίωσης για τον πληθυσμό που θα μείνει στα δυο μεγάλα αστικά κέντρα, στην αποκέντρωση σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και εφαρμογής της περιφερειακής και οικιστικής πολιτικής. Παρά τους φιλόδοξους στόχους του σχεδίου δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Πάντως το αποκορύφωμα της στροφής προς μια οργανωμένη και ολοκληρωμένη περιφερειακή πολιτική είναι η σύνταξη του πρώτου καθαρά περιφερειακού προγράμματος (1981-85) που έγινε στα πλαίσια της Ε.Ο.Κ.

Σ' αυτό το πρόγραμμα αναφέρονται οι γενικές επιδιώξεις και αναλύονται οι κύριες κατευθύνσεις της περιφερειακής πολιτικής, και παρουσιάζονται τα προβλήματα και οι πολιτικές για κάθε περιφέρεια. Και αυτό το πρόγραμμα αναθεωρείται από την τότε κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. εκδηλώνοντας την πολιτική της για την περιφερειακή ανάπτυξη με τρία βασικά νομοθετήματα το Ν.1235/1982 (που αφορά την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής και την καθιέρωση της λαϊκής εκπροσώπησης στους νομούς) το Ν. 1262/1982 (που αντικαθιστά στα ίδια πλαίσια το Ν. 1116/198_για την παροχή κινήτρων ενίσχυσης της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας, το Ν. 1622/1986 που είχε σα σκοπό τον εκσυγχρονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης και το δημοκρατικό προγραμματισμό, καθώς και με διάφορα μέτρα μεταβίβασης αρμοδιοτήτων σε περιφερειακά και νομαρχιακά κρατικά όργανα.

Τέλος τα δύο πενταετή προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης 1983-87 και 1988-92 θέτουν γενικές κατευθύνσεις για την περιφερειακή πολιτική, θεωρώντας και πάλι σα βασικούς στόχους την αποσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων και οικονομικών πόρων προς το περιφερειακό και νομαρχιακό επίπεδο, καθώς και την ανάγκη ουσιαστικής ενίσχυσης της τοπικής αυτοδιοίκησης. Θέτονται επίσης γενικές αρχές για την ανάπτυξη της γεωργίας, της βιομηχανίας, του τουρισμού και των μεταφορών υποστηρίζοντας ότι η αποκεντρωμένη διοικητική δομή και η λαϊκή συμμετοχή είναι τα δύο σημεία που θα στηριχθεί αυτή η πολιτική.

Στη συνέχεια η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.) –Ε.Ε αργότερα- ενσωματώνεται για την Ελλάδα στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης του ελληνικού σχεδίου περιφερειακής ανάπτυξης.

Το θεωρητικό υπόβαθρο περιφερειακής πολιτικής της περιόδου από 1970 και μετά μπορούμε να πούμε ότι έχει τις αναφορές του, τόσο στις Θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης και στις Θεωρίες των πόλων ανάπτυξης που έχουν κυριαρχήσει και στην προηγούμενη περίοδο στην οποία αναφερθήκαμε, όσο και στην θεωρία της εξαγωγικής βάσης και στη στρατηγική της ενδογενούς ανάπτυξης από τη δεκαετία του '80 και μετά. Πιο συγκεκριμένα σα μέσα για την αναπτυξιακή προσπάθεια χρησιμοποιούνται η βελτίωση των υποδομών, η δημιουργία κινήτρων για τις ξένες επενδύσεις αλλά και κινήτρων' με μια σειρά νομοθετημάτων για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις προς την κατεύθυνση της περιφερειακής ανάπτυξης των δραστηριοτήτων τους και το δημόσιο τομέα να παίζει ενεργό ρόλο ακόμα και σε επιχειρηματικό επίπεδο (κρατικοποιήσεις).(Ι.Π.Α. 1990: Μελέτη για τους σκοπούς και τα μέσα της περιφερειακής πολιτικής).

4.3 Μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής και επενδύσεις

Η παραδοχή της ύπαρξης περιφερειακού προβλήματος που χαρακτηρίζει την Ελληνική επικράτεια, κάνουν επιτακτική την ανάγκη ένταξης της περιφερειακής πολιτικής σαν αναπόσπαστο τμήμα των γενικών προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης ή μεγέθυνσης. Η ανάγκη εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής από την πολιτική εξουσία της χώρας προέρχεται από τις ανισότητες ευκαιριών που προσφέρονται σε διανομαρχιακό επίπεδο και που η ύπαρξή τους προκαλεί, όπως είναι φυσικό, όχι μόνο οικονομικά αλλά και κοινωνικά προβλήματα, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά το ταχύτερο δυνατόν, ώστε να αμβλυθούν οι οποιεσδήποτε αρνητικές επιπτώσεις τους στην όλη αναπτυξιακή προσπάθεια.

Η περιφερειακή πολιτική δημιουργεί το χωροταξικό υπόβαθρο για την επίτευξη των γενικών επιδιώξεων της αναπτυξιακής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο και περιλαμβάνει τα μέτρα εκείνα που εκλέγονται από την πολιτική εξουσία και αποσκοπούν στην ισόρροπη και αρμονική οικονομική ανάπτυξη όλων των περιφερειών μιας χώρας. Συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά εξασφαλίζουν την κατανομή των αγαθών της οικονομικής ανάπτυξης στο χώρο, με βάση ένα συνδυασμό κριτηρίων ισότητας, ισορροπίας και αποτελεσματικότητας. Για κάθε περιφέρεια/νομό της χώρας διαμορφώνεται μια ειδική αναπτυξιακή πολιτική, που το περιεχόμενό της εναρμονίζεται με τη συγκεκριμένη μορφή που έχει το περιφερειακό πρόβλημα σε αυτή. Οι μεμονωμένες ειδικές πολιτικές που καθορίζονται για κάθε περιφέρεια μιας χώρας συγκροτούν την περιφερειακή της πολιτική, που μπορεί να οριστεί σαν ένα σύνθετο στόχων, μέτρων και φορέων που συνδυάζονται στο πρόγραμμα περιφερειακής πολιτικής και που με την εφαρμογή του οποίου επιχειρείται η μεταβολή της διαπεριφερειακής διάρθρωσης μιας οικονομίας, όπως αυτή διαγράφεται από τις σχετικές τάσεις.

Η χώρα μας, όπως και άλλες χώρες, έχει χρησιμοποιήσει μέσα πολιτικής για να βοηθήσει την οικονομική δραστηριότητα, προκειμένου να πετύχει μία ποικιλία από στόχους. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η προώθηση των επενδύσεων, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η προώθηση των εξαγωγών, η διευκόλυνση στην χρηματοδότηση, η υποστήριξη προβληματικών κλάδων ή επιχειρήσεων, η ενθάρρυνση κάποιων δραστηριοτήτων, όπως είναι η έρευνα και η ανάπτυξη, μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων κ.ά.

Τα τρία βασικότερα μέσα άσκησης της κρατικής περιφερειακής πολιτικής είναι:
Α) οι εκάστοτε αναπτυξιακοί νόμοι (π.χ. 1116/81, 1262/80, 1892/90 κλπ.) όπου καθορίζονται μια σειρά από οικονομικά κίνητρα όπως επιδοτήσεις επενδύσεων, επιχορηγήσεις κεφαλαίων φοροαπαλλαγές κλπ.

Β) η γεωγραφική κατανομή των δημοσίων επενδύσεων και οι δημόσιες δαπάνες σε υπηρεσίες (Διοίκηση, νοσοκομεία, στρατόπεδα κ.ά.) κρατικών επιχειρήσεων (ΔΕΚΟ)
Γ) κατανομή μεγάλων δημοσίων έργων (Γαλιάνος, αεροδρόμιο Στιάτων, ζεύξη Ρίου Αντιρρίου, Εγνατία οδός βιομηχανικές περιοχές κ.ά.), παραγωγικών κοινωνικών και αστικών υποδομών.

Τα παραπάνω συμπληρώνουν οι πολιτικές για ενίσχυση ΜΜΕ, η αποκέντρωση του δημοσίου τομέα, έλεγχοι και περιορισμοί στις άδειες λειτουργίας και εγκαταστάσεις επιχειρήσεων με θεσμοποίηση χρήσεων γης, ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης, ίδρυση τεχνοπόλεων κ.ά.

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες, ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός χωρών έχει λάβει σειρά χρηματοδοτικών και κυρίως φορολογικών μέτρων για την προώθηση των επενδύσεων. Παράλληλα, όμως, και ίσως με μεγαλύτερη έμφαση υιοθετήθηκαν μικροοικονομικές πολιτικές, που στόχευαν να ενθαρρύνουν συγκεκριμένες δραστηριότητες, όπως η έρευνα και η ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος, η εξοικονόμηση ενέργειας, ο εκσυγχρονισμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, παρά γενικά προγράμματα, που είχαν ως στόχο να προωθήσουν συνολικά τις επενδύσεις.

Πρόσθετα πάρθηκαν μέτρα, παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζουν, με στόχο την προώθηση συγκεκριμένων κλάδων της οικονομίας. Τέτοια προγράμματα αποσκοπούσαν στην παροχή βοήθειας σε κλάδους που ήταν σε ύφεση, με την προώθηση προγραμμάτων τεχνολογικής αναβάθμισης, τεχνικής επαγγελματικής κατάρτισης και παροχής τεχνικής βοήθειας, προγράμματα υποστήριξης κλάδων υψηλής τεχνολογίας αλλά και κλάδων που δημιουργούν υψηλή τεχνολογία.

4.4 Συνοπτική Παρουσίαση των βασικών αναπτυξιακών νόμων για την περιφερειακή ανάπτυξη την τελευταία εικοσαετία.

Το 1981 διαπιστώθηκε πως στους προηγούμενους νόμους που αναφέρθηκαν ήδη, ίσχυαν πολλές διατάξεις ασύνδετες και άσχετες μεταξύ τους, με αποτέλεσμα η τότε κυβέρνηση να προχωρήσει στην θέσπιση του Ν.1116/81, ο οποίος κατήργησε όλους τους άλλους. Το νομοθέτημα αυτό αποτέλεσε το πρώτο ολοκληρωμένο σύστημα επενδυτικών κινήτρων περιφερειακής ανάπτυξης. Με το νόμο αυτό ετίθετο ουσιαστικά πλέον το θέμα της περιφερειακής ανάπτυξης, που μέχρι τότε περνούσε σε δεύτερη μοίρα. Ο νόμος αυτός στάθηκε άτυχος καθώς λίγους μήνες μετά την ισχύ του καταργήθηκε από τον 1262/82, ο οποίος εφαρμόστηκε με ιδιαίτερη επιτυχία για μια δεκαετία.

Ο Ν.1262/82 είχε κατά βάση την ίδια δομή και είδη κινήτρων με τον Ν.1116/81 όσον αφορούσε: επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις επιτοκίου, αυξημένες αποσβέσεις, αφορολόγητες εκπτώσεις επί των κερδών κ.λ.π. Ουσιαστικά προχώρησε σε σημαντικές καινοτομικές ρυθμίσεις και βελτιώσεις των μηχανισμών για μεγαλύτερη αντικειμενικότητα, διαφάνεια και αποτελεσματικότητα στην εφαρμογή του. Στην ουσία:

Διαίρεσε την Επικράτεια σε τέσσερις περιοχές (Α, Β, Γ, Δ) αντί των τριών του Ν.1116/81, επιχειρώντας μια πιο ρεαλιστική κλιμάκωση των παρεχόμενων κινήτρων από περιοχή σε περιοχή προωθώντας έτσι μια σαφή χωροταξική πολιτική.

Καθόρισε αναλυτικά τις υπαγόμενες στα κίνητρα επιχειρηματικές δραστηριότητες, και πρόσθεσε εκτός από τις μεταποιητικές, μεταλλευτικές και τουριστικές και άλλες δραστηριότητες τον πρωτογενούς τομέα και τον τομέα παροχής υπηρεσιών.

Παρείχε ισχυρά κίνητρα για την προσέλκυση επενδύσεων Ελλήνων εξωτερικού και ναυτικών που πραγματοποιούνταν με εισαγωγή συναλλάγματος καθώς και των επενδύσεων συνεταιρισμών και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Καθόριζε ένα ανώτατο ύψος επένδυσης (του όπως εξελίχτηκε σταδιακά αυτό ήταν 2 δις δρχ.) μέχρι του οποίου η επιχορήγηση παρέχονταν δωρεάν. Από το ύψος αυτό και πάνω είτε δεν παρέχονταν επιχορήγηση, είτε, εφόσον το επιθυμούσε ο επενδυτής, παρέχονταν επιχορήγηση για την επένδυση με τη μορφή όμως της γυμμετοχής του Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο της επιχείρησης.

Η Θεσμοθέτηση ελάχιστου και μέγιστου ποσοστού επιχορήγησης κατά περιοχή και ο καθορισμός κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων, που αποτελούσαν και στόχους αναπτυξιακούς, για τον ακριβή καθορισμό του ποσοστού επιχορήγησης της κάθε ενισχυόμενης επένδυσης. Τα κριτήρια αυτά ήταν η δημιουργούμενη απασχόληση, η εξαγωγική επίδοση, ο βαθμός υποκατάστασης εξαγωγών, η αυξημένη ίδια συμμετοχή, η προστασία του περιβάλλοντος κ.λ.π. Προέβλεπε ακριβή προσδιορισμό των πηγών προέλευσης των ιδίων κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται από το φορέα για την επένδυση (ιδία συμμετοχή) και η εφαρμογή της αρχής ότι «οι πάγιες επενδύσεις πρέπει να χρηματοδοτούνται με μακροπρόθεσμα κεφάλαια». Έτσι, σύμφωνα με τον κανόνα που θέσπισε, η ίδια συμμετοχή πρέπει να προέρχεται από αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου και όχι από λειτουργικά κεφάλαια της επιχείρησης (διαθέσιμα, δανειακά κεφάλαια εκκίνησης κ.λ.π.), με μόνη εξαίρεση την χρησιμοποίηση εκτάκτων αποθεματικών).

Προώθησε για πρώτη φορά, με συστηματικό τρόπο και με αυξημένα κίνητρα τις επενδύσεις προστασίας περιβάλλοντος, εξοικονόμησης ενέργειας, υψηλής τεχνολογίας κ.λ.π. καθώς επίσης και την μετεγκατάσταση μονάδων από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, για την επίλυση του προβλήματος υπερσυγκέντρωσης της βιομηχανίας και βιοτεχνίας σε αυτά.

Ο Ν.1262/82 καθιέρωσε την αξιολόγηση της βιωσιμότητας των εξεταζόμενων επενδύσεων και προώθησε την οργάνωση εξειδικευμένων υπηρεσιών αξιολόγησης τόσο στο κέντρο όσο και στην περιφέρεια. Επίσης, αναβάθμισε τις διαδικασίες ελέγχου υλοποίησης των επενδύσεων και δημιούργησε και κεντρικές υπηρεσίες και όργανα ελέγχου.

Στην εφαρμογή του Ν.1262/82 παρουσιάστηκαν και οι εξής αδυναμίες:

Καθυστερήσεις στην απάντηση αιτημάτων των φορέων, γεγονός κρίσιμο για τον προγραμματισμό των επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Υπαγωγή επενδυτικών προγραμμάτων τα οποία τελικά δεν προχωρούσαν σε υλοποίηση ή ολοκληρώνονταν με σημαντική καθυστέρηση που είχε επίπτωση στην βιωσιμότητα τους, γεγονός που σε κάποιο βαθμό οφείλονταν στην έλλειψη ρευστότητας και στην περιορισμένη συνυπευθυνότητα του φορέα λόγω της χαμηλής απαιτούμενης ιΐας συμμετοχής. Το 1990 ο Ν.1262/82 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε με το Ν. 1892/90.

Ο Α.Ν.1892/90.

Ουσιαστικά, ο Ν.1892/90 δεν αποτέλεσε νέο αναπτυξιακό νόμο αλλά μιας ευρείας κλίμακας τροποποίηση και συμπλήρωση του Ν.1262/82. Οι σημαντικότερες αλλαγές και καινοτομίες που εισήγαγε ο νόμος αυτός είναι:

- Θεσπίστηκε η υποβολή των επενδυτικών προγραμμάτων σε δύο περιόδους μέσα στο έτος, και η έγκριση των επενδύσεων «ομαδικά» σε δύο επίσης περιόδους, βάσει προγραμματισμού των κονδυλίων επιχορηγήσεων. Έτσι οι επενδυτές γνώριζαν ότι εντός τον εξαμήνου θα έπαιρναν απάντηση και δινόταν η δυνατότητα ενός minimum προγραμματισμού των ετησίων ποσών εγκρινόμενων επιχορηγήσεων. Για την εφαρμογή του Θεσμού αυτού με διαφάνεια και αντικειμενικότητα δημιουργήθηκε ένα σύστημα κριτηρίων για την κατάταξη των επενδύσεων κατά σειρά βαθμολογίας τους. Το σύστημα αυτό ήρθε να υποστηρίξει την ομαδική έγκριση των επενδύσεων: Αφού σε κάθε εξεταστική περίοδο έπρεπε να εγκριθούν τόσες βιώσιμες επενδύσεις μέχρι τη κάλυψη τον διατιθέμενου κονδυλίου. Δηλαδή, εκτός τις βασικής προϋπόθεσης,

που μέχρι τότε ίσχυε, για την έγκριση δηλαδή της βιωσιμότητας της επένδυσης, προστέθηκε και η σειρά κατάταξης της κάθε επένδυσης βάσει των κριτηρίων υπαγωγής.

- Καταργήθηκε το ελάχιστο και το μέγιστο ποσοστό επιχορήγησης κατά περιοχή και αντικαταστάθηκε με συγκεκριμένο ποσοστό επιχορήγησης. Αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής ήταν και η κατάργηση των κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων προσδιορισμού τον ακριβούς ποσοστού επιχορήγησης το οποίο όμως συμπεριλήφθηκε στο σύστημα βαθμολογίας-κατάταξης.
- Καταργήθηκαν τα πρόσθετα κίνητρα για τις ειδικές κατηγορίες επενδυτών ("Έλληνες εξωτερικού, Ναυτικοί, Ο.Τ.Α., συνεταιρισμοί).
- Αυξήθηκαν τα ελάχιστα όρια της ίδιας συμμετοχής, με στόχο την ενίσχυση επενδύσεων με μεγαλύτερη οικονομική δυνατότητα και εξασφάλιση βιωσιμότητας, με μείωση της δανειακής επιβάρυνσης και ανάληψη μεγαλύτερου επιχειρηματικού κινδύνου από τους φορείς.
- Καταργήθηκε η δυνατότητα συμμετοχής του Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο των επενδύμενων επιχειρήσεων, ως εναλλακτική δυνατότητα επιχορήγησης τους για μεγαλύτερο ύψος επένδυσης και ορίστηκε νέο ανώτατο όριο επιχορηγούμενης επένδυσης τα 2,5 δις δρχ.
- Θεωπίστηκε ελάχιστο όριο επένδυσης για να είναι η υπαγωγή στα κίνητρα επιχορήγησης-επιδόησης. Η εξέλιξη αυτή είναι θετική για τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν με την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και αυτό διότι ωθεί τους επενδυτές σε δημιουργία πιο ολοκληρωμένου παραγωγικού συνόλου και άρα πιο ανταγωνιστικού μεγέθους.
- Ενισχύθηκε σημαντικά η δυναμικότητα των φορολογικών κινήτρων, έτσι ώστε σε ορισμένες περιοχές χαμηλών επιχορηγήσεων (Β, Γ) αυτά να υπερσχύουν των επιχορηγήσεων και άρα να προτιμώνται ως επενδυτικό κίνητρο από τις υφιστάμενες κερδοφόρες επιχειρήσεις.
- Παρασχέθηκαν σημαντικά κίνητρα στις τουριστικές υποδομές και υποβαθμίστηκε η δυναμικότητα των κινήτρων επιχορήγησης-επιδόησης των ξενοδοχειακών επενδύσεων.

Ο Ν.1892/90 λειτούργησε βασικά στα ίδια πλαίσια τον Ν.1262/82 και εκτός των θεσμικών καινοτομιών που εισήγαγε, έλυσε ορισμένα από τα προβλήματα εφαρμογής αυτού με την οριοθέτηση τον χρόνου εξέτασης των αιτημάτων μέσω των

εξεταστικών περιόδων αλλά και τον περιορισμό της δυνατότητας συνεχών παρατάσεων στην ολοκλήρωση των επενδύσεων.

Αναλυτική παρουσίαση των παραπάνω νόμων γίνεται σε επόμενο κεφάλαιο όπου θα αναλυθούν διαχρονικά τα στοιχεία των υπαγόμενων επενδύσεων κατά νομό και τομέα .

Ο Ν.2234/94.

Ο Ν.2234/94 δεν κατέργησε τον Ν.1892/90, αλλά τον συμπλήρωσε και τον βελτίωσε. Μερικά από τα καινοτομικά και βελτιωτικά στοιχεία του νόμου είναι:

- Έγινε μια προσδιάθεια αναδιατύπωσης, συμπλήρωσης, κατάργησης ορισμένων κατηγοριών ενισχυμένων δραστηριοτήτων που κρίθηκε ότι αφορούν ουσιαστικά ή όχι στην ανάπτυξη μαζί με τις αντίστοιχες μεταβολές στον κατάλογο των επιχειρήσεων που δύνανται να υπαχθούν στο Νόμο, έτσι ώστε να μη δύνανται κάθε επενδυτική προσπάθεια μιας επιχείρησης να δημιουργεί προϋπόθεση υπαγωγής στο νόμο, εφόσον δεν περιλαμβάνεται στις κατηγορίες των επενδυτικών δαπανών που αναφέρονται στο νόμο και θεωρούνται παραγωγικές επενδύσεις.
- Οι Θεσμικές αλλαγές που εισήχθησαν στο Ν.2234/94 δεν αφορούσαν μόνο το πλαίσιο των παρεχόμενων ενισχύσεων αλλά επεκταθηκαν και στις διαδικασίες εφαρμογής του συστήματος των κινήτρων, ώστε να το καταστήσουν πιο αποτελεσματικό.
- Αυξήθηκε σημαντικά το ανώτατο επιχορηγούμενο κόστος επένδυσης: από 2,5 δις δραχ. που ήταν, έγινε 5 δις δραχ. και για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις έγινε 25 δις δραχ.
- Θεσπίστηκε ανώτατο όριο επιχορήγησης 3 δις δραχ. που μπορεί να λάβει κάθε επιχείρηση για τις επενδύσεις της στην ίδια παραγωγική διαδικασία εντός μιας πενταετίας από την ισχύ του Ν.2234/94. Το θεσπισθέν όριο είναι σημαντικά αυξημένο (υπερδιπλάσιο) εκείνου που προέκυπτε βάσει του προηγούμενου ανώτατου ορίου επένδυσης των 2,5 δις δραχ.
- Με το νόμο αυτό θεσπίστηκε για πρώτη φορά μια σημαντική καινοτομία που αφορά σε επενδύσεις τον μεταποιητικού και τουριστικού τομέα μεγάλης κλίμακας και στρατηγικής σημασίας για την οικονομία. Σε τέτοιες επενδύσεις, που ενισχύουν σημαντικά τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της Οικονομίας και την απασχόληση, ήταν δυνατό να παρέχονται ειδικά κίνητρα, κατά παρέκκλιση των γενικών κανόνων του αναπτυξιακού νόμου. Έτσι, ανάλογα με το είδος και τη σπουδαιότητα της επένδυσης μπορούσε να παρέχεται: μεγαλύτερο ποσοστό

επιχορήγησης, συνολικό ποσό επιχορήγησης μεγαλύτερο τον ανώτατου προβλεπόμενου ορίου των 3 δις δρχ.

- Θεσμοθετήθηκαν ειδικά κίνητρα και για μια σειρά επενδύσεων που είτε διευρύνουν έντονα την παραγωγική βάση (όπως είναι οι επενδύσεις για παραγωγή καινοτομικών και νέων προϊόντων), είτε εκσυγχρονίζουν και αναβαθμίζουν την τεχνολογία της παραγωγικής διαδικασίας (όπως είναι οι επενδυτικές παρεμβάσεις για αύξηση της ευελιξίας και τον κεντρικού ελέγχου της διαδικασίας παραγωγής, η ενσωμάτωση στην παραγωγική διαδικασία φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών κ.λ.π.). Σ' αυτή την κατεύθυνση κινούνται και τα ειδικά φορολογικά κίνητρα που παρασχέθηκαν για πρώτη φορά για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό τον εξοπλισμού παραγωγής των μεταποιητικών μονάδων της περιοχής Α.
- Με το νόμο αυτό έγινε μια σοβαρή προσπάθεια οι νέες βιομηχανικές μονάδες να κατευθύνονται μέσα στις Β.Ι.Π.Ε. της Ε.Τ.Β.Α. Η ίδια πολιτική προωθείται μέσω των κινήτρων και για τις μετεγκαθιστώμενες από την περιοχή Α μονάδες. Αιτώτερος στόχος των πολιτικών αυτών, που εκφράζονται μέσα από τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις του νόμου, είναι η αναβάθμιση των συνθηκών λειτουργίας της βιομηχανίας και η περαιτέρω ανάπτυξη τον Θεσμού των Β.Ι.Π.Ε και Ε.Τ.Β.Α.
- Στον τουριστικό τομέα γίνεται μια πιο ολοκληρωμένη και ρεαλιστική προσέγγιση των αναπτυξιακών στόχων και των πολιτικών. Θεσπίστηκαν ισχυρά κίνητρα για τον ριζικό εκσυγχρονισμό των παλαιών ξενοδοχειακών μονάδων ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητά τους. Επαναφέρθηκαν τα κίνητρα επιχορήγησης-επιδότησης για ίδρυση και επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και για ορισμένες μόνο τουριστικά αξιοποιήσιμες περιοχές, οι οποίες δεν διαθέτουν μεγάλη συγκέντρωση τουριστικών μονάδων. Θεσπίστηκε για πρώτη φορά ο θεσμός των Περιοχών Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) κατά το πρότυπο των Β.Ι.Π.Ε. της Ε.Τ.Β.Α. και η παροχή κινήτρων για εγκατάσταση σ' αυτές ξενοδοχειακών μονάδων καθώς και μονάδων παροχής συμπληρωματικών τουριστικών υπηρεσιών. Η ανάπτυξη τον θεσμού αυτού είχε ως σκοπό να αναπτυχθούν αρκετές απομακρυσμένες και λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας, οι οποίες διαθέτουν εκτάσεις κατάλληλες για ολοκληρωμένη αναγκαία τουριστική υποδομή. Με το νόμο αυτό ενισχύεται η συνεργατικότητα και η κοινή επιχειρηματική δράση των μικρομεσαίων, ιδίως μεταποιητικών επιχειρήσεων, με τη δημιουργία κέντρων κοινής επιχειρηματικής

δράσης. Η ενίσχυση αυτή των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών που προέρχονται από τη συλλογική επιχειρηματική δράση πέντε τουλάχιστον μεταποιητικών επιχειρήσεων, είχε σκοπό να συμβάλει πιο ουσιαστικά στην υποστήριξη τους σε οργανωτικό, διοικητικό και τεχνολογικό επίπεδο, στην ανάπτυξη δικτύων διανομής στο εσωτερικό και εξωτερικό καθώς και στην πιο δυναμική διείσδυση των προϊόντων τους σε νέες αγορές.

- Με το Ν.2234 αυξήθηκε το ποσοστό επιχορήγησης για τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη Θράκη από 45% σε 50% ενώ παράλληλα για τις λοιπές περιοχές αυξήθηκε ο χρόνος παροχής της επιδότησης επιτοκίου από τρία σε τέσσερα χρόνια. Μέσα στο πλαίσιο της περαιτέρω ώθησης των επενδυτών για αύξηση της ίδιας συμμετοχής τους και ενίσχυσης της βιωσιμότητας των επιχορηγούμενων επενδύσεων θεσμοθετήθηκε μια αύξηση της ελάχιστης ίδιας συμμετοχής στις περιοχές Γ, Δ και Θράκη (από 35%, 25% και 15% έγινε 40%, 30% και 20% αντίστοιχα). Επίσης έφερε αλλαγές και βελτιώσεις και σε πολλές άλλες επιμέρους ρυθμίσεις τον Ν.1892/90, με στόχο την απιοσαφήνιση των μηχανισμών, διαδικασιών παροχής των ενισχύσεων κ.λ.π.
- Θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά ο έλεγχος της έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της ενισχυθείσας επένδυσης, που πρέπει να γίνει το αργότερο εντός έτους από την ολοκλήρωση της υλοποίησης της.
- Επίσης, καταργήθηκε η ρύθμιση βάσει της οποίας η επιχορήγηση της επένδυσης καταβαλλόταν εξ ολοκλήρου μετά την ολοκλήρωση της υλοποίησής της, προκειμένου για επενδύσεις άνω των 300 εκατ. δρχ.
- Τέλος, ο Ν.2234/94, προβλέπει ισχυρά κίνητρα επιχορήγησης (35% για ολοκληρη την επικράτεια συμπεριλαμβανομένης της Α περιοχής) για την υλοποίηση ολοκληρωμένων πολυετών επιχειρηματικών σχεδίων των βιομηχανικών επιχειρήσεων (Business Plan), διάρκειας 2 έως 5 ετών, μέσα στα πλαίσια ενδυνάμωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας.

Ο Α Ν 2601/98 .

Με το Ν.2601/98 επιχειρείται η αναπροσαρμογή αλλά και κωδικοποίηση τον συνολικού αναπτυξιακού πλαισίου επενδύσεων στη χώρα. Με την έννοια αυτή, ο νόμος καθορίζει τις επενδυτικές αποφάσεις στο σύνολο της χώρας, για το σύνολο των επιχειρηματικών δράσεων. Στόχος των προτεινόμενων ρυθμίσεων είναι κυρίως:

- η διατήρηση ενός πλαισίου ελκυστικών κινήτρων για την πραγματοποίηση παραγωγικών επενδύσεων κυρίως στη μεταποίηση και τον τουρισμό. Τούτο κρίνεται σκόπιμο, τόσο διότι παραμένουν σημαντικές διαρθρωτικές αδυναμίες στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας, αλλά και γιατί οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν σε ισχύ περιφερειακά καθεστώτα κινήτρων, δημιουργώντας έτσι ισχυρό ανταγωνισμό για προσέλκυση επενδύσεων.
- η καλύτερη διασύνδεση των παρεχόμενων κινήτρων με τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Τόσο η εμμονή του προβλήματος της ανεργίας, παρά την οικονομική ανάκαμψη της τελευταίας τριετίας, όσο και η έμφαση που αποδίδει η Ευρωπαϊκή Ένωση στην πολιτική απασχόλησης συνηγορούν για έναν τέτοιο αναπροσανατολισμό.
- η παροχή κινήτρων που δημιουργούν μικρότερες στρεβλώσεις στον υγιή ανταγωνισμό και συνδέονται αμεσότερα με την επίτευξη κερδοφόρων αποτελεσμάτων από τις ενισχυμένες επιχειρήσεις. Παράλληλα αξιοποιούν περισσότερο την εμπειρία του τραπεζικού τομέα και μειώνουν τη γραφειοκρατία.
- η μείωση της δημοσιονομικής επιβάρυνσης σε επίπεδα συμβατά με τα περιθώρια που αφήνει το εφαρμοζόμενο πρόγραμμα σύγκλισης, λαμβάνοντας υπόψη και τις λοιπές αναγκαίες δημόσιες δαπάνες στον τομέα των αναπτυξιακών υποδομών και της κοινωνικής πολιτικής.

Στα πλαίσια των ανωτέρων σιόχων οι κύριες μεταβολές που προτείνονται σε σχέση με το καθεστώς του υπό κατάργηση ν.1892/1990 έχουν ως εξής:

Στα υπαγόμενα επενδυτικά προγράμματα και σχέδια παρέχονται τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

- Επιχορήγηση που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης τον επενδυτικού σχεδίου.
- Επιδότηση των τόκων που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο, τμήματος των καταβαλλόμενων τόκων των μεσοπρόθεσμων δανείων τετραετούς τουλάχιστον διάρκειας, που λαμβάνονται για την υλοποίηση της ενισχυόμενης δαπάνης της επένδυσης.
- Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο, τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης

πού συνάπτεται για την απόκτηση της χρήσης καινούργιου μηχανολογικού εξοπλισμού.

- Φορολογική απαλλαγή ύψους μέχρι ενός τοσοοστού επί της αξίας της ενισχυόμενης επένδυσης ή/και της αξίας της χρηματοδοτικής μίσθωσης καινούργιου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού τον οποίον αποκτάται η χρήση. Η ενίσχυση αυτή συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος μη διανεμομένων κερδών της πρώτης δεκαετίας από την πραγματοποίηση της επένδυσης ή τον προγράμματος, με το σχηματισμό ισόποσου αφορολόγητου αποθεματικού.
- Επίσης παρέχονται ειδικά κίνητρα, πέραν των ανωτέρω, για ιδιαζόντως σημαντικές βιομηχανικές, μεταλλευτικές και τουριστικές επενδύσεις, ύψους άνω των 25 δις δρχ., με σημαντικές επιπτώσεις στη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας και στην απασχόληση με τη δημιουργία 300 τουλάχιστον νέων θέσεων μόνιμης απασχόλησης. Τα είδη ενισχύσεων παρέχονται εναλλακτικά σε δύο πακέτα κινήτρων ως εξής:

α) Επιχορήγηση ή/και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης.

β) Φορολογική απαλλαγή και επιδότηση τόκων αν ληφθεί επενδυτικό δάνειο

Ένα άλλο στοιχείο που έχει ο νόμος είναι ότι κάνει διάκριση των επενδυτικών φορέων σε νέους και παλιούς.

Κεφάλαιο 5

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

5.1. Γενικά στοιχεία για τα αναπτυξιακά κίνητρα

Τα αναπτυξιακά κίνητρα αποτελούν μέρος ενός πλαισίου πολιτικής οικονομικής ανάπτυξης. Η πολιτική οικονομικής ανάπτυξης προωθείται από το κράτος με την παροχή άμεσων κινήτρων στους φορείς που παίρνουν ορισμένες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, αλλά και με την άρση των ανπικινήτρων που ισχύουν και γενικότερα με τη δημιουργία κατάλληλου κλίματος για την ενθάρρυνση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών. Εξυπακούεται ότι τα αναπτυξιακά κίνητρα δίνονται και έχουν νόημα να υπάρχουν όταν πρόκειται να επηρεάσουν τις αποφάσεις φορέων που δεν ελέγχονται από το κράτος και ειδικότερα διάφορων ως προς τη μορφή φορέων της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Τα αναπτυξιακά κίνητρα μπορεί να είναι γενικά ή ειδικευμένα. Επίσης τα αναπτυξιακά κίνητρα μπορεί να χαρακτηρίζονται από ουδετερότητα ή να κάνουν διάκριση και να ωθούν τους φορείς προς συγκεκριμένη κατεύθυνση. Ένα γενικής φύσης κίνητρο που ισχύει για πολλά χρόνια στην Ελλάδα είναι η φορολογική απαλλαγή των καταθέσεων, που σκοπεύει στην ενίσχυση της αποταμίευσης. Τα περισσότερα όμως κίνητρα που ισχύουν στη χώρα μας είναι ειδικευμένα - ενισχύουν επενδύσεις σε ορισμένες δραστηριότητες, σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές κλπ. Αντίθετα, η ενίσχυση των «παραγωγικών επενδύσεων χωρίς διάκριση μεταξύ μορφών κεφαλαιακών στοιχείων - κτιριακές εγκαταστάσεις και μηχανικός εξοπλισμός - είναι ουδέτερο κίνητρο σχετικά με τη σύνθεση των επενδύσεων. (Λεμονιάς Ε. Αναπτυξιακά κίνητρα Στην Ελλάδα και Ε.Ο.Κ..1991)

5.1.1 Βασικοί στόχοι και σκοποί των αναπτυξιακών κινήτρων

Τα αναπτυξιακά κίνητρα που ισχύουν στο διεθνή χώρο και στη χώρα μας έχουν τους ακόλουθους βασικούς σκοπούς και στόχους:

α. Την προώθηση «παραγωγικών» δραστηριοτήτων, συνήθως με την ενθάρρυνση των επενδύσεων. Τι είναι παραγωγική δραστηριότητα εξαρτάται από τον τόπο και το χρόνο · συνήθως όμως, στις αναπτυγμένες οικονομίες (π.χ. χώρες-μέλη της ΕΟΚ) «παραγωγικές» δραστηριότητες θεωρούνται η μεταποίηση, τα μεταλλεία-ορυχεία και ο τουρισμός.

β. Τον εκουγχρονισμό και την ενίσχυση της τεχνολογικής προόδου της οικονομίας ή τομέων ή κλάδων αυτής. Οι πιο αναπτυγμένες οικονομίες χρησιμοποιούν κατά κύριο λόγο κίνητρα για την προώθηση της βιομηχανικής και εφαρμοσμένης έρευνας και ανάπτυξης.

γ. Τη μείωση της άνισης κατανομής των «παραγωγικών» δραστηριοτήτων στο χώρο - αποκέντρωση και ανάπτυξη φτωχών και προβληματικών περιοχών. Οι πιο αναπτυγμένες χώρες περιορίζονται στην ενίσχυση ορισμένων μόνο προβληματικών περιοχών ή και στην αποσυμφόρηση μεγάλων αστικών κέντρων, ενώ οι λιγότερο αναπτυγμένες κάνουν ευρύτερη χρήση των «περιφερειακών» κινήτρων. Σε ορισμένες μάλιστα χώρες, όπου η περιφερειακή ανάπτυξη παίζει δευτερεύοντα ρόλο, συνήθως χρησιμοποιούνται χωροταξικά κίνητρα για τη συγκέντρωση δραστηριοτήτων, κυρίως της βιομηχανίας, σε ειδικές ζώνες.

Οι πολεοδομικές, βιομηχανικές ή άλλου είδους ζώνες, έχουν ως κύριο σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά μπορεί να εξυπηρετούν και ορισμένους άλλους παράγωγους στόχους - π.χ. την εξοικονόμηση υποδομής, δηλαδή πόρων, τη δημιουργία εξωτερικών οικονομιών ή οικονομιών από τη συγκέντρωση ομοειδών δραστηριοτήτων κλπ. Στη χώρα μας, εδώ και μερικά χρόνια, άρχισε να γίνεται διάκριση μεταξύ «βιομηχανικών περιοχών» και «βιομηχανικών ζωνών» από πολεοδομική άποψη.

δ. Την εξοικονόμηση περιορισμένων φυσικών πόρων, συνήθως καυσίμων και ειδικότερα πετρελαίου, στις μη πετρελαιοπαραγωγές χώρες, όπως είναι και η χώρα μας. Το κίνητρο αυτό χρησιμοποιείται για να ενθαρρυνθούν κατά πρώτο λόγο οι υφιστάμενες επιχειρήσεις και να τροφοδότησουν στις κατάλληλες μετατροπές των εγκαταστάσεών τους.

ε. Την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση. Σε χώρες όπου πάντοτε εφαρμοζόταν ένα αυστηρό σύστημα προδιαγραφών και ελέγχων για την ανάπτυξη οποιασδήποτε δραστηριότητας, τέτοιου είδους κίνητρα δεν έχουν θέση. Στην Ελλάδα ένα μεγάλο ποσοστό του υπάρχοντος βιομηχανικού, αλλά και τουριστικού δυναμικού, ρυπαίνει το περιβάλλον, και έτσι το κίνητρο αυτό έχει νόημα.

Τα κίνητρα μπορούν να προωθούν και άλλους σκοπούς και στόχους, όπως την αύξηση των εξαγωγών ή τη δημιουργία κατάλληλου κλίματος για τη βελτίωση των συνθηκών προσφοράς και ζήτησης εργασίας κλπ. Επίσης διάφορες παραλλαγές των σκοπών και στόχων που προωθούνται με κίνητρα εμφανίζονται σε εθνικό πλαίσιο ή σε προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης, όπως η προσέλκυση αποταμιεύσεων σε συνάλλαγμα, η δημιουργία νέων παραγωγικών μονάδων από συγκεκριμένους φορείς

(συνεταιρισμούς, εταιρείες λαϊκής βάσης, υπηκόους της χώρας που εργάζονται στο εξωτερικό) κλπ. (Λεμονιάς Γ., Αναπτυξιακά κίνητρα Στην Ελλάδα και Ε.Ο.Κ., 1991)

5.1.2 Ομάδες κινήτρων που σχετίζονται με την περιφερειακή ανάπτυξη

Όσον αφορά τα είδη των αναπτυξιακών κινήτρων που χρησιμοποιούνται για αναπτυξιακούς σκοπούς, αυτά μπορούν να καταταγούν σε τρεις μεγάλες ομάδες:

- (α) Στην ομάδα των φορολογικών ελαφρύνσεων ή απαλλαγών,
- (β) στην ομάδα των επιδοτήσεων-επιχορηγήσεων και
- (γ) στην ομάδα των λοιπών διευκολύνσεων ή και προνομίων.

Η αποτελεσματικότητα των διάφορων αναπτυξιακών κινήτρων εξαρτάται κυρίως από τη μορφή τους και από την έντασή τους. Όλα ανεξαιρέτως τα κίνητρα σκοπεύουν, σε τελευταία ανάλυση, να επηρεάσουν (να βελτιώσουν) την αποδοτικότητα των συνολικών ή των ίδιων κεφαλαίων που επενδύονται σε ορισμένες δραστηριότητες, τοποθεσίες κλπ. Τα κίνητρα μειώνουν το ύψος των ίδιων κεφαλαίων που είναι ανάγκη να επενδυθούν ή μειώνουν το κόστος εξυπηρέτησης των κεφαλαίων ή αυξάνουν τα προσδοκώμενα, μετά τη φορολογία, κέρδη των επιχειρήσεων (συνολικά ή ως ποσοστό των ίδιων κεφαλαίων).

Τα παλαιότερα και πιο διαδεδομένα αναπτυξιακά κίνητρα εντάσσονται στην ομάδα των φορολογικών απαλλαγών ή ελαφρύνσεων. Τα πιο συχνά κίνητρα αυτού του είδους είναι οι φορολογικές εκπτώσεις από τα κέρδη της επιχείρησης, όταν πραγματοποιείται επένδυση κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, καθώς και οι προσθετές αποσβέσεις (επιτάχυνση του ρυθμού απόσβεσης πάγιων στοιχείων), επίσης για επενδύσεις κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Αυτά τα κίνητρα αυξάνουν τα κέρδη και τη ρευστότητα της επιχείρησης.

Όσον αφορά την άλλη ομάδα κινήτρων, δηλαδή των επιδοτήσεων-επιχορηγήσεων-κεφαλαιακών ενισχύσεων (grants), αυτή πήρε διαστάσεις τα πιο πρόσφατα χρόνια υποκαθιστώντας, εν μέρει τουλάχιστον, αντίστοιχα φορολογικά κίνητρα. Οι ενισχύσεις αυτού του είδους μπορεί να δοθούν είτε με βάση το κεφάλαιο-επένδυση είτε με βάση κάποιο λειτουργικό μέγεθος της επιχείρησης (π.χ. επιδότηση νέων θέσεων εργασίας, εξαγωγές κλπ.). Τα πιο συνηθισμένα κίνητρα αυτού του είδους είναι οι κεφαλαιακές ενισχύσεις ή επιχορηγήσεις (grants) που καλύπτουν μέρος νέων επενδύσεων σε καινούργια πάγια στοιχεία, σε ορισμένες περιοχές και σε

ορισμένους παραγωγικούς τομείς - κατά κύριο λόγο στη μεταποίηση και τη επιδοτήση επιτοκίου μέσο-μακροπρόθεσμων δανείων-πιστώσεων.

Εφόσον οι κεφαλαιακές ενισχύσεις και επιδοτήσεις δίνονται δωρεάν και δεν επιστρέφονται, μειώνουν τις ανάγκες του φορέα σε δανειακά (τραπεζικά ή ομολογιακά) κεφάλαια, περιορίζουν το κόστος της επένδυσης και γενικά τέτοια κίνητρα επιταχύνουν την πραγματοποίηση των προγραμματισμένων επενδύσεων. Τα κίνητρα αυτά προτιμούνται τόσο από τις δημόσιες αρχές των αναπτυγμένων χωρών όσο και από την ΕΟΚ και τους διεθνείς οργανισμούς, επειδή έχουν διαφάνεια και έχουν αποδειχθεί πιο αποτελεσματικά σε σύγκριση με τα αντίστοιχα φορολογικά κίνητρα.

Η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητά τους στηρίζεται από τη μια μεριά στις ευκολίες που παρέχουν στον επενδυτή στην αρχική φάση της επένδυσης, αν η εξεύρεση των απαραίτητων κεφαλαίων δεν είναι πάντοτε ευχερής, στο γεγονός ότι τα κίνητρα αυτά καλύπτουν τόσο τις παλαιές επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επεκτάσεις και εκσυγχρονισμό όσο και τις νέες από την άλλη. Παρ' όλο όμως ότι τα κίνητρα αυτά καλύπτουν όλες τις επιχειρήσεις (έχουν ή δεν έχουν κέρδη), προτιμούνται κυρίως από τις νέες, επειδή διευκολύνουν στο αρχικό στάδιο της επένδυσης, ενώ οι παλαιές κερδοφόρες επιχειρήσεις συνήθως δεν έχουν ιδιαίτερο λόγο να προτιμούν τις κεφαλαιακές ενισχύσεις από τις φορολογικές ελαφρύνσεις.

Τα αναπτυξιακά κίνητρα ωθούν τους φορείς προς ορισμένες κατευθύνσεις - για παράδειγμα, σε επενδύσεις στη μεταποίηση και σε ορισμένες περιοχές της χώρας. Τα κίνητρα βοηθούν να αυξηθούν οι επενδύσεις και να πραγματοποιηθούν ορισμένα έργα γρηγορότερα. Δεν είναι όμως ικανά μόνα τους να φέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα αν οι γενικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες δεν είναι πρόσφορες, αν δηλαδή, δεν υπάρχει το κατάλληλο επιχειρηματικό, αναπτυξιακό κλίμα. (Λεμονιάς Ε. Αναπτυξιακά κίνητρα Στην Ελλάδα και Ε.Ο.Κ..1991)

Πιο πάνω αναφέρθηκε ότι η αποτελεσματικότητα των κινήτρων, εξαρτάται, μεταξύ των άλλων, και από την έντασή τους ή τη δύναμή τους. Αλλά πόσο ισχυρά μπορεί, ή πρέπει να είναι τα κίνητρα; Τα κίνητρα πρέπει να έχουν ικανό βαθμό έντασης, ώστε να ωθούν τους φορείς τους οποίους αφορούν σε επιθυμητές κατευθύνσεις και στον επιθυμητό βαθμό, με τον περιορισμό ότι το κόστος τους (το δημοσιονομικό κόστος, εφόσον πηγή των κινήτρων είναι ο κρατικός προϋπολογισμός) πρέπει να είναι μικρότερο από το προσδοκώμενο όφελος της οικονομίας από τη χρήση τους.

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, μπορεί να παρουσιαστούν περιπτώσεις που τα προσφερόμενα κίνητρα να μην είναι αποτελεσματικά, είτε γιατί έχουν χαμηλή

απόλυτη ένταση, είτε γιατί έχουν χαμηλή σχετική ένταση. Υπάρχουν και περιπτώσεις που τα κίνητρα φαίνονται αποτελεσματικά, με την έννοια ότι τυπικά πληρούν τους σκοπούς για τους οποίους θεοπίστηκαν, αλλά στην πραγματικότητα είναι αντιοικονομικά, δηλαδή έχουν μεγαλύτερο δημοσιονομικό κόστος από ό,τι εθνικό οικονομικό όφελος. Μπορεί ακόμα να εμφανιστούν και περιπτώσεις που τα κίνητρα να μην είναι ούτε αποτελεσματικά ούτε συμφέροντα ή να έχουν υψηλό δημοσιονομικό κόστος, μολονότι τέτοιες περιπτώσεις είναι μάλλον σπάνιες, γιατί μπορούν να αποφευχθούν κατά το σχεδιασμό των κινήτρων.

Σε μια ανοιχτή οικονομία με ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίου, ο ρόλος των αναπτυξιακών κινήτρων γίνεται σημαντικότερος, γιατί τα κίνητρα πρέπει να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε όχι μόνο να συμβάλλουν στην ενίσχυση ορισμένων τομέων έναντι άλλων μέσα στην ίδια την οικονομία, αλλά συγχρόνως να θέτουν τους εθνικούς αυτούς τομείς σε καλύτερη ή τουλάχιστον στην ίδια μοίρα με τους αντίστοιχους τομείς άλλων χωρών, που θεωρούνται ανταγωνιστικές στην προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων. Υπάρχει δηλαδή θέμα σχετικής θέσης των κινήτρων στο διεθνή χώρο ή μέσα σε έναν ορισμένο χώρο (π.χ. στην ΕΟΚ). Προς το παρόν η Ελλάδα ανταγωνίζεται τις άλλες χώρες της ΕΟΚ στην προσέλκυση των ξένων κεφαλαίων. Αργότερα το πρόβλημα θα διευρυνθεί, γιατί θα επιτραπεί και σε ελληνικά κεφάλαια να τοποθετούνται οπουδήποτε μέσα στην ΕΟΚ. Αυτό σημαίνει πως αν η χώρα μας επιθυμεί να προσελκύει επενδυτικά κεφάλαια αλλά και να ωθεί τα ελληνικά κεφάλαια να επενδύονται σε τομείς προτεραιότητας στην ελληνική οικονομία, πρέπει να διατηρεί ένα ικανό σύστημα κινήτρων για επενδύσεις, που να ανταγωνίζεται με επιτυχία τα πιο αποτελεσματικά συστήματα της ΕΟΚ.

5.2 Χωροταξική διάσταση των κινήτρων

Από τα πιο σημαντικά, πάντως, νομοθετήματα που εισάγουν για πρώτη φορά την έννοια της χωρικής διαφοροποίησης (βασική έννοια για την περιφερειακή ανάπτυξη), είναι το Ν.Δ. 1078/71 "Περί λήψεως φορολογικών και άλλων τινών μέτρων προς ενίσχυση της Περιφερειακής Αναπτύξεως".

Ο νόμος 1078/71, μαζί με τον 1377/73 που τον τροποποίησε, καθόρισαν τρεις περιοχές κινήτρων (χάρτης 1). Απευθυνόταν σε "ημεδαπές" βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις που σχεδίαζαν να κάνουν νέες παραγωγικές επενδύσεις. Οι περιοχές που καθορίστηκαν ήταν.

Περιοχή Α: Νομός Αττικής και Πειραιώς εκτός από το Δήμο Λαυρεωτικής.

Περιοχή Β: Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης, Νομοί Βοιωτίας, Κορινθίας, Επαρχία Χαλκίδας και Δήμος Λαυρεωτικής.

Περιοχή Γ: Λοιπές περιοχές της χώρας.

Το νομοθέτημα αυτό απομακρυνόταν από την φιλοσοφία του Ν.Δ. 147/67 και των προγενέστερων τα οποία, αντι να προχωρήσουν σε μεγαλύτερη περιφερειακή διαφοροποίηση από ότι ίσχυε μέχρι τότε (κέντρο, επαρχία, ηπειρωτική χώρα, νησιά), έκαναν το αντίθετο και έβεταν σε ίση μοίρα όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας. Αυτό ισοδυναμούσε με οπισθοδρόμηση της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Ο βασικός σκοπός του νομοθετήματος αυτού (Ν.Δ. 147/67) ήταν να αυξηθούν οι βιομηχανικές επενδύσεις και η βιομηχανική παραγωγή, έστω και αν, ως συνέπεια αυτής της πολιτικής, αυξάνονταν η συγκέντρωση της βιομηχανίας στην Αττική.

Πρίν αρχίσει όμως η εφαρμογή του πιο πάνω νόμου, εκδόθηκε το Ν.Δ. 1312/72 "Περί νέων μέτρων προς ενίσχυση της Περιφερειακής Αναπτύξεως", που τροποποιούσε και συμπλήρωνε το Ν.Δ. 1078/71.

Το νομοθέτημα αυτό επέφερε ορισμένες στις περιοχές κινήτρων για τις βιομηχανικές επιχειρήσεις, διατηρώντας την διαίρεση σε ζώνες και διαφοροποιώντας κατά περιοχή τους συντελεστές φορολογίας.

Το παραπάνω Ν.Δ. τροποποιήθηκε από το Ν.Δ. 1377/73 "Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Ν.Δ. 1078/71 και του 1312/73. Οι αλλαγές και οι τροποποιήσεις έγιναν κατόπιν έντονων πιέσεων από ενδιαφερόμενους επενδυτές.

Το 1972 εκδόθηκε το Ν.Δ. 1313 "Περί μέτρων ενίσχυσης της τουριστικής ανάπτυξης", το οποίο, όπως και το Ν.Δ. 1312 για την βιομηχανία, άρχισε να ισχύει από 1/1/73.

Τα αναπτυξιακά κίνητρα που θεσπίστηκαν κατά την δικτατορία, σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο, συγκεκριμενοποιούν περισσότερο την έννοια της περιφερειακής αναπτύξεως εισάγοντας κυρίως διαφοροποιήσεις κατά ζώνες.

Ωστόσο, εκφράζοντας σε μεγάλο βαθμό τεχνοκρατικές και μόνον απόψεις, καθώς και μεμονωμένα συμφέροντα, αυτά τα κίνητρα επιβάλλονταν, χωρίς να έχει προηγηθεί σοβαρός και υπεύθυνος διάλογος. Ειδικότερα, πρέπει να σημειωθεί η έλλειψη συστηματικών μελετών και έγκυρου διαλόγου μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, όσον αφορά στην διαφοροποίηση των κινήτρων κατά περιοχές. Το γεγονός αυτό ουνέτεινε σε συγκέντρωση των επενδύσεων σε περιοχές που

γεινιάζουν με τα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθηνών και Θεσσαλονίκης), ενισχύοντας ακόμη περισσότερο τις μητροπολιτικές περιοχές.

Με την μεταπολίτευση πάρθηκαν τα πρώτα επείγοντα μέτρα για την περιφερειακή ανάπτυξη, τρωτίστως με το Ν.289/76 "Περί παροχής κινήτρων δια την ανάπτυξιν παραμεθόριων περιοχών και συναφών θεμάτων".

Το νομοθέτημα αυτό δημιούργησε την περιοχή Ε, στην οποία εντάχθηκαν οι νομοί της Θράκης η Λέσβος, η Χίος, η Σάμος και τα Δωδεκάνησα.

Στις αναπτυξιακά κίνητρα αυτού του νόμου υπήχθησαν για πρώτη φορά ορισμένοι κλάδοι και τομείς δραστηριοτήτων. Οι προηγούμενοι νόμοι περιόριζαν τους δικαιούχους των κινήτρων στο χώρο της βιοτεχνίας-βιομηχανίας, μεταλλίων-ορυχείων και ξενοδοχειακών επιχειρήσεων. Ο Ν.189/76 επέκτεινε το χώρο και στις λατομικές επιχειρήσεις, καθώς και στις γεωργικές, κτηνοτροφικές και άλλες επιχειρήσεις.

Το καθεστώς των βιομηχανικών περιοχών που ίσχυε από το 1965 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Ν.742/77.

Με το Ν.742/77 επίσης μετατράπηκαν σε κανονικές βιομηχανικές περιοχές όλες οι βιομηχανικές ζώνες που είχαν οριστεί με το Ν.Δ 1312/72.

Ο Ν. 849/78 θέλησε να καινοτομήσει σε αρκετά σημεία και θεωρείται πρόδρομος του Ν.1116/81. Πρώτα από όλα ο νόμος αυτός σχεδιάστηκε με βάση προκαταρκτικές μελέτες που περιέλαβαν τρία κυρίως θέματα:

Α. Την αποτελεσματικότητα των κινήτρων που υπήρχαν στην χώρα και εκείνων που χρησιμοποιούσαν οι χώρες –μέλη της Ε.Ο.Κ.

Β Την κατάταξη των γεωγραφικών διαμερισμάτων της χώρας σε κατηγορίες περιοχών οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (κατά νομούς και επαρχίες).

Γ Την αξιολόγηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης των κλάδων της ελληνικής βιομηχανίας.

Το γεγονός μάλιστα ότι ήδη είχε παρέλθει σημαντικό χρονικό διάστημα κατάταξης των γεωγραφικών διαμερισμάτων σε περιοχές Α, Β, Γ, Δ, και Ε επέβαλλε να αναθεωρηθεί και το προηγούμενο σχήμα διαίρεσης, αφού στο μεταξύ είχαν αλλάξει οι συνθήκες και οι προοπτικές της κατάταξης των προηγούμενων ζωνών.

Ο Ν. 849/78 θεωρείται βασικός, γιατί σε πολλά σημεία του εισάγει νέα μέτρα, όπως τον θεσμό των δανείων ενίσχυσης ή τις δυνατότητες για κρατική ενίσχυση των

επιχειρήσεων που πραγματοποιούσαν επενδύσεις για τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος, καθώς επίσης για την αναφορά στο νόμο της δυνατότητας διαμόρφωσης ενός πλαισίου βιομηχανικής πολιτικής παράλληλα με την επιδίωξη της περιφερειακής ανάπτυξης.

Η προεργασία που είχε γίνει για να σχεδιαστεί ο νόμος 879/78 επαναλήφθηκε για τον νέο νόμο 1116/81, που προσδιόρισε νέες περιοχές για την εφαρμογή κινήτρων. Συνέπτυξε τις περιοχές από πέντε σε τρεις με την κατάργηση των περιοχών Δ και Ε.

Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι ο νόμος, εκτός από την αλλαγή των περιοχών και την εισαγωγή του κινήτρου των δωρεάν ενισχύσεων ή επιχορηγήσεων, διατήρησε τα φορολογικά κίνητρα. Παράλληλα απαιτούσε ελάχιστο ύψος επενδύσεων και επανέλαβε τον όρο των μόνιμων θέσεων απασχόλησης. Σύμφωνα με το νόμο απαιτείτο τουλάχιστον η δημιουργία 10 νέων θέσεων εργασίας.

Με την παραδοχή ότι κάθε προηγούμενος νόμος προσέθετε στον αμέσως επόμενο του πολλά θετικά στοιχεία καθιστώντας τον πιο λειτουργικό, πιο αποτελεσματικό και πιο άρτιο, οι ισχύοντες μέχρι τότε νόμοι συνέβαλαν στην υπόθεση της περιφερειακής ανάπτυξης και προετοίμασαν την γέννηση του Ν.1262/82.

Η ενίσχυση της αποκέντρωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων και της περιφερειακής ανάπτυξης πραγματοποιείται με την διαίρεση του ελληνικού χώρου σε τέσσερις περιοχές ανάπτυξης για την χορήγηση των προβλεπόμενων κινήτρων.

Η διαίρεση αυτή έγινε προκειμένου να διαχωριστούν οι ανεπτυγμένες περιοχές (Α και Β), οι περιοχές δυναμικής ανάπτυξης (Γ) και οι παραμεθόριες περιοχές (Δ) και να εφαρμοστούν τα πλέον πρόσφορα οικονομικά κίνητρα.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν.1262/82, οι περιοχές ορίστηκαν ως εξής:

Α' περιοχή Ο νομός Αττικής (εκτός από τις επαρχίες Τροιζηνίας, Κυθήρων και Λαυρεωτικής), τμήμα του νομού Κορίνθου που συνορεύει με το νομό Αττικής και μέχρι τον Ισθμό και ο νομός Θεσσαλονίκης (εκτός από το τμήμα δυτικά του ποταμού Αξιού και της Επαρχίας Λαγκαδά).

Β' περιοχή: Οι νομοί Βοιωτίας, Μαγνησίας, Λάρισας, Κορίνθου (εκτός από το τμήμα που συνορεύει με το νομό Αττικής), Αχαΐας (πλην την επαρχία Καλαβρύτων), Ηρακλείου, η περιοχή της πόλης της Ρόδου που καθορίζεται από ακτίνα 15 χλμ από το νομαρχιακό κατάστημα, οι επαρχίες Λαυρεωτικής και

Τροιζηνίας, το τμήμα του νομού Θεσσαλονίκης δυτικά του ποταμού Αξιού, η επαρχία Λαγκαδά και η πόλη της Χαλκίδας.

Γ' περιοχή Οι νομοί Ημαθίας, Κοζάνης, Καβάλας, Φωκίδας Τρικάλων, Καρδίτσας, Αιτ/νίας, Εύβοιας(πλην Χαλκίδας) Άρτας, Πρέβεζα, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Πέλλας, Χαλκιδικής, Κιλκίς, Σερρών, Δράμας, Ηλείας, Χανίων, Κέρκυρας, Φθιώτιδας, Πιερίας, Αργολίδας, Αρκαδίας, Λακωνίας, Λευκάδας, Κεφαλονιάς, Ζακύνθου, Ευρυτανίας, Γρεβενών, Φλώρινας, Λασιθίου, Ρεθύμνου, Κυκλάδων και οι επαρχίες Κυθήρων και Καλαβρύτων. Επίσης τα τμήματα της επικράτειας που δεν εμπίπτουν στις λοιπές περιοχές εκτός των ακριτικών περιοχών των διάφορων νομών (πλην Κερκύρας) σε απόσταση 20 χλμ. Από τα σύνορα, καθώς και των δήμων και κοινοτήτων των οποίων τα διοικητικά όρια τέμνονται από την ζώνη των 20 χλμ.

Δ' περιοχή Οι νομοί και περιοχές που δεν εμπίπτουν στις παραπάνω περιοχές.

Να σημειωθεί ότι για την εφαρμογή των διατάξεων αυτού του νόμου στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, ακολουθείται διαφορετική χωρική κατάταξη ενώ ισχύουν και διαφορετικοί συντελεστές για επιχορήγηση.

Το νέο στοιχείο που ετέφερε ο Ν.1262/82 ήταν το ότι τα κίνητρα χωρίζονται σε δύο ομάδες και δίδονται διαζευκτικά. Οι ομάδες των κινήτρων είναι:

Α' Ομάδα: -Δωρεάν ενίσχυση επιχορήγησης στην επένδυση

-Επιδότηση επιτοκίου στο δάνειο επενδύσεως

-Αυξημένες αποσβέσεις

Β' Ομάδα:- Αφορολόγητες εκπτώσεις

-Αυξημένες αποσβέσεις

Με το διαχωρισμό αυτό ο Ν. 1262/82 στόχευε στην περαιτέρω αποδυνάμωση των φορολογικών απαλλαγών.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του νόμου τα κίνητρα διαμορφώθηκαν ως εξής:

Πίνακας 1: Κλιμακωτή διαβάθμιση των κινήτρων του Ν.1262/82 κατά περιοχή

Περιοχή	Ποσοστό (%) επιχορήγησης	Ίδια συμμετοχή (%)	Ποσοστό (%) αφορολόγητης έκπτωσης επί την αξία της επένδυσης	Ποσοστό (%) ετήσιων κερδών μέχρι το οποίο μπορεί να φθάσει η αφορολόγητη έκπτωση
Α'	-	-	-	-
Β'	10-25	35	40	75
Γ'	15-40	25	55	75
Δ'	20-50	15	70	90

Στην συνέχεια στις 31/7/90 δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο Α.Ν.1892/90 ο οποίος επέφερε μερικές διαφοροποιήσεις, ως προς τον προγενέστερο Ν.1262/82, στην διαίρεση της επικράτειας, αυξάνοντας τις περιοχές ανάπτυξης από τέσσερις σε πέντε

Στην ουσία διατηρήθηκε σε ισχύ το άρθρο 3 του Ν.1262/82 με ορισμένες ωστόσο τροποποιήσεις. Οι τροποποιήσεις που έγιναν κατά περιοχή ανάπτυξης έχουν ως εξής:

Περιοχή Α': Παρέμεινε ίδια με την περιοχή Α' του Ν. 1262/82

Περιοχή Β': Η μόνη αλλαγή είναι, ότι εξαιρέθηκε από το νομό Λάρισας η επαρχία Ελασσόνας.

Περιοχή Γ': Από την περιοχή Γ' του Ν.1262/82 αφαιρούνται οι νομοί Φωκίδας, Ηλείας, Ευρυτανίας και Γρεβενών. Από το νομό Καρδίτσας εξαιρούνται ορισμένοι δήμοι και κοινότητες όπως και στους Ν. Αρκαδίας και Κυκλάδων. Αντίθετα προστέθηκαν ορισμένες κοινότητες της επαρχίας Λαγκαδά του Ν. Θεσσαλονίκης, Η επαρχία Τροιζήνας, οι δήμοι Μεθάνων και Πόρου και μερικές κοινότητες του Ν. Αττικής

Περιοχή Δ': Τα νέα στοιχεία της περιοχής Δ' του Ν.1892/90 είναι οι νομοί αφαιρέθηκαν από την περιοχή Γ' του Ν.1262/82, ορισμένοι δήμοι του Ν. Ευβοίας, ορισμένες περιοχές του Ν. Κοζάνης, η Επαρχία Ελασσόνας, ορισμένες κοινότητες του Ν. Αρκαδίας, η επαρχία Καλαβρύτων του Ν. Αχαΐας, ορισμένοι δήμοι και κοινότητες του Ν. Καρδίτσας και η ζώνη του Λαυρίου. Επίσης τα νησιά Κως, Πάτμο, Θάσος, Οηρεσία, Αμοργός, Κουφονήσια, Σχινούσα κ.α.

Οι νομοί της Θράκης αποτελούν την νέα περιοχή κινήτρων του Ν.1892/90

Ο νέος αναπτυξιακός νόμος ,αν και ακολούθησε την κλιμακωτή διαβάθμιση των οικονομικών κινήτρων του προηγούμενου νόμου, επέφερε ωστόσο ορισμένες τροποποιήσεις. Οι τροποποιήσεις αυτές αφορούσαν κυρίως την συγκεκριμενοποίηση του ποσοστού επιχορήγησης κατά περιοχή κινήτρων και παράλληλα στόχευε στην αποδυνάμωσή τους, δίδοντας έμφαση στα φορολογικά κίνητρα.

Πίνακας 2: Κλιμακωτή διαβάθμιση των κινήτρων του Ν.1892/90 κατά περιοχή

Περιοχή	Ποσοστό (%) επιχορήγησης	Ίδια συμμετοχή (%)	Ποσοστό (%)αφορολόγητης έκπτωσης επί την αξία της επένδυσης	Ποσοστό (%) ετήσιων κερδών μέχρι το οποίο μπορεί να φθάσει η αφορολόγητη έκπτωση
Α'	-	-	-	-
Β'	15	40	60	60
Γ'	25	35	75	75
Δ'	35	25	90	90
Θράκη	45	15	100	100

Ταυτόχρονα ,στο άρθρο 9 του Ν.1892/90 ορίζονται όροι και επιπλέον κίνητρα για μετεγκαταστάσεις δραστηριοτήτων. Έτσι στην περίπτωση :

- Μετεγκατάστασης επιχειρήσεων από την περιοχή Α' στις υπόλοιπες περιοχές ή στις ειδικές ζώνες των περιοχών αυτών, παρέχεται η ενίσχυση των περιοχών αυτών αυξανόμενη κατά 10% για την περιοχή Β' και κατά 15% για τις υπόλοιπες.
- Μετεγκατάστασης επιχειρήσεων από την περιοχή Α' στην ΒΙΠΕ ΕΤΒΑ της Θεσσαλονίκης παρέχεται το ποσοστό επιχορήγησης της περιοχής Β'
- Μετεγκατάστασης επιχειρήσεων από τις περιοχές Β', Γ', και Δ' προς τις ΒΙΠΕ ΕΤΒΑ της ίδιας ή ευνοϊκότερης, από άποψη κινήτρων, περιοχής παρέχεται το ποσοστό της ΒΙΠΕ όπου εγκαθίσταται.

Παράρτημα κεφαλαίου 5

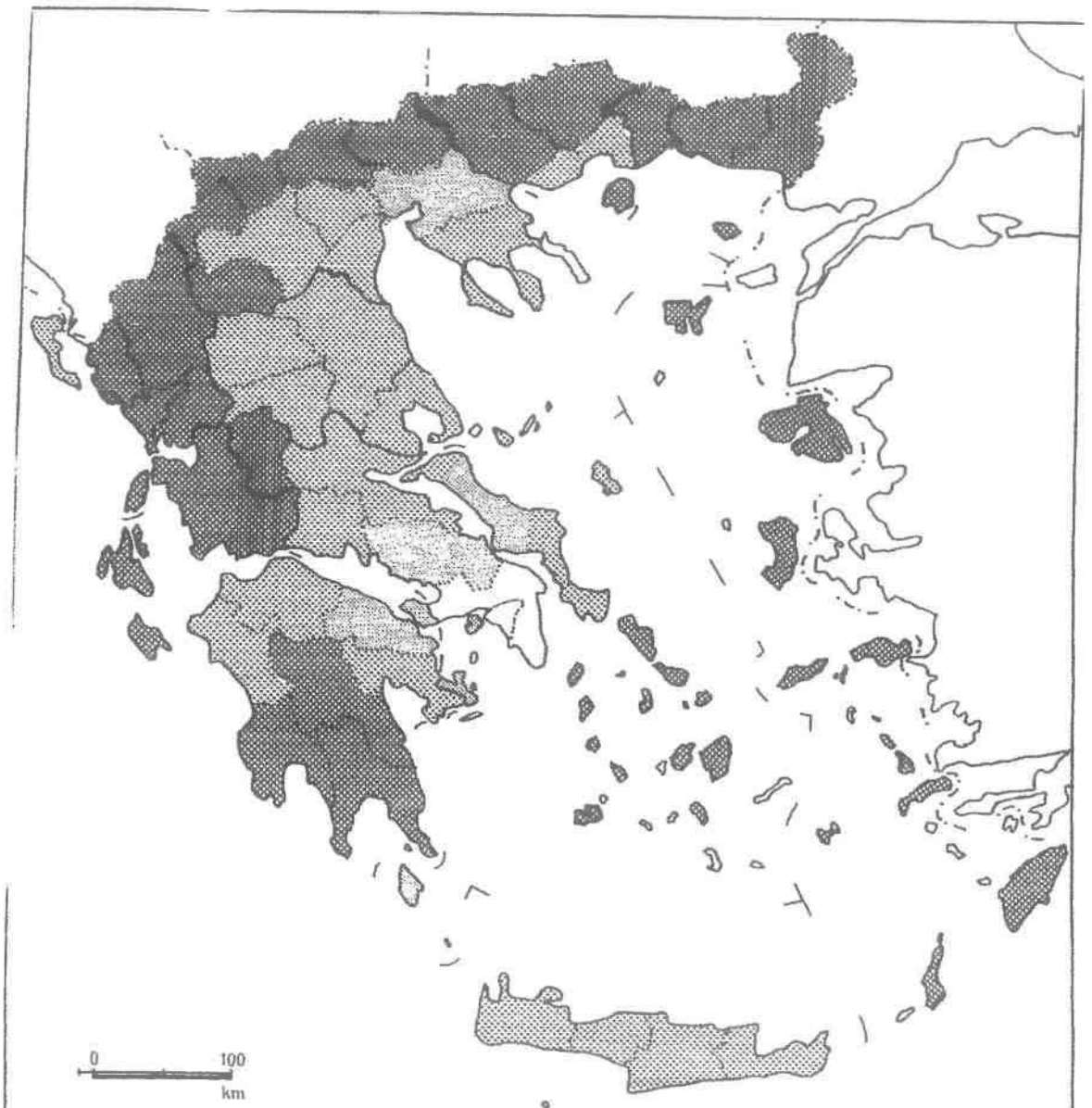
Χάρτες κινήτρων αναπτυξιακών νόμων

Χάρτης 1: Περιοχές κινήτρων Ν.Δ.1078/1971

- Α'
- Β'
- Γ'

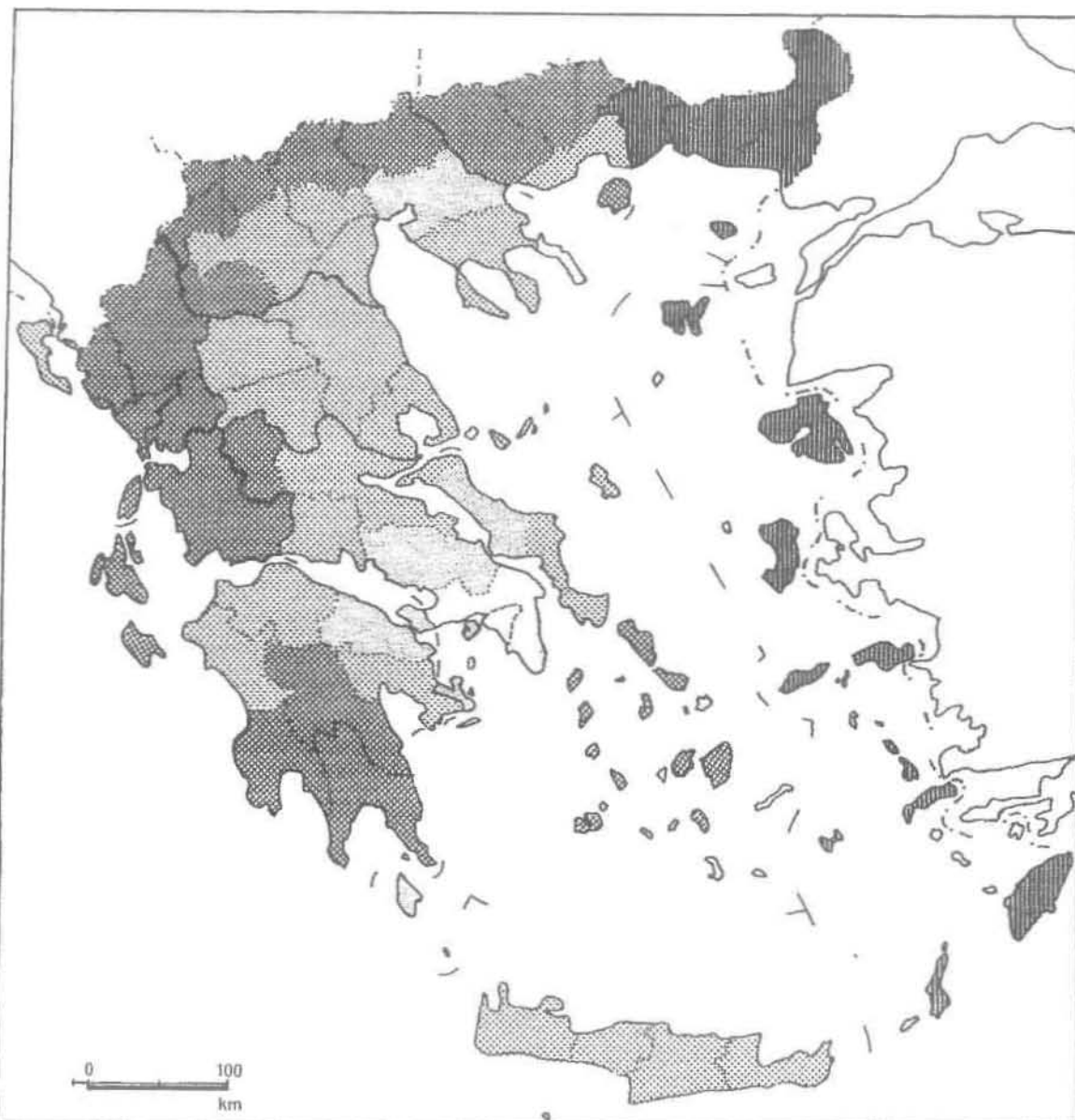
ΠΗΓΗ: ΕΓΒΑ 1975

Χάρτης 2: Περιοχές κινήτρων Ν.Δ.1312/1972

- Α'
- Β'
- Γ'
- Δ'

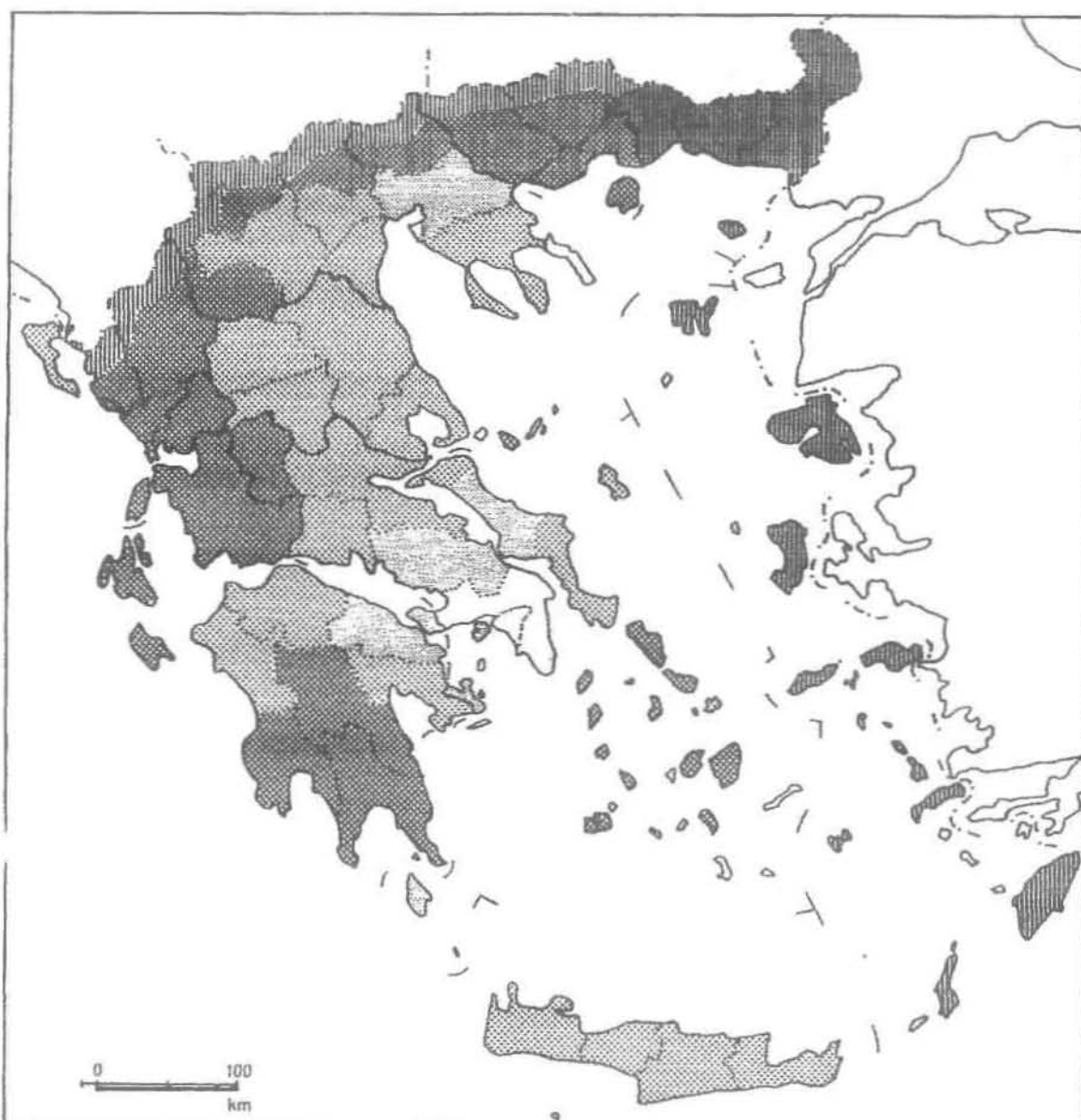
ΠΗΓΗ: ΕΤΒΑ 1975

Χάρτης 3: Περιοχές κινήτρων Ν.289/1976

	Α'
	Β'
	Γ'
	Δ'
	Ε'

ΠΗΓΗ: ΕΤΒΑ 1977

Χάρτης 4: Περιοχές κινήτρων Ν.849/1978

	Α'		Δ'
	Β'		Ε ₁ '
	Γ'		Ε ₂ '

ΠΗΓΗ: ΕΤΒΑ 1979α

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

6.1 Παρουσίαση της κατανομής των ιδιωτικών επενδύσεων που υπάχθηκαν στους αναπτυξιακούς νόμους.

Η παρούσα εργασία, μετά την θεωρητική αναφορά που έγινε στα προηγούμενα κεφάλαια, επικεντρώνεται στη συνέχεια στην ανάλυση των στοιχείων επενδύσεων που υπάγονται στους αναπτυξιακούς νόμους 1262/82 και 1892/90 και σκιαγραφεί την χωρική κατανομή τους. Στην ανάλυση που ακολουθεί χρησιμοποιούμε στοιχεία ολοκληρωμένων επενδύσεων για το λόγο ότι τα στοιχεία των εγκεκριμένων επενδύσεων εκφράζουν μόνο τις προθέσεις των επενδυτών που ως ένα βαθμό δεν ακολουθούνται ως το τέλος. Τα στοιχεία των εγκεκριμένων επενδύσεων δεν δηλώνουν τι γίνεται, αλλά το τι υπάρχει πρόθεση και έγκριση να γίνει. Αντίθετα, οι ολοκληρωμένες επενδύσεις είναι αυτές που εκφράζουν την πραγματική ζήτηση για επενδύσεις.

Με τον όρο ολοκληρωμένη, εννοούμε την επένδυση που έχει κριθεί ως περατωθείσα από τις αρμόδιες Επιτροπές Ελέγχου της προόδου των επενδυτικών έργων. Από τις πιο σημαντικές καινοτομίες του Ν. 1262/82 είναι η θέσπιση Επιτροπών Ελέγχου για την παρακολούθηση των επενδύσεων σε αποκεντρωμένη βάση. Θεωρείται η καινοτομία αυτή του νόμου σαν βασική για την προώθηση των θεσμών της περιφερειακής ανάπτυξης.

Ο έλεγχος, σύμφωνα με το άρθρο 8, παρ. 2 του Ν.1262/82, γίνεται με βάση τους όρους και προϋποθέσεις των αναπτυξιακών νόμων αρμοδιότητας Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, καθώς και των σχετικών πράξεων και συμβάσεων υπαγωγής στους νόμους αυτούς. Ανάλογες διατάξεις θεσμοθετούνται και στον Α.Ν.1892/90. Με την ολοκλήρωση των επενδύσεων και την τελική πιστοποίηση του έργου, εκδίδεται σχετική απόφαση "περί ολοκλήρωσης της επένδυσης σύμφωνα με το Νόμο και τους όρους της εγκριτικής πράξης", η οποία υπογράφεται από τον αρμόδιο Νομάρχη της έδρας των Υπηρεσιών Περιφερειακής Ανάπτυξης του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.

Οι Επιτροπές Ελέγχου κρίνουν ολοκληρωμένη την επένδυση, αμέσως μετά τη διαπίστωση της λήξης των εργασιών ή της κατασκευαστικής περιόδου. Είναι η περίοδος κατά την οποία η επένδυση μπορεί να τεθεί στο στάδιο της λειτουργίας, στο

στάδιο της παραγωγής. Η πιστοποίηση της ολοκλήρωσης της επένδυσης έχει και ένα άλλο, πρόσθετο ενδιαφέρον για τον επενδυτή. Πράγματι, για να του καταβληθεί η τελευταία δόση της επιχορήγησης, θα πρέπει πρώτα η επένδυση να έχει κριθεί ολοκληρωθείσα.

Πρέπει να ομολογήσουμε, ότι τα στοιχεία επενδύσεων που διατέθηκαν από το ΥΠ.ΕΘ.Ο. αφορούν μόνο τις επενδύσεις της α' δέσμης οικονομικών κινήτρων. Οι επενδύσεις που υπάγονται στην β' δέσμη (φορολογικές εκπτώσεις και αυξημένες αποσβέσεις) είναι ολοκληρωμένες. Η υπαγωγή στο καθεστώς των αφορολόγητων εκπτώσεων αποκλείει την παράλληλη επιχορήγηση-επιδότηση επιτοκίου. Για τις επενδύσεις αυτές, επιπλέον, δεν ασκείται και ο στοιχειώδης, χρονοβόρος έλεγχος των αρμόδιων περιφερειακών οργάνων. Η διαδικασία κατά συνέπεια να, για να θεωρηθεί μια επένδυση ως ολοκληρωθείσα γίνεται με αυτόματο και περισσότερο ανεξέλεγκτο τρόπο στην πρώτη φάση. Ο έλεγχος διενεργείται από την αρμόδια Εφορία σε χρόνο μεθύτερο της πραγματοποίησης της επένδυσης και στηρίζεται στην ύπαρξη των απαραίτητων δικαιολογητικών που σύμφωνα με το νόμο πρέπει να συνοδεύουν την φορολογική δήλωση του επενδυτή. Η συγκέντρωση των στοιχείων που αφορούν τη β' δέσμη απαιτεί πρωτογενή έρευνα στα νομαρχιακά καταστήματα της Εφορίας. Δεδομένου ότι οι επενδύσεις που υπάγονται στη β' δέσμη των οικονομικών κινήτρων του Ν.1262/82 έχουν σχεδόν τριπλάσιο ύψος, αντιλαμβάνεται κανείς πόσο μπορεί να επιβεβαιωθεί ή και να ανατραπεί πλήρως η χωροταξική κατανομή των επενδύσεων που παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα 6.1.

Να σημειώσουμε στο σημείο αυτό ότι οι επενδύσεις που έγιναν σύμφωνα με τις διατάξεις των παραπάνω νόμων αναφέρονται για τις χρονικές περιόδους 1983-90 και 1991-98 αντίστοιχα. Επίσης οι επενδύσεις που έγιναν σύμφωνα με τις διατάξεις των δύο αναπτυξιακών νόμων αναφέρονται συγκεντρωτικά, δεδομένου ότι τα στοιχεία που διετέθησαν δεν περιλάμβαναν την ετήσια στατιστική καταγραφή τους. Το στοιχείο αυτό απουσιάζει από την καταγραφή των ιδιωτικών επενδύσεων της δεύτερης περιόδου, τουλάχιστον από το έτος 1993 και μετά όμως προς χάριν αντικειμενικότερης σύγκρισης των χωροταξικών κατανομών των επενδύσεων κατά τις δύο περιόδους υπολογίστηκαν αθροιστικά για το σύνολο των ετών εφαρμογής του Ν.1892/90.

Τα χρηματοοικονομικά μεγέθη για τους λόγους που αναφέρθηκαν (ιδίως για τον Ν.1262/82) δεν είναι συγκρίσιμα, επειδή είναι αδύνατη να προσδιοριστεί τόσο η χρονική στιγμή πληρωμών των επιχορηγήσεων, δανειοδοτήσεων κλπ όσο και του είδους των πληρωμών, π.χ. κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων, αγορά εξοπλισμού κλπ. Γεγονός που δεν επιτρέπει την διαχρονική επεξεργασία τους.

Για το λόγο αυτό η ανάλυση των στοιχείων επενδύσεων υιοθετεί προσεγγιστικό χαρακτήρα και στρέφεται κυρίως στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής κινήτρων όπως αυτή εγγράφεται από τους αναπτυξιακούς νόμους και καταγράφει την σχετική προσελκυστικότητα του κάθε νομού στις συνολικές επενδύσεις όπως αυτή ορίζεται όχι τόσο από τα απόλυτα μεγέθη αλλά από το ποσοστό συμμετοχής.

Η περιγραφή και ανάλυση της περιφερειακής κατανομής των επενδύσεων που ακολουθεί αναφέρεται τόσο στο συνολικό όσο και στο κατά κεφαλή ύψος επένδυσης, για τις δυο περιόδους που εξετάζονται. Επίσης παραθέτονται και τα ποσοστά συμμετοχής σε επίπεδο νομού και περιφέρειας, των επενδύσεων επί των συνολικών για να αποφευχθεί ο σκόπελος παρερμηνείας των χρηματικών ποσών των επενδύσεων, δεδομένου ότι αυτές καταγράφονται σε τρέχουσες τιμές, και μια άμεση σύγκριση των δυο χρονικών περιόδων παραπλανεί τον αναγνώστη.

Εκείνο που σκοπεύει η ανάλυση που ακολουθεί είναι κατά κύριο λόγο η διαχρονική σύγκριση του βαθμού συμμετοχής του κάθε νομού για κάθε νόμο, στις συνολικές επενδύσεις κατά περίπτωση, πράγμα που μας δίδει κάποιες πληροφορίες για την κίνηση και κατεύθυνση των επενδύσεων.

Τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων των στοιχείων της περιφερειακής κατανομής παρουσιάζονται στο πίνακα 6.1 σε απόλυτους αριθμούς και σε ποσοστά συμμετοχής στο σύνολο της χώρας.

Πίνακας 6.1: Χωροταξική κατανομή των επενδύσεων των νόμων Ν.1262/82 και Ν.1892/90

	Περιφέρειες και νομοί	Ύψος επένδυσης Σε χιλ.		Ποσοστό επενδύσεων νομού/ σύνολο	
		Ν.1892/90	Ν.1262/82	Ν.1892/90	Ν.1262/82
	Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	264.887	57114	34,78%	8,23%
1	ΔΡΑΜΑ	9.097	6104	1,19%	0,88%
2	ΕΒΡΟΥ	83.579	9882	10,97%	1,42%
3	ΞΑΝΘΗΣ	85.326	12423	11,20%	1,79%
4	ΡΟΔΟΠΗΣ	77.550	12534	10,18%	1,81%
5	ΚΑΒΑΛΑΣ	9.335	16171	1,23%	2,33%
	Κεντρική Μακεδονία	88.052	119336	11,56%	17,20%
6	ΗΜΑΘΙΑΣ	9.877	8969	1,30%	1,29%
7	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	19.688	29652	2,59%	4,27%
8	ΚΙΛΚΙΣ	32.576	19021	4,28%	2,74%
9	ΠΕΛΛΗΣ	6.392	13602	0,84%	1,96%
10	ΠΙΕΡΙΑΣ	3.387	8267	0,44%	1,19%
11	ΣΕΡΡΩΝ	7.616	8858	1,00%	1,28%
12	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	8.516	30967	1,12%	4,46%
	Δυτική Μακεδονία	21.634	14638	2,84%	2,11%
13	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	2.180	4055	0,29%	0,58%
14	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1.347	2796	0,18%	0,40%
15	ΚΟΖΑΝΗΣ	9.021	3890	1,18%	0,56%
16	ΦΛΩΡΙΝΗΣ	9.086	3897	1,19%	0,56%
	Ηπειρος	15.055	24448	1,98%	3,52%
17	ΑΡΤΑΣ	2.560	4796	0,34%	0,69%
18	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	1.741	4255	0,23%	0,61%
19	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	7.421	10891	0,97%	1,57%
20	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	3.333	4505	0,44%	0,65%
	Θεσσαλία	53.798	44190	7,06%	6,37%
21	ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	6.050	4050	0,79%	0,58%
22	ΛΑΡΙΣΗΣ	19.173	13333	2,52%	1,92%
23	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	25.873	20525	3,40%	2,96%
24	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	2.702	6281	0,35%	0,91%
	Ιόνια νησιά	14.013	30202	1,84%	4,35%
25	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	4.958	9445	0,65%	1,36%
26	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	6.354	11013	0,83%	1,59%
27	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	2.140	6344	0,28%	0,91%
28	ΛΕΥΚΑΔΟΣ	561	3400	0,07%	0,49%
	Δυτική Ελλάδα	45.389	38071	5,96%	5,49%
29	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	14.057	11002	1,85%	1,59%
30	ΑΧΑΪΑΣ	24.951	18175	3,28%	2,62%
31	ΗΛΕΙΑΣ	6.381	8893	0,84%	1,28%
	Στερεά Ελλάδα	73.505	69014	9,65%	9,95%
32	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	23.979	21785	3,15%	3,14%
33	ΕΥΒΟΙΑΣ	13.985	24063	1,84%	3,47%
34	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	1.148	1055	0,15%	0,15%
35	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	24.116	19241	3,17%	2,77%
36	ΦΩΚΙΔΑΣ	10.277	2870	1,35%	0,41%
	Αττική	57.418	33640	7,54%	4,85%
37	ΑΤΤΙΚΗΣ	57.418	33640	7,54%	4,85%
	Πελοπόννησος	25.657	34956	3,37%	5,04%
38	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	2.855	7528	0,37%	1,09%
39	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	5.387	3107	0,71%	0,45%
40	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	6.074	7421	0,80%	1,07%
41	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	1.771	3950	0,23%	0,57%
42	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	9.570	12948	1,26%	1,87%
	Βόρειο Αιγαίο	15.766	33640	2,07%	4,85%
43	ΛΕΣΒΟΥ	7.434	13512	0,98%	1,95%
44	ΣΑΜΟΥ	5.931	11798	0,78%	1,70%
45	ΧΙΟΥ	2.401	8330	0,32%	1,20%
	Νότιο Αιγαίο	42.077	103674	5,53%	14,94%
46	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	6.708	15858	0,88%	2,29%
47	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	35.369	87816	4,64%	12,66%
	Κρήτη	44.311	90794	5,82%	13,09%
48	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	17.995	34833	2,36%	5,02%
49	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	9.004	12129	1,18%	1,75%
50	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	8.922	20859	1,17%	3,01%
51	ΧΑΝΙΩΝ	8.390	22974	1,10%	3,31%
	Σύνολο	761.562	693.716	100%	100%

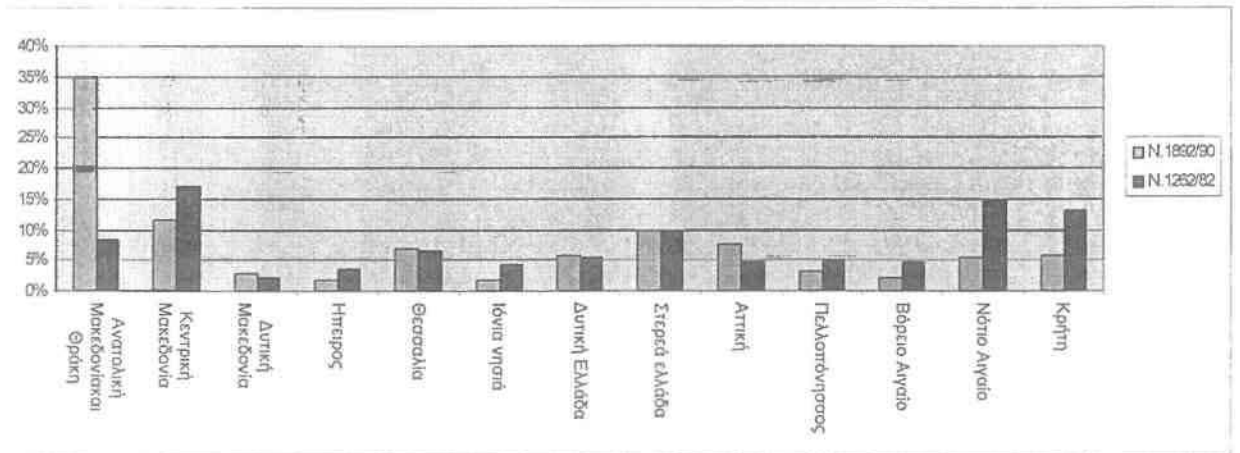
Πηγή: ΥΠΕΘΟ- Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών επενδύσεων

Το βασικό χαρακτηριστικό της κατανομής των επενδύσεων του πίνακα 6.1 είναι ότι οι επενδύσεις κατά τις δυο περιόδους παρουσιάζουν διαφορετικά όρια διακύμανσης. Πιο συγκεκριμένα σε επίπεδο περιφέρειας, διαπιστώνεται ότι:

- Το εύρος συμμετοχής κυμαίνεται από 2,11% (Δ. Μακεδονία) έως 17,2% (Κ. Μακεδονία) για τις επενδύσεις του Α.Ν. 1262/82 και από 1,84% (Ιόνια Νησιά) έως 34,78% (Α. Μακεδονία και Θράκη) για τις επενδύσεις του Α.Ν.1892/90. Παρατηρούμε ότι στην δεύτερη περίοδο είχαμε διεύρυνση της διακύμανσης κατά 20 ποσοστιαίες μονάδες .Αυτό σημαίνει ότι οι επενδύσεις που υπάγονται στον Α.Ν. 1892/90 παρουσιάζουν μεγαλύτερη ανισοκατανομή, δηλαδή κατευθύνονται σε ορισμένα χωρικά σύνολα.
- Η διαχρονική συμμετοχή των περιφερειών στις συνολικές επενδύσεις παρουσιάζει έντονη κινητικότητα Πιο συγκεκριμένα ορισμένες περιφέρειες αύξησαν το ποσοστό συμμετοχής σημαντικά (π.χ. η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας Θράκης από 8,23% των συνολικών επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στα όριά της στην πρώτη περίοδο, στο 34% στην δεύτερη και η περιφέρεια του Ν. Αιγαίου αύξησε κατά δέκα ποσοστιαίες μονάδες το ποσοστό συμμετοχής της) ενώ, σε άλλες περιφέρειες, έγιναν λιγότερες αναλογικά επενδύσεις κατά την διάρκεια της δεύτερης περιόδου (π.χ. στις περιφέρειες Ιονίων νήσων Β. Αιγαίου και Κρήτης οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του Α.Ν. 1892/90 παρουσιάζονται κατά 58%,57% και 55% αντίστοιχα μειωμένες από αυτές που πραγματοποιήθηκαν κατά την διάρκεια της πρώτης περιόδου.
- Στις περιφέρειες που δεν παρατηρείται κάποια διαφοροποίηση από τις επενδύσεις του ενός ή του άλλου νόμου σε μεγάλο βαθμό ανήκουν κυρίως οι προβληματικές περιφέρειες της Ηπείρου, και Δ .Μακεδονίας, όπου απορροφούν τις χαμηλότερες επενδύσεις αλλά και οι Περιφέρειες με εντονότερες αναπτυξιακές δυναμικές όπως οι περιφέρειες Δυτικής και Στερεάς Ελλάδας και Θεσσαλίας.

Η απεικόνιση των παραπάνω δίδεται από το διάγραμμα 6.1

Διάγραμμα 6.1: Ποσοστιαία συμμετοχή των περιφερειών στις συνολικές επενδύσεις.

Στη συνέχεια της εργασίας δεν θα επεκταθούμε σε περαιτέρω ανάλυση των στοιχείων επενδύσεων σε επίπεδο περιφέρειας όπου διακρίνονται έντονες ενδοπεριφερειακές διαφοροποιήσεις αφενός και περιλαμβάνουν νομούς που ανήκουν σε διαφορετικές περιοχές κινήτρων .

Για αυτό κρίνεται απαραίτητο η ανάλυση να γίνει σε δύο επίπεδα :

A) σε επίπεδο νομών .

και

B) σε επίπεδο περιοχών.

6.2 Ανάλυση σε επίπεδο νομών

Η χωρική κατανομή των επενδύσεων που ακολουθεί θα γίνεται με βάση τόσο των ποσοστών συμμετοχής επί των συνολικών επενδύσεων ,όσο και με την αναγωγή των στοιχείων επενδύσεων στα κατά κεφαλή μεγέθη.Επίσης κρίνεται σκόπιμο να γίνει και στις δυο περιόδους εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων, ώστε στο τέλος να γίνει η διαχρονική σύγκριση της περιγραφικής ανάλυσης, προς την εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων.

Περίοδος 1983-90

Όπως ειπώθηκε στην προηγούμενη ενότητα τα στοιχεία των επενδύσεων που παρατίθενται στο πίνακα 6.1 αποτελούν τις συνολικές επενδύσεις που έγιναν καθ' όλη την περίοδο, χωρίς τη διάκρισή τους με ετήσιες αναφορές, στα πλαίσια εφαρμογής του Ν.1262/82. Έτσι είναι αδύνατο να περιγραφεί η διαχρονική εξέλιξη

των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στους νομούς. Παρ' όλα αυτά τα στοιχεία που διαθέτουμε είναι αρκετά για την επισκόπηση της επενδυτικής δραστηριότητας ανά νομό και παρέχεται η δυνατότητα της χωρικής κατανομής των επενδύσεων.

Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία του πίνακα 6.1, οι περισσότερες επενδύσεις πραγματοποιήθηκαν στο Ν. Δωδεκανήσου (12,7%) ή διαφορετικά από τα 693 δις των συνολικών επενδύσεων που έγιναν στη χώρα την περίοδο 1983-90, οι επενδύσεις που χωροθετήθηκαν στο νομό ανήρθαν σε 87,6 δις. Ο δεύτερος νομός που ακολουθεί την φθίνουσα κατάταξη όσο αφορά τα ύψη των επενδύσεων είναι ο νομός Ηρακλείου με 5% και ακολουθούν οι νομοί Αττικής (4,8%), Χαλκιδικής (4,5%) και Θεσσαλονίκης (4,3%).

Στην άλλη άκρη της κατάταξης βρίσκονται οι νομοί: Ευρυτανίας, Καστοριάς, Φωκίδας, Αρκαδίας, Λευκάδας με ποσοστά συμμετοχής ιδιαίτερα χαμηλά (0,2%-0,4%).

Διαχωρίζοντας τους νομούς της χώρας σε τέσσερις ομάδες ανάλογα με τα ποσοστά συμμετοχής τους στις συνολικές επενδύσεις, με αφετηρία τα στοιχεία του πίνακα 6.1, προκύπτει ο πίνακας 6. 2.

Πίνακας 6.2: Ομαδοποίηση των νομών με βάση την ποσοστιαία συμμετοχή τους στις συνολικές επενδύσεις του Ν.1262/82

Συμμετοχή	Νομοί				
(0-1)%	Θεσπρωτίας Τρικάλων Φλωρίνης	Γρεβενών Δράμας Κοζάνης	Καρδίτσας Αρτας Λευκάδας	Λακωνίας Πρεβέζης Αρκαδίας	Κεφαλονιάς Ευρυτανίας Φωκίδας
(1-2)%	Πέλλης Κέρκυρας Χίου Ζακύνθου	Λέσβου Αιτωλνίας Πιερίας Ημαθίας	Λάρισας Ιωαννίνων Αργολίδας Ηλείας	Μεσσηνίας Έβρου Κορινθίας Σερρών	Ροδόπης Ξάνθης Λασιθίου Σάμου
(2-3)%	Ρεθύμνης Αχαΐας	Μαγνησίας Καβάλας	Φθιώτιδας Κυκλάδων	Κιλκίς	
>3%	Δωδεκανήσου Θεσσαλονίκης	Ηρακλείου Εύβοιας	Αττικής Χανίων	Χαλκιδικής Βοιωτίας	

Υπολογίστηκε ότι σε σχέση με το εθνικό μέσο όρο (1,92%) οι νομοί που ανήκουν στις δυο πρώτες ομάδες και υπολείπονται αυτού αποτελούν την συγκριτική πλειοψηφία.

Η εμπειρική αυτή ομαδοποίηση φανερώνει από την μια ότι οι ιδιωτικές επενδύσεις κατανέμονται με άνισο τρόπο στους νομούς της χώρας και από την άλλη ότι συγκεντρώνονται στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνας-Θεσσαλονίκης) αλλά και σε νομούς όμορους των μεγάλων αστικών κέντρων και σε τουριστικές περιοχές.

Διαπιστώνεται δηλαδή ως ένα βαθμό, ότι γύρω από τις κορεσμένες περιοχές Αττικής και Θεσσαλονίκης διαμορφώνονται ορισμένα χωρικά σύνολα, όπως οι νομοί Βοιωτίας, Εύβοιας, Φθιώτιδας, Κιλκίς και Χαλκιδικής που γίνονται αποδέκτες της διαδικασίας εκτόνωσης των ήδη κορεσμένων μητροπολιτικών κέντρων της χώρας.

Αν στους παραπάνω νομούς προσθέσουμε τους Νομούς Αχαΐας, Μαγνησίας, Καβάλας, οι οποίοι βρίσκονται πάνω στον μεγαλύτερο δίκτυο μεταφορών και συγκοινωνίας της χώρας διαπιστώνεται ότι η ανάπτυξη της χώρας όπως αυτή εκλαμβάνεται από την χωροθέτηση των ενταγμένων ιδιωτικών επενδύσεων του Ν.1262/82, εξακολουθεί να στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στα ίδια χωρικά σύνολα :στο δίπολο Αθήνας –Θεσσαλονίκης και στον Αναπτυξιακό άξονα: Πάτρα-Καβάλα.

Αν στα παραπάνω προστεθούν, σαν σημαντικές εξελίξεις, η αναπτυξιακή ισχυροποίηση της Περιφέρειας Κρήτης των Δωδεκανήσων και των Κυκλάδων, έχουμε μια ολοκληρωμένη συγκριτικά εικόνα της χωρικής κατανομής των ιδιωτικών επενδύσεων του Ν.1262/82.

Το πρόβλημα της υπέρμετρης συγκέντρωσης σε ορισμένες περιοχές της χώρας μας των παραγωγικών δραστηριοτήτων δεν είναι ανεξήγητο. Οι λόγοι για την έλλειψη ισορροπίας στην χωροταξική κατανομή των επενδύσεων είναι πολλοί:

Η άνιση χωροταξική κατανομή του πληθυσμού και των παραγωγικών πόρων στα μεγάλα αστικά κέντρα, η συγκέντρωση των κυριοτέρων κρατικών και ιδιωτικών υπηρεσιών, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καταναλωτών, ειδικευμένου εργατικού δυναμικού, η απουσία ικανοποιητικής αστικής υποδομής και επαρκούς μεταφορικού δικτύου σε πολλούς νομούς, πράγμα που δυσχεραίνει την εγκατάσταση σε αυτές παραγωγικών μονάδων, και πλείστοι άλλοι λόγοι που αναφέρονται και εξετάζονται λεπτομερώς σε εξειδικευμένη βιβλιογραφία για τον τόπο εγκατάστασης .(Κώττη Γ.Χ. (1980): Βιομηχανική αποκέντρωση και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Αθήνα).

Στην συνέχεια της εργασίας θα περιγράψουμε την χωρική κατανομή των επενδύσεων λαμβάνοντας υπόψη την χωρική κατανομή του πληθυσμού.

Αν τα στοιχεία του πίνακα 6.1 αναχθούν στο δείκτη κατά κεφαλήν όπως είναι το σωστότερο, μιας και οι νομοί δεν έχουν όλοι το ίδιο πληθυσμιακό μέγεθος, η προηγούμενη εικόνα που παρουσιάστηκε παραπάνω αλλάζει ριζικά. Η αναγωγή των στοιχείων βασίστηκε στο πληθυσμό που είχαν οι νομοί στο επόμενο έτος έναρξης του αναπτυξιακού νόμου (1983) και παριστάνεται στο πίνακα 6.3 κατά φθίνουσα κατάταξη.

Στην δεύτερη στήλη για συγκριτικούς λόγους αναγράφονται το σχετικό μέγεθος του δείκτη ως προς το μέσο εθνικό όρο ο οποίος λαμβάνει τη τιμή 100.

Πίνακας 6.3: Φθίνουσα κατάταξη των κατά κεφαλή ιδιωτικών επενδύσεων κατά νομό και νόμο

ΝΟΜΟΙ	N.1262/82		ΝΟΜΟΙ	N.1892/90	
	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ (ΣΕ ΔΡΧ.)	ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ Μ.Ο		ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ (ΣΕ ΔΡΧ.)	ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ Μ.Ο
ΔΩΔ/ΝΗΣΟΥ	600304	845	ΞΑΝΘΗΣ	962000	1295
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	373751	526	ΡΟΔΟΠΗΣ	767000	1032
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	324269	457	ΕΒΡΟΥ	610000	822
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	308009	434	ΚΙΛΚΙΣ	413000	556
ΣΑΜΟΥ	291518	411	ΦΩΚΙΔΑΣ	254000	342
ΚΙΛΚΙΣ	237395	334	ΔΩΔ/ΝΗΣΟΥ	232000	313
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	200493	282	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	189000	255
ΧΑΝΙΩΝ	180214	254	ΦΛΩΡΙΝΗΣ	172000	231
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	179808	253	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	157000	211
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	176648	249	ΣΑΜΟΥ	148000	199
ΛΑΣΗΘΙΟΥ	174230	245	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	144000	194
ΧΙΟΥ	164719	232	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	133000	178
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	158885	224	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	133000	178
ΞΑΝΘΗΣ	141542	199	ΛΑΣΗΘΙΟΥ	130000	175
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	140620	198	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	99000	133
ΛΕΣΒΟΥ	129894	183	ΔΡΑΜΑΣ	96000	130
ΕΥΒΟΙΑΣ	124054	175	ΑΧΑΙΑΣ	85000	115
ΚΑΒΑΛΑΣ	120546	170	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	73000	99
ΡΟΔΟΠΗΣ	120445	170	ΛΕΣΒΟΥ	73000	98
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	116681	164	ΗΜΑΘΙΑΣ	72000	97
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	113058	159	ΛΑΡΙΣΑΣ	71000	96
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	110127	155	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	70000	94
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	109147	154	ΚΑΒΑΛΑΣ	70000	94
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	103351	146	ΕΥΒΟΙΑΣ	70000	94
ΠΕΛΛΗΣ	102127	144	ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ	67000	90
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	80464	113	ΧΑΝΙΩΝ	64000	87
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	80165	113	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	63000	85
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	79432	112	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	62000	84
ΠΙΕΡΙΑΣ	76390	108	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	62000	83
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	74177	104	ΚΟΖΑΝΗΣ	60000	81
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	72930	103	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	58000	79
ΕΒΡΟΥ	69647	98	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	58000	78
ΦΩΚΙΔΑΣ	67136	95	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	52000	70
ΗΜΑΘΙΑΣ	66676	94	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	52000	69
ΔΡΑΜΑΣ	64753	91	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	49000	66
ΑΧΑΙΑΣ	64575	91	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	48000	64
ΑΡΤΑΣ	60388	85	ΧΙΟΥ	47000	64
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	58313	82	ΠΕΛΛΗΣ	47000	63
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	52937	75	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	46000	62
ΗΛΕΙΑΣ	52545	74	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	42000	56
ΛΑΡΙΣΑΣ	51336	72	ΣΕΡΡΩΝ	40000	54
ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ	49371	70	ΗΛΕΙΑΣ	36000	48
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	46041	65	ΑΡΤΑΣ	33000	44
ΣΕΡΡΩΝ	45852	65	ΠΙΕΡΙΑΣ	30000	41
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	43281	61	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	30000	40
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	42294	60	ΛΕΥΚΑΔΑΣ	27000	36
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	33433	47	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	26000	34
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	32207	45	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	21000	29
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	29203	41	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	19000	26
ΚΟΖΑΝΗΣ	26394	37	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	19000	26
ΑΤΤΙΚΗΣ	9858	14	ΑΤΤΙΚΗΣ	16000	22
Μέσος όρος χώρας	70500	100		74300	100

Η πρώτη διαπίστωση που γίνεται είναι ότι στην ανώτερη θέση (και με μεγάλη διαφορά) της κατανομής βρίσκεται ο νομός Δωδεκάνησου όπως και προηγούμενα με 745% πάνω του μέσου όρου της χώρας, αλλά δεν συμβαίνει το ίδιο με τους περισσότερους νομούς όπου ο δημογραφικός παράγοντας επηρεάζει την ιεραρχία των νομών στην νέα κατανομή. Στην περίπτωση π.χ. του νομού Αττικής όπου κατείχε την τρίτη θέση στην κατάταξη κατά απόλυτες τιμές τώρα καταλαμβάνει την τελευταία. Το ίδιο παρατηρείται και στους άλλους νομούς με μικρότερη όμως ένταση.

Επανερχόμενοι στην κατάταξη του πίνακα 6.3 παρατηρούμε ότι το νομό Δωδεκανήσου ακολουθούν οι νομοί Χαλκιδικής, Ρεθύμνου, Ζακύνθου, Σάμου και Κιλκίς. Στην αντίθετη άκρη βρίσκονται οι νομοί Αττικής, Θεσσαλονίκης, Κοζάνης, Αρκαδίας, Λακωνίας και Ευρυτανίας.

Η υπεροχή που είχαν σε απόλυτα νούμερα επενδύσεων οι νομοί Αττικής και Θεσσαλονίκης μειώθηκε αισθητά δεδομένου, ότι αποτελούν τις μεγαλύτερες αστικές περιοχές της χώρας όπου συγκεντρώνεται το 50% περίπου του συνολικού πληθυσμού.

Από τους νομούς που παρουσιάζουν την ίδια εικόνα μετρούμενοι τις επενδύσεις και στις δυο εκδοχές οι νομοί Ευρυτανίας Λακωνίας Καρδίτσας Αρκαδίας Κοζάνης συγκεντρώνουν τα χαμηλότερα ύψη επενδύσεων εκφραζόμενα αυτά και ως ποσοστά αλλά και σε απόλυτα νούμερα, χαρακτηρίζονται μάλλον από επενδυτική άπνοια, ενώ δυναμικότεροι παρουσιάζονται οι νομοί Δωδεκάνησου, Χαλκιδικής, Ρεθύμνου και Κιλκίς.

Συνολικά 20 νομοί βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο και χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι οι εν λόγω νομοί ανήκουν και στις τέσσερις περιοχές κινήτρων. Αν εξαιρεθούν οι νομοί Αττικής και Θεσσαλονίκης, όπου το υψηλό μέγεθος του πληθυσμού που συγκεντρώνουν, επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την διαμόρφωση του δείκτη οι υπόλοιποι νομοί αν και ανήκουν σε περιοχές μικρής έως μεγάλης ενίσχυσης δεν συγκέντρωσαν αρκετές επενδύσεις.

Για τους νομούς που ανήκουν στις περιοχές Α' (Αττική-Θεσσαλονίκη) και Β' (Αχαΐα, Κόρινθος, Λάρισα) ο νόμος είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα, κάτι τέτοιο όμως δεν συμβαίνει για την ολότητα των νομών (π.χ Ο νομός Έβρου που ανήκει σε ευνοϊκή περιοχή κινήτρων αλλά με επενδύσεις κατά κεφαλή κάτω του μ.ο. δικαιολογεί την άποψη αυτή).

Η θεσμοθέτηση του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 αν και βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στον προκάτοχο του, επέφερε ορισμένες αλλαγές στην διαίρεση των περιοχών κινήτρων και έδωσε έμφαση στα φορολογικά κίνητρα. (βλέπε § 5.2).

Υπό αυτές τις διαφοροποιήσεις γίνεται στην συνέχεια η περιγραφή της χωρικής κατανομής των ιδιωτικών επενδύσεων αθροιστικά για την περίοδο 1991-98.

Παρατηρώντας τα στοιχεία του πίνακα 6.3 και 6.1 διαπιστώνεται τα εξής:

Οι νομοί της Θράκης έχουν την πρωτοκαθεδρία στην προσέλκυση επενδύσεων και μάλιστα με αισθητή διαφορά από τους υπόλοιπους νομούς της χώρας. Έτσι λοιπόν και στους τρεις νομούς πραγματοποιούνται περίπου το 30% των συνολικών επενδύσεων (δηλαδή μια στις τρεις). Να υπενθυμίσουμε στο σημείο αυτό ότι ο Ν.1892/90 ξεχωρίζει την περιοχή της Θράκης από την υπόλοιπη χώρα, παρέχοντας στους επενδυτές που δραστηριοποιούνται στην περιοχή τα ευνοϊκότερα κίνητρα, πράγμα που καθόρισε σε μεγάλο βαθμό αυτήν τους την επιλογή.

Στην αμέσως επόμενη θέση της κατάταξης βρίσκεται ο νομός Αττικής και ακολουθεί ο νομός Δωδεκάνησου με ποσοστά 7,5% και 4,6% αντίστοιχα, ενώ οι νομοί με την μικρότερη ελκυστικότητα επενδυτών είναι οι νομοί Λευκάδας, Ευρυτανίας, Καστοριάς, Θεσπρωτίας και Λακωνίας με ποσοστά συμμετοχής 0,2% περίπου. Το ποσοστό συμμετοχής του νομού Αττικής θεωρείται αρκετά υψηλό, δεδομένου ότι πρόκειται για περιοχή μηδενικής ενισχύσεως. Η άποψη αυτή γίνεται επισφαλής αν υποθέσουμε ότι οι επενδύσεις που έγιναν στο νομό ανήκουν σε εκείνες τις επαρχίες του νομού που περιλαμβάνονται σε περιοχές ενίσχυσης (περιοχή Β'), και ότι δεν αφορούν περιπτώσεις ειδικών επιχειρήσεων.

Επίσης διαπιστώνεται ότι στην περίπτωση του νόμου 1892/90 οι νομοί που βρίσκονται κάτω από το μέσο εθνικό όρο είναι σχεδόν διπλάσιοι από τους νομούς που τον ξεπερνούν, γεγονός που δηλώνει ότι οι επενδύσεις στη περίοδο που εξετάζουμε κατευθύνθηκαν σε ορισμένα χωρικά σύνολα. Στην περίπτωση του νόμου 1262/82 οι 30 από τους 51 νομούς βρίσκονταν πάνω από το μέσο όρο.

Σε αντιπαράθεση με το διαχωρισμό που έγινε για τις επενδύσεις που υπάγονται στο Ν.1262/82, αναφορικά με την ομαδοποίηση των νόμων, με γνώμονα το ποσοστό συμμετοχής στις συνολικές επενδύσεις παρατίθεται ο πίνακας 6.4, για τις επενδύσεις του Ν.1892/90.

Πίνακας 6.4:Ομαδοποίηση των νομών με βάση την ποσοστιαία συμμετοχή τους στις συνολικές επενδύσεις του Ν.1892/90

Συμμετοχή	Νομοί					
(0-1)%	ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	ΠΕΛΛΑΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΗΛΕΙΑΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ ΣΑΜΟΥ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΑΡΤΑΣ	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΧΙΟΥ	ΠΙΕΡΙΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ
(1-2)%	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ ΔΡΑΜΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	ΕΥΒΟΙΑΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ ΧΑΝΙΩΝ	ΦΩΚΙΔΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ ΣΕΡΡΩΝ	ΗΜΑΘΙΑΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ ΛΕΣΒΟΥ	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΚΑΒΑΛΑΣ
(2-3)%	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ		
>3%	ΑΤΤΙΚΗΣ ΞΑΝΘΗΣ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΕΒΡΟΥ	ΚΙΛΚΙΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΑΧΑΪΑΣ	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	

Αν παρατηρήσουμε την σύνθεση των ομάδων που συγκέντρωσαν συγκριτικά τις περισσότερες επενδύσεις διαπιστώνεται, ότι οι πόλοι έλξης επενδύσεων της προηγούμενης περιόδου εξακολουθούν να παραμένουν δυναμικοί - σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις νομών παρατηρείται αύξηση των επενδύσεων - από την μία και η ενίσχυση της περιοχής της Θράκης εις βάρος κυρίως της περιφέρειας Κρήτης από την άλλη.

Αν εξαιρέσουμε τις περιπτώσεις των νομών που παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές στα ποσοστά συμμετοχής στις δυο περιόδους (Θράκη, Δωδεκάνησα) στην πλειοψηφία των περιπτώσεων παρατηρείται ότι εκεί που έγιναν λίγες επενδύσεις με τον αναπτυξιακό νόμο 1262/82, η κατάσταση διαφοροποιείται ελάχιστα με την θέσπιση του νόμου 1892/90. Σε νομούς με μικρό ποσοστό συμμετοχής στις επενδύσεις του Ν.1262/82 –πολλοί από τους οποίους ανήκουν σε περιοχές αυξημένων οικονομικών κινήτρων- παρατηρείται μείωση ή σταθερότητα της επενδυτικής δραστηριότητας. Αυτό βέβαια εξηγείται από το γεγονός ότι στην Θράκη συγκεντρώνονται το 30% των επενδύσεων του Ν.1892/90 με συνέπεια να ελαττώνεται το ποσοστό των υπόλοιπων νομών που μοιράζονται ότι απομένει. Στην περίπτωση αυτή η περιοχή της Θράκης ενισχύει την θέση της όχι εις βάρος των ανεπτυγμένων νομών όπου, αρκετοί από αυτούς ενισχύονται από τον Ν.1892/90 (παραδείγμα οι νομοί Αττικής, Βοιωτίας, Αχαΐα, Μαγνησίας) αλλά εις βάρος των ασθενέστερων περιοχών, όσο αφορά τα απόλυτα μεγέθη.

Εκείνο που ενδιαφέρει περισσότερο είναι για λόγους σύγκρισης με τον Ν.1262/82 η παρουσίαση των στοιχείων να γίνει με ανάλογο τρόπο. Έτσι σύμφωνα με τα προηγούμενα η αναγωγή των στοιχείων του πίνακα 6.1 για τις επενδύσεις που

υπάχθηκαν στο αναπτυξιακό νόμο 1892/90 στον κατά κεφαλήν δείκτη βασίστηκε στην διάρθρωση του πληθυσμού των νομών της χώρας κατά την απογραφή του 1991, έτος στην ουσία όπου πραγματοποιούνται οι πρώτες επενδύσεις. Η παρουσίασή τους φαίνεται στο πίνακα 6.3 όπου αποδίδεται η σχετική τιμή τους ως προς τον εθνικό μέσο όρο (ε.μ.ο.=100).

Από την επισκόπηση των στοιχείων του Πίνακα 6.3, παρατηρούμε ότι οι νομοί που προσέλκυσαν μεγάλα ύψη επενδύσεων (βλέπε πίνακα 6.1) τοποθετούνται στις πρώτες θέσεις της κατάταξης και των κατά κεφαλήν επενδύσεων, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων. Ειδικότερα οι νομοί της Θράκης καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις και στις δυο κατανομές (έστω με εναλλαγή της δεύτερης θέσης από τους Νομούς Ροδόπης και Έβρου) και ακολουθούν οι νομοί Φωκίδας, Δωδεκανήσου, Κιλκίς, Μαγνησίας και Βοιωτίας.

Η παρατήρηση αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι το μεγάλο σχετικά ύψος των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στους νομούς αυτούς καθορίζει το δείκτη "επενδύσεις κατά κεφαλή" σε μεγαλύτερο βαθμό από τον παρανομαστή του δείκτη.

Τις πρώτες θέσεις όμως, καλύπτουν και οι νομοί Φλώρινας, Λευκάδας και Σάμου με χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στις ιδιωτικές επενδύσεις του νόμου (ειδικότερα οι νησιωτικοί νομοί αποσπούν μόνο το 0,1% του συνόλου) και μάλλον οι θέσεις τους αυτές δικαιολογούνται από την πληθυσμιακή τους συρρίκνωση παρά από μεγέθυνση των ιδιωτικών δαπανών για επενδύσεις.

Σε πληθυσμιακά αίτια πρέπει να αναφερθούμε και στις περιπτώσεις (με αντίστροφες όμως συνέπειες) των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης που περιλαμβάνονται στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης, αφού στους νομούς αυτούς πραγματοποιήθηκαν αθροιστικά περίπου το 10% του συνόλου και από τις πρώτες θέσεις στην κατάταξη των ποσοστών συμμετοχής, ο παράγοντας του πληθυσμού τις τοποθετεί σε θέσεις αντιδιαμετρικές .

Επίσης, στους νομούς που οι επενδύσεις ανά κάτοικο είναι από τις χαμηλότερες κατανέμονται οι νομοί: Θεσπρωτίας, Σερρών, Ηλείας, Άρτας, Πιερίας, Αργολίδας, Λευκάδας, Καστοριάς, Λακωνίας και Τρικάλων.

6.3 Ανάλυση σε επίπεδο περιοχών

Προκειμένου να προχωρήσουμε στην περιγραφή των επενδύσεων σε επίπεδο περιοχών, όπως αυτές θεσμοθετήθηκαν από τους αναπτυξιακούς νόμους, πρέπει πρώτα από όλα να γίνουν κάποιες παραδοχές και γενικεύσεις για να αποφευχθεί το

πρόβλημα ένταξης ορισμένων νομών σε δυο περιοχές (π.χ. ο Ν. Αχαΐας ανήκει στην Β' περιοχή κινήτρων ενώ η Επαρχία Καλαβρύτων στην Δ').

Έχοντας υπόψη, ότι από την πηγή των στοιχείων είναι αδύνατη η απόδοση κατά νομό και περιοχή στοιχείων επενδύσεων, κρίνουμε σε γενικευμένα πλαίσια την ένταξη του νομού σε εκείνη την περιοχή όπου ανήκουν τα 2/3 της έκτασής του. Ομολογούμε ότι η περιγραφική ανάλυση χάνει κάποιο ποσοστό πληροφορίας εφόσον εμφανίζει τους νομούς στην ολότητά τους στη μια ή στην άλλη περιοχή, στην ορθότερη και ακριβέστερη κατανομή των επενδύσεων, αλλά οι υπερεκτιμήσεις ή υποεκτιμήσεις στην μια ή στην άλλη περίπτωση αποκλίνουν ελάχιστα από το πραγματικό μέγεθος των επενδύσεων κατά περιοχή.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος γίνεται με εμπειρικούς τρόπους μόνο αν ενταχθούν οι νομοί στο καθεστώς και των δύο περιοχών ανάλογα με την περίπτωση του κάθε νομού.

Ορθότερη κατά τον Γ .Α. Γεωργίου θα ήταν η κατάταξη των νομών αν λαμβάνονταν υπόψη:

- Το τμήμα του νομού και η υπαγωγή του στην ανάλογη ζώνη .
- Τα βασικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του νομού που επιδρούν στην χωροθέτηση των επενδύσεων.

Επομένως για να γίνει δυνατή η ανάλυση σε επίπεδο περιοχών πρέπει να προσδιοριστούν με την μεγαλύτερη αντικειμενική πληρότητα ποιοι νομοί υπάγονται σε κάθε περιοχή κινήτρων και να μετρηθεί εκείνο το κομμάτι της έκτασής του που μοιράζεται σε δυο διαφορετικές περιοχές. Κάτι τέτοιο υπερβαίνει τα όρια της παρούσης, τόσο ως αντικείμενο μελέτης, όσο και στενότητας πληροφοριών αναφορικά με τις επενδύσεις που γίνονται σε μικρότερη γεωγραφική τομή του χώρου από αυτή του νομού (π.χ. επαρχίες).

Περιοχές του Ν.1262/82.

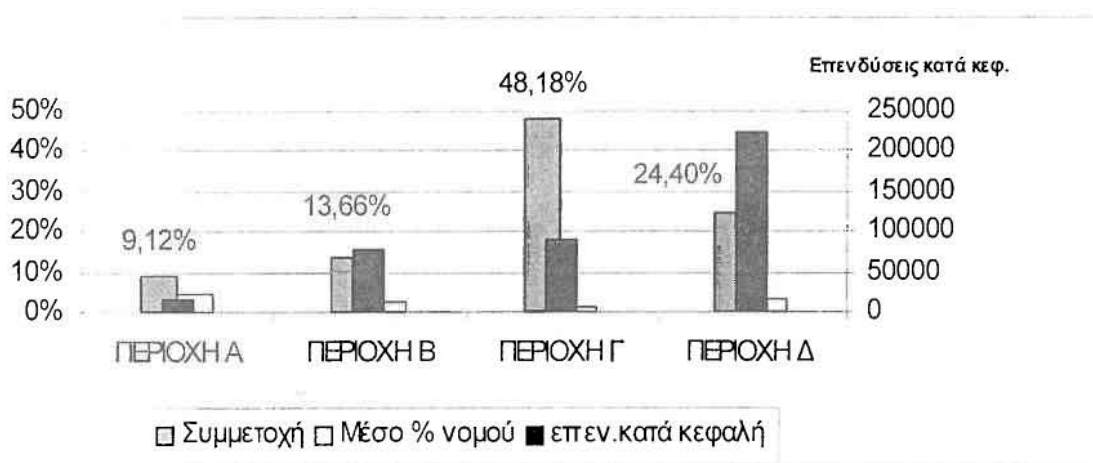
Οι θεσμοθετημένες περιοχές όπως ορίζονται στο άρθρο 3 των αναπτυξιακών νόμων παρουσιάστηκαν στη παράγραφο 5.2

Αν αποδώσουμε σε πίνακα το μέρος των επενδύσεων κάθε νομού που αναλογεί σε κάθε περιοχή και το κατά κεφαλή μέγεθος των επενδύσεων οδηγούμαστε στον πίνακα 6.5 η γραφική απεικόνιση του οποίου δίδεται από το Διάγραμμα 6.2

Πίνακας 6.5:Ανάλυση στοιχείων επενδύσεων του Ν.1262/82 κατά περιοχή

	ΠΕΡΙΟΧΗ Α	ΠΕΡΙΟΧΗ Β	ΠΕΡΙΟΧΗ Γ	ΠΕΡΙΟΧΗ Δ
Υψος επένδυσης (σε δρχ)	63.292.353.785	94.752.036.981	334.201.728.645	169.242.821.583
Πληθυσμός	4241004	1195549	3660448	752999
Συμμετοχή	9,12%	13,66%	48,18%	24,40%
Μέσο ποσοστό νομού	4,56%	2,3%	1,38%	3,05%
Κατά κεφαλή επενδύσεις (σε δρχ)	14924	79254	91301	224758

Διάγραμμα 6.2:διαδραματική απεικόνιση των στοιχείων του πίνακα 6.5

Εξετάζοντας το παραπάνω διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι το σημαντικότερο μέρος των επενδύσεων (οι μισές περίπου) πραγματοποιούνται στην περιοχή Γ. Αν σε αυτές προσθέσουμε και το ποσοστό συμμετοχής της περιοχής Δ' τότε το 75% των συνολικών επενδύσεων απορροφώνται από τις περιοχές με τα υψηλότερα κίνητρα. Το γεγονός ότι οι τρις στις τέσσερις επενδύσεις, όσον αφορά το ύψος επένδυσης, πραγματοποιούνται στις περιοχές αυτές μαρτυρεί σε μεγάλο βαθμό, ότι η προσπάθεια του νόμου είχε θετικά αποτελέσματα στο να κατευθύνει τις επενδύσεις στις περιοχές αυτές.

Αν όμως αναλογιστούμε ότι το σύνολο των νομών που απαρτίζουν τις περιοχές αυτές καλύπτει το μεγαλύτερο κομμάτι της έκτασης της επικράτειας και το 45% του συνολικού πληθυσμού, η παραπάνω διαπίστωση θα στερούνταν αντικειμενικότητας.

Μια ορθότερη εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του νόμου όσο αφορά την κατεύθυνση των επενδύσεων, προκύπτει, όταν τα στοιχεία επενδύσεων αναχθούν

στον κατά κεφαλή δείκτη και εκτιμηθεί το μέσο ποσοστό συμμετοχής νομού ανά περιοχή (διάγραμμα 6.2).

Με βάση λοιπόν αυτά τα κριτήρια οι νέες παρατηρήσεις μας διαφέρουν από τις αρχικές.

Ειδικότερα, η περιοχή Γ' που συγκεντρώνει τις μισές περίπου επενδύσεις, τις περισσότερες δηλαδή από όλες τις άλλες, παρουσιάζει το μικρότερο μέσο ποσοστό νομού (1,30%) και οι επενδύσεις που αναλογούν σε κάθε κάτοικο ανέρχονται σε 91.000 δρχ. περίπου. Το υψηλότερο ύψος επένδυσης κατά κεφαλή, με μεγάλη διαφορά από την δεύτερη, σημειώνεται στην περιοχή Δ' (225.000) με μέσο ποσοστό νομού 3,05%. Η περιοχή Α' που απαρτίζεται από τις πλέον ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας και αριθμεί μόνο δύο νομούς εμφανίζει το μεγαλύτερο μέσο ποσοστό (4,56%).

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι κατά την ανάλυση των στοιχείων επενδύσεων αποδίδονται στους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης υψηλές τιμές, σχετικά όχι μόνο με τους άλλους νομούς, αλλά με την πολιτική κινήτρων. Μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει μια αντιφατικότητα στις προθέσεις του νόμου και στο αποτέλεσμα των προθέσεων.

Πιο συγκεκριμένα, στις προθέσεις του νόμου είναι ο περιορισμός της επενδυτικής δραστηριότητας στο ελάχιστο, ώστε η συσσωρευμένη ζήτηση για επενδύσεις που παρατηρείται λόγω της δυναμικής των παραπάνω νομών, να διοχετευτεί στην περιφέρεια. Από την άλλη όμως όπως καταγράφεται στα στοιχεία της Διεύθυνσης Ιδιωτικών Επενδύσεων του ΥΠΕΘΟ επιχορηγούνται έως και με 30% των ιδίων κεφαλαίων επιχειρήσεις που ανήκουν σε κλάδους της μεταποίησης και όχι στις κατηγορίες ειδικών επενδύσεων. Παραδείγματος χάρη, επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη Δ. Αττική στην παραγωγή προϊόντων διύλισης πετρελαίου, την παραγωγή βερνικιών και χρωμάτων και στην κατασκευή πλαστικών ειδών με δυσμενές συνέπειες δια το περιβάλλον, επωφελούνται του νόμου με επιχορηγήσεις και δάνεια. Ανάλογες περιπτώσεις υπάρχουν και στα διοικητικά όρια των άλλων Νομαρχιών της περιφέρειας Πρωτευούσης.

Να σημειωθεί εδώ, αυτό το οποίο τονίσαμε και στην εισαγωγή της εργασίας.

Οι έως τώρα δημοσιεύσεις-αναλύσεις στοιχείων επενδύσεων του Ν.1262/82, που έχουν παρουσιαστεί με απώτερο σκοπό να δείξουν την αποτελεσματικότητα ή μη του νόμου, έχουν χρησιμοποιήσει μόνο στοιχεία επενδύσεων της α δέσμης (επιχορήγηση, επιδότηση επιτοκίου και αυξημένες αποσβέσεις). και ως επί το πλείστον στοιχεία εγκεκριμένων επενδύσεων.

Σε δημοσίευση του ΥΠΕΘΘ (1988) παρουσιάζονται στοιχεία ολοκληρωμένων επενδύσεων που υπάγονται στη β' δέσμη οικονομικών κινήτρων (φορολογικές εκπτώσεις και αυξημένες αποσβέσεις), παρμένα από το Υπουργείο Οικονομικών. Οι επενδύσεις αυτές αποτελούν την άλλη όψη του ίδιου νομίσματος, μια πού από την πλευρά και μόνο του ποσού είναι 2,6 φορές περισσότερες της α δέσμης.

Η παρουσίαση αυτών των στοιχείων δεν έχει σημασία μόνο για τη συνολική απεικόνιση των επενδύσεων του νόμου, όσο και για την πληρέστερη ανάλυση των επιπτώσεων-επιδράσεων του στην αναχωροθέτηση των επενδύσεων.

Ανάλυση στοιχείων του Ν.1262/82 κατά περιοχή

Επενδύσεις Ν.1262/82 (Από την ισχύ του μέχρι 30-9-85)	Α' δέσμη (σύνολο)	Α' περιοχή	Β' περιοχή	Γ' περιοχή	Δ' περιοχή
Ύψος επενδύσεων	37,388	1,066	8,467	19,595	8,158
Ποσοστό (%) επενδύσεων στο σύνολο	100	2,86	22,70	52,55	21,87
Αριθμός νομών	51	2	7	33	9
Μέσο ποσοστό (%) ανά νομό	10,016,0	1,43	3,24	1,59	2,43
Πληθυσμός	00	5	0	0	8.925
Επενδύσεις/άτομο	3.772		4.609	5.804	
	Β' δέσμη				
Ύψος επενδύσεων	97,678	45,258	43,397	9,029
Ποσοστό (%) επενδύσεων στο σύνολο	100	46,32	44,43	9,24
Μέσο ποσοστό (%) ανά νομό		6,61	1,34	1,02
Επενδύσεις/άτομο	9.751	14.631	12.854	9.878
	Α+Β δέσμη				
Συνολικό Ύψος επενδύσεων	134,962	1,066	53,715	62,993	17,187
Ποσοστό (%) επενδύσεων στο σύνολο	100	0,79	39,8	46,67	12,37
Μέσο ποσοστό (%) ανά νομό		0,39	5,68	1,41	1,41
Επενδύσεις/άτομο	13.473	274	29.240	18.659	18.804

Πηγές: Επεξεργασία στοιχείων ΥΠΕΘΘ: Ολοκληρωμένες επενδύσεις Ν.1262/82

Πράγματι, παρατηρώντας τα στοιχεία κατά δέσμη διαπιστώνουμε ότι στην α δέσμη σημαντικό μέρος των επενδύσεων απορροφούν οι Γ και Δ περιοχές, ενώ στη β δέσμη η Β περιοχή. Τα μέσα ποσοστά εδώ κατά νομό ευνοούν τη Β περιοχή (6,61).

Περιοχές του Ν.1892/90.

Ένα νέο στοιχείο του Ν.1892/90 είναι ότι διαίρεσε την επικράτεια σε πέντε, από τέσσερις περιοχές κινήτρων. Στην ουσία διαχώρισε την περιοχή της Θράκης από την υπόλοιπη χώρα προσδίδοντάς της τα ευνοϊκότερα κίνητρα. Οι περιοχή Α' παρέμεινε με ελάχιστες διαφορές όπως την όρισε ο προηγούμενος νόμος, ενώ στις υπόλοιπες δύο περιοχές έγιναν ορισμένες ανακατατάξεις.

Η κλιμάκωση των ενισχύσεων έχει και εδώ την ίδια φιλοσοφία :όχι κίνητρα για περιοχή Α' και προοδευτική αύξησή τους από την Β' περιοχή ως την Θράκη.

Όσον αφορά τα κίνητρα που δόθηκαν ανά περιοχή, αυτά ήταν συγκεκριμένα, ο επενδυτής γνώριζε το ύψος της ενίσχυσης, κάτι που δεν γινόταν παλαιότερα που τα ποσοστά επιχορηγήσεων παρουσίαζαν διακυμάνσεις έως και 10% μέσα στην ίδια περιοχή.

Και εδώ για τους λόγους που αναφέραμε στη προηγούμενη παράγραφο, η ένταξη των νομών στις περιοχές ανάπτυξης γίνεται στην ολότητά τους.

Στον πίνακα 6.6 που ακολουθεί έχουν αποδοθεί, κατά περιοχή, συγκεντρωτικά τα στοιχεία των επενδύσεων που αφορούν την συμμετοχή της κάθε περιοχής στις συνολικές επενδύσεις, τις κατά κεφαλή επενδύσεις και το μέσο ποσοστό νομού .

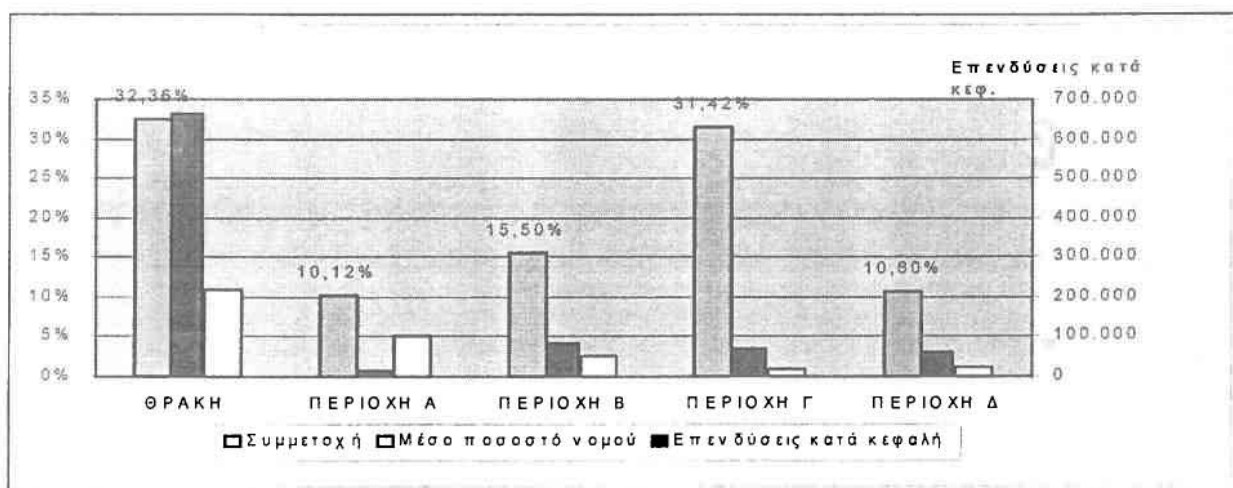
Πίνακας 6.6:Ανάλυση στοιχείων επενδύσεων του Ν.1892/90 κατά περιοχή

	ΘΡΑΚΗ	ΠΕΡΙΟΧΗ Α'	ΠΕΡΙΟΧΗ Β'	ΠΕΡΙΟΧΗ Γ'	ΠΕΡΙΟΧΗ Δ'
Συμμετοχή	32,36%	10,12%	15,50%	31,42%	10,60%
Κατά κεφαλή επενδύσεις	664.188	15.712	82.085	68.288	60.158
Πληθυσμός	338005	4470271	1309961	3191631	1221816
Μέσο ποσοστό νομού	10,79%	5,06%	2,58%	1,01%	1,18%

Με αφετηρία τα στοιχεία του πίνακα 6.6 δημιουργήθηκε το γράφημα 6. 3

Στο διάγραμμα 6.3. απεικονίζεται η ποσοστιαία κατανομή των επενδύσεων του Ν.1892/90 συγκεντρωτικά για κάθε περιοχή κινήτρων και με βάση το συνολικό άθροισμα των ποσοστών συμμετοχής κάθε νομού επί των συνολικών και όχι των απόλυτων χρηματικών ποσών και οι κατά κεφαλήν επενδύσεις.

Διάγραμμα 6.3 :γραφική απεικόνιση των στοιχείων του πίνακα 6.6.

Όπως είχε διαπιστωθεί και από προηγούμενη ενότητα, η περιοχή της Θράκης συγκέντρωσε την περισσότερη επενδυτική δραστηριότητα και μάλιστα μεγάλη με διαφορά από τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας αν ακολουθήσουμε την κατάταξη

των περιοχών με βάση τα δεδομένα του πίνακα 6.1 και την διαγραμματική του απεικόνιση κατά περιοχή στο διάγραμμα 6.3. Η περιοχή της Θράκης και στις τρεις κατατάξεις κυριαρχεί των υπολοίπων περιοχών.

Πράγματι οι νομοί της Θράκης απορροφούν το 11% των συνολικών επενδύσεων με μέσο ποσοστό που αντιστοιχεί και στο πραγματικό των τριών νομών και οι κατά κεφαλήν επενδύσεις ανέρχονται στο εντυπωσιακό ύψος των 664.000 δρχ ανά κάτοικο.

Το ενθαρρυντικό αυτό αποτέλεσμα όμως δεν συναντάται και στις υπόλοιπες περιοχές που επιθυμείται η αύξηση των επενδύσεων.

Οι αμέσως επόμενες περιοχές από πλευράς υψηλής ενίσχυσης (περιοχές Γ' και Δ') που σημειωτέον, απαριθμούν 40 από τους 51 νομούς που εξετάζουμε αθροιστικά, οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στα όριά τους αντιπροσωπεύουν μόλις το 40% περίπου των συνολικών επενδύσεων, με μέσα ποσοστά συμμετοχής ανά νομό ιδιαίτερα χαμηλά (1,01 και 1,18% αντίστοιχα) και σε κάθε κάτοικο να αναλογεί υποδεκαπλάσιο ύψος επένδυσης από την περιοχή της Θράκης.

Η περιοχή Α' που υποτίθεται ότι ο νόμος, προσπαθεί να ανάσχεση την επενδυτική δραστηριότητα, παρουσιάζει υψηλή επενδυτική κίνηση, τόσο ως απόλυτο ποσοστό, όσο και σαν μέσο ποσοστό νομού(δεύτερη στη κατάταξη). Ανάλογη κατάσταση παρουσιάζεται και στην περιοχή Β', όπου στους νομούς που ανήκουν σ' αυτήν, εξακολουθούν να πραγματοποιούνται επενδύσεις με υψηλότερη ενίσχυση από το καθορισμένο ποσοστό του 10% που ισχύει για την περιοχή Β'. Η μόνη ερμηνεία που μπορεί να δοθεί, εφόσον τα στοιχεία που διαθέτουμε δεν αναφέρονται σε ειδικές περιπτώσεις ενίσχυσης, είναι ότι ο νόμος λειτουργεί μεροληπτικά έναντι των επενδυτών της περιφέρειας.

Η εικόνα που διαμορφώνεται και από τα δυο διαγράμματα για την περιοχή Β' συνηγορεί με την άποψη ότι οι επενδύσεις που έγιναν στους νομούς που την αποτελούν θα γίνονταν ούτως ή άλλως αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που συγκεντρώνουν.

Το παραπάνω υποστηρίζεται και από το γεγονός ότι σε νομούς που ανήκουν στην ίδια περιοχή κινήτρων, άρα οι υποψήφιοι επενδυτές απολαμβάνουν το ίδιο ποσοστό ενίσχυσης από τους αναπτυξιακούς νόμους, παρατηρούνται σοβαρές ανομοιογένειες, όσον αφορά το ύψος των επενδύσεων τόσο σε απόλυτα νούμερα όσο και στα κατά κεφαλή μεγέθη.

Σε μια πρώτη προσπάθεια εντοπισμού τους, χρησιμοποιούμε το συντελεστή Gini-Hirschman-τη λειτουργία του οποίου θα αναλύσουμε παρακάτω- ο οποίος αποκαλύπτει ότι οι μεγαλύτερες σχετικές ανομοιογένειες εμφανίζονται στην περιοχή Β' (45-43), στις περιπτώσεις και των δύο νόμων, ενώ στις άλλες ζώνες οι συντελεστές

Gini-Hirschman εκτιμήθηκαν ως εξής: (20-24) στη Γ' και (5,2-2,5) στην Δ'. Το δεύτερο στοιχείο της παρένθεσης αναφέρεται στην περίπτωση του Ν.1892/90. Δεν υπολογίστηκε ο συντελεστής στις περιοχές Α' για το λόγο ότι οι νομοί που περιλαμβάνουν είναι ελάχιστοι (2 νομοί), συνεπώς δεν θα είχε κανένα νόημα ο υπολογισμός του και στη περιοχή της Θράκης όπου όπως έχει αναφερθεί οι επενδύσεις ισοκατανέμονται.

Τελικό συμπέρασμα αυτής της παραγράφου είναι ότι στην πράξη οι αναπτυξιακοί νόμοι ως κεντρικοί μηχανισμοί εξισορρόπησης της ελληνικής δυαδικής ανάπτυξης, στην προσπάθεια να συμβάλουν στην ανακατανομή των επενδύσεων υπέρ των ασθενέστερων νομών και κατ' επέκταση στην περιφερειακή ανάπτυξη, σε μεγάλο βαθμό πέτυχαν να κατευθύνουν τελικά τις επενδύσεις, τουλάχιστον αυτές που εντάσσονται στην α' ομάδα κινήτρων, σε περιοχές όπου χαρακτηρίζονται από μικρούς ρυθμούς ανάπτυξης. Η προσέλκυση του 30% των επενδύσεων από την προβληματικότερη περιοχή της Ελλάδος από τον Ν. 1892/90 και η ενίσχυση της Γ' περιοχής από το προηγούμενο αυτό αποδεικνύει. Από την άλλη όμως μεριά η κατανομή των επενδύσεων και στις δυο περιπτώσεις των νόμων δεν διαχέεται σ' όλους τους "αναπτυσσόμενους" νομούς της χώρας με αποτέλεσμα σε περιοχές υψηλής ενίσχυσης (εκτός της Θράκης) οι επενδύσεις να συγκεντρώνονται σε ορισμένους μόνο νομούς. Στην ουσία, οι παραγωγικές επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην χώρα στα πλαίσια των αναπτυξιακών νόμων, πραγματοποιήθηκαν από φορείς της ιδιωτικής οικονομίας με καθαρά οικονομικά κριτήρια. Εκείνο που προέχει για τον ιδιώτη επενδυτή είναι η προσδοκία και οι δυνατότητες κέρδους. Τέτοιες δυνατότητες, όπως θα προέκυπτε από μια εμπειρική ανάλυση και σύμφωνα με τις θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης, δεν υπάρχουν ομοιόμορφα κατανεμημένες ούτε στο χώρο, ούτε στους κλάδους της οικονομίας.

Αναφορικά με το κριτήριο του χώρου, διαπιστώνεται ότι τελικά οι επενδυτές επιλέγουν εκείνες τις περιοχές που θα συγκεντρώνουν για αυτούς, αν είναι δυνατόν, συνδυασμό:

- Των καλύτερων δυνατών προϋποθέσεων για εξασφάλιση μεγάλου κέρδους.
- Την δωρεάν παροχή μιας ικανοποιητικής υποστήριξης, ανάλογα με το τύπο της επιχείρησης μέσω των κινήτρων των αναπτυξιακών νόμων.
- Η εντοπιότητα του επενδυτή όπως προκύπτει από τις απαντήσεις που έδωσαν αρκετοί επενδυτές σε σχετικό ερωτηματολόγιο που εστάλη από τις κατά τόπους Νομαρχίες. (Γεωργίου Γ.Α.(1991): Χωροταξική κατανομή και κλαδική σύνθεση των επενδύσεων.Κ.Ε.Π.Ε.).

Η επιτυχία του νόμου μετριάζεται σημαντικά από την αδυναμία του να περιορίσει την επενδυτική δραστηριότητα σε αναπτυγμένες περιοχές και ιδιαίτερα στην Αττική.

Η ολοκληρωμένη εικόνα της αποτελεσματικότητας των αναπτυξιακών νόμων όμως θα μπορούσε να σχηματιστεί μόνο αν τα στοιχεία που διαθέτουμε εμπλουτιζόταν με αυτά των επενδύσεων που απολαμβάνουν τις παροχές των κινήτρων της β' ομάδας.

6.3 Σύγκριση των κατανομών των στοιχείων επενδύσεων των Ν.1262/82 και Ν.1892/90

Στις παραπάνω γραμμές έγινε η χωρική κατανομή των στοιχείων επενδύσεων κατά νομό και περιοχή κινήτρων. Εκείνο που ενδιαφέρει όμως περισσότερο, δεν τόσο η περιγραφική προσέγγιση της χωρικής κατανομής των επενδύσεων αυτή καθ' εαυτή, όσο η δυνατότητα να καταγραφεί η διαχρονική εξέλιξη της ελκυστικότητας των νομών-όσον αφορά τις χωροθετήσεις των νέων επενδύσεων στα όριά τους-όπως αυτή εκφράζεται από τις ποσοστιαίες μεταβολές που σημειώθηκαν στα ποσοστά συμμετοχής επενδύσεων κατά την εφαρμογή των δυο αναπτυξιακών νόμων. Η χρησιμότητα της καταγραφής της τάσης και του βαθμού προσέλκυσης επενδύσεων των νομών κρίνεται αναγκαία για την εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων, δεδομένου ότι ο νόμος 1892/90 επέφερε ορισμένες αλλαγές στην σύνθεση των περιοχών ανάπτυξης και καθόρισε συγκεκριμένα ποσοστά ενίσχυσης κατά περιοχή, καταργώντας την ύπαρξη μεγάλου διαστήματος διακύμανσης των παραπάνω ποσοστών του προηγούμενου νόμου.

Ακόμη στα πλαίσια της περιφερειακής πολιτικής να συμβάλλει στην ενδυνάμωση της ανάπτυξης των περιοχών που χαρακτηρίζονται από αρνητικούς οικονομικούς – κοινωνικούς δείκτες, η παρουσίαση της χωροταξικής κατανομής των δαπανών του ιδιωτικού φορέα για επενδύσεις παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι παρατηρώντας την διαχρονική εξέλιξη της κατεύθυνσης των επενδύσεων η κεντρική διοίκηση και εκτιμώντας τα αποτελέσματα που επέφερε η εκάστοτε προκαθορισμένη πολιτική κινήτρων, είναι δυνατό να αναπροσαρμόσει ή και να αναθεωρήσει τους στόχους και σκοπούς που καθορίστηκαν στο παρελθόν, προς όφελος της ορθολογικότερης και δικαιότερης από οικονομικής και κοινωνικής άποψης κατανομής των επενδύσεων στο μέλλον.

Με αφετηρία τα παραπάνω παρουσιάζονται οι ποσοστιαίες μεταβολές των ποσοστών απορρόφησης επενδύσεων σε απόλυτους αριθμούς και σε κατά κεφαλή μεγέθη μεταξύ των δυο περιόδων κατά νομό και περιοχή στο πίνακα 6.7 κατά

φθίνουσα κατάταξη, καθώς και η σχετική κινητικότητα που παρουσίασαν οι νομοί αναφορικά με τις θέσεις που καταλαμβάνουν στις δυο περιόδους.

Η κινητικότητα των νομών εκφράζει την διαφορά των θέσεων κατάταξης των νομών, ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής τους στις συνολικές επενδύσεις που υπάχθηκαν σε κάθε νόμο κατά περίπτωση.

Πίνακας 6.7: Φθίνουσα κατάταξη των ποσοστιαίων μεταβολών των στοιχείων επενδύσεων κατά νομό και καταγραφή της σχετικής κίνησης νομών κατά τις δυο περιόδους.

Νομοί	Απόλυτες τιμές (%)	Νομοί	Κατά κεφαλή(%)	Νομοί	Κινητικότητα
ΕΒΡΟΥ	670,45	ΕΒΡΟΥ	776,41	ΦΩΚΙΔΟΣ	33
ΞΑΝΘΗΣ	525,63	ΞΑΝΘΗΣ	579,47	ΕΒΡΟΥ	25
ΡΟΔΟΠΗΣ	463,61	ΡΟΔΟΠΗΣ	536,55	ΚΟΖΑΝΗΣ	24
ΦΩΚΙΔΟΣ	226,18	ΦΩΚΙΔΟΣ	277,97	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	24
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	112,38	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	131,32	ΞΑΝΘΗΣ	20
ΚΟΖΑΝΗΣ	111,24	ΚΟΖΑΝΗΣ	128,85	ΔΡΑΜΑΣ	18
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	57,91	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	79,12	ΡΟΔΟΠΗΣ	17
ΚΙΛΚΙΣ	56,00	ΚΙΛΚΙΣ	73,92	ΗΜΑΘΙΑΣ	12
ΑΤΤΙΚΗΣ	55,48	ΑΤΤΙΚΗΣ	67,08	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	11
ΔΡΑΜΑΣ	36,09	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	48,81	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	11
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	35,76	ΔΡΑΜΑΣ	48,43	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	8
ΛΑΡΙΣΑΣ	30,99	ΛΑΡΙΣΑΣ	39,04	ΚΙΛΚΙΣ	6
ΑΧΑΪΑΣ	25,05	ΑΧΑΪΑΣ	32,39	ΛΑΡΙΣΑΣ	6
ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	16,38	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	25,35	ΑΧΑΪΑΣ	5
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	14,82	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	23,44	ΣΕΡΡΩΝ	4
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	14,17	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	21,41	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	3
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	0,31	ΗΜΑΘΙΑΣ	19,00	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	2
ΗΜΑΘΙΑΣ	0,27	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	8,03	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	1
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	-0,90	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	5,38	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1
ΣΕΡΡΩΝ	-21,68	ΣΕΡΡΩΝ	-12,71	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	1
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	-25,45	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	-21,27	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	1
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	-32,38	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	-25,56	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	0
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	-32,61	ΠΡΕΒΕΖΑΣ	-26,90	ΑΤΤΙΚΗΣ	-1
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	-32,67	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	-27,09	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	-1
ΗΛΕΙΑΣ	-34,64	ΗΛΕΙΑΣ	-32,03	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	-2
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	-37,93	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	-33,15	ΗΛΕΙΑΣ	-2
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	-39,52	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	-35,93	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	-3
ΚΑΒΑΛΑΣ	-47,06	ΕΥΒΟΙΑΣ	-42,11	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	-3
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	-47,42	ΚΑΒΑΛΑΣ	-42,76	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	-3
ΛΕΣΒΟΥ	-47,45	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	-43,73	ΑΡΤΑΣ	-4
ΕΥΒΟΙΑΣ	-49,88	ΛΕΣΒΟΥ	-43,91	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	-4
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	-51,03	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	-44,86	ΛΕΥΚΑΔΑΣ	-4
ΑΡΤΑΣ	-51,38	ΑΡΤΑΣ	-45,98	ΚΑΒΑΛΑΣ	-5
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	-52,19	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	-49,00	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	-5
ΣΑΜΟΥ	-52,94	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	-49,28	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	-6
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	-54,21	ΣΑΜΟΥ	-50,21	ΠΙΕΡΙΑΣ	-6
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	-56,11	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	-51,76	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	-7
ΠΕΛΛΑΣ	-57,19	ΠΕΛΛΑΣ	-53,88	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	-7
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	-59,16	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	-54,81	ΕΥΒΟΙΑΣ	-9
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	-60,82	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	-57,72	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	-9
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	-61,04	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	-58,42	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	-10
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	-61,47	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	-59,12	ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ	-10
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	-62,68	ΠΙΕΡΙΑΣ	-59,45	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	-11
ΠΙΕΡΙΑΣ	-62,73	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	-60,17	ΛΕΣΒΟΥ	-11
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	-63,31	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	-61,31	ΧΙΟΥ	-12
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	-65,45	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	-62,66	ΣΑΜΟΥ	-13
ΧΑΝΙΩΝ	-66,73	ΧΑΝΙΩΝ	-64,23	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	-15
ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ	-69,27	ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ	-66,59	ΠΕΛΛΑΣ	-15
ΧΙΟΥ	-73,75	ΧΙΟΥ	-71,23	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	-15
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	-74,95	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	-73,57	ΧΑΝΙΩΝ	-19
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	-84,97	ΛΕΥΚΑΔΑΣ	-83,26	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	-21

Πηγές: 1.Επεξεργασία Στοιχείων Επενδύσεων ΥΠΕΘΟ 2.ΕΣΥΕ.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του πίνακα, η φθίνουσα κατάταξη των νομών επηρεάζεται ελάχιστα όταν λαμβάνεται υπόψη ο παράγοντας του πληθυσμού. Έτσι λοιπόν, η ιεράρχηση των νομών σύμφωνα με την φθίνουσα κατάταξη των ποσοστιαίων μεταβολών των απόλυτων τιμών των ποσοστών συμμετοχής παραμένει ίδια, τουλάχιστον στην κορυφή και στη βάση της κατανομής. Ωστόσο παρατηρούνται ορισμένες αποκλίσεις, στην κατάταξη των νομών, του μεσαίου κυρίως χώρου οι οποίες δεν προκαλούν όμως κανένα εμπόδιο στην σκιαγράφηση της σχετικής κίνησης που παρουσίασαν οι νομοί κατά τη διάρκεια της περιόδου 1983-98.

Υπενθυμίζεται ότι οι μεταβολές του πίνακα αναφέρονται στις μεταβολές των ποσοστών συμμετοχής των νομών στις συνολικές επενδύσεις και όχι στις πραγματικές τιμές αυτών. Αυτό γίνεται διότι τα στοιχεία επενδύσεων του Ν. 1262/82 αναφέρονται αθροιστικά για όλη την περίοδο εφαρμογής του και λόγω ελλείψεως της χρονολογικής σειράς των κατανομών για τα μεγέθη των επενδύσεων η δυνατότητα να προσαρμόσουμε τις τιμές σε κάποιο έτος αναφοράς ώστε οι συγκρίσεις με τις επενδύσεις του Ν.1892/90 να ήταν αντικειμενικότερες είναι ανέφικτη. Επίσης να σημειωθεί ότι οι μεταβολές των νέων επενδύσεων στους νομούς δεν μπορούν να θεωρηθούν ασφαλείς δείκτες της πραγματικής επενδυτικής δραστηριότητας, αλλά απλά καταγράφουν την σχετική κινητικότητα που παρουσιάζει η ελκυστικότητα των νομών.

Η κατανομή κατά φθίνουσα κατάταξη των μεταβολών στα ποσοστά συμμετοχής των νομών, λαμβάνοντας υπόψη της παραπάνω παραδοχές, μας παρέχει μια συνεκτική εικόνα για την διαχρονική κατεύθυνση των επενδύσεων, τη φορά της εξέλιξης των επενδύσεων, καθώς και την ένταση της διαγραφόμενηςφοράς.

Ξαναγυρίζοντας στα στοιχεία του πίνακα 6.7 παρατηρούμε ότι οι μεταβολές στην κατανομή των επενδύσεων στη χρονική περίοδο 1982-98 ήταν σημαντικές. Ειδικότερα στην περίπτωση που εξετάζονται οι μεταβολές που σημειώθηκαν στο κατά κεφαλή μέγεθος, που λαμβάνεται υπόψη οι αυξομειώσεις του πληθυσμού, αυτές παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των ακραίων τιμών τους, γεγονός που δηλώνει την μεγάλη ανισοκατανομή των νέων επενδύσεων στο χώρο.

Από τους 44 νομούς που παρουσίασαν αξιοσημείωτες μεταβολές, οι 14 σημείωσαν αύξηση της συμμετοχής τους στις συνολικές επενδύσεις ενώ 32 (υπερδιπλάσιοι) σημείωσαν κάθοδο. Μια σύζευξη των στοιχείων του πίνακα ομαδοποιεί τους νομούς σε πέντε κατηγορίες οι οποίες παρουσιάζονται στο πίνακα 6.8.

Πίνακας 6.8: Μεταβολές στην σχετική θέση από άποψης συμμετοχής των νομών στις συνολικές επενδύσεις με βάση τα κατά κεφαλή μεγέθη στις δυο περιόδους

Έντονη άνοδο	Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης Φωκίδος Φλώρινας Κοζάνη
Άνοδο	Αρκαδίας Κιλκίς Αττικής Δράμα Καρδίτσας Λάρισας Αχαΐας Αιτ/νίας
Στάσιμοι	Φθιώτιδος Μαγνησίας Ευρυτανίας Ημαθίας Βοιωτίας
Κάθοδο	Σερρών Κορινθίας Λασιθίου Μεσσηνίας Πρέβεζας Ηλείας Ιωαννίνων Θεσσαλονίκης καβάλας Κέρκυρας Λέσβου Ευβοίας
Έντονη κάθοδο	Γρεβενών Άρτας Ζακύνθου Σάμου Ηρακλείου Καστοριάς Πέλλας Λακωνίας Τρικάλων Κυκλάδων Ρεθύμνου Θεσπρωτίας Πιερίας Δωδεκανήσου, Αργολίδας Χανίων Κεφαλονιάς Χίου Χαλκιδικής Λευκάδας

Το γεγονός ότι οι νομοί της Θράκης ανήκουν στην ομάδα νομών με την εντονότερη άνοδο (με μεταβολή των επενδύσεων αρκετά υψηλότερα από τους επόμενους) δεν είναι τυχαίο. Σ αυτό συντέλεσε η καινοτομία του νόμου 1892/92 στη διαίρεση της χώρας σε πέντε περιοχές οικονομικών κίνητρων από τις οποίες, μόνο η περιοχή της Θράκης, ως αυτόνομη περιοχή ανάπτυξης, προκειμένου να αντιμετωπίσει την προβληματικότητα που την χαρακτηρίζει στην αναπτυξιακή διαδικασία, προσδίδοντάς της τα ευνοϊκότερα κίνητρα, είχε ικανοποιητικά αποτελέσματα στο να κατευθύνει το επενδυτικό κοινό στην περιοχή αυτή.

Αναφορικά με τους νομούς που αφαιρούνται από την περιοχή Γ' του Ν.1262/82 και προστίθενται στην περιοχή Δ' του Ν.1892/90 και τυγχάνουν ευνοϊκότερης αντιμετώπισης από την πολιτική επιχορηγήσεων μόνο ο νομός Φωκίδας επαληθεύει την άποψη αυτή. Πράγματι από την θέση 49 της κατάταξης του με βάση το ποσοστό συμμετοχής στις επενδύσεις του Ν.1262/82 ανέρχεται στην θέση 16 της κατανομής των επενδύσεων του Ν.1892/90 σημειώνοντας αύξηση των νέων επενδύσεων κατά 226,181%. Για τους υπόλοιπους νομούς Ηλείας Γρεβενών και Ευρυτανίας, οι μεν δυο πρώτοι δεν προτιμήθηκαν από τους επενδυτές με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζονται από επενδυτική άπνοια, ενώ ο νομός Ευρυτανίας έμεινε στάσιμος.

Να επισημανθεί ότι η μέθοδος ομαδοποίησης των νομών είναι καθαρά εμπειρική και πιστοποιεί τις ανακατατάξεις που έγιναν στις σχετικές θέσεις των νομών ως προς την ελκυστικότητα επενδύσεων και δεν συναρτάται κατά ανάγκη με τους παράγοντες που οδήγησαν στην κατάσταση αυτή.

Έτσι λοιπόν σε μια ομάδα μπορεί να συνυπάρχουν νομοί όπου την ένταξη τους στη ομάδα αυτή την οφείλουν σε διαφορετικούς λόγους. Για παράδειγμα αναφέρω την κατάταξη στη ίδια ομάδα τους νομούς Αρκαδίας και Αχαΐας, νομοί που αν και ανήκουν σε μια ευρύτερη περιοχή της Ελλάδας, αυτής της Πελοποννήσου, διαφοροποιούνται όμως σε πλήθος άλλων χαρακτηριστικών. Οι διαφορές αυτές μπορούν να εντοπιστούν κυρίως στα πληθυσμιακά μεγέθη και κατά συνέπεια στο μέγεθος αγοράς, όπου είναι σαφώς μεγαλύτερο στο νομό Αχαΐας, στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη κατά την σύνταξη ενός επενδυτικού σχεδίου. Διαφορές συναντάμε και στα επίπεδα ανάπτυξης αλλά και στην διάρθρωση της παραγωγής. Η Αχαΐα και κυρίως η Πάτρα αποτελεί ένα από τα παραδοσιακά κέντρα της μεταποίησης με αξιοσημείωτη παρουσία στο κλάδο των υπηρεσιών ενώ η οικονομία του νομού Αρκαδίας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον πρωτογενή τομέα. Επίσης οι δυνατότητες διασύνδεσης της Πάτρας με τις υπόλοιπες αγορές είναι πολύ μεγαλύτερες από την απομονωμένη σχετικά Αρκαδία. Στα συγκριτικά πλεονεκτήματα του νομού Αχαΐας λόγω θέσης (πρόσβαση σε μεταφορικά δίκτυα) μπορούμε να συμπεριλάβουμε και την αρτιότερη υποδομή υποδοχής νέων επενδύσεων (διαθέτει μια από τις δυναμικότερες ΒΙΠΕ), εύρεση ειδικευμένου προσωπικού, σύνδεση παραγωγής με επιστημονικά, ερευνητικά κέντρα κ.λ.π. παράγοντες που παίζουν καθοριστικό ρόλο στη απόφαση του επενδυτικού κόσμου τουλάχιστον, δια την ίδρυση νέων μονάδων.

Με αφετηρία την προηγούμενη σκέψη οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι στο νομό Αργολίδας οι επενδυτές έλαβαν υπόψη τους την πολιτική κινήτρων, ενώ στην δεύτερη περίπτωση, οι επενδύσεις ούτως ή άλλως θα οδηγούνταν εκεί εφόσον τα κίνητρα δεν είναι και από τα πιο πρόσφορα για την περιοχή που ανήκει η Αχαΐα .

Μια άλλη διαπίστωση που πρέπει να κάνουμε όσο αφορά την αποτελεσματικότητα του Νόμου για το νομό Αττικής, που ανήκει στην ομάδα των νομών που σημείωσαν άνοδο των επενδύσεων, είναι ότι οι μηχανισμοί ανάσχεσης της επενδυτικής δραστηριότητας όσον αφορά τις επενδύσεις που ανήκουν στη α' δέσμη κινήτρων δεν λειτούργησαν με συνέπεια οι επιχειρηματίες να αυξήσουν την επενδυτική τους δραστηριότητα κινούμενοι από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που τους παρέχει η χωροθέτηση των μονάδων τους στην πιο ανεπτυγμένη περιοχή της χώρας.

Η τελευταία διαπίστωση που πρέπει να γίνει γεννάται όταν δούμε στην ολότητα του το πίνακα 6.8 και έχει να κάνει με το διευρυμένο αριθμό νομών που παρουσίασαν αρνητικές μεταβολές στις πραγματοποιήσιμες επενδύσεις σε σχέση με το αριθμό των νομών που αυξήθηκαν οι επενδύσεις στα όριά τους .

Για να ελέγξουμε τη υπόθεση αν οι δύο κατανομές σχετίζονται ή όχι εφαρμόστηκε ένας στατιστικός συντελεστής, ο συντελεστής συσχέτισης σειράς του Spearman (r_s). Ο συντελεστής μετράει την συσχέτιση ανάμεσα σε δυο κατανομές, εξετάζοντας την αλλαγή θέσης στην κατάταξη των στοιχείων κατά σειρά μεγέθους των στοιχείων επενδύσεων, με βάση τον τύπο:

$$p = 1 - \frac{6\sum di}{n^3 - n}$$

Όπου:

n: ο αριθμός των νομών

d: η διαφορά των θέσεων στις δυο κατανομές όπως φαίνονται από τον πίνακα 6.7.

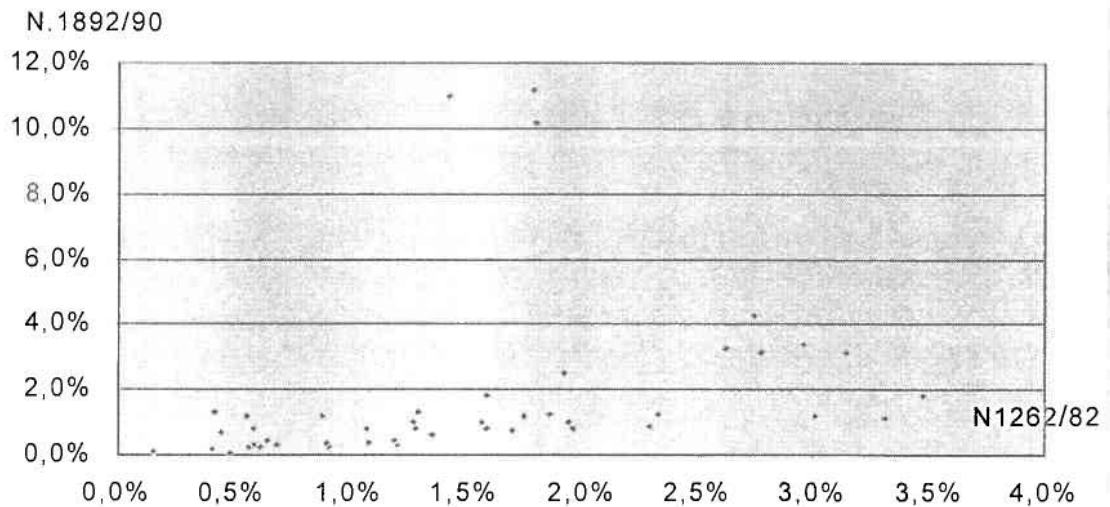
Οι τιμές του συντελεστή κυμαίνονται από -1 έως $+1$, ανάλογα αν υπάρχει αρνητική ή θετική συσχέτιση, ενώ η τιμή 0 σημαίνει ότι δεν υπάρχει καθόλου συσχέτιση.

Η τιμή για τα στοιχεία μας είναι $r=0,34$. Υπάρχει δηλαδή θετική συσχέτιση αν και όχι έντονη.

Η ερμηνεία του δείκτη μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι οι επενδύσεις που έγιναν σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.1892/90 δεν συνδέονται, γραμμικά τουλάχιστον, με τις επενδύσεις του Ν.1262/82. (Διάγραμμα 6.5). Δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια λογική στην κατανομή τους που να συμβαδίζει με την προηγούμενη κατανομή. Σε νομούς που πραγματοποιήθηκαν υψηλές επενδύσεις στην περίοδο εφαρμογής του Ν.1262/92 δεν συνδέονται με υψηλές επενδύσεις του Ν.1892/90, αλλά ούτε και με χαμηλές. Πάντως παρατηρείται μεγαλύτερη αντιστοιχία των επενδύσεων κατά τις δυο περιόδους σε αρκετές περιπτώσεις νομών όταν στον υπολογισμό του συντελεστή δεν συμμετέχουν οι νομοί της Θράκης Δωδεκανήσου Αττικής και Θεσσαλονίκης ο οποίος διαμορφώνεται σε υψηλότερα επίπεδα ($r=0,5$).

Οι παραπάνω διατυπώσεις γίνονται και στην περίπτωση αντιστοιχίας των επενδύσεων όπως αυτές εκφράζονται με τα κατά κεφαλή μεγέθη. Πράγματι οι συντελεστές συσχέτισης διαμορφώνεται στην τιμή $0,64$.

Διάγραμμα 6.5: Συγκριτική απεικόνιση των ποσοστών συμμετοχής των νομών κατά τις δυο περιόδους

Καταλήγοντας μπορούμε να πούμε ότι, οι επενδύσεις που υπάγονται στη α' δέσμη κινήτρων ο Ν.1892/90 με ελάχιστες εξαιρέσεις, κατευθύνθηκαν σε λιγότερους νομούς από ότι οι επενδύσεις του Ν.1262/82, με συνέπεια αρκετοί νομοί με έντονα αναπτυξιακά προβλήματα, όπου επιζητούν και χρειάζονται επενδύσεις ώστε να αναζωπυρωθεί το ενδιαφέρον της τοπικής ανάπτυξης, να παραμένουν εκτός της επενδυτικής προτίμησης των επιχειρηματιών και μάλιστα η θέσπιση του Ν.1892/90, όχι μόνο δεν επέφερε προώθηση των επενδύσεων, αλλά αποδυνάμωσε ακόμη περισσότερο το ενδιαφέρον, των επενδυτών να προχωρήσουν σε παραγωγικές δραστηριότητες στους νομούς αυτούς.

Η αποτελεσματικότητα του νόμου πάντως είναι σχετική και ερμηνεύεται διαφορετικά για κάθε νομό. Οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι δεν είναι δυνατόν να αποδώσουμε την συνισταμένη των αρνητικών και θετικών επιδράσεων του νόμου στην προσέλκυση επενδύσεων στις προβληματικές περιοχές. Εκείνο όμως που αναγνωρίζεται και αποτελεί όντως επιτυχημένη πολιτική είναι η ενίσχυση της Θράκης, η οποία γνώρισε μια επενδυτική αφύπνιση που δεν την χαρακτήριζε στο παρελθόν. Από την άλλη όμως, νομοί που χαρακτηρίζονται από ανάλογες δυσκολίες στην ανάπτυξή τους, ο νόμος όχι μόνο δεν συνέβαλλε στην προώθηση των

επενδύσεων ή έστω την διατήρησή τους, αλλά παρατηρήθηκαν σοβαρές πτωτικές τάσεις. Ειδικότερα στους νομούς, της φτωχότερης κατά τεκμήριο περιφέρειας της Ηπείρου, Θεσπρωτίας και η Άρτας, η πτώση στις νέες επενδύσεις αγγίζει το 60%.Επίσης στη περιφέρεια Δ. Μακεδονίας που παρουσιάζει κοινά αναπτυξιακά προβλήματα και γεωγραφικές ιδιαιτερότητες με την Ήπειρο διαμορφώνεται η ίδια κατάσταση κυρίως για τους νομούς Γρεβενών και Καστοριάς. Αν ανατρέξουμε στο πίνακα σχετικής κινητικότητας των νομών οι παραπάνω διαπιστώσεις επεκτείνονται στην πλειονότητα των νομών που χαρακτηρίζονται από μικρούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Η γενικότερη αναποτελεσματικότητα του νόμου που αποτυπώνεται στο πίνακα αποκτά μεγαλύτερες διαστάσεις όταν συνδέσουμε τη ευρύτερη οικονομική και επενδυτική κατάσταση που επικρατούσε στις δυο δεκαετίες στην χώρα.

Ενώ η δεκαετία του '80 υπήρξε στο σύνολο της μια χαμένη δεκαετία για την ελληνική οικονομία, όπως αναγνωρίζεται, από όλους τους έγκυρους οργανισμούς και οι συνολικές ιδιωτικές επενδύσεις (εντός και εκτός διατάξεων αναπτυξιακών νόμων) καθώς και οι δημόσιες παρουσιάζουν πτωτική πορεία, μέχρι το 88.

Οι εξελίξεις όμως στα οικονομικά στοιχεία της χώρας και η άνοδος των δαπανών για ιδιωτικές και κρατικές επενδύσεις ξεκινούν χρονικά περίπου με την θέσπιση του αναπτυξιακού νόμου 1892/90.Θα περίμενε κανείς υπό αυτές τις συνθήκες μια ανάλογη εξέλιξη σε γενικά πλαίσια και στα μεγέθη των πραγματοποιούμενων επενδύσεων στους νομούς τις χώρας.

6.4 Συσχετίσεις της χωροταξικής κατανομής των επενδύσεων των αναπτυξιακών νόμων με προγενέστερους και με τις συνολικές επενδύσεις

Την αναφορά στη χωροταξική κατανομή των επενδύσεων των αναπτυξιακών νόμων θα συμπληρώσει η συσχέτιση των αποτελεσμάτων τόσο μεταξύ τους όσο και με τις επιπτώσεις προγενέστερων αναπτυξιακών νόμων και την συνολική ζήτηση για επενδύσεις. Η αναφορά αυτή γίνεται για να εκτιμηθούν πληρέστερα τα αποτελέσματα των αναπτυξιακών νόμων στην χωρική κατανομή των επενδύσεων όταν αυτά συνδεθούν με τα αντίστοιχα αποτελέσματα προηγούμενων αναπτυξιακών πολιτικών. Η διαχρονική συσχέτιση αποκτά μεγαλύτερη σημασία αν αναλογιστούμε ότι τις τελευταίες τρις δεκαετίες η περιφερειακή πολιτική συνοδεύτηκε από τις στρατηγικές επιλογές της κεντρικής διοίκησης που χαρακτηρίζονται από θεσμικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τους κύκλους της εθνικής οικονομίας .Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης οι αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας οπωσδήποτε συρρικνώνονται .

Από την άλλη η πραγματοποίηση των επενδύσεων που υπάγονται σε αναπτυξιακούς νόμους δεν αποδίδουν την πλήρη εικόνα της επενδυτικής δραστηριότητας. Αποτελούν μόνο ένα μέρος αυτών και μάλιστα οι επενδύσεις που δεν υπάγονται στους αναπτυξιακούς νόμους είναι κατά πολύ μεγαλύτερες. Έτσι λοιπόν η συσχέτιση των ιδιωτικών επενδύσεων που επιχειρείται με αυτές των αναπτυξιακών νόμων, είναι αναγκαία για να κατανοήσουμε το βαθμό με τον οποίο οι τελευταίες κατανέμονται στο χώρο.

Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται αναφέρονται στις επενδύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί και συνεπώς απεικονίζουν κατά πολύ την πραγματική χωροταξική κατανομή των επενδύσεων.

Θεωρούμε την περίοδο 1967-1982 βασική για την υπόθεση της περιφερειακής ανάπτυξης, δεδομένου ότι στη διάρκειά της προωθήθηκε η ιδέα της χωροταξικής ανακατανομής των επενδύσεων, αποτέλεσμα κυρίως του υπερσυγκεντρωτισμού τους σε συγκεκριμένα χωρικά σημεία. Ανεπιφύλακτα πιστεύουμε ότι σε μια πιθανή περιοδιστοποίηση το χρονικό αυτό διάστημα θα μπορούσε να αποτελέσει αυτοτελή περίοδο στην ιστορία των θεσμών της περιφερειακής ανάπτυξης. Μια άλλη, εξίσου βασική συσχέτιση είναι αυτή που αναφέρεται στις ακαθάριστες επενδύσεις με χρονικό σημείο αναφοράς το 1981. Αυτές περιλαμβάνουν τόσο τις επενδύσεις που υπάγονται στον Αναπτυξιακό Νόμο 1116/81 και στους προηγούμενους αναπτυξιακούς νόμους όσο και αυτές που δεν έχουν υπαχθεί σε κανέναν αναπτυξιακό νόμο. Έτσι, με τις επενδύσεις αυτές απεικονίζεται η χωροταξική κατανομή του συνόλου των επενδύσεων της χώρας και όχι ενός μέρους τους, όπως συμβαίνει με τις επενδύσεις που έχουν υπαχθεί στους αναπτυξιακούς νόμους. Στο βαθμό που τα στοιχεία αυτά απεικονίζουν την πραγματικότητα εμφανίζουν και το μέγεθος του προβλήματος της συγκέντρωσης των επενδύσεων σε συγκεκριμένα χωρικά συγκροτήματα (νομούς -περιφέρειες).

Υπενθυμίζεται ότι η αρχή της δεκαετίας του '80 χαρακτηρίζεται από δύο γεγονότα που επηρέασαν την περιφερειακή ανάπτυξη. Το πρώτο γεγονός σχετίζεται με τη πολιτική μεταβολή στην ηγεσία της κυβέρνησης, η οποία είναι η πρώτη κυβέρνηση που αναγνωρίζει την διαφορά της περιφερειακής ανάπτυξης από την εθνική. Καθώς οι προοπτικές για ανάκαμψη δεν είναι ιδιαίτερα έντονες το κράτος εκείνης της περιόδου αναλαμβάνει ή τουλάχιστον εξαγγέλλει την ανάληψη μεγάλων επενδυτικών πρωτοβουλιών, ενώ ταυτόχρονα οι πολιτικές επιλογές στρέφονται στην διοικητική και οικονομική αυτονομία των περιφερειών αφού έχουν διαπιστωθεί οι διευρυμένες περιφερειακές ανισότητες.

Το δεύτερο γεγονός συμπίπτει με την σύγχρονη ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και την εναρμόνιση της εθνικής περιφερειακής πολιτικής με

την κοινοτική. Μέχρι τότε ο κύριος κορμός του ελληνικού συστήματος περιφερειακών κινήτρων ήταν οι δανειακές ενισχύσεις του δημοσίου και τα φορολογικά κίνητρα. Η μορφή των περιφερειακών κινήτρων που εφαρμόζεται περισσότερο στις χώρες της Ε.Ο.Κ. είναι η δωρεάν επιχορήγηση κεφαλαίου. Αυτή η μορφή χρηματοδότησης αποτέλεσε τον κύριο κορμό και στους δύο αναπτυξιακούς νόμους που θεσπίστηκαν καταργώντας το προηγούμενο σύστημα κινήτρων, τον Ν.1116/81 και τον 1262/82. (Ο αναπτυξιακός νόμος 1892/90 αν και βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στον 1262/82 δίνει μεγαλύτερη έμφαση στα φορολογικά κίνητρα).

Οι παραπάνω επισημάνσεις δικαιολογούν την επιλογή σύγκρισης των επενδύσεων που αναφέρονται σε χρονικές περιόδους πριν και μετά του έτους 1981. Το γεγονός μάλιστα ότι οι συνολικές ακαθάριστες επενδύσεις του 1981 αναφέρονται στο προηγούμενο ακριβώς έτος από την ισχύ του Αναπτυξιακού Νόμου 1262/82, αποτελεί ακόμη ένα λόγο για σύγκριση.

Ως συγκρίσιμο μέγεθος επιλέχθηκαν και οι συνολικές επενδύσεις της περιόδου 1988-97 και αφορούν επενδύσεις που εντάχθηκαν στους αναπτυξιακούς νόμους αλλά και την γενικότερη επενδυτική δραστηριότητα εκτός αναπτυξιακών κινήτρων. Το μεθοδολογικό εργαλείο που πρόκειται να χρησιμοποιήσουμε είναι ο συντελεστής Γίγι- Hirschman, ο οποίος δίνει ακριβείς πληροφορίες για τους παρατηρούμενους βαθμούς συγκέντρωσης.

Ο συντελεστής Γίγι-Hirschman, μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για την παρακολούθηση των εξελίξεων στο χρόνο, όσο και για συγκρίσεις καταστάσεων στην ίδια χρονική περίοδο. Έτσι με το συντελεστή αυτό μπορούμε να υπολογίσουμε το βαθμό γεωγραφικής συγκέντρωσης των επενδύσεων για τις περιόδους εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων ,ή για ένα μόνο έτος.

Ο τύπος του συντελεστή δίνεται από την ακόλουθη αλγεβρική παράσταση:

$$G.N. = 100 \sum^n \sqrt{\frac{Ar^2}{An}}$$

όπου:

Ar = η τιμή του χαρακτηριστικού A στον νομό r .

An = η τιμή του χαρακτηρισμού στο σύνολο της χώρας.

n = ο αριθμός των νομών.

Η τιμή του συντελεστή κυμαίνεται μεταξύ 100 (τέλεια συγκέντρωση) και $100/\sqrt{n}$ (ισοκατανομή).

Τα στοιχεία των χαρακτηριστικών είναι στοιχεία επενδύσεων. Και παρουσιάζονται στον πίνακα.6.9

Πίνακας 6.9: Παρουσίαση στοιχείων επενδύσεων

Νομοί	Επενδύσεις(εκ.)					
	N.1262/82	N.1892/90	Νόμων 1967-1982	Ακαθάριστες 1981	Συνολικές 1988-97	Δημόσιες 1988-1995
Αιτωλ/ανίας	11002	14057	833	4997	117359	111034
Αργολίδας	7528	2855	151	3478	77237	27495
Αρκαδίας	3107	5387	421	1791	62875	25900
Άρτας	4796	2560	18	1566	43671	24303
Αττικής	33640	57418	1844	79737	2217557	725547
Αχαΐας	18175	24951	1365	12022	243528	94097
Βοιωτίας	21785	23979	806	17877	58367	61186
Γρεβενών	4055	2180	111	768	31269	27675
Δράμας	6104	9097	230	2347	63381	46488
Δωδ/νήσου	87816	35369	259	5360	131794	64762
Έβρου	9882	83579	1247	3292	62513	64592
Εύβοιας	24063	13985	451	10897	175253	51015
Ευρυτανίας	1055	1148	500	529	8212	22868
Ζακύνθου	9445	4958	0	891	35245	16302
Ηλείας	8893	6381	604	4814	133341	44462
Ημαθίας	8969	9877	602	4518	71392	25172
Ηρακλείου	34833	17995	706	6058	136271	76891
Θεσπρωτίας	4255	1741	241	1207	40490	24307
Θεσσαλονίκης	29652	19688	978	26409	636413	209965
Ιωαννίνων	10891	7421	952	3862	113256	94154
Καβάλας	16171	9335	632	25762	87277	46968
Καρδίτσας	4050	6050	142	3124	62500	50078
Καστοριάς	2796	1347	0	1629	25316	24131
Κέρκυρας	11013	6354	6500	3285	102050	47557
Κεφαλλονιάς	6344	2140	0	885	44173	19162
Κιλκίς	19021	32576	1325	1280	49505	17037
Κοζάνης	3890	9021	0	4803	112593	40699
Κορινθίας	7421	6074	610	6172	116899	25021
Κυκλάδων	15858	6708	591	3414	152487	45866
Λακωνίας	3950	1771	145	2040	65863	25570
Λάριζας	13333	19173	438	8601	170351	57530
Λασηθίου	12129	9004	40	1596	52583	30717
Λέσβου	13512	7434	144	2099	52493	45452
Λευκάδας	3400	561	0	288	27417	12545
Μαγνησίας	20525	25873	1296	7354	149155	57324
Μεσσηνίας	12948	9570	611	3030	145896	59213
Ξάνθης	12423	85326	2942	2922	49149	47208
Πέλλης	13602	6392	1079	5012	80514	31437
Περίας	8267	3387	253	3161	101098	29806
Πρεβέζης	4505	3333	410	1723	48316	33513
Ρεθύμνης	20859	8922	201	1694	63087	33055
Ροδόπης	12534	77550	1051	1910	33570	40343
Σάμου	11798	5931	615	1029	31719	31366
Σερρών	8858	7616	381	4665	97272	38242
Τρικάλων	6281	2702	297	3156	95498	35399
Φθιώτιδας	19241	24116	2171	10146	100866	53967
Φλωρίνης	3897	9086	198	1049	36780	17859
Φωκίδας	2870	10277	300	1932	34119	29425
Χαλκιδικής	30967	8516	107	5491	133265	33319
Χανίων	22974	8390	78	2345	94569	80815
Χίου	8330	2401	919	1029	33966	44260

Πηγές: 1. ΥΠΕΘΟ/ Διεύθυνση Έγκρισης και Ελέγχου Ιδιωτικών Επενδύσεων.

2. Στοιχεία επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν με βάση τους κυριότερους αναπτυξιακούς νόμους της περιόδου (1967-1982) από το βιβλίο του Κ. Αθανασόπουλου, Νομοθεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης Αθήνα, 1984.

3. Εκτιμήσεις Ακαθάριστων επενδύσεων Πόγιου Κεφαλαίου Διεύθυνση Εθνικής δαπάνης και Εθνικού Κεφαλαίου. Αθήνα, 1987.

4. Ετήσια έκθεση του Περιοδικό Επιλογή "Οι Νομοί της Ελλάδος 1998".

Δεδομένου, ότι μας ενδιαφέρει στην ανάλυση μας η χωροταξική κατανομή των επενδύσεων και κυρίως η ποσοστιαία σύνθεση κάθε νομού στο σύνολο της χώρας, έχουμε την πεποίθηση ότι τα στοιχεία των επενδύσεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν επαρκώς και να αποτελέσουν καλό δείκτη για σύγκριση.

Να σημειωθεί επιπλέον ότι στοιχεία απασχόλησης ήταν δύσκολο, να εξευρεθούν στην περίπτωση των αναπτυξιακών νόμων της περιόδου 1967-1987, ειδικά για ολοκληρωμένες επενδύσεις, ενώ υπάρχουν έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ των επενδύσεων ως προς το βαθμό συμβολής τους στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης (επενδύσεις έντασης κεφαλαίου, επενδύσεις έντασης εργασίας). Ακόμη υπάρχουν έντονες αμφιβολίες αν πραγματοποιούνται οι θέσεις απασχόλησης που αναφέρονται στην αίτηση για υπαγωγή στο νόμο.

Τελικά, επιλέχθηκε η χρήση στοιχείων επενδύσεων τόσο για τον υπολογισμό του συντελεστή Gini-Hirschman όσο και για τον υπολογισμό άλλων δεικτών.

Ακολουθώντας συστηματικά τις απαιτήσεις του συντελεστή Gίγι-Hirschman, προκύπτει ο Πίνακας 6.9.1.

Πίνακας 6.9.1: Ο συντελεστής Gίγι-Hirschman για κάθε περίπτωση επενδύσεων

Συντελεστές	Σύνολο Χώρας	Εκτός Αττικής και Θεσσαλονίκης
1. G.H. (Επενδύσεις νόμων 1967-1982)	20,5	= (17,5)
2. G.H. (Ακαθάριστες επενδύσεις 1981)	30,6	= (14,4)
3. G.H. (Επενδύσεις Ν.1262/82)	19,9	= (20,5)
4. G. H. Επενδύσεις Ν.1892/90	23,2	= (24,2)
5. G .H .(Συνολικές επενδύσεις 1988-97)	35,1	= (10,1)

Πράγματι, τα αποτελέσματα του συντελεστή δείχνουν ότι η μεγαλύτερη συγκέντρωση των επενδύσεων παρατηρείται στις περιπτώσεις (5) και στη (2) όπου έχουμε στοιχεία ακαθάριστων επενδύσεων. Αυτό προκύπτει κυρίως από το γεγονός ότι ο Νομός Αττικής αποσπά κατά περίπτωση το 32,04%-25% του συνόλου των επενδύσεων της χώρας, ενώ ο Νομός Θεσσαλονίκης το 9;29-8,29%. Η περίπτωση αυτή, που περιέχει όλες τις επενδύσεις (υπαγόμενες σε αναπτυξιακούς νόμους και μη), δίνει την πραγματική εικόνα της χωροταξικής κατανομής των επενδύσεων, που επικρατεί στον ελλαδικό χώρο και που είναι συγκεντρωτική των αναπτυξιακών κινήτρων που έχουν στόχο τη διασπορά των επενδύσεων.

Αναφορικά με τις επενδύσεις που εντάσσονται στους αναπτυξιακούς και ακολουθούν την πολιτική διασποράς και διάχυσης των επενδύσεων στον Ελλαδικό χώρο παρατηρούμε ότι σε σχέση με τις συνολικές επενδύσεις ο βαθμός συγκέντρωσης μικραίνει, και έχουμε την μεγαλύτερη ισοκατανομή στην περίπτωση του νόμου 1262/82.

Οι επενδύσεις, όπως υποστηρίζει ο δείκτης, παρουσιάζουν μεγαλύτερη ισοκατανομή μόνο στις περιπτώσεις των αναπτυξιακών νόμων χωρίς αυτό όμως να σημαίνει ότι δεν παρατηρούνται και συγκεντρώσεις σε ορισμένους νομούς. Η μικρή υπεροχή του συντελεστή Gini στην περίπτωση της κατανομής των ιδιωτικών επενδύσεων που υπάχθηκαν στο αναπτυξιακό Ν,1892/90 οφείλεται κατά κύριο λόγο στη ιδιαιτερότητα της περιοχής της Θράκης να συγκεντρώνει το 30% των επενδύσεων. Ανάλογα φαινόμενα παρατηρούνται και στην περίπτωση του νόμου 1262/82 όπου ο νομός Δωδεκανήσου, μόνο, προσελκύει το 12,7% των συνολικών επενδύσεων.

Για να σχηματιστεί μια πιο αντικειμενική άποψη για την συμπεριφορά των επενδύσεων να διαχέονται ή να συσπειρώνονται χωρικά υπολογίστηκε εκ νέου ο συντελεστής και για τις δυο περιπτώσεις των νόμων, εξαιρώντας την φορά αυτή τους τρεις νομούς, για κάθε περίπτωση, που υπερέιχαν κατά πολύ των υπολοίπων.

Στην περίπτωση του νόμου 1262/82 εξαιρέθηκαν οι νομοί Δωδεκανήσου, Αττικής, και Ηρακλείου που συγκέντρωσαν το 22% των συνολικών επενδύσεων και αντίστοιχα από την κατανομή των επενδύσεων του Ν.1892/90 όπως αναμένεται οι περιπτώσεις των νομών της Θράκης.

Οι νέοι υπολογισμοί του δείκτη παρουσίασαν τιμές που κυμαίνονταν σε χαμηλότερα επίπεδα (17,1 και 20,3 αντίστοιχα), πράγμα που σημαίνει ότι ο Νέος αναπτυξιακός νόμος όχι μόνο δεν στήριξε την ανακατανομή των επενδύσεων στον Ελληνικό χώρο, αλλά ενέτεινε ακόμη περισσότερο την ανισοκατανομή αυτών.

Συμπληρωματικά με τον υπολογισμό του δείκτη συγκέντρωσης, παραθέτουμε για τις ιδιωτικές επενδύσεις των αναπτυξιακών νόμων 1262/82 και 1892/90 τους δείκτες σχετικής διασποράς όπως εκφράζονται από την τυπική απόκλιση (σ) και το συντελεστή μεταβλητικότητας(c.v.)

Πίνακας 6.10: Παρουσίαση στατιστικών δεικτών διασποράς για τις επενδύσεις των δύο αναπτυξιακών νόμων.

	<i>Τυπική απόκλιση</i>	<i>Μεταβλητικότητα</i>
N. 1262/82	13367 *7181	98% *68%
N.1892/90	19771 *10705	132% *105%

- τα αποτελέσματα των υπολογισμών χωρίς τους νομούς με την μεγαλύτερη συμμετοχή .

Βλέπουμε λοιπόν ότι η μικρότερη διασπορά παρατηρείται στις επενδύσεις του Ν.1262/82. Πράγματι στην περίπτωση του Ν.1262/82 η μέση απόκλιση του ποσοστού συμμετοχής είναι 1,92% ενώ στην δεύτερη περίπτωση αυξάνεται σε 2,6%

Η ανισοκατανομή βέβαια των επενδύσεων είναι επιθυμητή στα πλαίσια της περιφερειακής ανάπτυξης όταν ενισχύονται εκείνες οι περιοχές που υπολείπονται της αναπτυξιακής διαδικασίας. Η διαμόρφωση του συντελεστή όμως στην περίπτωση των επενδύσεων του Ν.1892/90 σε υψηλότερα επίπεδα με την προηγούμενη κατανομή οφείλεται στο γεγονός ότι (εκτός της περίπτωσης της Θράκης) οι επενδύσεις κατευθύνθηκαν σε νομούς της περιοχής Β΄ όπου παρατηρείται σημαντική άνοδος τους σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Συγκεκριμένα οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στους νομούς: Αχαΐας, Βοιωτίας, Μαγνησίας και Λάρισας αυξήθηκαν κατά 16,2%.

Επίσης η τιμή του δείκτη δικαιολογείται ακόμη περισσότερο όταν διαπιστώνεται και στην περίπτωση τόσο του νομού Αττικής αύξησης του ποσοστού συμμετοχής από 4,8% σε 7,5% όσο και των περιμετρικών της νομών Φθιώτιδας και Φωκίδας. Ανάλογο φαινόμενο παρατηρείται και στους γειτονικούς νομούς της Θεσσαλονίκης σε μικρότερη ένταση .

Σε γενικές γραμμές η διαμορφωθείσα κατάσταση διάχυσης των επενδύσεων, κυρίως στην μεταποίηση γύρω από τους κυρίαρχους πόλους ανάπτυξης Αθήνας-Θεσσαλονίκης των προηγούμενων χρόνων, παρά τις αισιόδοξες προβλέψεις και προσπάθειες του αναπτυξιακού νόμου 1892/90, δεν φαίνεται να αλλάζει.

Επανερχόμενοι στα στοιχεία του πίνακα 6.9 διαπιστώνεται, όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα, ότι η ζήτηση για επενδύσεις είναι πολύ μεγάλη στις μητροπολιτικές περιοχές της χώρας. Όμως εκείνο που ενδιαφέρει είναι να εντοπίσουμε το μέγεθος αυτής της ροπής για επενδύσεις.

Αν εξαιρέσουμε τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, που είναι και οι κύριοι πόλοι συγκέντρωσης των επενδύσεων στις περιπτώσεις (2) και (5) και που σε όλους τους αναπτυξιακούς νόμους έχουν τα λιγότερα κίνητρα (στις περιπτώσεις των Ν.1262/82 και 1892/90 εντάσσονται στους νόμους μόνο για ειδικές επενδύσεις), θα παρατηρήσουμε ότι στις περιπτώσεις (1), (3), και (4) ο συντελεστής θα παραμείνει ο ίδιος ενώ στην περίπτωση των ακαθάριστων επενδύσεων το 1981 και την δεκαετία 1988-97 είναι κατά πολύ μικρότερος. (πίνακας 6.9.1)

Η διαμόρφωση του δείκτη σε επίπεδα που τείνουν στην ισοκατανομή των επενδύσεων στην περίπτωση (2), και (5) όταν εξαιρούνται οι δύο μεγάλοι πόλοι

επενδύσεων, τονίζει το μέγεθος του προβλήματος της υπερσυγκέντρωσης των επενδύσεων στα μεγάλα αστικά συγκροτήματα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Όταν εξαιρεθούν αυτά τα συγκροτήματα, οι νομοί που απομένουν, στο σύνολο τους σχεδόν, παρουσιάζουν την ίδια εικόνα (άπνοια επενδύσεων, χαμηλές επενδύσεις, διαμόρφωσή τους στα ίδια επίπεδα). Ως εκ τούτου ο συντελεστής Gini-Hirschman τείνει σε χαμηλά επίπεδα δείχνοντας ισοκατανομή μιας, ομολογουμένως, έντονα προβληματικής κατάστασης, συγκέντρωσης των επενδύσεων στους νομούς που εξαιρέθηκαν.

Στις άλλες περιπτώσεις (επενδύσεις αναπτυξιακών νόμων) είτε συμπεριληφθούν οι Νομοί Αττικής και Θεσσαλονίκης είτε όχι, οι συντελεστές κυμαίνονται στα ίδια επίπεδα, και σε σχέση με τους συντελεστές των περιπτώσεων (2) και (5) είναι αισθητά μειωμένοι.

Συμπερασματικά για τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι :

- Ο περιορισμός των κινήτρων σε χαμηλά επίπεδα στην περίπτωση του Νομού Αττικής και Θεσσαλονίκης οδήγησε στο να περιοριστούν και οι επενδύσεις στους εν λόγω νομούς
- Στο βαθμό που υπήρχε η δυνατότητα για επενδύσεις, έστω και με χαμηλή ενίσχυση στην Αττική και Θεσσαλονίκη ή για ειδικές επενδύσεις, αυτές πραγματοποιήθηκαν. Δεν δικαιολογείται, άλλωστε, η εμφάνιση ενός υψηλού ποσοστού επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στους παραπάνω νομούς (αθροιστικά και ανάλογα τη χρονική περίοδο εφαρμογής των νόμων τα ποσοστά είναι 9% 9,1% 10,1%, στο σύνολο της χώρας).
- Ενισχυμένοι, στην περίπτωση των επενδύσεων της περιόδου πριν την εφαρμογή του Ν.1262/82 φαίνονται και οι νομοί που βρίσκονται γύρω από τους μεγάλους πόλους ανάπτυξης Αθηνών-Θεσσαλονίκης (π. χ. Νομοί Φθιώτιδας, Βοιωτίας, Κιλκίς, Πέλλας) .
- Η ως ένα βαθμό διάχυση της ανάπτυξης γύρω από το αναπτυξιακό δίπολο των μητροπολιτικών κέντρων συνεχίστηκε ,έστω με μικρότερη ένταση, και στα πλαίσια των αναπτυξιακών νόμων 1262/82 και 1892/90 δεν αποτελεί επαλήθευση των θεωρητικών θέσεων του Myrdal (1969) για spread effects ούτε του Hirschmann για αναμενόμενη διάχυση της ανάπτυξης στα προωθημένα στάδια.

Πράγματι, γύρω από την Αθήνα γίνεται έκδηλη μια διαδικασία εκτόνωσης της ανάπτυξης. Ταυτόχρονα, πρέπει να καταστεί σαφές ότι η ανάπτυξη αυτών των περιοχών είναι μια αναπόσπαστη πλευρά της αθηναϊκής ανάπτυξης και δεν οδηγεί σε αποκέντρωση, τουλάχιστον κάτω από μίαν οπτική περιφερειακής ανάπτυξης.

Είναι χαρακτηριστικό πάντως, το γεγονός ότι η πτώση της συμμετοχής της περιοχής της Πρωτεύουσας στη βιομηχανική απασχόληση στην περίοδο 1969-1978 (από 46,6, σε 42%), υπερκαλύπτεται από την άνοδο της συνολικής συμμετοχής των παραπάνω νομών (από 7,74%, σε 12,58%).

Γύρω από τη Θεσσαλονίκη παρατηρείται ένα παρόμοιο με το προηγούμενο φαινόμενο. Αν και δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν την έναρξη μιας διαδικασίας μετεγκαταστάσεων, είναι φανερό η διασπορά σε ένα ευρύτερο γεωγραφικό πεδίο ενός ρεύματος επενδύσεων που δεν παύει να υφίσταται την έλξη των εξωτερικών οικονομιών της πόλης.

Ικανοποιητικός πάντως, για να επανέλθουμε στους συντελεστές Gini-Hirschman, είναι ο συντελεστής που παρουσιάζει τη συγκέντρωση ή ισοκατανομή των επενδύσεων του Ν.1262/82:(19). Να σημειωθεί και εδώ ότι ο συντελεστής παραμένει ο ίδιος αν εξαιρεθούν οι Νομοί Αττικής και Θεσσαλονίκης, με το σκεπτικό ότι στο Ν.1262/82 υπάγονται για τους νομούς αυτούς μόνον ειδικές επενδύσεις.

Η διαμόρφωση σε αυτά τα επίπεδα του συντελεστή, οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι το συνολικό μερίδιο που ο Νομός Αττικής εξακολουθούσε να έχει στην πρώτη και στην τελευταία περίπτωση συρρικνώνεται αισθητά στην περίπτωση των επενδύσεων του Ν. 1262/82. Αυτό οφείλεται στο ότι ενώ στην α δέσμη οικονομικών κινήτρων του νόμου επιτρέπεται η επιχορήγηση ειδικών και μόνον επενδύσεων και αποκλείεται η ενίσχυση στις περιοχές του Νομού Αττικής που υπάγεται στην Α ζώνη κινήτρων, στους άλλους αναπτυξιακούς νόμους που ίσχυαν στο παρελθόν, δινόταν η δυνατότητα ενίσχυσης, έστω και χαμηλής. Συνεπώς συνέφερε, ούτως ή άλλως, τον επενδυτή να εγκατασταθεί στην Περιφέρεια Πρωτεύουσας, έστω και με χαμηλή ενίσχυση. Τα οφέλη που θα αποκόμιζε ο επενδυτής, από άλλα, πιο σημαντικά οικονομικά κίνητρα (άφθονο εργατικό δυναμικό, μεγάλη αγορά, εξωτερικές οικονομίες), θα ήταν στην περίπτωση αυτή μεγαλύτερα.

Κάτι ανάλογο μπορούμε να ισχυριστούμε και για τον νόμο 1892/90 που αντικατέστησε το Ν.1262/82 αλλά δεν άλλαξε το καθεστώς κινήτρων όσο αφορά τους νομούς της περιοχής Α' (παρέμειναν με μικρές διαφορές ίδιες),σε μικρότερο όμως βαθμό.

Στην συνέχεια της ανάλυσης θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε αν και κατά πόσο υπάρχει συσχέτιση των επενδύσεων των παραπάνω περιπτώσεων, δηλαδή θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε αν υπάρχει κάποια λογική που να συνδέει την

χωρική κατανομή των επενδύσεων όσο αφορά τις μεταβολές που σημειώνονται διαχρονικά. Για την μέτρηση του βαθμού της συσχέτισης των κατανομών χρησιμοποιούμε το συντελεστή συσχέτισης κατά περίπτωση. (πίνακας 6.11).

Στην περίπτωση των επενδύσεων των αναπτυξιακών νόμων της περιόδου 1967-1982 και των ακαθάριστων επενδύσεων του 1981, ο συντελεστής είναι 0,394, ο μεγαλύτερος από όλες τις άλλες περιπτώσεις. Οι λόγοι της θετικής συσχέτισης έχουν ήδη παρουσιαστεί.

Πίνακας 6.11: Συσχέτιση των κατανομών επενδύσεων

Συνδυασμοί σειρών		Επενδύσεις (1967- 1982) Και επενδύσεις 1981	Επενδύσεις (1967- 1982) Και επενδύσεις N.1262/82	Επενδύσεις 1981 Και επενδύσεις N.1262/82	Επενδύσεις (N.1262/82) Και επενδύσεις N.1892/90	Επενδύσεις (1988-1997) Και N.1262/82 επενδύσεις	Επενδύσεις (1988-1997) Και επενδύσεις N. 1892/90
Συντελ εστές συσχέ τισης	P	0,394	0,340	0,230	0,36	0,307	0,306
	P'	0,466	0,38	0,621	0,64	0,54	0,48

P, συντελεστής συσχέτισης για το σύνολο των νομών

P' συντελεστής συσχέτισης εκτός των νομών –πόλων έλξης

Στην περίπτωση των επενδύσεων της περιόδου 1967-1982 και των επενδύσεων του N. 1262/82 ο συντελεστής είναι 0,340, ενώ στην περίπτωση των ακαθάριστων επενδύσεων του 1981 και των επενδύσεων του N. 1262/82 είναι ο χαμηλότερος όλων (0,230).

Ωστόσο, αν εξαιρέσουμε τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, που ως γνωστόν στο N.1262/82 αποκλείονται εν μέρει από επενδύσεις, παρατηρούμε στη διαμόρφωση τον συντελεστή ορισμένες σοβαρές διαφοροποιήσεις, που μας οδηγούν σε σημαντικά συμπεράσματα, όπως η συσχέτιση μεταξύ ακαθάριστων επενδύσεων 1981 και επενδύσεων του N.1262/82: (0,621). Η ύπαρξη στην περίπτωση αυτή θετικής συσχέτισης σε ικανοποιητικά επίπεδα αποδεικνύει το γεγονός ότι οι παροχές του N.1262/82 δεν στάθηκαν ικανές να μεταβάλουν σημαντικά τη χωροταξική κατανομή των επενδύσεων, που παραμένει σε γενικές γραμμές ίδια.

Υπολογίζοντας το συντελεστή συσχέτισης μεταξύ των επενδύσεων των αναπτυξιακών νόμων 1262/82 και 1892/92 λαμβάνουμε τη τιμή (0,36) Και σ' αυτήν την περίπτωση υπάρχει θετική συσχέτιση η οποία γίνεται εντονότερη (0,64) αν εξαιρεθούν εκείνοι οι νομοί που συνιστούν πόλους έλξης επενδύσεων (όπως και

στην περίπτωση του Συντελεστή Gini) πράγμα που σημαίνει ότι οι επενδύσεις του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 κατανεμήθηκαν στους νομούς με παρόμοιο τρόπο. Ανάλογη εικόνα εμφανίζεται όταν αναχθούν τα στοιχεία επενδύσεων στα κατά κεφαλή μεγέθη.

Έτσι, η διαφοροποίηση από την ύπαρξη χαμηλότερου δείκτη στην περίπτωση των επενδύσεων του Ν.1262/82, οφείλεται στο μεγαλύτερο της μέρος, στη γνωστή καινοτομία του νόμου, που αποκλείει εν μέρει το Νομό Αττικής, το νομό με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση των επενδύσεων στις άλλες περιπτώσεις, από τα κίνητρα ενίσχυσης, αν εξαιρέσουμε τις ειδικές επενδύσεις. Αν λοιπόν θεωρήσει κανείς ότι, μεταξύ των άλλων, στόχος του Ν. 1262/82 είναι η ισοκατανομή των επενδύσεων στο χώρο, μπορούμε εκ των προτέρων να ομολογήσουμε ότι συνέβαλε ο νόμος κατά τι περισσότερο προς την κατεύθυνση αυτή.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι το ζήτημα της ισοκατανομής των επενδύσεων έχει γίνει αντικείμενο έντονου διαλόγου μεταξύ των ειδικών, χωρίς τελικά να έχει ξεκαθαριστεί αν είναι επιθυμητή ή όχι η ισοκατανομή των επενδύσεων.

Αναφερόμενος στο ζήτημα, ο Γ.Χ. Κώττης υποστηρίζει ότι η ισομερής χωροταξική κατανομή των επενδύσεων, και ιδιαίτερα των βιομηχανικών δραστηριοτήτων, δεν είναι πραγματοποιήσιμη ούτε και επιθυμητή, γιατί η καταλληλότητα των διάφορων περιφερειών ή και νομών για την εγκατάσταση σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων διαφέρει, οι διαφορές δε αυτές μπορούν να είναι σημαντικές. Η μη ισόρροπη διασπορά της βιομηχανίας που παρατηρείται σήμερα δεν αποδεικνύει την έλλειψη οικονομικής λογικής στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την επιλογή του τόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων, αντίθετα την επιβεβαιώνει.

6.5.Συσχετίσεις των επενδύσεων των αναπτυξιακών νόμων 1262/82 και 1892/90 με τις δημόσιες επενδύσεις των ετών 88 -92.

Για μπορέσουμε να σχηματίσουμε μια πιο συνεκτική εικόνα για την σημασία που έχει η συγκεκριμένη χωρική κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων των αναπτυξιακών νόμων που εξετάζουμε, θα πρέπει να την συγκρίνουμε με κάτι διαφορετικό αλλά και ταυτόχρονα σχετικό με τον χαρακτήρα και τους στόχους τους. Η κατανομή των δημοσίων επενδύσεων ικανοποιεί σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες αυτής της σύγκρισης.

Η κατανομή των δημοσίων επενδύσεων συνοψίζει το ένα μεγάλο μέρος των προσπαθειών του κράτους για την ενίσχυση των διάφορων περιοχών της χώρας. Οι επενδύσεις αυτές δεν είναι παρά έμμεσα παραγωγικές, στο μέτρο που εξασφαλίζουν τις γενικές συνθήκες παραγωγής του ιδιωτικού τομέα και είναι αναγκαίες για την συνέχιση της συσσώρευσης και ανάπτυξης. Για το λόγο αυτό η λειτουργία τους είναι ευρύτερη των κινήτρων και η χωροταξική τους κατανομή βασίζεται περισσότερο στην αρχή της ισότητας παρά της αποδοτικότητας. Ο μη παραγωγικός χαρακτήρας των κρατικών δαπανών διαφοροποιεί το κράτος από τον ιδιώτη επενδυτή, δεν λειτουργεί όπως τον επιχειρηματία, δεν προσδοκά δηλαδή το κέρδος ή την μεγέθυνση του αλλά έμμεσα, στο μέτρο που το συντελούν, την υποβοήθηση του τελευταίου, στην αύξηση και μεγέθυνση της αξίας της επένδυσής του.

Οι παραπάνω επισημάνσεις αποτελούν και τους λόγους της σύγκρισης των δυο αυτών φορέων –εργαλείων – περιφερειακής ανάπτυξης.

Τα στοιχεία που διαθέτουμε, αφορούν τις συνολικές δημόσιες επενδύσεις που έδιναν την οκταετία 88-95 και αποτιμώνται σε σταθερές τιμές του 1988.(πίνακας 6.12) Η σύγκριση λοιπόν που επιχειρείται αναφέρεται στο ενδιάμεσο της χρονικής περιόδου εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων και περιλαμβάνει τα τελευταία έτη εφαρμογής του Ν.1262/82 και τα αρχικά του Ν.1892/90.

Πίνακας 6.12: κατανομή των στοιχείων ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων κατά νομό

	Επενδύσεις(Χιλ.)			Ποσοστά συμμετοχής(%)			Σχετικά με μ.ο (κατά κεφαλή)		
	N.1262	N.1892	Δημόσιες	N.1262	N.1892	Δημόσιες	N.1262	N.1892	Δημόσιες
ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	49371	61884	488816	1,59%	1,8%	3,7%	70	83	162
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	80464	30043	289327	1,09%	0,4%	0,9%	113	40	96
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	29203	52309	251493	0,45%	0,7%	0,9%	41	70	83
ΑΡΤΑΣ	60388	32620	309675	0,69%	0,3%	0,8%	85	44	103
ΑΤΤΙΚΗΣ	9858	16471	208129	4,85%	7,5%	24,0%	14	22	69
ΑΧΑΪΑΣ	64575	85493	322418	2,62%	3,3%	3,1%	91	115	107
ΒΟΪΩΤΙΑΣ	179808	189473	483470	3,14%	3,1%	2,0%	253	255	161
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	113058	62344	791461	0,58%	0,3%	0,9%	159	84	263
ΔΡΑΜΑΣ	64753	96356	492405	0,88%	1,2%	1,5%	91	130	163
ΔΩΔ/ΝηΣΟΥ	600304	232243	425246	12,66%	4,6%	2,1%	845	313	141
ΕΒΡΟΥ	69647	610400	471733	1,42%	11,0%	2,1%	98	822	157
ΕΥΒΟΙΑΣ	124054	69576	253802	3,47%	1,8%	1,7%	175	94	84
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	43281	51503	1025931	0,15%	0,2%	0,8%	61	69	341
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	308009	157098	516540	1,36%	0,7%	0,5%	434	211	171
ΗΛΕΙΑΣ	52545	35714	248853	1,28%	0,8%	1,5%	74	48	83
ΗΜΑΘΙΑΣ	66676	72029	183568	1,29%	1,3%	0,8%	94	97	61
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	140620	70013	299158	5,02%	2,4%	2,5%	198	94	99
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ	103351	41905	585062	0,61%	0,2%	0,8%	146	56	194
ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	33433	21420	228432	4,27%	2,6%	6,9%	47	29	76
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	72930	48757	618600	1,57%	1,0%	3,1%	103	66	205
ΚΑΒΑΛΑΣ	120546	69784	351110	2,33%	1,2%	1,6%	170	94	117
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	32207	47804	395692	0,58%	0,8%	1,7%	45	64	131
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	52937	25539	457520	0,40%	0,2%	0,8%	75	34	152
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	110127	63033	471772	1,59%	0,8%	1,6%	155	85	157
ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ	200493	66978	599731	0,91%	0,3%	0,6%	282	90	199
ΚΙΛΚΙΣ	237395	412882	215934	2,74%	4,3%	0,6%	334	556	72
ΚΟΖΑΝΗΣ	26394	60402	272509	0,56%	1,2%	1,3%	37	81	90
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	58313	45908	189113	1,07%	0,8%	0,8%	82	62	63
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	176648	73443	502168	2,29%	0,9%	1,5%	249	99	167
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	42294	19113	275958	0,57%	0,2%	0,8%	60	26	92
ΛΑΡΙΣΣΑΣ	51336	71378	214175	1,92%	2,5%	1,9%	72	96	71
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	174230	129703	442481	1,75%	1,2%	1,0%	245	175	147
ΛΕΣΒΟΥ	129894	73097	446918	1,95%	1,0%	1,5%	183	98	148
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	158885	26590	594606	0,49%	0,1%	0,4%	224	36	197
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	109147	132520	293611	2,96%	3,4%	1,9%	154	178	97
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	79432	58068	359285	1,87%	1,3%	2,0%	112	78	119
ΞΑΝΘΗΣ	141542	961734	532095	1,79%	11,2%	1,6%	199	1295	177
ΠΕΛΛΑΣ	102127	47105	231669	1,96%	0,8%	1,0%	144	63	77
ΠΙΕΡΙΑΣ	76390	30423	267722	1,19%	0,4%	1,0%	108	41	89
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	80165	58448	587690	0,65%	0,4%	1,1%	113	79	195
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	324269	132571	491159	3,01%	1,2%	1,1%	457	178	163
ΡΟΔΟΠΗΣ	120445	766698	398851	1,81%	10,2%	1,3%	170	1032	132
ΣΑΜΟΥ	291518	147868	782000	1,70%	0,8%	1,0%	411	199	260
ΣΕΡΡΩΝ	45852	40024	200971	1,28%	1,0%	1,3%	65	54	67
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	46041	19466	255027	0,91%	0,4%	1,2%	65	26	85
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	116681	144028	322306	2,77%	3,2%	1,8%	164	194	107
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	74177	171586	337261	0,56%	1,2%	0,6%	104	231	112
ΦΩΚΙΔΟΣ	67136	253753	726543	0,41%	1,3%	1,0%	95	342	241
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	373751	98794	386531	4,46%	1,1%	1,1%	526	133	128
ΧΑΝΙΩΝ	180214	64462	620918	3,31%	1,1%	2,7%	254	87	206
ΧΙΟΥ	164719	47386	873512	1,20%	0,3%	1,5%	232	64	290

Μια αντικειμενικότερη ανάλυση θα γίνονταν αν υπήρχαν στοιχεία επενδύσεων για όλη την περίοδο εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων και μάλιστα αν τα στοιχεία που αφορούν τον Ν.1262/82 υπήρχαν καταγεγραμμένα σε ετήσια βάση

Η σύγκριση λοιπόν που ακολουθεί περιορίζεται στην εκτίμηση, του πια είναι η στρατηγική χωροθέτησης των ιδιωτικών επενδύσεων σε σχέση την ήδη διαμορφωμένη ή διαμορφούμενη παράλληλα, κατανομή των δημοσίων επενδύσεων.

Αναφορικά με την σχέση που υπάρχει μεταξύ των επενδύσεων του Ν.1262/82 και των δημοσίων επενδύσεων στο βαθμό συμμετοχής σε επίπεδο νομού στο σύνολο των περιπτώσεων, οι μεγάλες διαφορές παρατηρούνται στην Αττική και Θεσσαλονίκη όπου απορροφώνται το 24% και 6,9% αντίστοιχα των συνολικών κρατικών δαπανών έναντι μόλις του 4,85% και 4,27% περίπου των επενδύσεων που πραγματοποιούνται σε Αττική και Θεσσαλονίκη κατά την περίοδο εφαρμογής του Ν.1262/82 .Στους υπόλοιπους νομούς οι διαφορές των ποσοστών συμμετοχής είναι ιδιαίτερα μικρές .

Σε γενικές γραμμές οι αποκλίσεις που παρατηρήθηκαν μεταξύ των δυο κατανομών κυμαίνονται στην πλειοψηφία των περιπτώσεων σε πολύ χαμηλά επίπεδα (από -2-+2 ποσοστιαίες μονάδες).

Η εικόνα διαφοροποιείται όταν εξεταστούν οι επενδύσεις στα κατά κεφαλή μεγέθη όπου διαπιστώνεται ότι οι νομοί που αποτελούν τα άκρα της κατανομής αντιμετωπίζονται διαφορετικά από τους φορείς επένδυσης.

Πιο συγκεκριμένα οι νομοί Δωδεκανήσου, Χαλκιδικής, Πέλλας, Ρεθύμνου, Εύβοιας, που συγκεντρώνουν υψηλά ποσοστά ιδιωτικών επενδύσεων του Ν.1262/82, οι δημόσιες επενδύσεις που γίνονται στους νομούς αυτούς διαμορφώνονται σε μέτρια επίπεδα, σταθερά όμως πάνω από τον μέσο όρο της χώρας. Ενώ νομοί που δεν κατάφεραν να προσελκύσουν ιδιωτικές επενδύσεις, φαίνονται να ενισχύονται από το κρατικό φορέα. Συνήθως όμως η ενίσχυση που παρουσιάζεται δεν οφείλεται σε υψηλές επενδύσεις αλλά σε χαμηλά πληθυσμιακά δεδομένα.

Μικρή συμμετοχή στις ιδιωτικές επενδύσεις παρατηρείται και στους νομούς που ανήκουν σε περιοχές κινήτρων χαμηλής ενίσχυσης όπως οι νομοί Αττικής Θεσσαλονίκης, Κόρινθος, Λάρισας ,Αχαΐας, Μαγνησίας, αλλά η κρατική ενίσχυση μέσω των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις διαμορφώνεται σε χαμηλά επίπεδα.

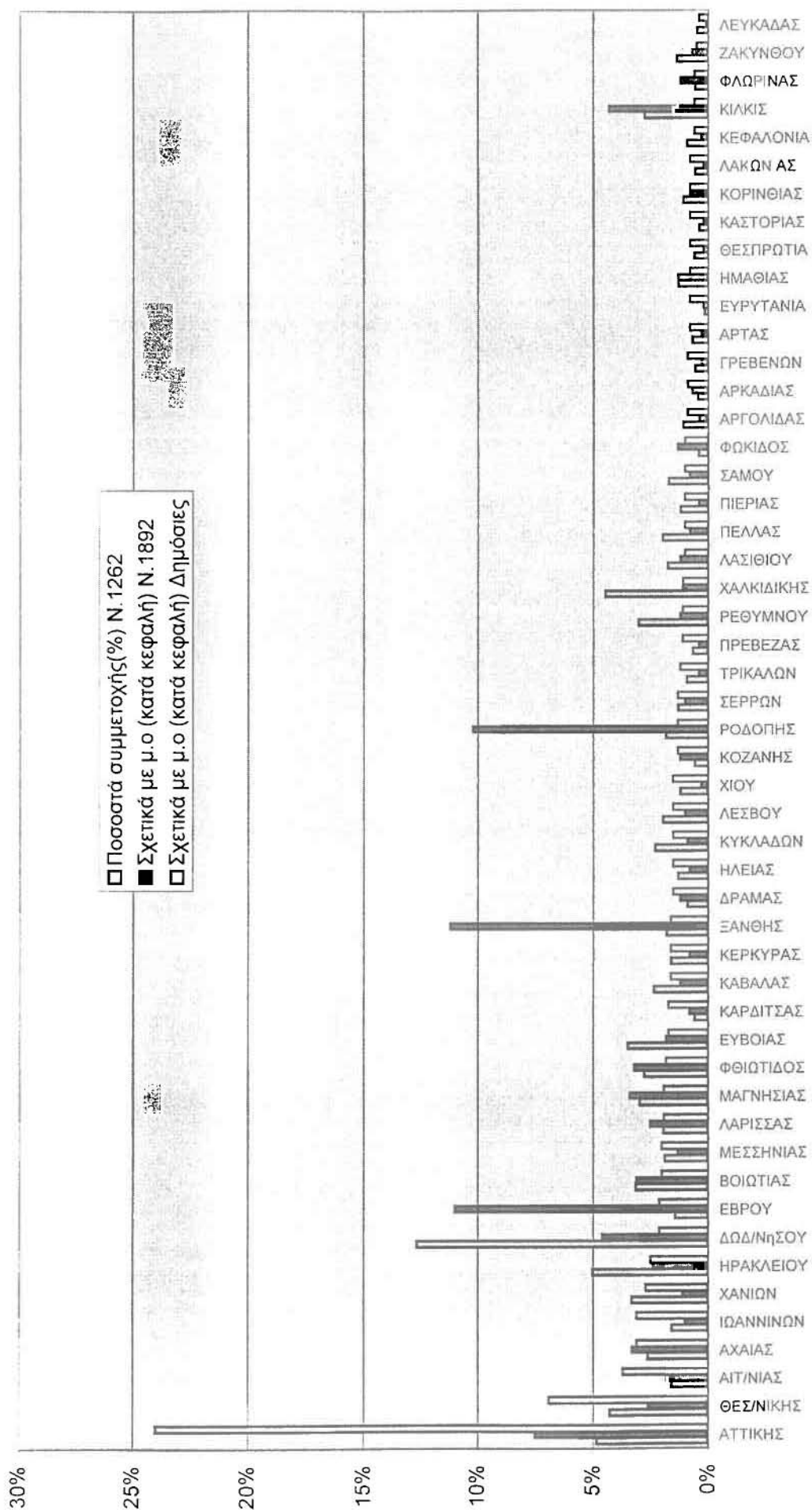
Στην γενική αυτή διαπίστωση υπάρχουν και αποκλίσεις, οι οποίες παρατηρούνται κυρίως στις περιπτώσεις των νομών που δραστηριοποιούνται στο κλάδο του τουρισμού όπως οι νομοί Κεφαλονιάς, Ζακύνθου, Σάμου, Χαλκιδικής, Ρεθύμνου, όπου ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις βρίσκονται σταθερά πάνω από τον μέσο όρο.

Ανάλογη εικόνα παρατηρείται και στην περίπτωση σύγκρισης των ιδιωτικών επενδύσεων του Ν.1892/90 όπου βρέθηκε ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ των

δύο κατανομών σε χαμηλά επίπεδα τόσο στα ποσοστά συμμετοχής, όσο και στα κατά κεφαλή μεγέθη ($\rho=0,2$ και $\rho'=0,1$ αντίστοιχα)

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα σε ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις. Οι μεγαλύτερες επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα δεν έγιναν εκεί που οι δημόσιες ήταν χαμηλότερες, ούτε φυσικά και εκεί που ήταν υψηλές τόσο στις κατανομές των ποσοστών συμμετοχής (διάγραμμα 6.6), όσο και στην κατανομή των κατά κεφαλή μεγεθών (Διάγραμμα 6.7). Δεν φαίνεται λοιπόν να υπάρχει καμία λογική στην κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων που να την συνδέει με την κατανομή των δημόσιων. Αυτό μας οδηγεί στην πεποίθηση ότι οι επενδυτές δεν λαμβάνουν υπόψη τους στην χωροθέτηση, κυρίως των εν ιδρύσει επιχειρήσεων, την κρατική υποβοήθηση που παρέχουν οι δημόσιες επενδύσεις στην περαιτέρω ανάπτυξη τους όσο την άμεση αρωγή που τους παρέχουν τα οικονομικά κίνητρα.

Διάγραμμα 6.6: Συγκριτική κατανομή των ποσοστών επενδύσεων

6.6.Κίνητρα και επενδύσεις ως φορείς ολοκλήρωσης Συσχετίσεις ιδιωτικών επενδύσεων και επιπέδου ανάπτυξης.

Η περιφερειακή πολιτική δημιουργεί το χωροταξικό υπόβαθρο για την επίτευξη των γενικών επιδιώξεων της αναπτυξιακής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο και περιλαμβάνει τα μέτρα εκείνα που εκλέγονται από την πολιτική εξουσία και αποσκοπούν στην ισόρροπη και αρμονική οικονομική ανάπτυξη όλων των περιφερειών μιας χώρας. Συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά εξασφαλίζουν την κατανομή των αγαθών της οικονομικής ανάπτυξης στο χώρο, με τέτοιο τρόπο ώστε να αμβλυνθούν οι οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες που παρατηρούνται μεταξύ των περιοχών της χώρας.

Όπως τονίστηκε στην αρχή ένα από τα μέτρα πολιτικής που έχει χρησιμοποιήσει για να βοηθήσει την οικονομική δραστηριότητα, προκειμένου να πετύχει μία ποικιλία από στόχους. Μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται μέσω της προώθησης των επενδύσεων, σε μειονεκτικές περιοχές ή μείωση των ανισοτήτων αυτών είναι οι αναπτυξιακοί νόμοι .

Στα προηγούμενα παρουσιάστηκε η χωρική κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια των αναπτυξιακών νόμων και εξετάστηκε η αποτελεσματικότητά τους ως προς την χωρική ανακατανομή των επενδύσεων .Εκείνο που ενδιαφέρει περισσότερο και εξετάζεται εδώ σε γενικευμένο πλαίσιο είναι αν όντως η κρατική παρέμβαση με την μορφή κινήτρων είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα στην σύγκλιση των επιπέδων ανάπτυξης των νομών.

Ως ο πιο πρόσφορος δείκτης μέτρησης της ανάπτυξης των νομών επιλέχθηκε το κατά κεφαλήν ακαθάριστο προϊόν .

Σε μια πρώτη προσέγγιση εξετάζεται αν όντως οι προθέσεις των αναπτυξιακών νόμων να ενισχύσουν τους λιγότερο ανεπτυγμένους νομούς της χώρας όπως καθορίζονται αυτοί από την χωροταξική διαίρεση της επικράτειας σε περιοχές ανεπτυγμένες, προβληματικές και ενδιάμεσων καταστάσεων βρήκαν απήχηση από το επενδυτικό κοινό.

Η προσέγγιση αυτή γίνεται εξετάζοντας και συγκρίνοντας την χωρική κατανομή των απόλυτων μεγεθών των επενδύσεων και τα κατά κεφαλή μεγέθη αυτών με το ΑΕΠ των αντίστοιχων νομών που καταγράφηκαν στην αρχή έναρξης κάθε αναπτυξιακού νόμου.

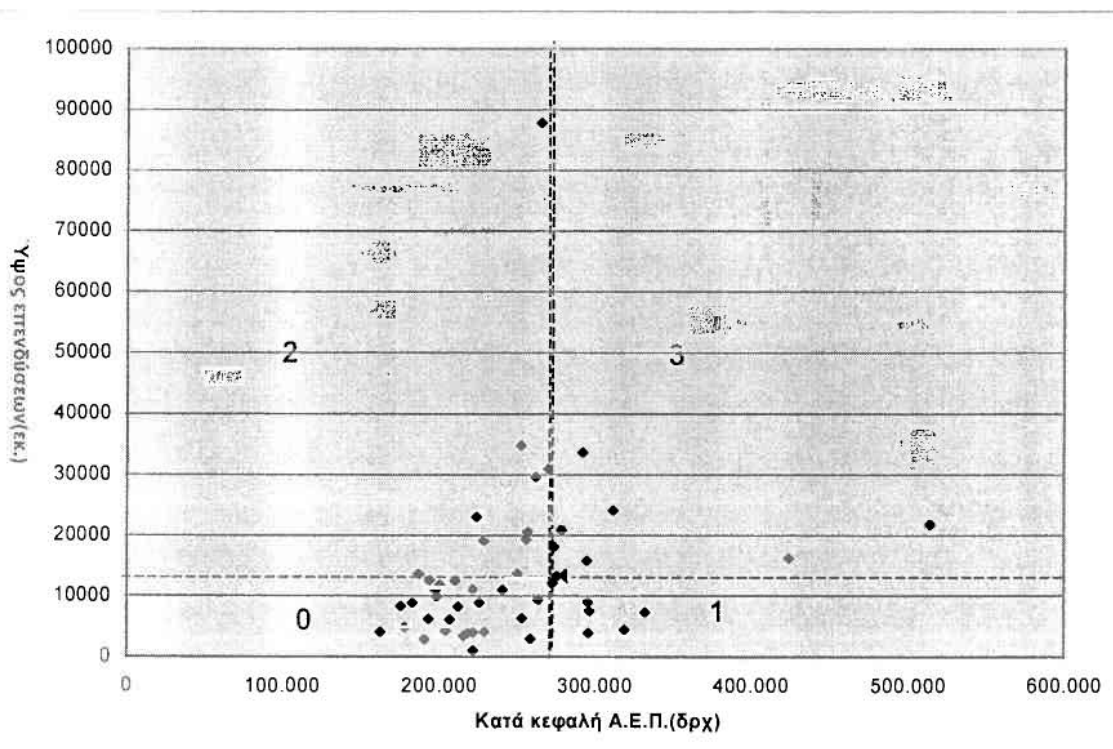
Η κατάταξη των νομών με βάση το ποσοστό του κατά κεφαλή Α.Ε.Π του μέσου όρου της χώρας του έτους 1983 δίνεται από τον πίνακα 6.13.

Ένας άμεσος τρόπος για την πρώτη παρατήρηση της σχέσης μεταξύ των παραπάνω χαρακτηριστικών είναι η γραφική της απεικόνιση με την μεταφορά των

τιμών τους σε ένα καρτεσιανό επίπεδο. Κάθε σημείο του διαγράμματος έχει ως τεταγμένη το ύψος επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν συνολικά στο νομό και τετμημένη το ύψος του ΑΕΠ του νομού για το έτος 1983.

Ξεκινώντας με την αντιστοίχιση των επενδύσεων του Ν.1262/82 και του κατά κεφαλή Α.Ε.Π. των νομών (διάγραμμα 6.8) παρατηρεί κανείς ότι η διάταξη των σημείων στο καρτεσιανό επίπεδο παρουσιάζει ακανόνιστη μορφή και δεν παραπέμπει στη ύπαρξη κάποιας στατιστικής σχέσης, γραμμικής τουλάχιστον μορφής, που να μπορεί να αποδοθεί από μια μαθηματική εξίσωση.

Διάγραμμα 6.8: Συγκριτική απεικόνιση του ύψους επενδύσεων και του Α.Ε.Π. των νομών.

Η πεπλατυσμένη δομή του νέφους σημείων και προς τους δυο άξονες του επιπέδου οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις σημείων που αντιστοιχίζονται υψηλές τιμές του ενός χαρακτηριστικού με υψηλές χαμηλές ή ενδιάμεσες τιμές του άλλου. Αυτό προκύπτει από το χαμηλό συντελεστή συσχέτισης ($\rho=0,23$) μεταξύ των επενδύσεων και του κατά κεφαλή Α.Ε.Π.

Η προσπάθεια λοιπόν του Ν.1262/82. να κατευθυνθούν οι επενδύσεις σε εκείνες τις περιοχές με χαμηλό δείκτη ανάπτυξης, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, δεν στέφθηκε με ιδιαίτερη επιτυχία. Στην αντίθετη άποψη θα οδηγούμαστε, αν και με κάποια επιφυλακτικότητα, ο συντελεστής συσχέτισης έπαιρνε αρνητικές τιμές και μάλιστα αν πλησίαζε το απόλυτο (-1).

Πίνακας 6.13: Φθίνουσα κατάταξη των νομών της χώρας ως προς το Α.Ε.Π. (ποσοστό μέσου όρου) του 1983

Νομού/ έτη	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	205.2	202.8	199.6	189.3	175.0	178.0	194.9	187.9	183.9	171.3	167.2	162.3
ΚΑΒΑΛΑΣ	169.3	183.4	187.5	131.5	138.2	120.6	127.8	127.1	125.3	121.5	120.6	118.0
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	132.7	122.9	134.1	147.5	149.3	146.3	139.5	148.8	139.3	133.1	128.7	128.3
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	127.3	98.6	94.9	100.4	97.3	94.9	84.0	81.2	83.3	87.4	84.2	80.3
ΕΥΒΟΙΑΣ	124.4	120.1	110.5	124.1	120.9	121.8	116.5	116.6	117.6	110.8	109.7	108.6
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	118.5	115.7	116.1	111.1	108.0	104.7	107.5	106.2	108.9	109.0	107.7	108.7
ΚΟΖΑΝΗΣ	118.1	104.7	117.2	123.1	150.4	142.5	143.5	147.2	142.7	139.1	134.0	130.7
ΗΜΑΘΙΑΣ	118.0	115.6	124.4	115.6	116.2	117.8	113.0	114.9	113.4	114.2	115.1	115.5
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	117.6	106.1	98.8	108.7	117.4	118.5	109.0	112.0	114.7	106.5	106.8	106.9
ΑΤΤΙΚΗ	116.6	114.8	111.6	112.6	113.4	109.8	113.5	115.4	115.3	121.9	127.2	126.6
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	112.8	108.9	101.0	85.8	84.7	85.9	86.5	86.0	89.6	90.0	90.2	90.8
ΠΕΛΛΗΣ	112.5	119.3	122.6	111.9	108.4	108.7	103.4	102.3	109.1	108.3	107.8	109.3
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	111.2	90.4	91.3	97.3	97.4	101.1	104.0	105.4	105.1	108.0	109.7	110.5
ΛΑΡΙΣΗΣ	110.2	101.7	105.2	104.4	102.7	102.0	99.5	98.4	102.2	100.7	102.1	103.5
ΑΧΑΪΑΣ	109.4	101.0	100.5	100.3	97.5	96.5	95.6	97.0	97.8	100.0	101.7	101.1
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	109.0	112.3	109.8	116.8	118.4	124.2	145.9	141.2	119.0	123.3	125.6	127.2
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	107.9	122.1	106.8	113.9	112.3	113.6	114.5	111.0	109.8	105.8	102.2	100.3
ΔΩΔΕΚΗΣΟΥ	105.9	109.4	109.5	121.6	126.6	130.2	129.2	129.9	124.9	135.8	141.6	141.3
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	105.3	93.5	107.6	98.8	105.4	114.9	97.4	100.9	102.3	97.2	100.0	100.7
ΘΕΣΣΟΝΙΑΣ	104.5	104.0	106.5	107.1	109.3	107.9	110.3	111.7	112.2	118.5	122.1	121.3
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	103.3	94.6	95.6	110.9	108.9	108.2	98.0	96.2	96.9	96.5	93.9	88.6
ΦΩΚΙΑΣ	102.9	114.5	111.5	119.1	113.7	111.3	107.6	106.4	101.5	87.1	82.3	79.8
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	102.6	105.3	100.8	107.4	105.1	106.1	122.4	118.9	121.3	119.4	119.8	121.0
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	102.2	111.3	117.3	106.5	111.8	114.0	109.4	108.3	108.5	100.4	99.3	105.1
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	101.1	98.5	79.3	89.4	87.3	87.3	88.8	87.2	87.3	89.7	90.5	89.6
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	100.8	91.7	105.7	101.3	101.7	103.9	116.1	115.7	120.2	123.8	125.5	128.4
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	96.0	96.9	97.3	96.7	102.3	107.1	105.5	105.6	103.5	115.2	115.4	115.8
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	91.4	94.1	102.5	92.9	92.1	93.2	104.6	101.2	109.1	107.5	106.8	110.7
ΚΙΛΙΚΙΑΣ	91.2	96.2	84.2	95.7	95.1	98.0	104.7	106.7	109.8	111.7	111.7	117.4
ΠΙΛΙΩΝ	90.1	94.5	82.8	78.3	80.1	81.7	79.3	81.2	85.8	86.7	87.3	90.0
ΧΑΝΙΩΝ	89.3	91.4	97.8	96.0	97.1	98.1	103.1	104.1	109.0	111.2	113.2	116.2
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	88.5	76.3	84.3	92.3	90.4	90.1	88.2	85.6	79.4	67.2	62.7	59.3
ΔΑΚΩΝΙΑΣ	88.5	88.0	88.9	90.0	84.4	80.1	80.3	77.5	80.2	79.0	77.5	70.6
ΑΙΤΩΝΙΑΣ	88.4	80.5	81.0	79.2	79.3	89.1	90.6	89.5	93.1	94.9	96.3	97.6
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	87.1	87.3	88.8	91.0	87.9	95.6	90.6	91.6	93.2	89.2	87.6	88.3
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	85.8	84.7	81.7	72.3	72.4	73.7	71.9	76.1	75.6	78.1	78.5	77.5
ΠΕΡΙΩΤΗΣ	84.6	93.9	99.2	92.7	91.1	92.9	92.1	91.7	95.0	93.9	93.7	97.2
ΞΑΝΘΗΣ	83.7	89.5	89.0	84.4	86.1	85.2	84.6	83.9	84.8	92.5	90.2	91.0
ΔΡΑΜΑΣ	82.4	89.2	93.3	89.3	87.9	90.5	86.3	104.0	105.6	105.5	107.0	108.8
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	81.3	83.7	75.4	83.6	81.5	77.3	75.5	71.4	70.3	67.0	68.7	67.0
ΣΑΜΟΥ	79.9	85.0	80.2	85.5	87.3	88.3	82.7	87.5	82.5	91.2	93.5	93.2
ΕΒΡΟΥ	79.2	93.4	101.7	96.4	90.3	88.2	97.0	95.1	93.1	103.7	105.9	108.3
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	78.9	73.0	72.9	81.7	78.7	75.8	76.2	74.9	75.1	77.7	77.9	77.2
ΡΟΔΟΠΗΣ	77.3	84.8	84.7	87.1	84.6	82.7	75.8	68.9	69.2	72.8	72.8	73.2
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	77.1	79.1	81.1	82.6	80.8	80.1	81.0	79.3	81.6	78.1	77.9	77.4
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	76.1	78.7	81.9	84.4	87.2	76.7	77.4	74.4	75.2	72.4	74.0	74.0
ΛΕΣΒΟΥ	74.6	78.5	77.3	80.3	81.3	81.9	74.1	79.0	79.3	85.1	87.0	88.7
ΣΕΡΡΩΝ	73.1	84.8	90.4	85.8	84.9	87.4	86.7	85.2	88.7	93.3	93.7	95.5
ΑΡΓΙΣ	71.2	79.6	76.4	81.2	75.0	71.2	69.4	67.4	68.2	70.6	70.8	70.3
ΧΙΟΥ	70.2	70.6	70.7	70.5	70.3	68.8	65.9	67.0	65.2	69.9	71.3	70.1
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	65.0	82.9	70.6	73.6	74.9	75.5	78.7	77.4	75.4	66.1	62.8	60.2

Πηγές: Ιδία επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ και περιοδικού Επιλογής.

νομούς της ομάδας 2 σε νομούς κυρίως της ομάδας 4. (Διάγραμμα 6.11).Μικρό μερίδιο της μετατόπισης αυτής κατευθύνθηκε και σε νομούς όπου το επίπεδο ανάπτυξής τους προσεγγίζει το μέσο επίπεδο της χώρας.

Πάντως η διαμορφωμένη αυτή τάση ισορροπίας ανατρέπεται, αν δεν υπολογιστεί το ειδικό βάρος των επενδύσεων που χωροθετήθηκαν στους νομούς της Θράκης εφόσον, το ειδικό αυτό βάρος είναι ο κυριότερος παράγοντας που καθορίζει το μερίδιο συμμετοχής στις συνολικές επενδύσεις του νόμου στις τρεις ασθενέστερες ομάδες. Το γεγονός ότι ο νομός Έβρου ανήκει οριακά στην ομάδα 3 ενισχύει ακόμη περισσότερο την παραπάνω άποψη.

Αν παραλείψουμε τις παραπάνω επισημάνσεις αναφορικά με την μεγάλη συγκέντρωση που παρουσιάζουν οι επενδύσεις του νόμου στην περιοχή της Θράκης η κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων γίνεται με ορθολογικότερο τρόπο από την προηγούμενη περίοδο.

Η σχετική κινητικότητα του κεφαλαίου (επενδύσεις) που διαφαίνεται από τα γραφήματα την περίοδο εφαρμογής του Ν.1892/90 προς ασθενέστερες περιοχές σε σύγκριση με την στατικότητα της επενδυτικής δραστηριότητας που παρουσίαζαν οι περιοχές αυτές την δεκαετία του 1980 δημιουργεί τις προϋποθέσεις εκείνες όπου θα βασιστεί η ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

Πάντως εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία δεν είναι αυτή καθεαυτή η σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο νόμων που στην ουσία δεν αντιπροσωπεύουν την συνισταμένη των δυνάμεων της αναπτυξιακής πολιτικής, αλλά το συνολικό αποτέλεσμα της κρατικής παρεμβατικής πολιτικής στην μείωση των ανισοτήτων στους ρυθμούς ανάπτυξης των περιοχών και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Ιστορικά, δυο κεντρικά θεσμικά υποκείμενα έχουν εμφανιστεί ως φορείς ολοκλήρωσης μέσω της άσκησης αποκλειστικής εξουσίας και διαχειριστικού ελέγχου πάνω σε τμήματα του γεωγραφικού χώρου : η ιδιωτική επιχείρηση και το εθνικό κράτος. Οι δυο αυτοί θεσμοί είναι οι βασικοί παράγοντες οι οποίοι άμεσα ή έμμεσα παρεμβαίνουν στην διαμόρφωση των στόχων και την επιλογή των μέσων που απαιτούνται για την άμβλυνση των ανισοτήτων. (Καυκαλάς Γ. (1992):Περιφερειακή ανάπτυξη και χωρική ολοκλήρωση, Παρατηρητής Θεσσαλονίκη.)

Η ιδιωτική επιχείρηση όμως υπόκεινται όπως είδαμε σε κατευθυντήριες προτάσεις και ελέγχου των νόμων (στον Ν.1262/82 το δημόσιο γίνονταν μέτοχος σε μεγάλες επενδύσεις), στις περισσότερες των περιπτώσεων δρα ως αυτόνομος οργανισμός ο οποίος στηρίζεται στις δικές του δυνάμεις, οι επιδιώξεις του οποίου δεν συμβαδίζουν με τις προθέσεις της πολιτικής κινήτρων. Σε μια περιοχή πραγματοποιούνται επενδύσεις που είτε επιχορηγούνται είτε προκύπτουν καθαρά

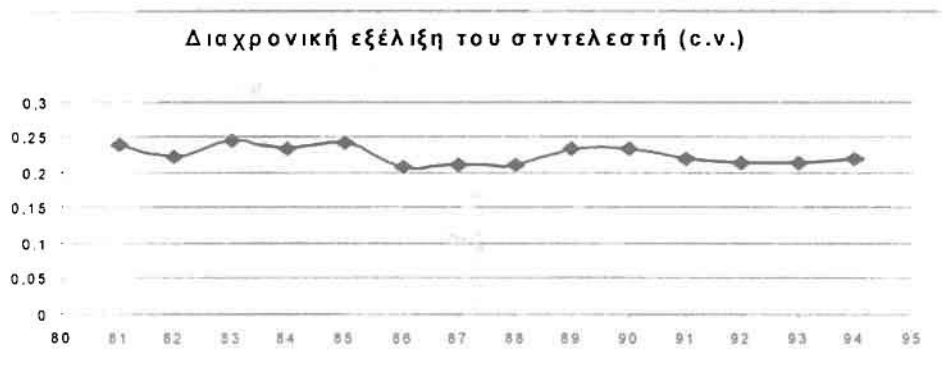
Η πιο εντυπωσιακή διαπίστωση από τα δεδομένα που απεικονίζονται είναι ότι οι συνολικές επενδύσεις μεταξύ των δυο ακραίων ετών βρίσκονται στα ίδια περίπου όρια αφού γνώρισαν απότομη πτώση την τετραετία 91-94 (τετραετία πολιτικής αστάθειας) . Από το επόμενο έτος εκδηλώνεται ανοδική τάση στις επενδύσεις μέχρι το τέλος της περιόδου.

Για να αξιολογήσουμε της μεταβολές που παρουσίασε η επενδυτική δραστηριότητα στα πλαίσια της ολοκλήρωσης, παρατίθεται η διαχρονική εξέλιξη του συντελεστή μεταβλητικότητας (cv) του κατά κεφαλή ΑΕΠ των νομών έως το έτος 1994 όπου υπάρχουν στοιχεία με το παλιό σύστημα μέτρησης.

Ο συντελεστής μεταβλητικότητας (cv) είναι ένα μέτρο σχετικής διασποράς και χρησιμοποιείται ως δείκτης μέτρησης των ενδονομαρχιακών ανισοτήτων όπως αυτές ορίζονται από το κατά κεφαλή ΑΕΠ. Υπολογίζεται ως ποσοστό της μέσης απόκλισης τετραγώνου προς τον αντίστοιχο αριθμητικό μέσο.

Τα αποτελέσματα υπολογισμού του μεταφέρθηκαν στο γράφημα 6.14

Διάγραμμα 6.14

Η πρώτη πληροφορία που αντλείται από το σχετικό γράφημα είναι ότι οι δεν σημειώθηκε καμία πρόοδος στην άμβλυση των ενδονομαρχιακών ανισοτήτων μεταξύ των ετών 1988 και 1994. Εκείνο που προκαλεί όμως ιδιαίτερη εντύπωση προέρχεται από την συνδυαστική επισκόπηση των γραφημάτων 6.13 και 6.14 όπου σε περιόδους αύξησης των επενδύσεων οι ανισότητες μεγαλώνουν ενώ σε περιόδους ύφεσης ελαττώνονται . Αυτό όμως δεν είναι ανεξήγητο.

Όπως φάνηκε από το διάγραμμα οι ανεπτυγμένοι νομοί καρπώνονται την μερίδα του λέοντος των πραγματοποιούμενων επενδύσεων, με συνέπεια σε εποχές όπου οι συνολικές επενδύσεις αυξάνονται στην χώρα η συσσώρευση του κεφαλαίου είναι μεγαλύτερη στους νομούς αυτούς και όπως υποστηρίζεται από τις μικρο-οικονομικές θεωρίες μεγαλώνει και η αποδοτικότητα της επένδυσης.

Από την άλλη η αύξηση των επενδύσεων δεν διαχέεται με ανάλογους ρυθμούς στους λιγότερο ανεπτυγμένους νομούς με αποτέλεσμα και οι ρυθμοί αύξησης της ανάπτυξης να υστερούν των αντίστοιχων των ανεπτυγμένων νομών .

Η αντίστροφη εικόνα διαμορφώνεται σε περιόδους πτώσεις των επενδύσεων, όπου παρουσιάζονται μικρότεροι ρυθμοί ανάπτυξης στους κύριους αποδέκτες των επενδύσεων από τις γεωγραφικές ενότητες που οι αρνητικοί ρυθμοί της επενδυτικής δραστηριότητας επηρεάζουν ελάχιστα την ανάπτυξή τους.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία και τις προηγούμενες παρατηρήσεις μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι ο βαθμός των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των νομών της χώρας μετά το 1991 έχει σταθεροποιηθεί. Το αποτέλεσμα αυτό εν μέρει μπορεί να το αποδώσει κανείς στη ισχύουσα περιφερειακή πολιτική, αν σκεφτούμε ότι οι ανισότητες θα ήταν αρκετά μεγαλύτερες αν δεν υπήρχε η προώθηση των επενδύσεων, και γενικότερα της ανάπτυξης των καθυστερημένων νομών από την συγκεκριμένη πολιτική.

Ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας που δεν πρέπει να υποτιμούμε είναι η αυξημένη μείωση του πληθυσμού των φτωχότερων περιοχών σε σχέση με την αύξηση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα που αποτελούν πρωτεύουσες των ανεπτυγμένων νομών .Αν και η τελευταία αυτή τάση έχει πρόσφατα επιβραδυνθεί εντούτοις η δημογραφική εικόνα είναι ανησυχητική στις φτωχότερες περιοχές.

Επίσης η εικόνα των οικονομικών ανισοτήτων δεν αποκλείεται να είναι διαφορετική από αυτή του δείχνουν τα στοιχεία που διαθέτουμε σε όρους κατά κεφαλή ΑΕΠ και μάλιστα η διαφορά στα επίπεδα ανάπτυξης να είναι πολύ μεγαλύτερη αν λάβουμε υπόψη ότι:

Αρκετοί οικονομικοί πόροι μεταβιβάζονται μέσω, κυρίως της φορολογίας, από την Αθήνα και Θεσσαλονίκη προς επιδότηση του κόστους της αγροτικής παραγωγής των φτωχότερων περιοχών οι οποίες δεν πληρώνουν φόρο εισοδήματος και οι συντάξεις των αγροτών χρηματοδοτούνται κατά ένα μεγάλο μέρος από τον αστικό τομέα.

Από την άλλη μεριά ο τρόπος που υπολογίζεται το ακαθάριστο περιφερειακό προϊόν, τα κέρδη και οι πρόσοδοι από επιχειρήσεις που βρίσκονται στην περιφέρεια αλλά ελέγχονται από οικονομικά συγκροτήματα που εδρεύουν στην Αθήνα και σε μικρότερη έκταση στην Θεσσαλονίκη, καταγράφονται σαν περιφερειακό εισόδημα, ενώ στην πραγματικότητα εισρέουν στις έδρες των μητρικών τους επιχειρήσεων.

Οι διανομαρχιακές ανισότητες που χαρακτηρίζουν το ελληνικό χώρο είναι και παραμένουν έντονες παρά την αναπτυξιακή πολιτική που εξετάστηκε στην παρούσα εργασία όπως αυτή εκφράστηκε από την ανάλογη νομοθεσία. Παρά την

εξαγορές και συγχώνευσης επιχειρήσεων στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης της αγοράς.

Τα κίνητρα που έχουν θεσπιστεί τελευταία για την προώθηση των επενδύσεων έχουν καταστεί πιο αποτελεσματικά και διαφανή από τα προηγούμενα. Αν τα αποτελέσματα δεν έχουν ανταποκριθεί στις προσδοκίες για μείωση των ανισοτήτων δεν σημαίνει ότι η αποτυχία αποδίδεται πλήρως στο σύστημα κινήτρων.

6.7 Χαρακτηριστικά Μεγέθη των επενδύσεων

Στην ενότητα αυτή θα γίνει παρουσίαση και ανάλυση των επιμέρους χαρακτηριστικών που συνοδεύουν τους πίνακες στοιχείων επενδύσεων της Διεύθυνσης Έγκρισης και Ελέγχου των ιδιωτικών επενδύσεων του ΥΠΕΘΟ.

Τα χαρακτηριστικά αυτά αφορούν :

- τον αριθμό των επενδύσεων (επιχειρήσεων) και όχι των επενδυτικών προγραμμάτων που υποβάλλει η επιχείρηση (αυτά μπορεί να είναι περισσότερα του ενός για κάθε επιχείρηση).
- Τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν από την υλοποίηση των επενδύσεων και όχι αυτές που προτάθηκαν από τα επενδυτικά σχέδια, (όπου διευρύνεται κατά πολύ ο αριθμός τους).

Με βάση τα παραπάνω και σε συνδυασμό τους προκύπτουν τρία νέα μεγέθη:

- α) Μέσο Ύψος επένδυσης (I/N)
- β) Μέσο ύψος επένδυσης ανά αριθμό νέων θέσεων εργασίας(I/L)
- γ) Νέες θέσεις εργασίας ανά επένδυση.(L/N)

Στο πίνακα 6.14 έχουν συλλεχθεί τα στοιχεία για κάθε νόμο και νομό που αφορούν τον αριθμό επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν και τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν από αυτές τις επενδύσεις.

Πίνακας 6.14: Παρουσίαση των χαρακτηριστικών των επενδύσεων κατά νομό και νόμο

Νομοί	N.1262/82		N.1892/90	
	Αριθμός επενδύσεων	Νέες Θέσεις	Αριθμός επενδύσεων	Νέες Θέσεις
Αιτωλοακαρνανίας	306	1449	90	406
Αργολίδας	201	1109	30	62
Αρκαδίας	102	305	40	174
Αρτας	98	475	20	56
Αττικής	354	2921	282	1875
Αχαΐας	328	2162	143	618
Βοιωτίας	171	1556	71	896
Γρεβενών	56	407	27	99
Δράμας	152	2423	52	392
Δωδ/νήσου	668	6517	125	2179
Εβρου	348	2798	294	1923
Εύβοιας	331	2755	89	324
Ευρυτανίας	23	106	8	49
Ζακύνθου	121	991	22	210
Ηλείας	245	1696	83	261
Ημαθίας	131	1348	48	245
Ηρακλείου	492	4506	86	991
Θεσπρωτίας	116	435	23	65
Θεσσαλονίκης	417	6186	117	540
Ιωαννίνων	499	1286	120	197
Καβάλας	359	3629	70	457
Καρδίτσας	181	508	30	147
Καστοριάς	71	828	13	113
Κέρκυρας	190	1503	29	63
Κεφαλλονιάς	81	557	24	54
Κιλκίς	188	3025	93	1646
Κοζάνης	136	651	73	395
Κορινθίας	148	1023	20	99
Κυκλάδων	257	1995	47	205
Λακωνίας	170	680	28	86
Λάρισας	419	2151	66	494
Λασηθίου	177	1422	35	333
Λέσβου	346	1761	92	447
Λευκάδας	69	380	6	22
Μαγνησίας	381	1819	95	759
Μεσσηνίας	315	1726	63	480
Ξάνθης	171	2175	187	4663
Πέλλης	204	2243	41	334
Πιερίας	150	1281	38	219
Πρεβέζης	132	564	18	107
Ρεθύμνης	298	2403	41	1054
Ροδόπης	169	2459	151	1909
Σάμου	211	1286	45	225
Σερρών	286	2569	59	377
Τρικάλων	201	760	22	95
Φθιώτιδας	302	2893	77	1559
Φλωρίνης	90	605	31	175
Φωκίδας	76	344	14	63
Χαλκιδικής	274	2835	56	1097
Χανίων	473	2192	58	283
Χίου	142	786	32	89
Σύνολο	11826	90484	3424	29611

Πηγές: Ίδια επεξεργασία στοιχείων ΥΠΕΘΟ/Διεύθυνση Έγκρισης και Ελέγχου Ιδιωτικών Επενδύσεων.

Σε μια προσπάθεια κατανομής των στοιχείων του πίνακα κατά φθίνουσα κατάταξη αποκαλύπτει ότι στους νομούς με μεγάλο ύψος επενδύσεων αντιστοιχούν πολλές επενδύσεις και νέες θέσεις εργασίας (βλέπε πίνακα 6.14) .Αυτό ισχύει και για τους δύο νόμους και υποστηρίζεται από τους υψηλούς συντελεστές συσχέτισης οι οποίοι κυμαίνονται από 0,83-0,88 κατά περίπτωση. Ωστόσο υπάρχουν μερικές

περιπτώσεις νομών όπου περιορίζουν την διαμόρφωση των συντελεστών σε μεγαλύτερα επίπεδα. Στους νομούς Βοιωτίας και Ιωαννίνων για παράδειγμα αντιστοιχίζονται υψηλά ποσά επενδύσεων με χαμηλότερες νέες θέσεις για την Βοιωτία και αντίστροφα για τα Ιωάννινα, ο οποίος απορροφά πολύ λιγότερες από τις επενδύσεις του νομού Βοιωτίας ,δημιουργούνται 318 νέες θέσεις περισσότερες.

Το παράδειγμα αυτό δίνει και μία άλλη διάσταση στην επεξεργασία και ανάλυση των πρωτογενών στοιχείων των επενδύσεων, η οποία προσανατολίζεται στον προσδιορισμό του "είδος " της επένδυσης ή καλύτερα του "τύπου" της δραστηριότητας που η επένδυση αντιπροσωπεύει.

Ο " τύπος" της δραστηριότητας, που θα μας απασχολήσει στην συνέχεια, αναφέρεται στο μέγεθος της επένδυσης, στο μέσο μέγεθος, του καταστήματος που αυτή αναφέρεται και στην ένταση που χρησιμοποιούνται από την συγκεκριμένη δραστηριότητα οι παραγωγικοί συντελεστές : κεφάλαιο και εργασία.

Όπως είναι γνωστό, δεν έχουν καθιερωθεί γενικής αποδοχής, εκείνα τα κριτήρια ώστε να μπορούν να χαρακτηριστούν οι διάφορες οικονομικές δραστηριότητες ή οι επενδύσεις που τις ακολουθούν. Παρόλα αυτά κρίνεται σκόπιμο για την ανάλυση της ενότητας αυτής να αποδοθούν στις πραγματοποιούμενες επενδύσεις, προς χάρη διακρίσεως τους, οι χαρακτηρισμοί : έντασης κεφαλαίου, έντασης εργασίας, μικρού η μεγάλου μεγέθους επενδύσεις

Ως κριτήριο διαχωρισμού λαμβάνεται η αναφορά στον μέσο εθνικό όρο των μεγεθών που προκύπτουν από τα πρωτογενή στοιχεία.

Σύμφωνα λοιπόν με αναπτυξιακά κριτήρια, οι επενδύσεις που χαρακτηρίζονται από υψηλές τιμές των παραπάνω μεγεθών καθορίζουν το μέγεθος της επένδυσης και δημιουργούν, έντονα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.

Είναι γνωστό ότι επενδύσεις μεγάλου μεγέθους, όταν έχουν έντονες αναπτυξιακές επιπτώσεις (διαχύσεις) είτε μέσα στον ίδιο κλάδο είτε στους άλλους κλάδους της εθνικής οικονομίας, χαρακτηρίζονται ως στρατηγικές επενδύσεις ή επενδύσεις-κλειδιά, θέτοντας σε κίνηση αλυσιδωτές «παραγωγικές ωθήσεις» ή αναπτυξιακές «διαχύσεις» από τον ένα κλάδο στον άλλο, οι οποίες ονομάζονται και «εξωτερικές οικονομίες», γιατί δημιουργούν δραστηριότητες και «εκτός της οικονομίας» της συγκεκριμένης επένδυσης .

Οι μεγάλες αυτές επενδύσεις είναι σκόπιμο να εμφανίζονται ως ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων, τα οποία συνδέουν οργανικά επιμέρους σχέδια επένδυσης σε ένα ενιαίο σύνολο που πραγματοποιείται προγραμματισμένα κατά μία ορισμένη χρονική σειρά και παραγωγική διαδικασία. Η έλλειψη οικονομιών καθετοποίησης ή εύρους χαρακτηρίζουν επιχειρήσεις με μικρά μέσα μεγέθη και

αποτελούν σημαντικούς περιοριστικούς παράγοντες ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας των μεταποιητικών κυρίως μονάδων.

Η παραπάνω διάκριση έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον κατά την αξιολόγηση των σχεδίων επένδυσης. Φαίνεται ότι τα μεγάλα έργα προσελκύουν το ενδιαφέρον, γιατί έχουν εντονότερες αναπτυξιακές διασυνδέσεις και επιπτώσεις σε σύγκριση με τα μικρά έργα, που έχουν ασήμαντες επιδράσεις στους άλλους κλάδους της οικονομίας.

Τις παραπάνω διαπιστώσεις έλαβαν υπόψη τους και οι δυο αναπτυξιακοί νόμοι, με διαφορετική ωστόσο διαχείριση.

Αρχικά ο Ν. 1262/82 έθετε όριο κλιμακούμενων ποσοστιαίων επιχορηγήσεων κατά περιοχή ανάπτυξης τα 400 εκατομμύρια. Για επενδύσεις από 400-600 εκατομμύρια δραχμές η επιχορήγηση δινόταν δωρεάν κατά το 50% για την κάλυψη μέρους του κόστους της επένδυσης και το υπόλοιπο 50% είχε την μορφή της συμμετοχής του Δημοσίου στο εταιρικό κεφάλαιο της επιχείρησης, η οποία υποχρεωτικά έπαιρνε τη μορφή Ε.Π.Ε. ή Α.Ε.. Για τις επενδύσεις πάνω από 600 εκατομμύρια η επιχορήγηση είχε τη μορφή της εξολοκλήρου συμμετοχής του Δημοσίου στο εταιρικό κεφάλαιο του φορέα της επένδυσης. Στην συνέχεια τα ποσά αυτά άλλαζαν με τροποποιήσεις ,πρώτα σε 1,2 δις και 1,5 δις αντίστοιχα και κατόπιν 1,6 δις και 2 δις.

Με την θέσπιση του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 μειώνεται ο ρόλος του κράτους αναγνωρίζοντας με τον τρόπο αυτό την αποτυχία του δημοσίου να συμβάλλει στην ανάπτυξη μεγάλων επενδύσεων. Η επιχειρηματική εμπλοκή του κράτους είχε αρνητικές συνέπειες στο δημοσιονομικό προϋπολογισμό, όπου αντλούνταν κεφάλαια για την στήριξη κυρίως προβληματικών επιχειρήσεων, χωρίς παράλληλα να διαπιστώνεται ουσιαστικό οικονομικό αντίκρισμα.

Με το νέο σύστημα κινήτρων καταργείται η συμμετοχή του δημοσίου αλλά όχι η ενίσχυση για μεγάλες επενδύσεις. Έτσι αυξάνεται το όριο των 2 δις στο ύψος της επένδυσης σε 2,5 δις (έγιναν 3 δις με τον Ν.2234/94) μέχρι του οποίου εφαρμόζονται τα κίνητρα επιχορήγησης και παράλληλα καθιερώνονται και ορισμένα ελάχιστα όρια επενδύσεων που ποικίλουν ανάλογα με το είδος της επένδυσης. Η ρύθμιση αυτή γίνεται για να αποθαρρύνεται η δημιουργία πολύ μικρών μη βιώσιμων επιχειρήσεων.

Η βασικότερη ρύθμιση ενίσχυσης μεγάλων επενδύσεων εμπεριέχεται στο άρθρο 23α του Ν.1892/90 περί επιχειρηματικών σχεδίων. Τα επιχειρηματικά σχέδια είναι ελάχιστου συνολικού κόστους 1 δις, για μεταποιητικές επιχειρήσεις και 500 εκατομμύρια για επιχειρήσεις λογισμικού και έχουν χρονική διάρκεια 2-5 έτη. Η επιχορήγηση ανέρχεται στο 33% του ύψους επένδυσης και είναι κοινή για όλη την επικράτεια. Για βιομηχανικές και τουριστικές επενδύσεις άνω των 25 δις ιδιαιτέρως

σημαντικές για την ελληνική οικονομία, το ανώτατο όριο επιχορήγησης καθορίζεται ad hoc.

Επανερχόμενοι στα στοιχεία του πίνακα 6.14 διαπιστώνουμε ότι, αναφορικά με τον αριθμό των επιχειρήσεων που εντάχθηκαν στον αναπτυξιακό νόμο 1262/82, παρατηρείται, σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής του υπουργείου, ότι ανέρχονται σε 11.626 συνολικού ύψους 690 δις με συνολική προσφορά στην αγορά εργασίας περίπου 90.000 νέων θέσεων απασχόλησης.

Σχετικά με τον αριθμό των νέων θέσεων εργασίας υπάρχουν ορισμένες αμφιβολίες αν προσεγγίζουν την πραγματικότητα. Πολλοί μελετητές προσδιορίζουν τον αριθμό των νέων θέσεων αρκετά μικρότερο από αυτόν που δηλώνουν οι επενδυτές στις αιτήσεις υπαγωγής των επενδύσεών τους. Σημειώτεον ότι οι αιτήσεις αφορούν ολοκληρωμένες επενδύσεις και όχι εγκεκριμένες. Είναι κοινό γνωστό ότι ο Έλληνας επενδυτής δεν εξαντλεί το επιχειρηματικό του δαιμόνιο μόνο στην σύλληψη και πραγματοποίηση επενδυτικών ευκαιριών αλλά και σε τρόπους παραποίησης των αριθμών σε πιθανούς ελέγχους, προσβλέποντας σε υψηλότερα οικονομικά οφέλη από την πολιτική κινήτρων.

Οι επενδύσεις που υπάχθηκαν στο νόμο παρουσιάζουν μεγάλο εύρος διακύμανσης στα κεφάλαια που δαπανήθηκαν για την πραγματοποίησή τους, που κυμαίνεται από μερικά εκατομμύρια μέχρι και πάνω από 1δισ. Πολύ μεγάλες επενδύσεις δεν εντοπίστηκαν (άνω των 2 δισ). Στη πρώτη περίπτωση το πιθανότερο είναι ότι πρόκειται για εκσυγχρονισμό /αγορά εξοπλισμού και στην δεύτερη για ιδρύσεις νέων επιχειρήσεων όπου απαιτούνται μεγάλα ποσά κεφαλαίων. Η συντριπτική πλειοψηφία των επενδύσεων πραγματοποιείται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις με ύψος επένδυσης μερικών εκατομμυρίων.

Η υποχρεωτική συμμετοχή του Δημοσίου στο εταιρικό κεφάλαιο μάλλον απέτρεψε τον ιδιώτη επενδυτή να προχωρήσει σε επενδύσεις μεγάλης κλίμακας, βλέποντας, το πιθανότερο, με καχυποψία το σοσιαλιστικό κράτος του Πα.σο.κ ως συνεταιίρο. Οι μεγαλύτερες επενδύσεις που το ύψος τους ξεπερνά τα 500 εκατομμύρια εντοπίστηκαν σε μικρό αριθμό νομών και κλάδων (πίνακας 6.15). Στο νομό Δωδεκανήσου αν και πραγματοποιήθηκαν οι περισσότερες επενδύσεις συνολικά εντούτοις, δεν διακρίναμε την ύπαρξη κάποιας μεγάλης μονάδας. Για τα 75 δις που επενδύθηκαν στο τουρισμό υποβλήθηκαν 415 αιτήσεις.

Πίνακας 6.15:Κατανομή των μεγάλων επενδύσεων (>500 εκ) του Ν.1262/82 κατά νομό και κλάδο

Νομοί	Εύβοια	Βοιωτία	Φθιώτιδα	Καβάλα	Ρέθυμνο	Ηράκλειο
Κλάδοι	11	12	12	61	71	71
Ύψος επένδυσης (εκ.)	600	800	1000	850	1250	1225 (4 επενδύσεις)

Το μέσο μέγεθος της χώρας των επενδύσεων είναι της τάξης των 55 εκατομμυρίων με σοβαρές αποκλίσεις όμως κατά νομό.

Στο πίνακα 6.16 παρουσιάζεται το μέσο μέγεθος επένδυσης ανά νομό κατά φθίνουσα κατάταξη και για τους δυο νόμους.

Στην κορυφή της κατάταξης βρίσκονται κυρίως οι νομοί που προσέλκυσαν και μεγάλα ύψη επενδύσεων και οι νησιωτικοί νομοί Κεφαλονιάς και Ζακύνθου. Ο νομός Ευρυτανίας αν και δεν παρουσίασε μεγάλη επενδυτική δραστηριότητα εντούτοις βρίσκεται αρκετά ψηλά στην κατάταξη λόγω του μικρού αριθμού των επενδύσεων που έγιναν στο νομό (23).Μάλιστα είναι ο νομός με τον μικρότερο αριθμό επενδύσεων.

Από τους νομούς της Θράκης μόνο ο νομός Έβρου βρίσκεται κάτω από το εθνικό μέσο όρο, ενώ οι υπόλοιποι νομοί της Θράκης διεκδικούν τα ίδια μεγέθη επενδύσεων. Οι μικρότερες επενδύσεις πραγματοποιούνται στους νομούς :Πρεβέζης, Λάρισας, Τρικάλων, Σερρών, Αρκαδίας, Κοζάνης, Έβρου, Λακωνίας, Καρδίτσας, Ιωαννίνων.

Πίνακας 6.16: Φθίνουσα κατάταξη των νομών με ως προς τις τιμές χαρακτηριστικών
μεγεθών των επενδύσεων του Ν.1262/82

Νομοί	Μέσο ύψος επένδυσης (εκ)	Νομοί	Νέες θέσεις/ επένδυση	Νομοί	Ύψος επένδυσης/Νέες θέσεις (εκ)
Δωδ/νήσου	131	Γρεβενών	16,1	Βοιωτίας	14,0
Βοιωτίας	127	Αιτ/ανίας	15,9	Δωδ/νήσου	13,5
Χαλκιδικής	113	Βοιωτίας	14,8	Αττικής	11,5
Κιλκίς	101	Άρτας	14,6	Κεφαλονιάς	11,4
Αττικής	95	Αρκαδίας	12,7	Μαγνησίας	11,3
Κεφαλονιάς	78	Ζακύνθου	11,7	Χαλκιδικής	10,9
Ζακύνθου	78	Δράμας	11,0	Χίου	10,6
Ροδόπης	74	Εύβοιας	10,3	Χανίων	10,5
Εύβοιας	73	Αχαΐας	10,3	Αρκαδίας	10,2
Ξάνθης	73	Αττικής	10,1	Άρτας	10,1
Γρεβενών	72	Φλωρίνης	9,8	Γρεβενών	10,0
Θεσσαλονίκης	71	Μαγνησίας	9,6	Ευρυτανίας	10,0
Ηρακλείου	71	Φωκίδας	9,2	Θεσπρωτίας	9,8
Ρεθύμνης	70	Λασηθίου	9,1	Ζακύνθου	9,5
Λασηθίου	69	Έβρου	9,0	Σάμου	9,2
Ημαθίας	68	Δωδ/νήσου	8,5	Λευκάδας	8,9
Πέλλης	67	Λέσβου	8,3	Εύβοιας	8,7
Φθιώτιδας	64	Ξάνθης	8,3	Ρεθύμνης	8,7
Κυκλάδων	62	Κεφαλονιάς	8,2	Λασηθίου	8,5
Χίου	59	Χανίων	8,1	Ιωαννίνων	8,5
Κέρκυρας	58	Αργολίδας	8,0	Αχαΐας	8,4
Σάμου	56	Χαλκιδικής	8,0	Φωκίδας	8,3
Αχαΐας	55	Κιλκίς	7,9	Τρικάλων	8,3
Πιερίας	55	Φθιώτιδας	7,8	Πρεβέζης	8,0
Μαγνησίας	54	Ευρυτανίας	7,3	Καρδίτσας	8,0
Κορινθίας	50	Λάρισας	6,9	Κυκλάδων	7,9
Λευκάδας	49	Πρεβέζης	6,9	Ηρακλείου	7,7
Άρτας	49	Κοζάνης	6,9	Λέσβου	7,7
Χανίων	49	Ημαθίας	6,7	Αιτωλ/νίας	7,6
Ευρυτανίας	46	Λακωνίας	6,6	Μεσσηνίας	7,5
Καβάλας	45	Σερρών	6,1	Κέρκυρας	7,3
Φλωρίνης	43	Τρικάλων	5,5	Κορινθίας	7,3
Μεσσηνίας	41	Πέλλης	5,5	Αργολίδας	6,8
Δράμας	40	Κορινθίας	5,5	Ημαθίας	6,7
Καστοριάς	39	Ροδόπης	5,5	Φθιώτιδας	6,7
Λέσβου	39	Καρδίτσας	5,1	Πιερίας	6,5
Φωκίδας	38	Σάμου	5,1	Φλωρίνης	6,4
Αργολίδας	37	Ηρακλείου	4,8	Κιλκίς	6,3
Θεσπρωτίας	37	Ηλείας	4,8	Λάρισας	6,2
Ηλείας	36	Καστοριάς	4,8	Πέλλης	6,1
Αιτωλ/νίας	36	Κυκλάδων	4,7	Κοζάνης	6,0
Πρεβέζης	34	Χίου	4,6	Λακωνίας	5,8
Λάρισας	32	Λευκάδας	4,6	Ξάνθης	5,7
Τρικάλων	31	Μεσσηνίας	4,5	Ηλείας	5,2
Σερρών	31	Ιωαννίνων	4,3	Ροδόπης	5,1
Αρκαδίας	30	Ρεθύμνης	4,0	Θεσσαλονίκης	4,8
Κοζάνης	29	Κέρκυρας	3,8	Καβάλας	4,5
Έβρου	28	Θεσπρωτίας	3,8	Έβρου	3,5
Λακωνίας	23	Πιερίας	3,0	Σερρών	3,4
Καρδίτσας	22	Καβάλας	2,8	Καστοριάς	3,4
Ιωαννίνων	22	Θεσσαλονίκης	2,6	Δράμας	2,5
Μ.ο.	56		7,5		7,9

Πηγές: Ιδία επεξεργασία στοιχείων ΥΠΕΘΟ/Διεύθυνση Έγκρισης και Ελέγχου Ιδιωτικών Επενδύσεων.

Περνώντας στη συνέχεια στην περίπτωση του Ν. 1892/90 διαπιστώνεται όπως έχουμε ήδη αναφέρει, ότι η επενδυτική δραστηριότητα δεν καθορίζεται στα ίδια επίπεδα με την αντίστοιχη του Ν.1262/82, τουλάχιστον όπως αυτή εκλαμβάνεται από την σύγκριση του πλήθους των επενδυτικών σχεδίων που υλοποιούνται και τις θέσεις εργασίας που προσφέρονται.

Θα θέλαμε στο σημείο αυτό πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των δεδομένων των πινάκων που αναφέρονται στα χαρακτηριστικά των επενδύσεων του Ν. 1892/90 να κάνουμε ορισμένες παραδοχές.

Να σημειώσουμε πρώτα, ότι το μέγεθος που επιλέγει για τις επεξεργασίες των στοιχείων τόσο του Ν.1262/82 όσο και του Ν.1892/90 επεβλήθη εκ των πραγμάτων. Δηλαδή το πλήθος των επενδύσεων είναι το μόνο μέγεθος που μπορούσε να αξιολογηθεί με τον πλέον αντικειμενικό τρόπο για συγκρίσεις των δύο νόμων. Τα χρηματοοικονομικά μεγέθη όπως έχουμε εξηγήσει στο πρώτο μέρος της εμπειρικής ανάλυσης δεν είναι συγκρίσιμα κατά απόλυτο τρόπο αλλά παραπέμπουν σε έμμεσες συγκρίσεις ανάγοντας τα σε ποσοστιαίες μονάδες Έπειτα, τα στοιχεία που αφορούν την δημιουργούμενη απασχόληση αν και δεν επηρεάζονται από πληθωριστικές μεταβολές, η προσφορά τους ως δείκτης σύγκρισης υποεκτιμάτε σε σχέση με τον αριθμό των επενδυτικών σχεδίων για δύο λόγους: α) Είναι κοινός τόπος καταρχάς ότι το τμήμα " δημιουργούμενες νέες θέσεις εργασίας" αποτελεί μάλλον ένα τυπικό παρά ουσιαστικό κριτήριο για την ένταξη ή όχι στην νομοθεσία κινήτρων . και β) σε μερικές περιπτώσεις επενδύσεων αντιστοιχίζονται και καταγράφονται νέες θέσεις εργασίας αλλά υπάρχουν και επενδύσεις του ίδιου ύψους με τις προηγούμενες που δεν δημιουργούν καμία θέση εργασίας. Παρόλα αυτά, δεδομένου του μικρού αριθμού των περιπτώσεων αυτών, δεν μπορούμε να αποκλείσουμε το μέγεθος αυτό που μας δίνει αξιόπιστες πληροφορίες για το είδος της επένδυσης και χρησιμοποιείται συνδυαστικά με το πλήθος των επενδύσεων.

Όπως έχει διαπιστωθεί οι ιδιωτικές επενδύσεις κατά την εφαρμογή του Ν.1892/80 αλλά και από τα άλλα χαρακτηριστικά που τις συνοδεύουν έχουν προωθηθεί στο ελάχιστο. Η κατάσταση ύφεσης που έχει δημιουργηθεί σε σχέση πάντα με τις επενδύσεις της α' ομάδας κινήτρων έχει να επιδείξει ωστόσο, μεγαλύτερη έμφαση στην υλοποίηση μεγάλων, σχετικά με τις επενδύσεις του Ν.1262/82 επενδυτικών σχεδίων.

Στο επόμενο πίνακα συγκεντρώνονται οι μεγαλύτερες επενδύσεις που έγιναν κατά νομό και κλάδο ώστε να συγκριθούν με το αντίστοιχο του Ν.1262/82.

Πίνακας 6.17:Κατανομή των μεγάλων επενδύσεων (>500 εκ.) του Ν.1892/90 κατά νομό και κλάδο

Νομοί// Κλάδοι	Ύψος επένδυσης κατά κλάδο και νομό (εκ.)												
	1	11	15	16	17	24	26	27	28	29	34	35	92
Ξάνθης				3220	700								
Έβρου	800	644				600							
Ροδόπης								1200	600	600			
Βοιωτίας						600							
Αττικής			1400										650
Μαγνησίας									1500		550		
Κοζάνης										600			
Εύβοιας													650
Αιτ/νίας													998
Πρέβεζας					1000								
Μεσσηνίας							1800						
Κιλκίς								800					

Από την επισκόπηση των δύο πινάκων οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο Ν. 1892/90 αν και είχε περιορισμένη αποτελεσματικότητα σε ότι αφορά το πλήθος των επενδύσεων που υλοποιήθηκαν, ωστόσο παρατηρούνται περιπτώσεις επιχορήγησης μεγαλύτερων μονάδων. Οφείλουμε όμως να ομολογήσουμε ότι οι περιπτώσεις αυτές δεν ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στις επιδιώξεις του νόμου.

Αναφορικά με τις νέες θέσεις απασχόλησης ανά επένδυση, που δημιουργήθηκαν κατά την εφαρμογή του Ν.1262/82 στο σύνολο της χώρας, αυτές ανέρχονται στις 7,5 (πίνακας 6.16) όσες περίπου δημιουργήθηκαν και στην προηγούμενη περίοδο. Να σημειώσουμε ότι στα ίδια επίπεδα κυμαίνεται και ο εθνικός μέσος όρος των συνολικών παραγωγικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο υπάρχουν αρκετοί νομοί που αποκλίνουν σημαντικά από το μέγεθος αυτό. Οι νομοί Γρεβενών, Αιτ/νίας, Βοιωτίας, Άρτας παρουσιάζουν τις σοβαρότερες θετικές αποκλίσεις με υπερδιπλάσιο αριθμό νέων θέσεων ανά επένδυση, ενώ αρκετά χαμηλότερα του μέσου εθνικού όρου βρίσκονται οι νομοί Θεσσαλονίκης, Θεσπρωτίας και Πιερίας. Σημαντικές αποκλίσεις παρουσιάζονται και στα ποσά που αναλογούν για κάθε νέα θέση εργασίας από το μέσο εθνικό όρο που είναι 7,9. Οι "ακριβότερες" νέες θέσεις, αν αντιστοιχίσουμε το ύψος επένδυσης για κάθε νέα θέση που απαιτείται στην υπαγόμενη επιχείρηση στα οικονομικά κίνητρα του νόμου, δημιουργούνται στους νομούς Βοιωτίας και Δωδεκανήσου (14 εκ/ανά θέση εργασίας.)

Πίνακας 6.18: Φθίνουσα κατάταξη χαρακτηριστικών του Ν.1892/90

Νομοί	Μέσο ύψος επένδυσης (εκ)	Νομοί	Νέες θέσεις/ επένδυση	Νομοί	Ύψος επένδυσης /Νέες θέσεις (εκ)
ΡΟΔΟΠΗΣ	513,6	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	25,7	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	100,9
ΞΑΝΘΗΣ	456,3	ΞΑΝΘΗΣ	24,9	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	61,4
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	426,3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	20,2	ΦΛΩΡΙΝΗΣ	51,9
ΚΙΛΚΙΣ	350,3	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	19,6	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	46,0
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	337,7	ΚΙΛΚΙΣ	17,7	ΑΡΤΑΣ	45,7
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	303,7	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	17,4	ΕΒΡΟΥ	43,5
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	293,1	ΡΟΔΟΠΗΣ	12,6	ΕΥΒΟΙΑΣ	43,2
ΛΑΡΙΣΗΣ	290,5	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	12,6	ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	41,2
ΕΒΡΟΥ	284,3	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	11,5	ΡΟΔΟΠΗΣ	40,6
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	283,0	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	9,5	ΑΧΑΙΑΣ	40,4
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	272,3	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	9,5	ΗΜΑΘΙΑΣ	40,3
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	257,3	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	8,7	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	39,6
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	225,4	ΠΕΛΛΗΣ	8,1	ΛΑΡΙΣΗΣ	38,8
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	219,4	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	8,0	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	37,7
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	219,1	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	7,6	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	36,5
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	209,2	ΔΡΑΜΑ	7,5	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	34,6
ΗΜΑΘΙΑΣ	205,8	ΛΑΡΙΣΗΣ	7,5	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	34,1
ΑΤΤΙΚΗΣ	203,6	ΑΤΤΙΚΗΣ	6,6	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	32,7
ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	201,7	ΕΒΡΟΥ	6,5	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	31,1
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	185,2	ΚΑΒΑΛΑΣ	6,5	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	31,0
ΔΡΑΜΑ	174,9	ΣΕΡΡΩΝ	6,4	ΑΤΤΙΚΗΣ	30,6
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	174,6	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	6,1	ΧΑΝΙΩΝ	29,6
ΑΧΑΙΑΣ	174,5	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	5,9	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	28,5
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	168,3	ΠΙΕΡΙΑΣ	5,8	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	28,4
ΕΥΒΟΙΑΣ	157,1	ΦΛΩΡΙΝΗΣ	5,6	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	27,0
ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	156,2	ΚΟΖΑΝΗΣ	5,4	ΧΙΟΥ	27,0
ΠΕΛΛΗΣ	155,9	ΗΜΑΘΙΑΣ	5,1	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	26,8
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	152,1	ΣΑΜΟΥ	5,0	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	26,8
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	151,9	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	5,0	ΣΑΜΟΥ	26,4
ΧΑΝΙΩΝ	144,7	ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	4,9	ΛΕΥΚΑΔΟΣ	25,5
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	142,7	ΧΑΝΙΩΝ	4,9	ΗΛΕΙΑΣ	24,4
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	134,7	ΛΕΣΒΟΥ	4,9	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	23,6
ΚΑΒΑΛΑΣ	133,4	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	4,6	ΔΡΑΜΑ	23,2
ΣΑΜΟΥ	131,8	ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	4,5	ΚΟΖΑΝΗΣ	22,8
ΣΕΡΡΩΝ	129,1	ΦΩΚΙΔΑΣ	4,5	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	22,0
ΑΡΤΑΣ	128,0	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	4,4	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	21,1
ΚΟΖΑΝΗΣ	123,6	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	4,4	ΦΩΚΙΔΑΣ	20,9
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	122,8	ΑΧΑΙΑΣ	4,3	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	20,6
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	103,6	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	4,3	ΚΑΒΑΛΑΣ	20,4
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	95,2	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	3,7	ΣΕΡΡΩΝ	20,2
ΦΩΚΙΔΑΣ	94,1	ΛΕΥΚΑΔΟΣ	3,7	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	19,9
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	93,5	ΕΥΒΟΙΑΣ	3,6	ΚΙΛΚΙΣ	19,8
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	89,2	ΗΛΕΙΑΣ	3,1	ΠΕΛΛΗΣ	19,1
ΠΙΕΡΙΑΣ	89,1	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	3,1	ΞΑΝΘΗΣ	18,3
ΛΕΣΒΟΥ	80,8	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	2,8	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	18,2
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	80,7	ΑΡΤΑΣ	2,8	ΛΕΣΒΟΥ	16,6
ΗΛΕΙΑΣ	76,9	ΧΙΟΥ	2,8	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	16,2
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	75,7	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	2,3	ΠΙΕΡΙΑΣ	15,5
ΧΙΟΥ	75,0	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	2,2	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	11,9
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	63,3	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	2,1	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	8,5
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	61,8	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1,6	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	7,8
Μ.Ο	185,7		7,4		30,2

Ο αριθμός των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του αναπτυξιακού νόμου 1892/90 από την αρχή εφαρμογής του και μέχρι το πρώτο εξάμηνο του 1998 ανέρχεται σε 3,500 περίπου με συνολική αξία επένδυσης 761 δις και δημιούργησαν 30000 θέσεις εργασίας.

Μια πρώτη αντιπαράθεση των παραπάνω στοιχείων κατά τις περιόδους εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων, αποκαλύπτει ότι η επενδυτική δραστηριότητα που παρατηρήθηκε στην δεκαετία του 1980 ήταν κατά πολύ πιο έντονη σε σχέση με αυτή του 1990. Πράγματι, αναφορικά με τις νέες θέσεις εργασίας, αυτές που δημιουργήθηκαν στην δεύτερη περίοδο ανέρχονται περίπου στο ένα τρίτο της προηγούμενης περιόδου και αν αναλογιστούμε ότι τα ποσά επενδύσεων αναφέρονται σε τρέχουσες τιμές και δεδομένου τα υψηλά επίπεδα πληθωρισμού που χαρακτήριζαν την εθνική οικονομία αντιλαμβανόμαστε ότι η διαφορά στα ύψη επενδύσεων είναι αρκετά μεγάλη. Η ίδια αναλογία ακολουθεί και τον αριθμό των επενδύσεων (1:3 περίπου)

Σ' αυτό συνέβαλλε κυρίως οι μεταρρύθμιση του Νέου Αναπτυξιακού νόμου στη μείωση των δωρεάν επιχορηγήσεων (grants). Ο προηγούμενος νόμος παρείχε πιο διαδεδομένα αναπτυξιακά κίνητρα στους επενδυτές που εντάσσονταν στην α' ομάδα αυτών, ενώ ο Ν.1892/90, εναρμονιζόμενος με τις πολιτικές κινήτρων, των περισσότερων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετατοπίζει το ειδικό βάρος των ενισχύσεων στην β' ομάδα κινήτρων (φοροαπαλλαγές και ελαφρύνσεων ,αυξημένες αποσβέσεις).

Υπενθυμίζεται ότι στην α' ομάδα κινήτρων του Νόμο υπάγονται κυρίως οι υπό ίδρυση επιχειρήσεις, ο αριθμός των οποίων είναι σαφώς μικρότερος από αυτών που υπάγονται στην β' ομάδα κινήτρων και αφορά ως επί το πλείστον επενδύσεις για επεκτάσεις ή εκσυγχρονισμό των ήδη υπαρχόντων.

Επανερχόμενοι στα στοιχεία του πίνακα παρατηρούμε ότι μία μέση επένδυση απαιτεί χρηματικά δαπάνη για να πραγματοποιηθεί της τάξεως των 185,7 εκατομμυρίων, δημιουργεί 7,7 νέες θέσεις εργασίας (τις ίδιες με το προηγούμενο νόμο) και κάθε μία από αυτές στοιχίζει 30 εκατομμύρια.

Ο μεγαλύτερος αριθμός επενδύσεων σημειώθηκε στη περιοχή της Θράκης και συγκεκριμένα στο νομό Έβρου (294), στην Αχαΐα, στα Δωδεκάνησα και παρά την πολιτική ανάσχεσης της επενδυτικής δραστηριότητας στο Ν Αττικής, ενισχύθηκαν 286 επιχειρήσεις(μικρής κλίμακας όμως).

Οι νομοί Λευκάδας και Ευρυτανίας βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις με 8 και 6 επενδύσεις αντίστοιχα.

Λογικό βέβαια είναι ότι μεγάλος αριθμός επενδύσεων απαιτεί και μεγάλο αριθμό ατόμων όπου πρέπει να επανδρωθούν για την λειτουργία των επιχειρήσεων αυτών. Οι συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των μεγεθών αυτό αποκαλύπτουν (0,96). Έτσι αναφορικά με την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας η παραπάνω εικόνα δεν αλλάζει αισθητά.

Όπως και στην περίπτωση του Ν,1262/82 οι αποκλίσεις που παρουσιάζουν αρκετοί νομοί από τα μέσα μεγέθη είναι σημαντικές .Να σημειωθεί επίσης ότι και στην περίπτωση των νομών με μεγάλο ύψος επένδυσης πραγματοποιούνται, ως επί το πλείστον και μεγάλου μεγέθους μονάδες. Οι περιπτώσεις αυτές αφορούν τους νομούς Ροδόπης, Ξάνθης ,Φθιώτιδας, Κιλκίς, Βοιωτίας και Κορινθίας και όπου πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις κυρίως πάγιου κεφαλαίου αφορούσαν δηλαδή στην πλειοψηφία, μονάδες της μεταποίησης όπου απαιτούνται μεγάλα χρηματικά ποσά .

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι οι χωρικές κατανομές των μέσων μεγεθών που παρουσιάστηκαν παραπάνω και στις δυο περιόδους παρουσιάζουν την ίδια εικόνα .Ο νόμος 1892/90 δεν παρουσίασε ουσιαστικές μεταβολές συνολικά στους νομούς αναφορικά με τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά των επενδύσεων .Στην ουσία οι επιχορηγούμενες επενδύσεις έχουν την ίδια φυσιογνωμία στο τρόπο λειτουργίας τους αλλά και γενικότερα στη δομική τους υπόσταση. Οι εξελίξεις στο τρόπο παραγωγής αφενός και οι αλλαγές που σημειώθηκαν στο τομέα της τεχνολογίας και έρευνας επηρέασαν στο ελάχιστο την αναμόρφωση ή/και την σύνθεση κυρίως των μεταποιητικών μονάδων. Την άποψη αυτή την βασίζουμε στα αποτελέσματα του συντελεστή συσχέτισης μεταξύ και των τριών μέσων μεγεθών (Ύψος επένδυσης/ αριθμό επενδύσεων, Νέες θέσεις/ Επένδυση Ύψος Επένδυσης / αριθμό νέων θέσεων), όπου και στις τρεις περιπτώσεις πλησιάζει την πλήρη συσχέτιση (μ.ο. συντελεστών=0,98):

Οι βασικές αυτές μεταβλητές, με μεγαλύτερο ειδικό βάρος η πρώτη, που αντιπροσωπεύουν τη δομή και το χαρακτήρα των επενδύσεων δίνουν ικανές ενδείξεις αναφορικά πάντα αν αποτελούν επιχειρήσεις (κυρίως βιομηχανικές) εντάσεως εργασίας ή κεφαλαίου .

Στους επόμενους πίνακες γίνεται η διάκριση των νομών βάση της θέσης των χαρακτηριστικών των επενδύσεων σε σχέση με τους εθνικούς μέσους όρους.

6.8. Αποδοτικότητα των κινήτρων.

Μια πρώτη εκτίμηση της σημασίας των κινήτρων μπορεί να γίνει με βάση την απόδοσή τους: την ανταπόκριση δηλαδή που βρήκαν για την δημιουργία νέων επενδύσεων στους νομούς με βάση σε ποιες περιοχές ανάπτυξης ανήκουν.

Η φιλοσοφία των αναπτυξιακών νόμων όπως έχουμε προαναφέρει στο θεωρητικό τμήμα της εργασίας αποτυπώνεται στις προσπάθειες της κρατικής παρέμβασης να κατευθύνουν την επενδυτική δραστηριότητα εκεί όπου οι μηχανισμοί της αγοράς δεν θα την οδηγούσαν λόγω των ειδικών συνθηκών που επικρατούν στις περιοχές αυτές από την μια, και από την άλλη να αναχαιτίσουν την δημιουργία επενδύσεων στις πλέον αναπτυγμένες περιοχές.

Στην ενότητα αυτή θα προσπαθήσουμε, με βάση τα στοιχεία που διαθέτουμε, να καταγράψουμε αν όντως οι παραπάνω προσπάθειες είχαν κάποια αποτελέσματα και σε ποιους νομούς-περιοχές κατά κύριο λόγο και που παρατηρήθηκαν αποκλίσεις των στόχων της παρεμβατικής πολιτικής.

Η ανάλυση που ακολουθεί προσανατολίστηκε στις ιδιωτικές επενδύσεις που εντάχθηκαν στους αναπτυξιακούς νόμους μετά την κατάργηση του Ν.1116/81.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 μέχρι σήμερα, και κάποιες τροποποιήσεις οι βασικότεροι νόμοι είναι ο Ν.1262/82 και ο Ν.1892./90.

Η προσπάθεια που γίνεται στην συνέχεια ,αναφορικά με την αποδοτικότητα των νόμων, βασίστηκε σε τρεις ,για τους νόμους ,κοινούς άξονες:

A) Η χρονική διάρκεια εφαρμογής τους καλύπτει σε γενικές γραμμές δύο δεκαετίες (82-90 και 91-98) και λόγω της μεγάλης διάρκειάς τους σε σχέση με προγενέστερους νόμους η αποδοτικότητα μπορεί να κριθεί πιο εύκολα.

B) Ο αναπτυξιακός λόγος που καθορίζεται από τις διατάξεις των νόμων είναι στην ολότητά του κοινός .Ο Ν.1892/90 δεν κατήργησε τον προηγούμενο αλλά τον αναθεώρησε .

Γ) Η διαίρεση της επικράτειας σε νέες περιοχές κινήτρων, που καθόρισε ο Ν.1892/90 μας επιτρέπει να αποτιμήσουμε συνολικά τις ιδιωτικές επενδύσεις που προσέλκυσε η κάθε περιοχή από το 1982 έως το 1998 επειδή: α) οι νομοί που ανήκουν στις προνομιούχες περιοχές σχετικά με τα κίνητρα που παρέχουν οι δυο νόμοι δεν άλλαξαν σε βαθμό που να απότρεπε την κατανομή αυτή (οι αλλαγές στη σύσταση των περιοχών Γ' και Δ' του Ν. 1262/82 στην ουσία με μικρές αποκλίσεις, παραμένει η ίδια με τις περιοχές Γ', Δ' του Ν.1892/90- Η Θράκη ως αυτόνομη περιοχή απλώς ενισχύθηκε λίγο παραπάνω στην δεύτερη περίοδο.) β) Οι νομοί Αττικής και Θεσσαλονίκης αντιμετωπίζονται από τους νόμους κατά τον ίδιο τρόπο-ενισχύσεις μόνο για ειδικές επενδύσεις.

Σχετικά με την κατανομή των συνολικών επενδύσεων που εντάχθηκαν στους δύο νόμους δημιουργείται κάποιο πρόβλημα στο να αποτιμηθούν τα χρηματικά ποσά που επενδύονται σε σταθερές τιμές κάποιου έτους επειδή όπως αναφέρεται σε προηγούμενη ενότητα τα στοιχεία επενδύσεων δόθηκαν σε τρέχουσες τιμές για τη περίοδο εφαρμογής του νόμου 1262/82. Έτσι εκ των πραγμάτων είναι αδύνατο να προσαρμοστούν τα χρηματικά ποσά σε τιμές π.χ. του 1982, εφόσον, αν και γνωρίζουμε το πληθωρισμό κατά έτος, δεν γνωρίζουμε την διαχρονική κατά έτος κατανομή των επενδύσεων.

Το παραπάνω πρόβλημα αντιμετωπίζεται με την ποσοτικοποίηση των στοιχείων επενδύσεων. Σχετικά με το τελευταίο, εξετάζουμε με τη βοήθεια του πίνακα 6.21, που αναφέρεται στην κατάταξη των νομών βάση μιας μεταβλητής που τροποποιεί τα ύψη επενδύσεων που πραγματοποιούνται στους νομούς. Η τροποποιημένη τιμή αποτυπώνει ποιοτικά ανάλογα με το ύψος, της το χρηματικό μέγεθος των επενδύσεων που συγκέντρωσε ο κάθε νομός. Η τροποποιημένη τιμή των επενδύσεων ορίζεται από τη σχέση :

$$X^* = \frac{X - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}$$

όπου :

X είναι το ύψος επένδυσης.

X min η μικρότερη τιμή .

X max η μεγαλύτερη τιμή.

Ο πίνακας απεικονίζει τις τροποποιημένες τιμές των επενδύσεων κατά νομό και νόμο και την περιοχή που ανήκει κάθε νομός σε απόλυτες τιμές .

Πίνακας 6.21: Τροποποίηση των στοιχείων επενδύσεων κατά νομό και νόμο

ΝΟΜΟΙ	N.1262/82	N.1892/92	Ελκυστικότητα		Περιοχή Κινήτρων
			N.1262/82	N.1892/92	
Αιτλίας	11,5	15,9	-	*	Γ
Αργολίδας	7,5	2,7	-	-	Γ
Αρκαδίας	2,4	5,7	-	-	Γ
Άρτας	4,3	2,4	-	-	Γ
Αττικής	37,6	67,1	*	*	Α
Αχαΐας	19,7	28,8	*	*	Β
Βοιωτίας	23,9	27,6	*	*	Β
Γρεβενών	3,5	1,9	-	-	Γ/Δ
Δράμας	5,8	10,1	-	-	Γ
Δωδ/νήσου	100,0	41,0	*	*	Δ
Έβρου	10,2	97,9	-	*	Δ/Ε
Εύβοιας	26,5	15,8	*	*	Γ
Ευρυτανίας	0,0	0,7	-	-	Γ/Δ
Ζακύνθου	9,7	5,2	-	-	Γ
Ηλείας	9,0	6,9	-	-	Γ/Δ
Ημαθίας	9,1	11,0	-	-	Γ
Ηρακλείου	38,9	20,6	*	*	Β
Θεσπρωτίας	3,7	1,4	-	-	Γ
Θεσσαλονίκης	33,0	22,6	*	*	Α
Ιωαννίνων	11,3	8,1	-	-	Γ
Καβάλας	17,4	10,4	*	-	Γ
Καρδίτσας	3,5	6,5	-	-	Γ
Καστοριάς	2,0	0,9	-	-	Γ
Κέρκυρας	11,5	6,8	-	-	Γ
Κεφαλονιάς	6,1	1,9	-	-	Γ
Κιλκίς	20,7	37,8	*	*	Γ
Κοζάνης	3,3	10,0	-	-	Γ
Κορινθίας	7,3	6,5	-	-	Γ
Κυκλάδων	17,1	7,3	*	-	Γ
Λακωνίας	3,3	1,4	-	-	Γ
Λάρισας	14,2	22,0	*	*	Β
Λασηθίου	12,8	10,0	*	-	Γ
Λέσβου	14,4	8,1	*	-	Δ
Λευκάδας	2,7	0,0	*	-	Γ
Μαγνησίας	22,4	29,9	*	*	Β
Μεσσηνίας	13,7	10,6	*	-	Δ
Ξάνθης	13,1	100,0	*	*	Δ/Ε
Πέλλης	14,5	6,9	*	-	Γ
Πιερίας	8,3	3,3	-	-	Γ
Πρεβέζης	4,0	3,3	-	-	Γ
Ρεθύμνης	22,8	9,9	*	-	Γ
Ροδόπης	13,2	90,8	-	*	Δ/Ε
Σάμου	12,4	6,3	-	-	Δ
Σερρών	9,0	8,3	-	-	Γ
Τρικάλων	6,0	2,5	-	-	Γ
Φθιώτιδας	21,0	27,8	*	*	Γ
Φλωρίνης	3,3	10,1	-	-	Γ
Φωκίδας	2,1	11,5	-	-	Γ/Δ
Χαλκιδικής	34,5	9,4	*	-	Γ
Χανίων	25,3	9,2	*	-	Γ
Χίου	8,4	2,2	-	-	Δ
M.o.	14,5	17,0			

Όπου: "*" Ελκυστικότητα του νομού

"-" Απνοια επενδύσεων

Αθροιστικά σε κάθε νομό έχει πραγματοποιηθεί ένα σύνολο επενδύσεων μέχρι το 1998 που αποτελούν την συνισταμένη όλων των προσπαθειών της περιφερειακής πολιτικής να προσελκύσει επενδύσεις μέσω των κινήτρων των αναπτυξιακών νόμων. Από την επισκόπηση του παραπάνω πίνακα μπορούμε να ξέρουμε ποιος νόμος λειτούργησε περισσότερο σε κάθε νομό και ποιοι νομοί ευνοήθηκαν από πιο νόμο κινήτρων.

Η αποτελεσματικότητα των αναπτυξιακών νόμων κρίνεται ως προς τις προθέσεις και επιδιώξεις που αυτοί θέτουν στην χωρική κυρίως κατανομή των επενδύσεων. Έτσι ο νόμος κρίνεται αποτελεσματικός όταν συντρέχουν δύο λόγοι που στην ουσία είναι οι δύο όψεις του νομίσματος: Από την μια μεριά στοχεύουν να περιορίσουν την επενδυτική δραστηριότητα στις ανεπτυγμένες περιοχές και από την άλλη να κατευθύνουν τους επενδυτές στις λιγότερο ανεπτυγμένες, ώστε να μειωθεί το χάσμα που τις χωρίζει.

Εκείνο που γίνεται αντιληπτό και σχετίζεται με την αποτυχία της αναπτυξιακής νομοθεσίας είναι ότι οι νομοί που ανήκουν στις περιοχές κινήτρων Α' και Β' παρά την χαμηλή ενίσχυση προσελκύουν το επενδυτικό ενδιαφέρον. Μόνο ο νομός Λάρισας δεν προσέλκυσε αρκετές επενδύσεις κατά την εφαρμογή του νόμου 1262/82 αλλά ενισχύεται από τον Ν.1892/90. Από την άλλη οι νομοί των περιοχών μεσαίας και υψηλής ενίσχυσης παρουσιάζουν μεγαλύτερη ελκυστικότητα σε γενικές γραμμές από τις αντίστοιχες του Ν.1892/90. Οι περισσότεροι νομοί που ενισχύονται από την πολιτική κινήτρων του 1262/82, χάνουν ένα μεγάλο μέρος της δυναμικής τους με την θέσπιση του 1892/90. Βέβαια υπάρχουν και νομοί όπου χαρακτηρίζονται από επενδυτική απραξία και τους έχουμε παρουσιάσει σε προηγούμενο σημείο. Η απόκλιση αυτή δεν έχει να κάνει τόσο με τα κίνητρα αλλά με τα πλεονεκτήματα που προσφέρει κάθε περιοχή.

Με την δημιουργία της περιοχής Ε' από τον Ν.1892/90 η κατάσταση αλλάζει ριζικά για τις περιοχές που τυγχάνουν υψηλής ενίσχυσης, όπως διαπιστώσαμε, πράγμα που μας κάνει να αποδώσουμε το μεγαλύτερο μερίδιο αποτυχίας της αναπτυξιακής νομοθεσίας στον Ν.1892/90. Αναγνωρίζεται η επιτυχία του μόνο στην περιοχή Ε' στα Δωδεκάνησα, στη Εύβοια και στο νομό Κιλκίς αν και οι τελευταίοι διαθέτουν πολλά πλεονεκτήματα σε σχέση με αρκετούς νομούς των περιοχών Γ' και Δ'.

Η αποτυχία του νόμου αυτού γίνεται ακόμη μεγαλύτερη εφόσον, η εμπειρία της περιόδου που μεσολάβησε από τότε που άρχισε να εφαρμόζεται η προηγούμενη πολιτική κινήτρων σχετικά με τους στόχους που διατυπώνονταν στην εισηγητική "έκθεση" του νόμου δεν ήταν ενθαρρυντική. Υποτίθεται ότι με την θέσπιση του νέου νόμου θα καταβάλλονταν εκ μέρους της διοίκησης μεγαλύτερη προσπάθεια

ενίσχυσης και προώθησης των επενδύσεων στην περιφέρεια. Και πράγματι τα νέα κίνητρα ενίσχυαν περισσότερο τις περιοχές με έντονα αναπτυξιακά προβλήματα .και ιδιαίτερα την περιοχή της Θράκης σε σχέση με τα προηγούμενα.

Όμως οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Θράκη στην ουσία δεν "έφυγαν " από τις ανεπτυγμένες περιοχές αλλά από τις λιγότερο ανεπτυγμένες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΤΟΜΕΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΛΑΔΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Ο κύριος σκοπός του κεφαλαίου είναι η παρουσίαση της κατανομής των επενδύσεων που υπάχθηκαν στους αναπτυξιακούς νόμους κατά τομέων και κλάδων παραγωγής για κάθε νομό της χώρας και αναπτυξιακό νόμο. Παράλληλα εξετάζεται η χωρική συμπεριφορά τους, δηλαδή ο βαθμός διασποράς τους στους νομούς της χώρας και η κλαδική συμπεριφορά των νομών, δηλαδή ο βαθμός κυριαρχίας ενός ή λίγων κλάδων στην κλαδική τους διάρθρωση.

Θεωρητική αναφορά

Η επιλογή του ενός ή του άλλου τομέα της οικονομίας μιας χώρας, όταν συνδυάζεται με την άσκηση περιφερειακής πολιτικής, αποτελεί ένα από τα πιο δύσκολα ζητήματα πολιτικής και οικονομικής παρέμβασης. Οι εξειδικευμένες λύσεις επιλογής του ενός ή του άλλου τομέα ή κάποιου συνδυασμού τομέων, που υιοθετούνται, είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα. Πίσω από τις διαφορές αυτές υπάρχει μια σχεδόν γενική αντίληψη για την έλλειψη περιφερειακής "ισορροπίας" και την ανάγκη χωροταξικών διαφοροποιήσεων στο πρότυπο της εθνικής οικονομικής μεγέθυνσης

Στη σχετική βιβλιογραφία εντοπίστηκαν ορισμένες θεωρητικές απόψεις όπου αν συνδυαστούν με την θεωρητική αναφορά που έγινε στο τρίτο κεφάλαιο υποστηρίζουν ότι η επιλογή και ανάπτυξη ορισμένων τομέων ή κλάδων της παραγωγής εξαρτάται κυρίως του σταδίου που βρίσκεται η εθνική οικονομία και του τύπου της οικονομίας αυτής.

Αυτή η επιλογή είναι αρκετά κρίσιμη για την περαιτέρω ανάπτυξη πρωτίστως της χώρας, όπου στο ανώτερο αυτό επίπεδο συγκεντρώνονται όλες οι προσπάθειες που καταβάλλονται από τις παραγωγικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε μικρότερες χωρικές υποδιαιρέσεις (νομοί/ περιοχές κινήτρων). Όταν εντοπιστούν οι συγκεκριμένοι κλάδοι της παραγωγής και οι χωρικές ενότητες που παρέχουν τις κατάλληλες συνθήκες να υποδεχθούν την εγκατάστασή τους δημιουργούνται αυτόματα οι προϋποθέσεις και οι βάσεις της επιτάχυνσης της περιφερειακής ανάπτυξης.

Υπάρχει μια μεγάλη μερίδα οικονομολόγων που ασχολούνται με την περιφερειακή ανάπτυξη που στην προσπάθειά τους να ερμηνεύσουν τα παραπάνω δίνουν υπερβολική έμφαση στο δευτερογενή τομέα και ιδιαίτερα σε κλάδους της μεταποίησης, θεωρώντας τον από τους πρωταρχικούς παράγοντες της οικονομικής ανάκαμψης αγνοώντας κάθε έννοια που εμπίπτει σε κοινωνικούς πολιτικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Μια άλλη ομάδα θεωρητικών της περιφερειακής ανάπτυξης συνηγορούν υπέρ των κινήτρων για την υποστήριξη εκείνων των καινοτομιών και επενδύσεων στο πρωτογενή τομέα που δημιουργούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, τα οποία διαχέονται οριζόντια στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας.

Η επίδραση των μέτρων και πολιτικών υπέρ αυτής της άποψης αν και δεν έχει ενσωματωθεί στην γενικότερη θεωρία της περιφερειακής ανάπτυξης, έχει επηρεάσει την πρακτική του προγραμματισμού της ολοκληρωμένης αγροτικής περιφερειακής ανάπτυξης. (Schultz T.W.: Distortions of Agricultural Incentives, 1978)

Μια άλλη αντίληψη, τέλος, υποστηρίζει ότι ο τριτογενής τομέας της οικονομίας θα μπορούσε να αποτελέσει λύση για την αντιμετώπιση της άπνοιας των επενδύσεων και για την απορρόφηση του πλεονάζοντα εργατικού δυναμικού, που στο μεταξύ είχε ενταχθεί στους ανέργους. Η αντίληψη αυτή εξασθένησε όταν επήλθε κορεσμός στον τριτογενή τομέα, ενώ σήμερα αρχίζουν να αναζητούνται σύγχρονες μορφές υπηρεσιών, που έχουν το πρόσθετο πλεονέκτημα να ενσωματώνουν νέες τεχνολογίες οι οποίες μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη. (Richardson H.W . Οι περιφερειακές πολιτικές στις αναπτυσσόμενες χώρες. 1986.)

Αυτές τις διαπιστώσεις και τάσεις έλαβε υπόψη ως ένα βαθμό η αναπτυξιακή πολιτική που εκφράζεται με τις θεσμοθετήσεις των αναπτυξιακών νόμων όπου ενισχύονται κατά προτίμηση συγκεκριμένοι τομείς και κλάδοι.

Από τις διατάξεις των νόμων οι παραπάνω τάσεις αποτυπώνονται στα άρθρα 2 και γίνεται εκτενείς αναφορά σε πολλές επιχειρήσεις που υπάγονται στο δευτερογενή τομέα και ιδιαίτερα σε κλάδους της μεταποίησης .

Οι αναφορές σε επενδύσεις στο πρωτογενή τομέα (άρθρο 2 β' παράγραφος) έχουν περιοριστικό χαρακτήρα και προσανατολίζονται σε γεωργικές, δασικές, κτηνοτροφικές και αλιευτικές επιχειρήσεις όπως καθορίζονται με κοινή υπουργική απόφαση (51705/91) των Υπουργείων Εθνικής οικονομίας και Γεωργίας. Για τον τριτογενή τομέα, γίνεται σαφής λόγος σε αρκετές παραγράφους του ίδιου άρθρου και αναφέρονται κυρίως στο τουρισμό.

Παράλληλα και στους δύο νόμους σε σχετικά άρθρα τους γίνεται ξεχωριστή κατανομή των κινήτρων σε περιοχές διαφορετικές από αυτές που ισχύουν για τους

υπόλοιπους κλάδους. Μόνο η περιοχή Α' παραμένει στην οριοθέτησή της ως έχει και στις δυο περιπτώσεις.

Για τις ειδικές επενδύσεις γίνεται εκτενής αναφορά στο άρθρο 9 όπου αναγράφονται και οι ποσοστιαίες μονάδες επιχορηγήσεων και αφορούν επιχειρήσεις:

- Προστασίας περιβάλλοντος,
- Ενεργειακού χαρακτήρα (αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας- υποκατάστασης υγρών καυσίμων -εξοικονόμηση ενέργειας)
- Εργαστήρια έρευνας (βιομηχανική ενεργειακή μεταλλευτική)
- Παραγωγή νέων προϊόντων
- Ειδικών ιδρυμάτων για την απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες
- Ανάπτυξης λογισμικού και τεχνολογίας

Ο ελληνικός χώρος διακρίνεται από μεγάλο γεωγραφικό κατακερματισμό σε πολλά νησιά και πολλές λεκάνες. Επίσης χωρίζεται σε μεγάλα ηπειρωτικά τμήματα από ψηλές οροσειρές, όπως είναι η οροσειρά της Πίνδου που χωρίζει την ανατολική Ελλάδα από την δυτική, ή από μακρόστενους κόλπους, όπως είναι ο Κορινθιακός και Νότιος και Βόρειος Ευβοϊκός που διαχωρίζουν Πελοπόννησο και Εύβοια από την Κυρίως ηπειρωτική χώρα.

Ο κατακερματισμός αυτός αποτελεί γενικά, δυσμενή παράγοντα για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη αφενός και αφετέρου προδιαγράφει την αμφίδρομη σχέση που υπάρχει μεταξύ κλάδων και περιοχών.

Ιστορικά δεν είχε πάντα δυσμενή επίδραση ο παράγοντας της γεωγραφικής ασυνέχειας που παρατηρείται στον Ελλαδικό χώρο και κυρίως για τον δευτερογενή τομέα (μεταποίηση). Για δραστηριότητες στον τριτογενή και ιδιαίτερα στο τουρισμό είναι πολύ νωρίς ακόμη να αναφερθούμε. Πολύ αργότερα αναπτύχθηκε με ραγδαίους ρυθμούς τόσο σε αστικές περιοχές της ενδοχώρας (υπηρεσίες κυρίως), όσο και σε απομακρυσμένες γεωγραφικές ενότητες, νησιωτικού κυρίως τύπου (τουρισμός)

Ο πρωτογενής τομέας ήταν υπόθεση κυρίως των περιοχών που συνδύαζαν εύφορες πεδιάδες και ορεινούς όγκους.

Σταδιακά αρχίζουν να βελτιώνονται μερικοί από τους δυσμενείς παράγοντες, βελτιώνεται η εθνική οικονομία και η ανάπτυξη της χώρας φθάνει στο στάδιο της απογείωσης σύμφωνα με τις θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης.

Η ανάπτυξη της χώρας βασίστηκε κυρίως στην ανάπτυξη κλάδων της βιομηχανίας- αν και όχι στο βαθμό που θα έπρεπε- , οι οποίοι χωροθετήθηκαν αρχικά

στη Πρωτεύουσα και σταδιακά διαχύθηκαν στις περισσότερες πόλεις της Ελλάδας με αποτέλεσμα πόροι και ανθρώπινο δυναμικό, προκειμένου να στηρίξουν την ελληνική βιομηχανική "επανάσταση", να αντληθούν από την ύπαιθρο και το πρωτογενή τομέα, οι δραστηριότητες του οποίου έχουν πλέον συρρικνωθεί σε εκείνους τους νομούς όπου έχουν μεγάλη παράδοση σε αγροτικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Διαμορφώνονται σε γενικές γραμμές εκείνες οι χωρικές ενότητες που μετατοπίζουν κάθε φορά το ειδικό βάρος της ανάπτυξής τους σε εκείνους τους τομείς και κλάδους της οικονομίας και ταυτόχρονα αναπτύσσονται εκείνοι οι τομείς και κλάδοι σε περιοχές που οι συνθήκες ευνοούν. (Κατοχιανού Δ. Κλαδική- χωρική ανάλυση της ελληνικής μεταποίησης. Κ.Ε.Π.Ε 1984)

Αυτή τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των νομών της χώρας και των τομέων και κλάδων θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε στη συνέχεια στα στενά πλαίσια όμως των επιχορηγούμενων επενδύσεων από τους αναπτυξιακούς νομούς. Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθούν ορισμένοι δείκτες περιφερικής ανάλυσης, η περιγραφή και τα αποτελέσματά τους γίνονται στην επόμενη ενότητα. Εδώ θα αρκεστούμε στην περιγραφή της κατανομής των επενδύσεων που υπάχθηκαν στους αναπτυξιακούς νόμους 1262/82 και 19890/92 κατά τομέα και νομό. Να σημειωθεί ότι στους πίνακες που ακολουθούν διαχωρίστηκε ο κλάδος τουρισμού από τον τριτογενή τομέα για δύο λόγους :

- Για την μεγάλη του σημασία στην περιφερειακή ανάπτυξη
- Την κοινή αντιμετώπιση του από τους αναπτυξιακούς νόμους όπως φαίνεται από την διαίρεση της χώρας σε περιοχές κινήτρων διαφορετικές (εκτός της Α') από εκείνες των υπόλοιπων παραγωγικών δραστηριοτήτων.

7.1 Τομεακή διάρθρωση των επενδύσεων του Ν. 1262/82

Στους πίνακες 7.1 και 7.2 που ακολουθούν παρουσιάζεται κατά νομό η τομεακή διάρθρωση των επενδύσεων, σε απόλυτες τιμές και η ποσοστιαία συμμετοχή του κάθε τομέα στο νομό και στο σύνολο των επενδύσεων, ενώ στα διαγράμματα παρουσιάζεται η συγκριτική τους απεικόνιση.

Πίνακας 7.1 :Κατανομή των επενδύσεων του Ν. 1262/82 σε απόλυτες και σχετικές τιμές
κατά νομό και τομέα παραγωγής.

Νομοί	Πρωτογενής		Δευτερογενής		(από τις οποίες στην μεταποίηση)		Τριτογενής		(από τις οποίες στο τουρισμό)	
	(σε εκ.)	%	(σε εκ.)	%	(σε εκ.)	%	(σε εκ.)	%	(σε εκ.)	%
Αιτ/νιαίας	3654	33,2	5999	54,5	5.940	54,0	1350	12,3	941	8,6
Αργολίδας	1633	21,7	3989	53,0	3.825	50,8	1906	25,3	988	13,1
Αρκαδίας	665	21,4	1979	63,7	1.978	63,6	464	14,9	458	14,7
Αρτας	1723	35,9	2747	57,3	2.747	57,3	326	6,8	97	2,0
Αττικής	1323	3,9	12150	36,1	12.135	36,1	20167	59,9	1580	4,7
Αχαΐας	1588	8,7	13148	72,3	13.148	72,3	3439	18,9	1578	8,7
Βοιωτίας	1714	7,9	19810	90,9	18.165	83,4	261	1,2	201	0,9
Γρεβενών	806	19,9	3242	80,0	3.242	80,0	6	0,2	0	-
Δράμας	435	7,1	5385	88,2	5.037	82,5	284	4,6	105	1,7
Δωδ/νήσου	842	1	4990	5,7	4.826	5,5	81984	93,4	75443	85,9
Εβρου	1331	13,5	6659	67,4	6.659	67,4	1892	19,2	1064	10,8
Εύβοιας	4990	20,7	14767	61,4	13.715	57,0	4305	17,9	3556	14,8
Ευρυτανίας	12	1,2	174	16,4	122	11,6	869	82,4	869	82,4
Ζακύνθου	22	0,2	446	4,7	446	4,7	8977	95,0	8958	94,8
Ηλείας	1531	17,2	6070	68,3	6.070	68,3	1293	14,5	1158	13,0
Ημαθίας	1052	11,7	7197	80,2	7.197	80,2	719	8,0	227	2,5
Ηρακλείου	737	2,1	10663	30,6	10.648	30,6	23433	67,3	18196	52,2
Θεσπρωτίας	268	6,3	744	17,5	744	17,5	3243	76,2	2725	64,0
Θεσσαλονίκης	1296	4,4	27724	93,5	27.601	93,1	632	2,1	0	-
Ιωαννίνων	1643	15,1	6628	60,9	6.628	60,9	2620	24,1	1311	12,0
Καβάλας	903	5,6	7813	48,3	7.456	46,1	7455	46,1	5847	36,2
Καρδίτσας	1178	29,1	2404	59,4	2.404	59,4	468	11,6	339	8,4
Καστοριάς	306	11	2254	80,6	2.133	76,3	235	8,4	203	7,3
Κέρκυρας	736	6,7	2203	20,0	2.203	20,0	8074	73,3	7799	70,8
Κεφαλονιάς	725	11,4	840	13,2	840	13,2	4779	75,3	4779	75,3
Κιλκίς	305	1,6	18570	97,6	18.570	97,6	146	0,8	133	0,7
Κοζάνης	303	7,8	3029	77,9	2.938	75,5	557	14,3	445	11,4
Κορινθίας	813	11	5420	73,0	5.420	73,0	1189	16,0	1148	15,5
Κυκλάδων	361	2,3	1687	10,6	1.072	6,8	13810	87,1	12247	77,2
Λακωνίας	792	20	2357	59,7	2.327	58,9	802	20,3	727	18,4
Λάρισας	3477	26,1	8032	60,2	7.943	59,6	1825	13,7	444	3,3
Λασηθίου	506	4,2	2228	18,4	2.128	17,5	9395	77,5	9198	75,8
Λέσβου	557	4,1	3090	22,9	3.035	22,5	9864	73,0	9613	71,1
Λευκάδας	169	5	178	5,2	178	5,2	3053	89,8	2309	67,9
Μαγνησίας	1353	6,6	7852	38,3	7.788	37,9	11320	55,1	10464	51,0
Μεσσηνίας	727	5,6	7739	59,8	7.739	59,8	4483	34,6	3762	29,1
Ξάνθης	979	7,9	11142	89,7	11.142	89,7	302	2,4	26	0,2
Πέλλης	624	4,6	12222	89,9	12.136	89,2	755	5,6	0	-
Πιερίας	1664	20,1	2751	33,3	2.619	31,7	3852	46,6	3638	44,0
Πρεβέζης	1376	30,6	1913	42,5	1.635	36,3	1216	27,0	523	11,6
Ρεθύμνης	676	3,2	4015	19,2	3.916	18,8	16168	77,5	14906	71,5
Ροδόπης	586	4,7	11451	91,4	11.190	89,3	496	4,0	493	3,9
Σάμου	390	3,3	1410	12,0	1.362	11,5	9998	84,7	9885	83,8
Σερρών	2127	24	6363	71,8	6.133	69,2	369	4,2	233	2,6
Τρικάλων	1249	19,9	4254	67,7	3.977	63,3	779	12,4	557	8,9
Φθιώτιδας	1900	9,9	15512	80,6	14.501	75,4	1829	9,5	1058	5,5
Φλωρίνης	223	5,7	3212	82,4	3.057	78,4	462	11,9	167	4,3
Φωκίδας	177	6,2	1497	52,2	945	32,9	1196	41,7	1194	41,6
Χαλκιδικής	1971	6,4	5886	19,0	4.698	15,2	23110	74,6	22798	73,6
Χανίων	656	2,9	3460	15,1	3.460	15,1	18858	82,1	13829	60,2
Χίου	1079	13	1390	16,7	1.330	16,0	5861	70,4	2810	33,7
ΣΥΝΟΛΟ	56157	8,1	316683	45,7	307.147	44,3	320876	46,3	261029	37,6

Πηγές: Ίδια επεξεργασία στοιχείων ΥΠΕΘΟ/Διεύθυνση Έγκρισης και Ελέγχου Ίδιωτικών Επενδύσεων.

Τόσο ο πίνακας όσο και το διάγραμμα επιβεβαιώνουν ότι οι επενδύσεις του Ν.1262/82 κατευθύνονται και μάλιστα με τη ίδια ένταση στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα (46% περίπου του συνόλου αντίστοιχα).

Τα χαμηλά ποσοστά που κατέχει ο πρωτογενής οφείλονται μάλλον και στο γεγονός ότι πολλές επενδύσεις του τομέα αυτού υπάγονται σε κοινοτικούς κανονισμούς (όπως ο 797/85), στα Μεσογειακά ολοκληρωμένα προγράμματα και πολλές μάλιστα δραστηριότητες χρηματοδοτούνται από το Γεωργικό Ταμείο Της Κοινότητας (FEOGA).

Μια δεύτερη άποψη που να δικαιολογεί την μικρή απορροφητικότητα του πρωτογενή τομέα επί των συνολικών επενδύσεων του Ν.1262/82 σχετίζεται με τη φύση του ίδιου του τομέα. Οι λόγοι της ισχνής επενδυτικής δραστηριότητας του τομέα αυτού μπορεί κανείς να τους αναζητήσει στα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει, δηλαδή τη χαμηλή παραγωγικότητα, το χαμηλό ύψος του αγροτικού εισοδήματος σε σχέση με τους άλλους τομείς, τις κακές συνθήκες εμπορίας, διάθεσης και μεταποιήσεις των αγροτικών προϊόντων και άλλες διαρθρωτικές αδυναμίες.

Αν και οι επενδύσεις του πρωτογενή τομέα είναι σε πολύ χαμηλά επίπεδα ωστόσο μπορούμε να διακρίνουμε αρκετούς νομούς που αποκλίνουν από την γενική αυτή εικόνα.

Όπως μαρτυρεί ο πίνακας 7.1 οι νομοί με τα υψηλά ποσοστά επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα (πάνω από το 20%) σε σχέση των άλλων δυο είναι οι νομοί :Αρτας Αιτωλοακαρνανίας, Πρεβέζης, Καρδίτσας, Λάρισας, Σερρών, Αργολίδας, Αρκαδίας, Εύβοιας, Πιερίας, Λακωνίας, Γρεβενών και Τρικάλων.

Μια πρόσθετη παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι οι επενδύσεις του πρωτογενή τομέα κατευθύνονται σε νομούς με παράδοση στο τομέα αυτό, πράγμα που επιβεβαιώνεται και σε επίπεδο περιφέρειας .Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στους νομούς με υψηλά ποσοστά στο πρωτογενή τομέα κατατάσσονται οι τρεις από τους νομούς της Θεσσαλίας, μιας χωρικής ενότητας με ισχυρούς δεσμούς με την αγροτική και κτηνοτροφική δραστηριότητα.

Στην αντίθετη περίπτωση είναι οι νομοί : Ζακύνθου, Δωδεκανήσου, Ευρυτανίας, Κιλκίς, Ηρακλείου, Κυκλάδων, Χανίων, Ρεθύμνου, Σάμου και Αττικής προσελκύουν τα χαμηλότερα ποσοστά στο τομέα, γεγονός που μάλλον είναι και αναμενόμενο, αφού στους παραπάνω νομούς ανήκουν πολλά νησιά με έντονη δραστηριότητα στο τριτογενή τομέα και μάλιστα η αναπτυξιακή τους προοπτική βασίζεται σε μεγάλο βαθμό από την τουριστική ανάπτυξη. Αν και το ποσοστό των

επενδύσεων στο πρωτογενή τομέα που παρατηρείται στο νομό Αττικής είναι από τα χαμηλότερα, εντούτοις θα περίμενε κανείς αυτό το ποσοστό να ήταν ακόμη μικρότερο. Η μόνη εξήγηση που μπορούμε να δοθεί και με αρκετή επιφυλακτικότητα, είναι ότι οι επενδύσεις αυτές έγιναν σε επαρχίες του νομού που δεν ανήκουν στη Α' περιοχή κινήτρων και σχετίζονται με παραγωγικές μονάδες εκμετάλλευσης πρωτογενών προϊόντων

Σε σχέση τώρα με την ομάδα των νομών με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής των επενδύσεων στο δευτερογενή τομέα επί των συνολικών επενδύσεων του νόμου κατατάσσονται οι νομοί: Κιλκίς, Θεσσαλονίκης, Ροδόπης, Βοιωτίας, Πέλλης, Ξάνθης, Δράμας, Φθιώτιδας, Ημαθίας, Γρεβενών, Φλωρίνης, Καστοριάς και Κοζάνης. Οι τέσσερις τελευταίοι νομοί συνιστούν την περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και οι υπόλοιποι εκτός του νομού Ευρυτανίας βρίσκονται στην περίμετρο των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης ή ανήκουν σε περιοχές με ευνοϊκούς όρους κινήτρων. Στο σύνολο των περιπτώσεων η επενδυτική δραστηριότητα του κλάδου της μεταποίησης είναι καταλυτική.

Στο τριτογενή τομέα όπως φάνηκε και στην αρχή της παραγράφου δυναμικοί νομοί είναι οι νομοί: Ζακύνθου, Δωδ/νήσου, Σάμου, Ευρυτανίας, Κυκλάδων, Λασηθίου, Κεφαλονιάς, Χαλκιδικής, Ρεθύμνης, Λέσβου, Κέρκυρας. Όλοι οι νομοί εκτός του νομού Ευρυτανίας, αποτελούν πόλους τουριστικής ανάπτυξης και όπως φαίνεται από τον πίνακα ο κλάδος του τουρισμού έχει την πλέον βαρύτητα στο τριτογενή τομέα.

Στους νομούς Ξάνθης, Γρεβενών και Θεσσαλονίκης δεν πραγματοποιήθηκε καμία επένδυση στον κλάδο αυτό ενώ σε αρκετούς νομούς, οι υπόλοιποι κλάδοι του τριτογενή τομέα παρουσιάζονται πιο δυναμικοί του τουρισμού. Στον νομό Αττικής αντίθετα με την περίπτωση της Θεσσαλονίκης από τα 20δς που επενδύθηκαν στο τριτογενή μόνο τα 1,5 δις υλοποιήθηκαν σε τουριστικές δραστηριότητες.

Υπενθυμίζεται ότι η παραπάνω ανάλυση βασίστηκε σύμφωνα με την κατανομή των επενδύσεων στους τομείς παραγωγής μέσα στο νομό και όχι σε σχέση με τα εθνικά μεγέθη, δηλαδή, το ποσοστό συμμετοχής των επενδύσεων του τομέα στις συνολικές επενδύσεις που έγιναν στο συγκεκριμένο τομέα (πίνακας 7.2). Σε κάθε νομό και τομέα στην ουσία αντιστοιχίζονται δυο τιμές. Η μια δηλώνει την συμμετοχή του τομέα στο σύνολο των επενδύσεων του νομού και η άλλη στο σύνολο των επενδύσεων στο τομέα.

Το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ώστε να γίνουν συγκρίσεις δραστηριοτήτων και νομών και πως κατανέμονται οι πρώτες σε σχέση με την κατανομή που παρουσιάζεται στην επικράτεια, είναι ο συντελεστής συμμετοχής

(QL).Αναφορά στην λειτουργία του δείκτη θα γίνει στην ενότητα της κλαδικής ανάλυσης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που μας έδωσε παρουσιάζονται στον πίνακα για κάθε τομέα τους νομούς της χώρας όπου η επενδυτική δραστηριότητα στο συγκεκριμένο τομέα κατέχει υψηλότερη θέση στο νομαρχιακό από ότι στο εθνικό επίπεδο.

Τομείς	Νομοί
Πρωτογενής	Φθιώτιδας, Αρτας, Βοιωτίας, Πιερίας, Εύβοιας Αιτωλνίας, Λάρισας, Σερρών, Χαλκιδικής
Δευτερογενής	Αχαΐας, Πέλλης ,Αττικής ,Ροδόπης, Ξάνθης, Ηρακλείου,, Λάρισας, Θεσσαλονίκης, Βοιωτίας, Κιλκίς, Φθιώτιδας Εύβοιας, Μαγνησίας.
Τριτογενής	Δωδ/νήσου , Ηρακλείου, Χαλκιδικής, Αττικής, Χανίων Κυκλάδων, Μαγνησίας, Σάμου, Λέσβου, Λασηθίου

Πίνακας 7.2: Ποσοστιαία κατανομή των επενδύσεων του Ν.1262/82 επί των συνολικών κατά τομέα και νομό

Νομοί	Τομείς δραστηριότητας		
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
Αιτωλνίας	6,51%	1,89%	0,42%
Αργολίδας	2,91%	1,26%	0,59%
Αρκαδίας	1,18%	0,62%	0,14%
Άρτας	3,07%	0,87%	0,10%
Αττικής	2,36%	3,84%	6,29%
Αχαΐας	2,83%	4,15%	1,07%
Βοιωτίας	3,05%	6,26%	0,08%
Γρεβενών	1,44%	1,02%	0,00%
Δράμας	0,77%	1,70%	0,09%
Δωδ/νήσου	1,50%	1,58%	25,55%
Έβρου	2,37%	2,10%	0,59%
Εύβοιας	8,89%	4,66%	1,34%
Ευρυτανίας	0,02%	0,05%	0,27%
Ζακύνθου	0,04%	0,14%	2,80%
Ηλείας	2,73%	1,92%	0,40%
Ημαθίας	1,87%	2,27%	0,22%
Ηρακλείου	1,31%	3,37%	7,30%
Θεσπρωτίας	0,48%	0,23%	1,01%
Θεσσαλονίκης	2,31%	8,75%	0,20%
Ιωαννίνων	2,93%	2,09%	0,82%
Καβάλας	1,61%	2,47%	2,32%
Καρδίτσας	2,10%	0,76%	0,15%
Καστοριάς	0,55%	0,71%	0,07%
Κέρκυρας	1,31%	0,70%	2,52%
Κεφαλλονιάς	1,29%	0,27%	1,49%
Κιλκίς	0,54%	5,86%	0,05%
Κοζάνης	0,54%	0,96%	0,17%
Κορινθίας	1,45%	1,71%	0,37%
Κυκλάδων	0,64%	0,53%	4,30%
Λακωνίας	1,41%	0,74%	0,25%
Λάρισας	6,19%	2,54%	0,57%
Λασηθίου	0,90%	0,70%	2,93%
Λέσβου	0,99%	0,98%	3,07%
Λευκάδας	0,30%	0,06%	0,95%
Μαγνησίας	2,41%	2,48%	3,53%
Μεσσηνίας	1,29%	2,44%	1,40%
Ξάνθης	1,74%	3,52%	0,09%
Πέλλης	1,11%	3,86%	0,24%
Περίας	2,96%	0,87%	1,20%
Πρεβέζης	2,45%	0,60%	0,38%
Ρεθύμνης	1,20%	1,27%	5,04%
Ροδόπης	1,04%	3,62%	0,15%
Σάμου	0,69%	0,45%	3,12%
Σερρών	3,79%	2,01%	0,11%
Τρικάλων	2,22%	1,34%	0,24%
Φθιώτιδας	3,38%	4,90%	0,57%
Φλωρίνης	0,40%	1,01%	0,14%
Φωκίδας	0,32%	0,47%	0,37%
Χαλκιδικής	3,51%	1,86%	7,20%
Χανίων	1,17%	1,09%	5,88%
Χίου	1,92%	0,44%	1,83%
Σύνολο	100%	100%	100%

7.2 Τομεακή διάρθρωση των επενδύσεων του Ν. 1892/90

Ο πίνακας 7.3 παρουσιάζει την τομεακή κατανομή των επενδύσεων που υπάχθηκαν στον αναπτυξιακό νόμο 1892/90

Πίνακας 7.3 :Κατανομή των επενδύσεων του Ν. 1892/90 σε απόλυτες και σχετικές τιμές κατά νομό και τομέα παραγωγής

Νομοί	Πρωτογενής	(%)	Δευτερογενής	(%)	Τριτογενής	(%)	Από τις οποίες	(%)
Αιτ/νίας	1.871	13,3	10.099	71,8	2.087	14,8	1.011	7,2
Αργολίδας	365	2,8	2.353	82,4	137	4,8	137	4,8
Αρκαδίας	10	0,2	5.360	99,5	17	0,3	17	0,3
Άρτας	587	2,9	1.941	75,8	32	1,3	32	1,3
Αττικής	314	0,6	33.620	60,7	21.468	38,7	12.877	23,2
Αχαΐας	10	0,0	22.959	92,4	1.884	7,6	246	1,0
Βοιωτίας	2.333	9,7	21.505	89,4	216	0,9	141	0,6
Γρεβενών	-	-	2.180	100,0	-	-	-	0,0
Δράμας	450	4,9	8.486	93,3	161	1,8	161	1,8
Δωδ/νήσου	250	0,7	3.322	9,1	32.736	90,2	6.766	18,6
Έβρου	6.064	7,3	75.198	90,1	2.205	2,6	652	0,8
Εύβοιας	1.414	0,2	10.633	76,6	1.832	13,2	295	2,1
Ευρυτανίας	-	-	526,	37,7	871	62,3	-	0,0
Ζακύνθου	-	-	449	8,4	4.890	91,6	1.233	23,1
Ηλείας	-	-	3.789	71,0	1.547	29,0	1.494	28,0
Ημαθίας	653	6,6	8.778	88,9	446	4,5	338	3,4
Ηρακλείου	259	1,4	5.649	31,1	12.258	67,5	2.143	11,8
Θεσπρωτίας	-	-	1.074	67,3	522	32,7	124	7,8
Θεσσαλονίκης	420	2,1	13.642	68,9	5.751	29,0	2.518	12,7
Ίωαννίνων	2.760	7,2	4.366	58,8	295	4,0	65	0,9
Καβάλας	-	-	8.458	88,8	1.063	11,2	186	2,0
Καρδίτσας	443	7,3	5.454	90,1	153	2,5	3	0,0
Καστοριάς	46	3,4	1.204	89,4	97	7,2	-	0,0
Κέρκυρας	93	1,5	1.441	22,7	4.820	75,9	-	0,0
Κεφαλονιάς	119	5,6	1.735	81,1	286	13,4	-	0,0
Κιλκίς	717	2,2	31.082	95,4	777	2,4	670	2,1
Κοζάνης	-	-	7.632	85,9	1.248	14,1	318	3,6
Κορινθίας	223	3,7	5.842	96,2	9	0,1	9	0,1
Κυκλάδων	-	-	2.888	40,5	4.247	59,5	427	6,0
Λακωνίας	41	2,3	1.352	76,3	378	21,3	-	0,0
Λάρισας	528	2,8	18.187	96,0	231	1,2	84	0,4
Λασιθίου	-	-	6.133	68,1	2.871	31,9	19	0,2
Λέσβου	-	-	3.709	44,5	4.617	55,5	892	10,7
Λευκάδας	-	-	353,	62,9	208	37,1	-	0,0
Μαγνησίας	297	1,1	21.898	83,3	4.087	15,6	409	1,6
Μεσσηνίας	130	1,3	6.196	63,7	3.404	35,0	268	2,8
Ξάνθης	1.601	1,9	83.397	97,7	328	0,4	87	0,1
Πέλλης	134	2,1	5.306	83,0	952	14,9	952	14,9
Πιερίας	109	3,2	2.478	73,2	800	23,6	-	0,0
Πρεβέζης	535	6,1	2.489	74,7	309	9,3	91	2,7
Ρεθύμνης	2.210	3,7	2.101	22,5	5.031	53,9	1.062	11,4
Ροδόπης	3.626	4,7	72.040	92,8	1.974	2,5	1.539	2,0
Σάμου	-	-	1.985	31,9	4.236	68,1	460	7,4
Σερρών	330	4,5	6.995	94,3	90	1,2	31	0,4
Τρικάλων	963	5,2	610,	22,3	1.162	42,5	574	21,0
Φθιώτιδας	1.634	5,0	30.448	92,8	745	2,3	63	0,2
Φλωρίνης	-	-	8.764	96,5	322	3,5	262	2,9
Φωκίδας	158	2,0	895,	68,0	264	20,0	-	0,0
Χαλκιδικής	332	3,7	4.375	48,5	4.322	47,9	600	6,6
Χανίων	29	0,3	4.973	59,3	3.388	40,4	89	1,1
Χίου	479	7,3	1014	36,7	1.268	45,9	360	13,0
Σύνολο	32.537	4,3%	587363	77%	143.042	18,7%	39.705	5,2%

Από την επισκόπηση των δεδομένων του πίνακα μπορούμε να κάνουμε ορισμένες παρατηρήσεις:

- Η κυριαρχία του δευτερογενή τομέα είναι καταλυτική σε σχέση με τους άλλους τομείς. Οι τρεις στις τέσσερις επενδύσεις γίνονται στο τομέα αυτό.
- Ο πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να μην προσελκύει το επενδυτικό κοινό όπως και στην περίπτωση εφαρμογή του προηγούμενου νόμου. Σε αρκετούς νομούς (13 συνολικά) δεν πραγματοποιήθηκαν καθόλου επενδύσεις στο τομέα αυτό.
- Αναφορικά με τις επενδύσεις του τριτογενή τομέα, παρατηρείται σημαντική μείωση του ποσοστού συμμετοχής στις συνολικές επενδύσεις (από 46% σε μόλις 18,7%).
- Επίσης ο κλάδος του τουρισμού δεν υπήρξε το ίδιο ελκυστικός με τη προηγούμενη περίοδο για τους επενδυτές, με συνέπεια η συμμετοχή του κλάδου στις συνολικές επενδύσεις του τριτογενή τομέα να φθάσει στο 27% από το σχεδόν απόλυτο 97%. Όπως και στη περίπτωση του πρωτογενή, σε αρκετούς νομούς (11 νομοί συνολικά) δεν πραγματοποιήθηκαν επενδύσεις στο τουρισμό για την περίοδο 1991-98, που να υπήχθησαν στο αναπτυξιακό νόμο.

Στην συνέχεια παρουσιάζεται μέσα από τις στήλες του πίνακα 7.4. η συμμετοχή του νομού στους τομείς παραγωγής και γίνονται κάποιες συγκρίσεις με την προηγούμενη κατάσταση.

Πίνακας 7.4: Ποσοστιαία κατανομή των επενδύσεων του Ν.1892/90 επί των συνολικών κατά τομέα και νομό

Νομοί	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Εκ του οποίου στο τουρισμό
Αιτωλ/νίας	5,75%	1,72%	1,46%	2,55%
Αργολίδας	1,12%	0,40%	0,10%	0,35%
Αρκαδίας	0,03%	0,91%	0,01%	0,04%
Αρτας	1,80%	0,33%	0,02%	0,08%
Αττικής	0,97%	5,72%	15,01%	32,43%
Αχαΐας	0,03%	3,91%	1,32%	0,62%
Βοιωτίας	7,17%	3,66%	0,15%	0,36%
Γρεβενών	0,00%	0,37%	0,00%	0,00%
Δράμας	1,38%	1,44%	0,11%	0,41%
Δωδ/νήσου	0,77%	0,57%	22,89%	17,04%
Έβρου	18,64%	12,80%	1,54%	1,64%
Εύβοιας	4,35%	1,81%	1,28%	0,74%
Ευρυτανίας	0,00%	0,09%	0,61%	0,00%
Ζακύνθου	0,00%	0,08%	3,42%	3,11%
Ηλείας	0,00%	0,65%	1,08%	3,76%
Ημαθίας	2,01%	1,49%	0,31%	0,85%
Ηρακλείου	0,80%	0,96%	8,57%	5,40%
Θεσπρωτίας	0,00%	0,18%	0,36%	0,31%
Θεσσαλονίκης	1,29%	2,32%	4,02%	6,34%
Ιωαννίνων	8,48%	0,74%	0,21%	0,16%
Καβάλας	0,00%	1,44%	0,74%	0,47%
Καρδίτσας	1,36%	0,93%	0,11%	0,01%
Καστοριάς	0,14%	0,20%	0,07%	0,00%
Κέρκυρας	0,29%	0,25%	3,37%	0,00%
Κεφαλονιάς	0,37%	0,30%	0,20%	0,00%
Κιλκίς	2,20%	5,29%	0,54%	1,69%
Κοζάνης	0,00%	1,30%	0,87%	0,80%
Κορινθίας	0,69%	0,99%	0,01%	0,02%
Κυκλάδων	0,00%	0,49%	2,97%	1,08%
Λακωνίας	0,13%	0,23%	0,26%	0,00%
Λάρισας	1,62%	3,10%	0,16%	0,21%
Λασηθίου	0,00%	1,04%	2,01%	0,05%
Λέσβου	0,00%	0,63%	3,23%	2,25%
Λευκάδας	0,00%	0,06%	0,15%	0,00%
Μαγνησίας	0,91%	3,73%	2,86%	1,03%
Μεσσηνίας	0,40%	1,05%	2,38%	0,67%
Ξάνθης	4,92%	14,20%	0,23%	0,22%
Πέλλης	0,41%	0,90%	0,67%	2,40%
Πιερίας	0,34%	0,42%	0,56%	0,00%
Πρεβέζης	1,64%	0,42%	0,22%	0,23%
Ρεθύμνης	6,79%	0,36%	3,52%	2,67%
Ροδόπης	11,14%	12,26%	1,38%	3,88%
Σάμου	0,00%	0,34%	2,96%	1,16%
Σερρών	1,01%	1,19%	0,06%	0,08%
Τρικάλων	2,96%	0,10%	0,81%	1,45%
Φθιώτιδας	5,02%	5,18%	0,52%	0,16%
Φλωρίνης	0,00%	1,49%	0,23%	0,66%
Φωκίδας	0,49%	0,15%	0,18%	0,00%
Χαλκιδικής	1,02%	0,74%	3,02%	1,51%
Χανίων	0,09%	0,85%	2,37%	0,22%
Χίου	1,47%	0,17%	0,89%	0,91%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%

Παρόλο του μικρού ποσοστού που κατέχουν οι επενδύσεις στο πρωτογενή τομέα παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωσή τους σε ορισμένους νομούς οι οποίοι δεν θα χαρακτηρίζονταν στην πλειοψηφία τους ως παραδοσιακοί. Σχεδόν οι μισές επενδύσεις του συνόλου στο τομέα αυτό πραγματοποιούνται στους νομούς: Έβρου, Σάμου, Ιωαννίνων, Βοιωτίας, Ροδόπης, Αιτ/νίας, Φλωρίνης, και Πέλλης. Λόγω του

μικρού όμως ποσοστού με το οποίο συμμετέχει ο τομέας στις συνολικές επενδύσεις, θα ήταν άσκοπο να διατυπώσουμε κάθε άποψη ότι ο αναπτυξιακός νόμος 1892/90 επέφερε αλλαγές στην χωρική κυρίως κατανομή των εν λόγω επενδύσεων.

Εξετάζοντας στη συνέχεια την χωρική κατανομή των επενδύσεων του δευτερογενή τομέα διαπιστώνεται ότι οι περισσότεροι νομοί της χώρας μετέχουν στην μεταποιητική κυρίως δραστηριότητα αν λάβουμε υπόψη ότι παρουσιάζει σχετικά με τους άλλους τομείς της παραγωγής το μικρότερο συντελεστή διακύμανσης (1,7 έναντι 2,8 στο τουρισμό) Παρόλο του μικρού σχετικά συντελεστή διακύμανσης δεν εξασφαλίζεται και η υπόθεση ότι οι επενδύσεις του τομέα διασπείρονται σε επίπεδο ικανοποιητικό στην χώρα. Το 70% των επενδύσεων λαμβάνει χώρα σε 9 νομούς. Οι νομοί είναι: Ξάνθης, Έβρου, Ροδόπης, Αττικής, Κιλκίς, Φθιώτιδας, Αχαΐας, Μαγνησίας, Βοιωτίας.

Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα ακόμη σπόνδυλο της αναποτελεσματικότητας του νόμου όπως αυτή αρθρώνεται στα διάφορα στάδια της παρούσας εργασίας. Στο σημείο αυτό για να είμαστε πιο αντικειμενικοί ο νόμος παρουσιάζεται (τα αποτελέσματά του μάλλον) με δύο όψεις. Από τη μία εξυπηρετούνται οι στόχοι του για αποκέντρωση των επενδύσεων και ενίσχυση των καθυστερημένων περιοχών (περίπτωση Θράκης) και από την άλλη αντιδιαμετρικά αντίθετη άποψη φαίνεται ότι στους νομούς που δεν επιθυμείται η περαιτέρω ενίσχυσή τους (στα πλαίσια της πολιτικής του) ταυτοχρόνως την επιχορηγεί.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στο τομέα του τουρισμού, όπου οι επενδύσεις του κλάδου συγκεντρώνονται σε ορισμένους νομούς και συγκεκριμένα οι νομοί Αττικής, Δωδ/νήσου, Θεσσαλονίκης, και Ηρακλείου συγκεντρώνουν το 60% των επενδύσεων και το 50% αυτών πραγματοποιείται μόνο στην Αττική. Υπενθυμίζεται ότι οι παραπάνω νομοί ανήκουν στις περιοχές κινήτρων (Α' και Β'). Παραδοσιακοί τουριστικοί νομοί όπως Κέρκυρα και Κεφαλονιά σημείωσαν μηδενικές επενδύσεις. Φαίνεται λοιπόν ότι οι ιδιώτες επενδυτές, που θέλουν να δραστηριοποιηθούν στον κλάδο του τουρισμού στις περιοχές με παράδοση στον κλάδο όπως οι παραπάνω νησιωτικοί νομοί απευθύνονται σε άλλες πηγές χρηματοδότησης, όπως είναι τα πολυεθνικά τουριστικά πρακτορεία, όπου απουσιάζουν οι δύσκαμπτοι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί που καθυστερούν αρκετά την αποπληρωμή των χρηματικών ενισχύσεων.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις βασίστηκαν στα αποτελέσματα των υπολογισμών των συντελεστών μεταβλητικότητας κατά τομέα και νομό και αποτελούν τα δεδομένα του πίνακα.

	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Τουρισμός
N1262/82	0,85	0,92	1,98	2,22
N.1892/90	1,75	1,60	1,98	2,60
Συντελεστές μεταβλητικότητας				

Για να διαπιστώσουμε αν υπάρχει συσχέτιση των επενδύσεων κατά τομέα στις δυο περιόδους εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης και τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι επενδύσεις παρουσιάζουν την μεγαλύτερη συσχέτιση στο τριτογενή τομέα (0,9) ,ενώ στον πρωτογενή (0,28) και δευτερογενή τομέα (0,46) δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια σχέση .

Η μεγάλη συσχέτιση που εμφανίζεται στις δυο κατανομές των επενδύσεων του τριτογενή τομέα οφείλεται στις μικρές διακυμάνσεις στα ποσοστά συμμετοχής των νομών .Έτσι οι μεταβολές που σημειώνονται διαχρονικά στο μερίδιο που αναλογεί σε κάθε νομό είναι οι ελάχιστες σε σχέση με τους άλλους τομείς με αποτέλεσμα σε μικρές τιμές του ποσοστού συμμετοχής στην μια περίοδο να αντιστοιχίζονται με τις μικρότερες της δεύτερης περιόδου.

7.3 Η κλαδική σύνθεση των επενδύσεων.

Όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα οι έννοιες κλάδος και κλαδικά κυκλώματα είναι σύμφυτες και σε μεγάλο βαθμό αλληλοεπηρεαζόμενες με την έννοια και την πρακτική της περιφερειακής ανάπτυξης, σε βαθμό μάλιστα που την επιταχύνουν ή την επιβραδύνουν αντίστοιχα. Είναι αναγκαίο όπως υποστηρίζεται από τους θεωρητικούς της ανάπτυξης, η προσαρμογή της ανάπτυξης σε κείνους τους κλάδους και τομείς που απαιτεί η αναπτυξιακή διαδικασία. Η έμφαση σε δραστηριότητες με συγκριτικά υψηλή παραγωγικότητα και καλές προοπτικές αυξήσεως της καθίσταται αναγκαία τόσο από τις βασικές επιδιώξεις της πολιτικής για την περιφερειακή ανάπτυξη όσο και από το στάδιο όπως ειπώθηκε παραπάνω, και τη μορφή που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία.

Γίνεται φανερό ότι η ιεραρχία των κλάδων με βάση το ρυθμό αύξησης του παραγόμενου προϊόντος, από περίοδο σε περίοδο, αλλάζει ανάλογα με τις επιταγές τόσο της περιφερειακής ανάπτυξης όσο και τις αλλαγές στην τεχνολογία που σημειώνονται διαχρονικά με συνέπεια την αναδιάρθρωση της κλαδικής παραγωγής

για την περαιτέρω ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας στο διεθνή χώρο.

Έχοντας υπόψη του τα παραπάνω η αναπτυξιακή νομοθεσία θέτει εκ προοιμίου ορισμένα κριτήρια στους υποψήφιους επενδυτές που αφορούν κυρίως:

- Τις προοπτικές κερδοφορίας της επιχείρησης λαμβάνοντας υπόψη το βαθμό κορεσμού του συγκεκριμένου κλάδου που προορίζεται
- Την εκτίμηση της συμβολής του κλάδου στο οποίο πραγματοποιείται η επένδυση στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.
- Την εκτίμηση της τεχνολογίας και της παραγωγικότητας της επένδυσης,
- Τις προοπτικές ανταγωνιστικών πωλήσεων και πέραν της τοπικής ή εθνικής αγοράς για την εκτίμηση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο καθώς και την δυνατότητα εισροής ντόπιων πρώτων υλών.

Η διερεύνηση των παραπάνω δεν ανήκει στους σκοπούς αυτού του κεφαλαίου, αλλά αποτελούν προσδιοριστική εισαγωγή για την αναγνώριση της σημασίας κάθε κλάδου για την ανάπτυξη κάθε περιοχής.

Με αφετηρία τα παραπάνω παρουσιάζονται στο πίνακα 7.15 που ακολουθεί η κλαδική σύνθεση των ολοκληρωμένων επενδύσεων του Ν.1262/82 σε απόλυτα μεγέθη και η ποσοστιαία συμμετοχή του κάθε κλάδου στο σύνολο. Η κατάταξη των κλάδων ακολουθεί την κατάταξη της Ε.Σ.Υ.Ε. κατά διψήφιο κωδικό. Λόγω αλλαγής στο τρόπο κωδικοποίησης των κλάδων οι κλαδική διάρθρωση των επενδύσεων του Ν. 1892/90 παρουσιάζεται στο πίνακα 7.5

Πίνακας 7.5: Τομεακή και κλαδική διαρθρωση των επενδύσεων του Ν.1262/82-

Ταξινόμηση κατά διψήφιο κωδικό

Κωδικός	Διάρθρωση κλάδων	Ύψος επένδυσης(σε εκ.)	Ποσοστό (%) επενδύσεων στο σύνολο
	Πρωτογενής	56.157	8,1
1	Γεωργία	14.441	2,08
2	Κτηνοτροφία	24.670	3,56
3	Δασοπονία και εκμετάλλευση δασών	548	0,08
4	Θήρα	0	-
5	Αλιεία	16.498	2,38
	Δευτερογενής	316.664	45,65
11	Ορυχεία Άνθρακα	871	0,13
12	Μεταλλεία	3.161	0,46
13	Υδρογονάνθρακες και γηγενή καύσιμα αέρια	260	0,04
14	Λατομεία	3.767	0,54
15	Λοιπά Λατομεία και Μεταλλεία	1.399	0,2
16	Αλυκές	0	-
20	Βιομηχανίες ειδών διατροφής εκτός ποτών	84.342	12,16
21	Βιομηχανίες ποτών	9.352	1,35
22	Καπνοβιομηχανίες	538	0,08
23	Υφαντικές βιομηχανίες	47.014	6,78
24	Βιομηχανίες ειδών υπόδησης, ενδυμασίας κ.λπ	17.292	2,49
25	Βιομηχανίες ξύλου και φελλού εκτός της επιπλοποιίας	10.273	1,48
26	Βιομηχανίες επίπλων και ειδών επίπλωσης	6.313	0,91
27	Βιομηχανίες χαρτιού	4.670	0,67
28	Εκτυπώσεις εκδόσεις και συναφείς δραστηριότητες	4.948	0,71
29	Βιομηχανίες δέρματος και γουναρικών εκτός των ειδών ένδυσης και υπόδησης	3.835	0,55
30	Βιομηχανίες προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες	16.919	2,44
31	Χημικές βιομηχανίες	18.513	2,67
32	Βιομηχανίες παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα	3.520	0,51
33	Βιομηχανίες προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	25.022	3,61
34	Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες	13.159	1,9
35	Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο	16.276	2,35
36	Κατασκευή μηχανών και συσκευών	5.087	0,73
37	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών	12.714	1,83
38	Κατασκευή μεταφορικών μέσων	3.588	0,52
39	Λοιπές βιομηχανίες	3.772	0,54
41	Ηλεκτρισμός, φωταέριο και ατμός	60	0,01
42	Υδρευση	0	-
		0	
	Τριτογενής	320.876	46,25
61/62	Χονδρικό εμπόριο	1.410	0,2
63	Μεσίτες και αντιπρόσωποι	1.043	0,15
64/65	Λιανικό εμπόριο	9	0
66	Εστιατόρια και Ξενοδοχεία	261.029	37,63
71	Μεταφορές	44.490	6,41
72	Αποθηκεύσεις	7.548	1,09

73	Επικοινωνίες	0	-	
81	Τράπεζες και λοιπά οικον. Ιδρύμ.	0	-	
82	Ασφάλειες	0	-	
83	Διεκπεραιώσεις υποθέσεων	459	-	0,07
84	Ενοικιάσεις κινητών	0	-	
85	Ενοικιάσεις ακινήτων	0	-	
91	Κυβερνητικές υπηρεσίες	26	-	0
92	Υπηρεσίες υγιεινής	0	-	
94	Υπηρεσίες επιστημονικών ερευνών	81	-	0,01
95	Ιαματικά Λουτρά	3	-	0
96	Κοιν. Πρόνοια και λοιπές επαγγ. οργ.	91	-	0,01
97	Υπηρεσίες αναψυχής και πολιτισμού	4.174	-	0,6
98	Προσωπικές υπηρεσίες	512	-	0,07
	Σύνολο	693.717		100

Από τους τομείς κυρίαρχοι όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη παράγραφο, είναι ο δευτερογενής και ο τριτογενής και μάλιστα λαμβάνουν το 46% των συνολικών επενδύσεων έκαστος.

Όπως φαίνεται από το πίνακα ο πρωτογενής τομέας συγκεντρώνει το 8% των συνολικών επενδύσεων και από αυτές το 43% αναλογούν στην κτηνοτροφία και έπονται η Αλιεία και Γεωργία με 30% και 25% αντίστοιχα. Στους υπόλοιπους κλάδους δεν έγιναν επενδύσεις.

Ο δευτερογενής τομέας συγκεντρώνει το 46% των συνολικών επενδύσεων του Ν1262/82. Από αυτές οι κλάδοι της μεταποίησης (20-39 σύμφωνα με τη στατιστική ταξινόμηση της ΕΣΥΕ) απορροφούν το 97% του τομέα και το 43,25% των συνολικών επενδύσεων. Στην περίπτωση του δευτερογενή τομέα κυρίαρχος κλάδος είναι ο κλάδος 20 (Βιομηχανίες ειδών διατροφής εκτός ποτών) ο οποίος συγκεντρώνει το 12,15% των συνολικών επενδύσεων και φαίνεται έτσι ότι είναι ο κλάδος που προτιμούν περισσότερο οι επενδυτές που κάνουν χρήση των σχετικών διατάξεων του νόμου. Στις προτιμήσεις των επενδυτών ακολουθούν οι κλάδοι 23 (Υφαντικές βιομηχανίες) και 33 (Βιομηχανίες προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά)

Τα ίδιο ποσοστό (46%) συγκεντρώνει και ο τριτογενής τομέας και από αυτές ο κλάδος 66 (Εστιατόρια και Ξενοδοχεία), ο οποίος περιλαμβάνει τις επενδύσεις του τουρισμού, που αποτελούν το 37% των συνολικών και το 82% του τομέα.

Στο δευτερογενή τομέα κυριαρχούν οι παραδοσιακοί κλάδοι της μεταποίησης. Παρά το γεγονός ότι και στο Ν. 1262/82 ισχύει η διάκριση σε κλάδους υψηλής, μέσης και χαμηλής ενίσχυσης που ίσχυσε για πρώτη φορά στη χώρα μας με την Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου 40/14-3-1979, δεν φαίνεται τελικά οι επενδύσεις να στρέφονται σε κλάδους υψηλής ενίσχυσης, αν και είναι δύσκολο να προσδιορίσει κανείς ποιος από τους κλάδους με διψήφιο κωδικό είναι υψηλής, μέσης ή χαμηλής ενίσχυσης, δεδομένου ότι η κατάταξη γίνεται κατά διψήφιο κωδικό. Έτσι, σε διψήφιους κλάδους συνυπάρχουν κλάδοι χαμηλής, μέσης και υψηλής ενίσχυσης.

Συνήθως ως κριτήριο διάκρισης χρησιμοποιείται το αν ο κλάδος είναι παραδοσιακός ή όχι. Από το γεγονός ότι οι επενδύσεις συγκεντρώνονται σε κλάδους της μεταποίησης, που στην πλειονότητά τους είναι παραδοσιακοί, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι τελικά οι επενδύσεις που προωθούνται είναι κυρίως χαμηλής ενίσχυσης.

Επιχειρώντας μια πρώτη ανάλυση των τομέων και κλάδων στο χωρικό επίπεδο της περιφέρειας, διαπιστώνουμε ότι τις περισσότερες επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα συγκεντρώνει η Περιφέρεια Θεσσαλίας, στο δευτερογενή η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ στον τριτογενή η Κρήτη και Δωδεκάνησα (τουρισμός κυρίως).

Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι περιφέρειες με παράδοση σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η Θεσσαλία στον πρωτογενή, συγκεντρώνουν απαραίτητα και την πλειονότητα των επενδύσεων τον τομέα αυτού.

Οι διαφοροποιήσεις είναι λιγότερο έντονες στο δευτερογενή τομέα, όπου έχουμε συγκέντρωση των επενδύσεων στις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας, από τη μια πλευρά, σε αντίθεση με τις περιφέρειες που παρουσιάζουν διασπορά των επενδύσεων στον πρωτογενή, ενώ περιφέρειες με βιομηχανική παράδοση εμφανίζουν παράλληλα έντονη επενδυτική δραστηριότητα από την άλλη, διαπίστωση που δεν συμβαίνει με τις επενδύσεις του πρωτογενούς τομέα. Η γενικά μειωμένη επενδυτική δραστηριότητα στο μεταποιητικό τομέα, ειδικά στην Αττική και σε κλάδους προηγμένης τεχνολογίας, οφείλεται στην οικονομική κρίση που αποθάρρυνε γενικά την ανάληψη δράσης σε καινοτομίες και οδήγησε σε προτίμηση των ασφαλέστερων παραδοσιακών τρόπων παραγωγής και την εγκατάσταση των επιχειρήσεων σε όμορους νομούς .

Πίνακας 7.6: Τομεακή και κλαδική διάρθρωση των επενδύσεων του Ν.1262/82-

Ταξινόμηση κατά διψήφιο κωδικό

Κωδικός	Όνομασία κλάδων	Ύψος επένδυσης (εκ.)	Ποσοστό(%) επί συνόλου του
	Πρωτογενής		
1	Γεωργία θηρα και συναφείς δραστηριότητες	10295	6,0
2	Δασοκομία υλοτομία και συναφείς δραστηριότητες	0	0,0
5	Αλιεία.	1945	1,1
	Δευτερογενής		
10	Εξορυξη ανθρακα και λιγνιτηξορυξη τυρφης	0	0,0
11	Αντληση αργου πετρελαιου και φυσικου αεριου	0	0,0
12	Εξόρυξη μεταλλευμάτων ουρανίου και θορίου	0	0,0
13	Εξορυξη μεταλλικών μεταλλευμάτων	0	0,0
14	Λοιπα ορυχεία και λατομεία	2897	1,7
15	Βιομηχανία Τροφίμων και ποτών	24958	14,5
16	Παραγωγή προϊόντων καπνού	1462	0,9
17	Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	15507	9,0
18	Κατασκευή ειδών ενδυμασίαςκατεργασία και βαφή γουναρικών	11127	6,5
19	Κατεργασία και δέψη Δερματοσκατασκευή ειδών ταξιδιού	156	0,1
20	Βιομηχανία ξυλού και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φέλλο εκτός επιπλα	2583	1,5
21	Κατασκευή χαρτοπολτού χαρτίου και προϊόντων από χαρτί	3679	2,1
22	Εκδόσεις εκτυπώσεις και αναπαραγωγή ήχου και εικόνας	7143	4,2
23	Παραγωγή οπτανθρακα"κωκ" προϊόντων διύλισης πετρελαιου και πυρηνικών καυσίμων	957	0,6
24	Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	6229	3,6
25	Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό(καουτσουκ)και πλαστικές υλές	6881	4,0
26	Κατασκευή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	8365	4,9
27	Παραγωγή βασικών μετάλλων	5755	3,3
28	Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων με εξαίρεση τα μηχανήματα και τα ειδηξοπλισμου	7571	4,4
29	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	4587	2,7
30	Κατασκευή μηχανών γραφείου και ηλεκτρονικών υπολογιστών	122	0,1
31	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών π.δ.κ.α.	3573	2,1
32	Κατασκευή εξοπλισμού και συσκευών ραδιοφωνίας τηλεόρασης και επικοινωνιών	1145	0,7
33	Κατασκευή ιατρικών οργάνων	1227	0,7
34	Κατασκευή αυτοκινήτων οχημάτων	1068	0,6
35	Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	1470	0,9
36	Κατασκευή επιπλώνβιομηχανίες κατασκευών π.δ.κ.α.	2774	1,6
37	Ανακύκλωση	800	0,5
40	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου ατμού και ζεστού νερού	6	0,0
41	Συλλογή καθαρισμός και διανομή νερού	0	0,0
45	Κατασκευές	223	0,1
	Τριτογενής		
50	Πώληση συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων	0	0,0
51	Χονδρικό εμπόριο	427	0,2
52	Λιανικό εμπόριο	117	0,1
55	Ξενοδοχεία και εστιατορία	29506	17,2
60	Χερσαίες μεταφορέςμεταφορές μέσω αγωγών	78	0,0
61	Μεταφορές μέσω υδατινών οδών	196	0,1
62	Αεροπορικές μεταφορές	1264	0,7
63	Βοηθητικές και συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες	0	0,0
64	Ταχυδρομεία και τηλεπικοινωνίες	0	0,0
65	Ενδιαμεσοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	88	0,1
66	Ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία εκτός από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0	0,0
67	Δραστηριότητες συναφείς με τις δραστηριότητες ενδιαμεσών χρηματοπιστωτικών οργανισμών	0	0,0
70	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	261	0,2
71	Εκμίσθωση μηχανημάτων και εξοπλισμού	124	0,1
72	Πληροφορική και συναφείς δραστηριότητες	1765	1,0
73	Ερευνα και ανάπτυξη	0	0,0
74	Άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	0	0,0
75	Δημόσια διοίκηση και αμυναυποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0	0,0
80	Εκπαίδευση	0	0,0
85	Υγεία και κοινωνική μερίμνα	0	0,0
90	Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων.υγιεινή και παρόμοιες	309	0,2

Προκειμένου να αναλυθούν πληρέστερα τα στοιχεία των επενδύσεων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και νομό, χρησιμοποιούμε στη συνέχεια, επιλεκτικά, ορισμένους δείκτες. περιφερειακής ανάλυσης

Εφαρμογή του συντελεστή διαφοροποίησης (The GibbsMartin Index of Diversification) των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας των Ν. 1262/82 ,Ν.1892/90 κατά νομό

Τη μονοκλαδική ή πολυκλαδική κατεύθυνση των επενδύσεων την προσδιορίζουμε με το συντελεστή διαφοροποίησης, ο οποίος προκύπτει από την αλγεβρική σχέση:

$$i = 1 - \frac{\sum x^2}{(\sum x)^2}$$

όπου Χ στην περίπτωση μας οι επενδύσεις σε κάθε κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

Νομοί όπου ο συντελεστής τείνει στο 1 παρουσιάζουν πολυκλαδικές δραστηριότητες, οι επενδύσεις τους δηλαδή στρέφονται σε πολλούς κλάδους της οικονομίας.

Νομοί όπου ο συντελεστής τείνει στο 0 παρουσιάζουν συγκέντρωση των επενδύσεων σε ορισμένους μόνο κλάδους της οικονομίας τους, δηλαδή αυτές οι επενδύσεις είναι μονοκλαδικές ή έχουν εξειδίκευση. (Hammond, R and McCullagh, P: Quantitative Techniques. An Introduction. 1978).

Στην περίπτωση υπολογισμού του συντελεστή διαφοροποίησης των επενδύσεων του Ν.1262/82 περιλήφθησαν 46 κλάδοι ενώ οι κλάδοι που συμμετείχαν στο υπολογισμό του στη περίπτωση του Ν,1892/90 είναι 42.

Επίσης τα στοιχεία που αφορούν τις επενδύσεις στους κλάδους του Ν.1892/90 περιορίζονται για το διάστημα 1991 έως το πρώτο εξάμηνο του 1996, διάστημα που κρίνεται ικανοποιητικό για να περιγράψουμε την κατεύθυνση των επενδύσεων στους διάφορους τομείς.

Πίνακας 7.7 Εφαρμογή του συντελεστή διαφοροποίησης των επενδύσεων των Ν.1262/82 και 1892/90 κατά νομό

Νομοί	Συντελεστής διαφοροποίησης κατά νόμο	
	N.1262/82	N.1892/90
Αιτ/νιας	0,886	0,83
Αργολίδας	0,9	0,76
Αρκαδίας	0,872	0,83
Αρτας	0,798	0,57
Αττικής	0,738	0,91
Αχαΐας	0,913	0,76
Βοιωτίας	0,848	0,82
Γρεβενών	0,645	0,60
Δράμας	0,863	0,67
Δωδ/νήσου	0,256	0,16
Έβρου	0,878	0,79
Εύβοιας	0,909	0,88
Ευρυτανίας	0,315	0,1
Ζακύνθου	0,1	0,38
Ηλείας	0,776	0,77
Ημαθίας	0,747	0,78
Ηρακλείου	0,688	0,68
Θεσπρωτίας	0,576	0,81
Θεσσαλονίκης	0,867	0,83
Ιωαννίνων	0,898	0,69
Καβάλας	0,835	0,79
Καρδίτσας	0,882	0,80
Καστοριάς	0,789	0,65
Κέρκυρας	0,481	0,70
Κεφαλλονιάς	0,413	0,77
Κιλκίς	0,788	0,85
Κοζάνης	0,9	0,72
Κορινθίας	0,874	0,72
Κυκλάδων	0,391	0,25
Λακωνίας	0,701	0,57
Λάρισας	0,871	0,60
Λασηθίου	0,411	0,46
Λέσβου	0,475	0,54
Λευκάδας	0,488	*
Μαγνησίας	0,715	0,79
Μεσσηνίας	0,783	0,73
Ξάνθης	0,853	0,90
Πέλλης	0,754	0,60
Πιερίας	0,753	0,79
Πρεβέζης	0,869	0,70
Ρεθύμνης	0,473	0,44
Ροδόπης	0,894	0,82
Σάμου	0,295	0,30
Σερρών	0,883	0,71
Τρικάλων	0,859	0,18
Φθιώτιδας	0,899	0,65
Φλωρίνης	0,764	0,67
Φωκίδας	0,759	0,61
Χαλκιδικής	0,446	0,46
Χανίων	0,589	0,38
Χίου	0,739	0,46
Μέσος συντελεστής	0,707	0,644

*Δεν υπάρχουν στοιχεία για το νομό Λευκάδας.

Μια πιθανή κατηγοριοποίηση που θα μπορούσε να προκύψει κατά περίπτωση είναι:

	N.1262/82	N.1892/90
• Νομοί με συντελεστή 0-0,50	: 12	11 νομοί συνολικά
• Νομοί με συντελεστή 0,50-0,8	: 18	28 νομοί συνολικά
• Νομοί με συντελεστή 0,8-1	: 21	12 νομοί συνολικά

Στην πρώτη περίπτωση (N.1262/82), όπως δείχνει ο πίνακας ανήκουν κυρίως νησιωτικοί νομοί, οι οποίοι προσελκύουν κυρίως επενδύσεις στο τουρισμό και δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι παρουσιάζουν ειδίκευση στον εν λόγω κλάδο, ενώ στις άλλες περιπτώσεις δεν διακρίνεται κάποιο κοινό χαρακτηριστικό που να προσδιορίζει την παραπάνω κατηγοριοποίηση.

Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι και στις τρεις ομάδες συνυπάρχουν νομοί με υψηλά αλλά και χαμηλά ποσοστά συμμετοχής επενδύσεων επί του συνόλου.

Στη περίπτωση εφαρμογής του δείκτη για τις επενδύσεις του N.1890/92, ο αριθμός των νομών της πρώτης κατηγορίας παραμένουν στα ίδια επίπεδα (11 νομοί συνολικά), ενώ η δεύτερη κατηγορία νομών παρουσιάζεται αρκετά πιο ενισχυμένη της τρίτης.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα αποτελέσματα του συντελεστή μπορούμε να τα προσδιορίσουμε σε δυο επίπεδα :το γενικό και το συγκριτικό.

Στο γενικό επίπεδο εξετάζεται αν οι ιδιωτικές επενδύσεις κατανέμονται σε μεγάλο εύρος κλάδων και στο συγκριτικό επίπεδο εξετάζεται σε ποια περίοδο οι επενδύσεις κατευθύνονταν σε περισσότερους κλάδους.

Αναφορικά με το εύρος της οικονομικής δραστηριότητας και στις δυο περιόδους είναι ότι, τελικά, οι επενδύσεις των αναπτυξιακών νόμων κατευθύνονται σε αρκετούς κλάδους καθιστώντας την οικονομία των περισσότερων νομών πολυκλαδική. Η διαμόρφωση του συντελεστή διαφοροποίησης σε χαμηλά επίπεδα μπορεί να αποδοθεί σε διαφορετικούς ή ακόμη και σε αντίθετους λόγους. Έτσι:

Στους νομούς που απουσιάζουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, η επενδυτική δραστηριότητα είναι συγκρατημένη (Νομός Ευρυτανίας:0,31/0,1).Νομοί με μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα σε συγκεκριμένους κλάδους (όπως ο τουρισμός π.χ. ο νομός Δωδεκανήσου με συντελεστές 0,26,-0,16 αντίστοιχα) έχουν χαμηλό συντελεστή αλλά μεγάλο ύψος επενδύσεων.

Αναφορικά τώρα με το εύρος των κλάδων κατά τις δυο περιόδους αυτό εμφανίζεται διευρυμένο στην περίπτωση των επενδύσεων του N.1892/90. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει αφού υπολογίστηκε ο μέσος συντελεστής διαφοροποίησης για κάθε νόμο και βρέθηκε ότι αυτός είναι υψηλότερος κατά 12% στην περίπτωση των επενδύσεων του N. 1262/82. Πράγματι οι επενδύσεις που υπάγονται στο N. 1262/82 αφορούν τομείς με πλήθος μονάδων και καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα της οικονομίας. Στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι κατά την περίοδο εφαρμογής του εντάχθηκαν επενδυτικά σχέδια τριπλάσια από τα αντίστοιχα του επόμενου νόμου όπου τα περισσότερα αφορούσαν ιδρύσεις νέων επιχειρήσεων

Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οποιαδήποτε επένδυση προταθεί στο μέλλον είναι πιθανότερο να σχεδιάζεται και να αναληφθεί από ήδη λειτουργούσες επιχειρήσεις στο σχετικό τομέα η κλάδο. Με άλλα λόγια ,οι επενδυτικές ευκαιρίες εμφανίζονται πολύ συχνά περισσότερο ως ανάγκες εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης της παραγωγής υφιστάμενων επιχειρήσεων παρά ως δημιουργία νέων μονάδων. Άρα είναι πολύ πιθανό, μια επιχείρηση να χρηματοδοτήθηκε για την ίδρυσή της, από τον αναπτυξιακό νόμο 1262/92, και μελλοντικά η περαιτέρω ανάπτυξη της να στηρίχθηκε στην αρωγή που προσέφερε ο αναπτυξιακός 1892/90.

Τελικό συμπέρασμα της ενότητας, πάντως είναι ότι οι νόμοι παρά τις ευνοϊκές διατάξεις τους και τις κλαδικές προτεραιότητες που θέτουν ,δεν κατευθύνουν τις επενδύσεις στους επιθυμητούς κλάδους της οικονομίας, Το επενδυτικό κοινό δρα τις περισσότερες φορές αυτόβουλα ,χωρίς δηλαδή την υποκίνηση του από τα θέλητρα του νόμου και επενδύει εκεί όπου τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του νομού και όχι νόμου ορίζουν. Από την άλλη οι επενδύσεις κατευθύνονται σε παραδοσιακούς κλάδους που αν και παρουσιάζουν χαμηλή αποδοτικότητα και διαρθρωτικά προβλήματα, οι επενδυτές λαμβάνουν υπόψη τους ότι υπάρχει στους κλάδους αυτούς μια στοιχειώδης υποδομή και πείρα και παραμένουν διστακτικοί σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας όσον αφορά την είσοδό τους σε μια αγορά που δεν γνωρίζουν. Στους νομούς όπου η κλαδική διάρθρωση ήταν περιορισμένη κατά την εφαρμογή του Ν. 1262/82, δεν διαπιστώνεται στην συνέχεια ότι ο επόμενος νόμος συνέβαλε στην ανάπτυξη νέων κλάδων, πόσο μάλλον όταν σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρείται συρρίκνωση των ήδη υπαρχόντων. Πάντως πέρα από την πολιτική κινήτρων ,είναι δύσκολο και πολλές φορές ανεπιθύμητο για την οικονομία να ενισχύονται κλάδοι σε περιοχές όπου οι συνθήκες δεν είναι οι κατάλληλες για την ορθή και αποδοτική λειτουργία τους. Οι περιοχές που δραστηριοποιούνται σε λίγους κλάδους είναι ή νησιωτικοί ή νομοί με περιορισμένες αναπτυξιακές δυνατότητες.

Εφαρμογή των συντελεστών συμμετοχής και γεωγραφικής κατανομής

Η κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων κατά κλάδο στους νομούς μπορεί να παρουσιαστεί παραστατικά με το συντελεστή συμμετοχής (δείκτης χωροθετικής συγκέντρωσης).

Ο συντελεστής συμμετοχής επιτρέπει τις συγκρίσεις μεταξύ των νομών και δραστηριοτήτων με έμμεσο τρόπο, δηλαδή με αναφορά στα εθνικά μεγέθη. Ο δείκτης αυτός συγκρίνει τις επενδύσεις του κλάδου στο νομό με τη παρουσία τους στο σύνολο των νομών και προκύπτει από την διαίρεση του ποσοστού συμμετοχής του

κλάδου στη περιφέρεια δια του ποσοστού συμμετοχής του στο σύνολο των νομών
Δίδεται από τον τύπο:

$$QL = \frac{\frac{Air}{Ar}}{\frac{Ain}{An}}$$

Όπου:

Air : οι επενδύσεις του κλάδου i στο νομό r.

Ain : οι επενδύσεις του κλάδου i στο σύνολο της χώρας

Ar: οι συνολικές επενδύσεις του νομού r

An: οι συνολικές επενδύσεις της χώρας

Η ερμηνεία του συντελεστή είναι η εξής:

An :

- $QL=1$ κλάδος συμμετέχει στο σύνολο δραστηριοτήτων του νομού κατά το ίδιο ποσοστό που συμμετέχει στο σύνολο των δραστηριοτήτων της χώρας,
- $QL>1$, ο κλάδος συμμετέχει στο σύνολο δραστηριοτήτων του νομού κατά μεγαλύτερο ποσοστό από αυτό με το οποίο συμμετέχει στο σύνολο των δραστηριοτήτων της χώρας.
- $QL<1$, ο κλάδος συμμετέχει στο σύνολο δραστηριοτήτων του νομού κατά μικρότερο ποσοστό από αυτό με το οποίο συμμετέχει στο σύνολο των δραστηριοτήτων της χώρας. (Παπαδασκαλοπούλου Α.Δ.: Βασικές Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης Ι.Π.Α.)

Αρκετά πρόσφατα άρχισε μια προσπάθεια να τεθούν θεωρητικά θεμέλια στο συντελεστή συμμετοχής. Οι Mayer και Pleeter θεώρησαν ότι ο συντελεστής είναι ένας ικανοποιητικός δείκτης του εξαγωγικού προσανατολισμού της δραστηριότητας που αναφέρεται, ενώ ο Isserman συνέδεσε τους συντελεστές συμμετοχής με τους πολλαπλασιαστές εξαγωγικής βάσης.

Σύμφωνα με τις παραπάνω θεωρητικές τοποθετήσεις αν:

$QL > 1$, η δραστηριότητα i θεωρείται βασική ή εξαγωγική.

$QL < 1$, η δραστηριότητα i θεωρείται μη βασική.

$QL = 1$, η δραστηριότητα θεωρείται εξισορροπημένη.

Από την εφαρμογή του παραπάνω αλγεβρικού τύπου προκύπτει ο πίνακας 7.8, ο οποίος απεικονίζει τα αποτελέσματα του. Οι νομοί που παρουσιάζουν συντελεστή μεγαλύτερο της μονάδας κατά κλάδο, πράγμα που σημαίνει ότι ο συγκεκριμένος

τομέας χαρακτηρίζεται περισσότερο δυναμικός στο νομό από ότι στη χώρα , παραθέτουμε το σύμβολο (+).

Πίνακας 7.8:Εφαρμογή του συντελεστή συμμετοχής για τις επενδύσεις του Ν. 1262/82 κατά κλάδο και νομό

Νομοί//Κλάδοι	1	2	3	5	11	12	13	14	15	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Αιτ/νίας	*	*		*							*	*			*				*
Αργολίδας	*	*		*			*			*						*			
Αρκαδίας		*										*		*	*				*
Άρτας	*	*		*								*		*					
Αττικής																	*		
Αχαΐας				*						*		*				*			
Βοιωτίας		*				*				*									*
Γρεβενών		*												*					
Δράμας		*						*	*				*	*	*	*			
Δωδ/νήσου																			
Έβρου	*			*						*	*		*	*					
Εύβοιας		*		*	*			*		*				*	*				
Ευρυτανίας							*							*	*				
Ζακύνθου																			
Ηλείας	*			*										*					
Ημαθίας	*		*							*		*		*					
Ηρακλείου										*							*		*
Θεσπρωτίας				*										*					
Θεσσαλονίκης											*	*	*	*	*	*	*	*	*
Ιωαννίνων		*								*				*	*				*
Καβάλας				*			*			*		*	*	*	*			*	*
Καρδίτσας	*	*								*	*		*	*			*		
Καστοριάς		*					*						*					*	
Κέρκυρας				*										*					
Κεφαλονιάς				*															
Κιλκίς											*	*	*	*	*		*	*	*
Κοζάνης		*	*				*						*	*			*	*	*
Κορινθίας		*																	*
Κυκλάδων							*												
Λακωνίας	*			*			*							*			*		
Λάρισας		*					*			*		*		*	*				
Λασηθίου							*												*
Λέσβου				*															
Λευκάδας				*															
Μαγνησίας				*								*					*		
Μεσσηνίας										*		*					*		
Ξάνθης		*								*		*	*	*	*	*	*	*	*
Πέλλης						*						*	*	*		*			
Πιερίας		*	*	*			*						*		*				
Πρεβέζης	*	*			*										*				
Ρεθύμνης																			
Ροδόπης				*			*			*		*	*	*		*	*	*	*
Σάμου				*						*									
Σερρών	*	*					*			*		*	*	*	*		*		
Τρικάλων		*					*					*		*	*		*	*	*
Φθιώτιδας				*		*						*				*			*
Φλωρίνης		*					*			*			*	*	*				
Φωκίδας				*		*							*	*		*			
Χαλκιδικής				*				*											

Πίνακας 7.9:Εφαρμογή του συντελεστή συμμετοχής για τις επενδύσεις του Ν. 1892/90 κατά κλάδο και νομό

Νομοί //κλάδοι	1	5	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Αιτ/νιας	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
Αργολίδας	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Αρκαδίας	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Άρτας	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Αττικής	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+
Αχαΐας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Βοιωτίας	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	-	+
Γρεβενών	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Δράμας	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Δωδ/νήσου	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Έβρου	-	-	-	+	-	-	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-	-	+	-	-
Εύβοιας	+	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+
Ευρυτανίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ζακύνθου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Ηλείας	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
Ημαθίας	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Ηρακλείου	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Θεσπρωτίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-
Θεσσαλονίκης	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	-	-	-	+	+	-	+	-	-	-
Ιωαννίνων	+	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Καβάλας	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Καρδίτσας	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Καστοριάς	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Κέρκυρας	+	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Κεφαλλονιάς	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Κιλκίς	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	-	+	+	+	-	-
Κοζάνης	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
Κορινθίας	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Κυκλάδων	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Λακωνίας	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Λάρισας	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Λασηθίου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
Λέσβου	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Μαγνησίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	+	-	-	-
Μεσσηνίας	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Ξάνθης	-	-	+	-	+	+	+	-	-	+	+	-	+	+	-	+	-	+	-	+
Πέλλης	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Περίας	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-	-	-	-
Πρεβέζης	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-
Ρεθύμνης	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ροδόπης	-	+	+	-	-	+	+	-	-	-	+	-	+	+	-	+	-	-	-	-
Σάμου	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Σερρών	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Τρικάλων	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Φθιώτιδας	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+
Φλωρίνης	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Φωκίδας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Χαλκιδικής	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Χανίων	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-
Χίου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-

(Συνέχεια)

	32	33	34	35	36	37	40	45	51	52	55	60	61	63	65	70	71	72	90	91	92	93
Αιτ/νιας	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Αργολίδας	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Αρκαδίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Άρτας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Αττικής	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-	-	+	+
Αχαΐας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Βοιωτίας	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Γρεβενών	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Δράμας	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Δωδ/νήσου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Έβρου	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	+	+	
Εύβοιας	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
Ευρυτανίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ζακύνθου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ηλείας	-	-	-	-	+	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ημαθίας	-	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	
Ηρακλείου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	
Θεσπρωτίας	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	
Θεσσαλονίκη ς Ιωαννίνων	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	
Καβάλας	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Καρδίτσας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Καστοριάς	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Κέρκυρας	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Κεφαλονιάς	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Κιλίκis	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Κοζάνης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+
Κορινθίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Κυκλάδων	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Λακωνίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Λάριζας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	
Λασηθίου	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Λέσβου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	
Μαγνησίας	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	
Μεσσηνίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
Ξάνθης	-	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	
Πέλλης	-	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Πιερίας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Πρεβέζης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ρεθύμνης	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ροδόπης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	
Σάμου	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Σερρών	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	
Τρικάλων	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Φθιώτιδας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Φλωρίνης	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Φωκίδας	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Χαλκιδικής	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Χανίων	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Χίου	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Ο συντελεστής γεωγραφικής κατανομής.

Ο συντελεστής γεωγραφικής κατανομής (coefficient of localization) δείχνει για κάθε κλάδο οικονομικής δραστηριότητας κατά πόσο έχει την ιδιότητα να διασπείρεται στις διάφορες περιοχές ή αντίθετα, να συγκεντρώνεται σε μια ή δυο περιοχές αποκλειστικά ή σε μεγάλο βαθμό.

Ο συντελεστής γεωγραφικής κατανομής των κλάδων αποτελεί δηλαδή ένα σχετικό δείκτη στατικής ανάλυσης διότι συγκρίνει την κατανομή του κάθε κλάδου στους νομούς σε σχέση με τον τρόπο που κατανέμεται το σύνολο των κλάδων. Δείχνει δηλαδή το βαθμό συγκέντρωσης του εν λόγω κλάδου στους διάφορους νομούς.

Ο συντελεστής υπολογίζεται από τον τύπο:

$$CL = \frac{1}{2} \sum_{r=1}^n \left| \frac{Air}{Ain} - \frac{Ar}{An} \right|$$

Όπου :

Air:Οι επενδύσεις του κλάδου i στο νομό r

Ain:Το άθροισμα των επενδύσεων του κλάδου σε όλους τους νομούς

Ar:Το άθροισμα των συνολικών επενδύσεων του νομού

An:Το άθροισμα των συνολικών επενδύσεων σ' όλους τους νομούς

Ο συντελεστής κυμαίνεται μεταξύ 0 και 1.Γίνεται 0 όταν ο συγκεκριμένος κλάδος κατανέμεται στους νομούς κατά τον ίδιο τρόπο που κατανέμεται και το σύνολο των κλάδων και προσεγγίζει την τιμή 1 όταν συγκεντρώνεται σε πολύ μικρό νομών. Έτσι όσο μικρότερος είναι ο συντελεστής, τόσο πιο διασπαρμένος είναι ο κλάδος και όσο μεγαλύτερος, τόσο πιο συγκεντρωμένος είναι.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφηκαν τα αποτελέσματα των υπολογισμών του συντελεστή και για τους δύο νόμους κατά φθίνουσα κατάταξη.

Πίνακας 7.10 Φθίνουσα κατάταξη των συντελεστών γεωγραφικής κατανομής κατά νόμο και κλάδο

N.1262/82		N.1892/90	
Κωδικοί κλάδων	Συντελεστής (CL)	Κωδικοί κλάδων	Συντελεστής (CL)
E 13 82	0,99	E 40 90	0,99
E 41 82	0,99	E 61 90	0,99
E 91 82	0,99	E 70 90	0,98
E 95 82	0,99	E 51 90	0,97
E 65 82	0,98	E 52 90	0,97
E 11 82	0,96	E 45 90	0,95
E 3 82	0,96	E 60 90	0,94
E 15 82	0,94	E 90 90	0,92
E 96 82	0,94	E 19 90	0,91
E 50 82	0,93	E 65 90	0,89
E 83 82	0,93	E 32 90	0,89
E 94 82	0,93	E 30 90	0,89
E 12 82	0,92	E 92 90	0,85
E 61 82	0,89	E 72 90	0,85
E 64 82	0,87	E 16 90	0,85
E 22 82	0,85	E 63 90	0,84
E 27 82	0,79	E 93 90	0,83
E 29 82	0,78	E 71 90	0,83
E 34 82	0,76	E 37 90	0,83
E 32 82	0,71	E 21 90	0,80
E 37 82	0,63	E 34 90	0,78
E 38 82	0,61	E 33 90	0,78
E 39 82	0,6	E 23 90	0,78
E 24 82	0,59	E 5 90	0,78
E 14 82	0,59	E 35 90	0,72
E 23 82	0,59	E 20 90	0,71
E 72 82	0,57	E 31 90	0,69
E 31 82	0,55	E 91 90	0,67
E 71 82	0,55	E 55 90	0,65
E 25 82	0,54	E 1 90	0,63
E 30 82	0,53	E 22 90	0,62
E 2 82	0,53	E 14 90	0,62
E 36 82	0,5	E 18 90	0,60
E 28 82	0,5	E 36 90	0,60
E 5 82	0,48	E 26 90	0,60
E 26 82	0,48	E 29 90	0,59
E 35 82	0,43	E 27 90	0,58
E 66 82	0,42	E 17 90	0,55
E 1 82	0,41	E 25 90	0,49
E 21 82	0,37	E 28 90	0,46
E 33 82	0,36	E 24 90	0,46
E 20 82	0,34	E 15 90	0,42

Η εικόνα που προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα είναι εικόνα μεγάλων διαφορών ανάμεσα στους κλάδους, ως προς την "χωρική τους συμπεριφορά", υπάρχουν δηλαδή κλάδοι που διασπείρονται σε όλες η πολλές περιοχές (νομούς) και άλλοι που συγκεντρώνονται σε μια ή λίγες.

Παρατηρούμε ότι σε αρκετές περιπτώσεις και στις δυο εκφράσεις του πλησιάζει την μονάδα δηλαδή οι επενδύσεις που έγιναν στους συγκεκριμένους κλάδους παρουσιάζουν μεγάλη χωρική συγκέντρωση. Ενδιαφέρον κρίνεται να δούμε τη συμπεριφορά αυτή.

Αν εξετάσουμε π.χ. σε ποίους κλάδους ποιοι νομοί παρουσίασαν συγκριτική προτεραιότητα, ή διαφορετικά ποιοι κλάδοι παρουσιάζουν μοναδικότητα ως προς την επενδυτική τους δραστηριότητα κατά περίπτωση νόμων προκύπτουν οι παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 7.11:Υψηλή συγκέντρωση κλάδων στους νομούς της χώρας για τις επενδύσεις του Ν.1262/82

Κωδικός	Όνομασία	Νομοί
	13 Υδρογονάνθρακες και γηγενή καύσιμα αέρια	Τρίκαλα
	41 Ηλεκτρισμός, φωταέριο και ατμός	Χιος
	91 Κυβερνητικές υπηρεσίες	Ιωάννινα
	95 Ιαματικά Λουτρά	Ιωάννινα
64/65	Λιανικό εμπόριο	Κυκλάδες
	11 Ορυχεία Άνθρακα	Ευβοια
	3 Δασοπονία και εκμετάλλευση δασών	Κοζάνη,Πιερία,Χαλκιδική
	15 Λοιπά Λατομεία και Μεταλλεία	Δράμα,Κοζάνη,Χαλκιδική
	96 Κοιν. Πρόνοια και λοιπές επαγγ. Οργ.	Ιωάννινα,Χαλκιδική
E_50_82		Θεσσαλονίκη ,Κυκλάδες
	83 Διεκπεραιώσεις υποθέσεων	Αττική,Φθιώτιδας
	94 Υπηρεσίες επιστημονικών ερευνών	Αττική,Φθιώτιδας
	12 Μεταλλεία	Βοιωτία,Πέλλα

Πίνακας 7.12:Υψηλή συγκέντρωση κλάδων στους νομούς της χώρας για τις επενδύσεις του Ν.1892/90

Κωδικός	Όνομασία	Νομοί
	16 Κατεργασία δέρματος Κατασκευή ειδών ταξιδιού	Δωδεκάνησα ,Θεσσαλονίκη, Κέρκυρα
	45 Κατασκευές	Κιλκίς ,Σάμος
	51 Χονδρικό εμπόριο	Θεσπρωτία, Φλώρινα
	52 Λιανικό εμπόριο	Αρκαδία ,Ηλεία
	60 Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσο αγωγών	Έβρος
	61 Μεταφορές μεσω υδάτινων οδών	Λέσβος
	70 Διαχείριση ακίνητης Περιούσιας	Κοζάνη Σάμος
	90 Διάθεση λυμάτων και απορριμμάτων.	Ροδόπη

Η πλειοψηφία των κλάδων και στις δυο περιπτώσεις ανήκουν στο τριτογενή τομέα. Αφορούν κλάδους με μικρό σχετικά ύψος επένδυσης, με περιορισμένο βαθμό συμβολής στην αναπτυξιακή διαδικασία, λόγω των ελάχιστων πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων τους. Ακόμη διαπιστώνεται ότι διαχρονικά λιγότεροι κλάδοι συγκεντρώνονται σε λιγότερους νομούς. Ενισχύεται συνεπώς η άποψη που διατυπώθηκε στην παρουσίαση του συντελεστή διαφοροποίησης.

Η παραπάνω εικόνα είναι μια ειδική κατάσταση και δεν συνάγεται κάποιο συμπέρασμα αξιολογικό για την συνολική συμπεριφορά των κλάδων όσο αφορά την χωρική συγκέντρωσή τους .

Προκειμένου να έχουμε μια πληρέστερη εικόνα της κλαδικής χωρικής συγκέντρωσης των επενδύσεων κατά την εφαρμογή των δύο νόμων, επιλέχθηκαν 18 κλάδοι από τον δευτερογενή τομέα (μεταποίηση) και ο κλάδος του τουρισμού από τον τριτογενή.

Η επιλογή των κλάδων του δευτερογενή έγινε με βάση τα εξής κριτήρια:

1. Αναπτυξιακά (δημιουργία πολλών νέων θέσεων και μεγάλο ύψος επένδυσης)
2. Ανταπόκριση από τους περισσότερους νομούς.
3. Συμβατότητα στις κωδικοποιήσεις της Ε.Σ.Υ.Ε.

Ο κλάδος του τουρισμού από τον τριτογενή εκτός από τα παραπάνω κριτήρια επειδή διαχωρίζεται από την πολιτική κινήτρων χωροταξικά.

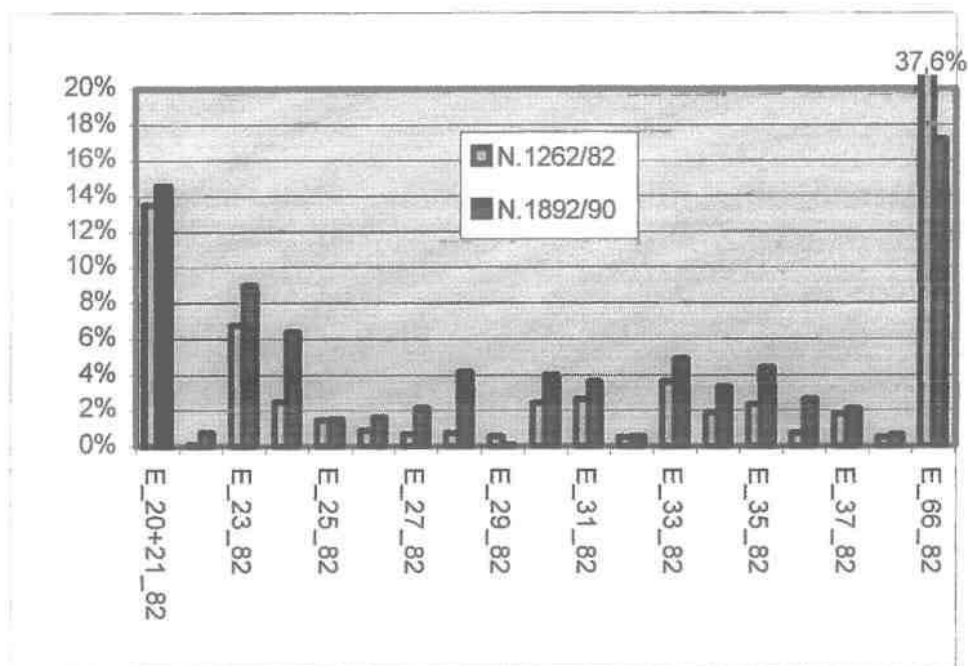
Οι κλάδοι που επιλέγηκαν είναι:

Κωδικός N.1262/82	Ονομασία	Κωδικός N.1892/90
*20	Βιομηχανίες ειδών διατροφής και ποτών και	15
*21	Βιομηχανίες ποτών	
22	Καπνοβιομηχανίες	16
23	Υφαντικές βιομηχανίες	17
24	Βιομηχανίες ειδών υπόδησης, ενδυμασίας κ.λπ	18
25	Βιομηχανίες ξύλου και φελλού εκτός της επιπλοποιίας	20
26	Βιομηχανίες επίπλων και ειδών επίπλωσης	36
27	Βιομηχανίες χαρτιού	21
28	Εκτυπώσεις εκδόσεις και συναφείς δραστηριότητες	22
29	Βιομηχανίες δέρματος και γουναρικών εκτός των ειδών ένδυσης και υπόδησης	19
30	Βιομηχανίες προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες	25
31	Χημικές βιομηχανίες	24
32	Βιομηχανίες Παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα	23
33	Βιομηχανίες προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	26
34	Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες	27
35	Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο	28
36	Κατασκευή μηχανών και συσκευών	29
37	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών, και συσκευών	31
38	Κατασκευή μεταφορικών μέσων	34
66	Εστιάτορια και Ξενοδοχεία	55

*Οι κλάδοι 20 και 21 του Ν. 1262/82 ενοποιούνται στο νέο σύστημα κωδικοποίησης και αντιστοιχούν στο κωδικό 15.

Στο γράφημα παρουσιάζεται η ποσοστιαία κατανομή των κλάδων για τους δυο νόμους επί της συνολικής δραστηριότητας.

Διάγραμμα 7.1: Ποσοστιαία συμμετοχή των επιλεγμένων κλάδων κατά νόμο

Οι παραπάνω κλάδοι συγκεντρώνουν αθροιστικά κάτι πάνω από το 80% των συνολικών επενδύσεων. Συγκεκριμένα το ποσοστό στην περίπτωση του N.1892/90 είναι 83,7% έναντι 81,4% του N.1262/82. Οι περισσότερες επενδύσεις υλοποιούνται, με μεγάλη διαφορά, στο κλάδο του τουρισμού όπου κατέχει την πρώτη θέση προτίμησης των επενδυτών και στους δύο νόμους. Από τους κλάδους της μεταποίησης την κυριαρχία έχουν οι κλάδοι κυρίως της βιομηχανίας ποτών και τροφίμων και κλωστοϋφαντουργίας.

Αν εξαιρεθεί όμως ο κλάδος του τουρισμού η εικόνα που παρουσιάζεται στους κλάδους της μεταποίησης αλλάζει ριζικά. Έτσι τα νέα ποσοστά διαμορφώνονται ως εξής: 66,5% για το N.1892/90 έναντι 43,7% του N.1262/82. Η μεγάλη αυτή διαφορά οφείλεται στην μεγάλη πτώση των επενδύσεων του κλάδου του τουρισμού.

Στους περισσότερους κλάδους σημειώνεται αύξηση επενδύσεων και ειδικότερα στους κλάδους 18 (ένδυσης και υπόδησης) και 22 (καπνοβιομηχανίες) οι

οποίοι βελτιώθηκαν κατά 3,9 % και 3,5% αντίστοιχα. Ο μοναδικός φθίνων κλάδος σχετίζεται με την βιομηχανία δέρματος και γούνας με μικρή όμως απώλεια (0,5%).

Στην συνέχεια θα εξετασθεί ο τρόπος με τον οποίο οι συγκεκριμένοι κλάδοι κατανέμονται στους νομούς, δηλαδή ,ποιοι νομοί συγκεντρώνουν ποιους κλάδους. Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιήσουμε ως δείκτη τον συντελεστή Gini.

Εδώ πρέπει να παρατηρηθεί ότι δεν πρέπει να γίνεται σύγχυση με το συντελεστή γεωγραφικής κατανομής ο οποίος είναι ο σχετικός δείκτης συγκέντρωσης και λαμβάνει υπόψη του την κατανομή των εθνικών μεγεθών, ενώ ο συντελεστής συγκέντρωσης Gini είναι απόλυτος δείκτης.

Αν από τα στοιχεία του πίνακα 7.10 αντιστοιχίσουμε για κάθε ένα επιλέξιμο κλάδο την διαχρονική διαμόρφωση του συντελεστή γεωγραφικής κατανομής και προσθέσουμε τους αντίστοιχους συντελεστές απόλυτης συγκέντρωσης προκύπτει ο πίνακας 7.13

Πίνακας 7.13:Παρουσίαση των δεικτών απόλυτης και σχετικής συγκέντρωσης κατά κλάδο και νόμο

	Συντελεστής (CL)		Συντελεστής Gini		
	N.1262/82	N.1892/90	N.1262/82	N.1892/90	
E_15_90	0,42	0,37	18,6		23,3
E_16_90	0,85	0,85	53,5		100,0
E_17_90	0,55	0,59	28,0		44,4
E_18_90	0,60	0,59	25,9		48,3
E_20_90	0,91	0,54	28,2		34,6
E_36_90	0,60	0,48	24,8		46,3
E_21_90	0,80	0,79	46,4		88,3
E_22_90	0,62	0,5	34,8		60,6
E_19_90	0,89	0,91	41,8		58,9
E_25_90	0,49	0,53	28,8		50,0
E_24_90	0,46	0,55	30,9		50,7
E_23_90	0,78	0,71	44,6		67,7
E_26_90	0,60	0,36	20,4		30,9
E_27_90	0,58	0,76	55,7		45,4
E_28_90	0,46	0,43	25,3		32,5
E_29_90	0,59	0,5	32,7		34,5
E_31_90	0,69	0,63	38,4		72,7
E_34_90	0,78	0,61	36,9		61,6
E_55_90	0,65	0,42	33,8		36,0
M.O.	0,65	0,58	34,2		51,1

Από τον πίνακα φαίνεται ότι ο αριθμός των κλάδων που παρουσιάζουν την τάση να συγκεντρώνονται σε λίγους νομούς μειώθηκε κατά ένα κλάδο. Παρατηρείται ότι οι κλάδοι με το μεγαλύτερο συντελεστή γεωγραφικής κατανομής, αυτοί δηλαδή που παρουσιάζουν την τάση να κατευθύνονται σε λίγους νομούς είναι:

-για το νόμο 1262/82,οι κλάδοι: Βιομηχανίες ξύλου και φελλού εκτός της επιπλοποιίας, Βιομηχανίες χαρτιού, Καπνοβιομηχανίες, Κατασκευή μεταφορικών μέσων, Βιομηχανίες δέρματος και γουναρικών εκτός των ειδών ένδυσης και υπόδησης, Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες

-για τον νόμο 1892/90 οι κλάδοι: Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες, Βιομηχανίες Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, Καπνοβιομηχανίες, Βιομηχανίες χαρτιού, Βιομηχανίες δέρματος και γουναρικών εκτός των ειδών ένδυσης και υπόδησης

Σε σύγκριση τώρα με τους απόλυτους δείκτες χωρικής συγκέντρωσης κλάδων (συντελεστές Gini) παρατηρούνται τα παρακάτω:

- Γενικά, η μεταποίηση (συνολική και κατά κλάδο) είναι συγκεντρωμένη περισσότερο στην περίπτωση του Ν.1892/90 -όπως δείχνει ο υψηλός μέσος όρος- ενώ ο κλάδος του τουρισμού παρουσιάζει την ίδια κατανομή στο χώρο και για τις δύο περιπτώσεις. Η διαμόρφωση του υψηλού συντελεστή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι μερικοί κλάδοι κατευθύνονται σε ένα μόνο νομό. Ειδικότερα οι κλάδοι: Καπνοβιομηχανίες και Βιομηχανίες δέρματος και γουναρικών εκτός των ειδών ένδυσης και υπόδησης, πραγματοποίησαν επενδύσεις μόνο στους νομούς Ξάνθης και Αττικής.
- Οι περισσότεροι κλάδοι διακρίνονται από χαμηλούς συντελεστές απόλυτης συγκέντρωσης, πράγμα που σημαίνει ότι διασπείρονται στο χώρο εκτός των περιπτώσεων που αναφέρθηκαν .Λόγω αυτής της χαμηλής συγκέντρωσης, οι σχετικοί δείκτες χωρικής συγκέντρωσης των κλάδων, δηλαδή οι συντελεστές γεωγραφικής κατανομής, που μετρούν τις διαφορές της κατανομής τους στο χώρο από την εθνική κατανομή τους είναι ψηλότεροι από τους απόλυτους δείκτες όπως δείχνουν οι μέσοι όροι.

Ο συνδυασμός των δυο συντελεστών (απόλυτου και σχετικού) για τους κλάδους δίνει τα παρακάτω.

- Υπάρχουν κλάδοι που διασπείρονται στο χώρο (όπως δείχνει ο χαμηλός συντελεστής Gini) με τρόπο ίδιο ή περίπου ίδιο με την συνολική μεταποίηση (όπως δείχνει ο συντελεστής γεωγραφικής κατανομής). Οι κλάδοι αυτοί είναι: Βιομηχανίες ειδών διατροφής εκτός ποτών Βιομηχανίες επίπλων και ειδών επίπλωσης, Χημικές βιομηχανίες, Βιομηχανίες προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, Βιομηχανίες προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο Κατασκευή μηχανών και συσκευών
- Υπάρχουν κλάδοι που συγκεντρώνονται στο χώρο όπως δείχνει ο ψηλός δείκτης Gini σε λίγους νομούς, αλλά με τρόπο διαφορετικό από το τρόπο που κατανέμεται το σύνολο των κλάδων όπως δείχνει ο υψηλός συντελεστής γεωγραφικής κατανομής .Οι κλάδοι αυτοί είναι : Καπνοβιομηχανίες, Βιομηχανίες δέρματος και γουναρικών εκτός των ειδών ένδυσης και υπόδησης Βιομηχανίες

-χωρικό καταμερισμό. Εκεί που μπορούμε να αποδώσουμε την αποτελεσματικότητα του νόμου είναι μόνο στην περίπτωση του τουρισμού.

Σύμφωνα με την παρουσίαση της χωρικής κατανομής των επενδύσεων είχε διαπιστωθεί ότι ο κλάδος κυρίως της ξενοδοχείας είχε απορροφήσει στην περίοδο εφαρμογής του Ν.1262/82 ένα δυσανάλογα μεγάλο ποσοστό (37%) των συνολικών ποσών των πραγματοποιούμενων επενδύσεων. Το μεγάλο αυτό ύψος αναλογούσε σε δυσανάλογα ποσά που δόθηκαν από το δημόσιο για την ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων του κλάδου σε σύγκριση με άλλους κλάδους. Παρόλα αυτά, όπως υποστηρίζεται στην Εισηγητική Έκθεση του Ν.1892/90, δεν υπήρξε ουσιαστική αναβάθμιση των υπηρεσιών του κλάδου στο σύνολό του, αλλά ούτε και ικανοποιητική βελτίωση της τουριστικής υποδομής της χώρας. Κάτω από αυτές τις διαπιστώσεις και στα πλαίσια αναδιάρθρωσης του συστήματος κινήτρων περιορίστηκε το ύψος της χρηματοδότησης και αυξήθηκε η ίδια συμμετοχή με αποτέλεσμα οι επενδύσεις του κλάδου να περιοριστούν στο 17% των συνολικών επενδύσεων που υπάχθηκαν στις διατάξεις του Ν.1892/90. Επιφυλασσόμαστε να διευκρινίσουμε αν η προκείμενη αναδιάρθρωση των κινήτρων συνοδεύτηκε από προώθηση των επενδύσεων σε υπηρεσίες του κλάδου υψηλότερης ποιοτικής στάθμης και κατά συνέπεια συναλλαγματικού οφέλους, λόγω έλλειψης στοιχείων. Εκείνο όμως που είναι βέβαιο είναι ότι ο κλάδος συγκεντρώνεται σε λιγότερους νομούς, χωρίς αυτοί να διαφοροποιούνται από κείνους της προηγούμενης περιόδου.

Η χρησιμότητα του πίνακα έγκειται στο γεγονός ότι με το συνδυασμό κλάδων νομών προσφέρεται για σύγκριση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του Ν. 1892/90 ως προς την χωρική διασπορά / συγκέντρωση των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας .

Είναι έκδηλη λοιπόν η συμμετοχή νομών που ανήκουν στην Α΄ και Β΄ περιοχή κινήτρων στους περισσότερους κλάδους και κυρίως των νομών Αττικής, Θεσσαλονίκης, Βοιωτίας, Κιλκίς από την μια μεριά και η δυναμική άνοδος των νομών της Θράκης σε όλους τους κλάδους από την άλλη. Στην παραπάνω διαπίστωση στηρίζεται το μεγαλύτερο μέρος της αδυναμίας του νόμου να συμβάλει στην αποκέντρωση των παραδοσιακών κλάδων της μεταποίησης σε λιγότερο ανεπτυγμένους νομούς και στην προώθηση των επενδύσεων σε νέους κλάδους (π.χ. πληροφορική, τηλεπικοινωνίες).

Η παρουσία του νομού της Αττικής στους περισσότερους κλάδους της μεταποίησης που δημιουργούν και επιφέρουν επιβάρυνση του ήδη βεβαρημένου περιβάλλοντος (αστικό-διαβίωσης) εμποδίζει την ανάπτυξη των νομών της περιφέρειας (υπό ανάπτυξη νομών)όπου τα περιθώρια παραμένουν σημαντικά και αναξιοποίητα ενώ στις μητροπόλεις της χώρας έχουν εξαντληθεί από καιρό.

Συμπεράσματα – Παρατηρήσεις - Προτάσεις

8.1 Συμπεράσματα.

Η χωροταξική διάρθρωση των επενδύσεων στην Ελλάδα έχει προκύψει μέχρι πρόσφατα από την αλληλεπίδραση δυο διαδικασιών:

- Την διεύρυνση της γεωγραφικής βάσης της βιομηχανίας, ώστε οι περισσότεροι νομοί να συμμετέχουν στην εκβιομηχάνιση.
- Ταυτόχρονα, την διεύρυνση του χάσματος μεταξύ αναπτυγμένων περιοχών και όσων έμειναν έξω από την διαδικασία αυτή, ώστε οι χωροταξικές ανισότητες, όσον αφορά την βιομηχανία, να οξύνονται και οι νομοί που δεν κατόρθωσαν να ενταχθούν στην αναπτυξιακή διαδικασία να περιθωριοποιούνται. Πρόκειται όχι για απομονωμένους νομούς αλλά για σύνολα περιφερειακής κλίμακας: Νησιά Ιονίου και Αιγαίου, Κρήτη, Ανατολική Στερεά, Νότια και Δυτική Πελοπόννησος.

Αναμφισβήτητα το επενδυτικό πρόβλημα της χώρας και ειδικότερα των απομακρυσμένων περιοχών είναι βαθύ και χρόνιο και αποτελεί μορφή εκδήλωσης της συνολικής κρίσης της ελληνικής οικονομίας και είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις οικονομικές συγκυρίες που επικρατούν κάθε φορά. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, ο αυτόνομος ρόλος των αναπτυξιακών νόμων είναι, αν και σημαντικός για την περιφερειακή ανάπτυξη, πολύ περιορισμένος.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, μια πρώτη και γενική εκτίμηση της εφαρμοζόμενης αναπτυξιακής πολιτικής που ακολουθήθηκε από το 1981 και μετά, μας οδηγεί στην διαπίστωση ότι η εν λόγω αναπτυξιακή πολιτική μάλλον υποτάσσεται στην σύγχρονη πραγματικότητα, παρά τείνει να την μεταβάλει. Αυτό επιβεβαιώνεται από την μέχρι τώρα πορεία των αναπτυξιακών νόμων, όπου, παρά τις αισιόδοξες προοπτικές επίτευξης των στόχων που κάθε φορά οριοθετούνται στις Εισηγητικές Εκθέσεις τους, δεν κατορθώνουν να αλλάξουν την παγιωμένη επενδυτική κατάσταση.

Για να γίνει εκτίμηση και να προσδιοριστεί ο βαθμός της αποτελεσματικότητας των αναπτυξιακών νόμων σε σχέση με την εξέλιξη των πραγματικών μεγεθών των επενδύσεων που περιγράφηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, θα έπρεπε να προσδιοριστεί πρώτα από όλα η χωροταξική κατανομή των επενδύσεων και η κλαδική σύνθεση που θα είχε λάβει χώρα αν δεν υπήρχε κάποια πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, δηλαδή η παρακίνηση των επενδυτών από τα κινητήρα των αναπτυξιακών νόμων. Εφόσον κάτι τέτοιο δεν έχει προηγηθεί, το μόνο που μπορεί να γίνει είναι να διατυπωθούν ορισμένες συμπερασματικές παρατηρήσεις

που επικεντρώνονται κυρίως στην συμβολή των αναπτυξιακών νόμων τόσο προς τις διαδικασίες γραφειοκρατικής κυρίως φύσης ,που προβλέπουν για τις παροχές κινήτρων, όσο και προς την χωροταξική ανακατανομή των επενδύσεων που προτίθεται από τις νομοθετικές διατάξεις του Ν.1892/90 σε σχέση με την υφιστάμενη χωροταξική κατανομή των επενδύσεων του Ν.1262/82.

Σχετικά με τις διαδικασίες που προβλέπουν οι αναπτυξιακοί νόμοι, όπως αυτές προσδιορίζονται στις Εισηγητικές τους Εκθέσεις, σχετικά με την ένταξη των ιδιωτικών επενδύσεων στην πολιτική ενισχύσεων και καθορίζονται στις κείμενες διατάξεις των νόμων, πρέπει να τονίσουμε ότι επηρεάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τα ίδια τα κίνητρα ενίσχυσης την πρόθεση και θέληση των επενδυτών να πραγματοποιήσουν τα επενδυτικά τους σχέδια. Αυτά έλαβαν υπόψη τους οι συντάκτες των αναπτυξιακών νόμων και τονίσουν μεταξύ άλλων ότι υπάρχει στα υποβαλλόμενα Σχέδια των Νόμων η μεθόδευση απλούστευσης των διαδικασιών και της σημαντικής επιτάχυνσης στην διαδικασία έκδοσης των εγκριτικών αποφάσεων, έτσι ώστε το σύστημα να γίνει πιο ευέλικτο και να μην παρουσιάζει τα παλαιά αντικίνητρα στην εφαρμογή του από γραφειοκρατικές καθυστερήσεις.

Τίθεται το ερώτημα, σήμερα, μετά την αναθεώρηση των αναπτυξιακών νόμων από τον Ν.2601/98 κατά πόσο εκπληρώθηκαν τα παραπάνω.

Αν κρίνουμε από τα αποτελέσματα έρευνας του Κ.Ε.Π.Ε. κατά την οποία στάλθηκαν ερωτηματολόγια σε όλες τις νομαρχίες και ειδικότερα στα όργανα που εγκρίνουν, παρακολουθούν και ελέγχουν τις επενδύσεις του Ν.1262/82, τα προβλήματα δεν λύθηκαν, αντίθετα συνεχίζουν να υπάρχουν, με αποτέλεσμα να καθυστερεί τόσο η υπαγωγή, όσο και η ολοκλήρωση μιας επένδυσης. Πολλοί επενδυτές διατυπώνουν επιφυλάξεις για την συμβολή των κινήτρων, τα οποία στην ουσία εξανεμίζονται εξαιτίας των γραφειοκρατικών διαδικασιών.

Η αντιφατική αυτή στάση της κεντρικής διοίκησης, συναντάται και στον Ν. 1892/90, παρά την μείωση του ρόλου του κράτους τόσο στην πραγματοποίηση επενδύσεων (το δημόσιο δεν μετέχει πλέον στο μετοχικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων), όσο και την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων σε μικρότερο βαθμό διοίκησης. Αν και δεν εντοπίστηκε στην σχετική βιβλιογραφία, κάποια αποτελέσματα αξιολόγησης του χρόνου που μεσολαβεί για την υπαγωγή των επενδύσεων στα κίνητρα του νόμου 1892/90, ώστε να έχουμε μια συγκριτική εκτίμηση με το προηγούμενο καθεστώς, μπορούμε εντούτοις να ισχυριστούμε, εφόσον η πλειοψηφία των επενδυτών στρέφεται -όπως και στην περίπτωση του Ν.1262/82 - στην β' ομάδα κινήτρων, ότι οι δυσκολίες στις διαδικασίες υπαγωγής εξακολουθούν να υφίστανται.

Πράγματι ο επενδυτής που εντάσσει την επένδυσή του στην β' δέσμη κινήτρων (αφορολόγητες εκπτώσεις) αντιμετωπίζει λιγότερο χρονοβόρες, σύνθετες και

πολύπλοκες διαδικασίες. Αρκεί να προσκομίσει στην αρμόδια οικονομική εφορία αποδεικτικά στοιχεία των νέων παραγωγικών επενδύσεων κάθε έτος που συντάσσει την φορολογική του δήλωση και να τηρεί ειδικά βιβλία, όπως προβλέπεται. Επιπλέον, για την ένταξη της επένδυσης στην β' δέσμη, οι διαδικασίες μπορούν να διεκπεραιωθούν από τον ίδιο τον επενδυτή.

Το επόμενο στάδιο, μετά την περάτωση των διαδικασιών υπαγωγής μιας επένδυσης στα κίνητρα ενίσχυσης των αναπτυξιακών νόμων, ακολουθεί το στάδιο της έγκρισης και της υλοποίησης της επένδυσης, όπου είναι και το ζητούμενο στη υπόθεση της περιφερειακής ανάπτυξης.

Η έγκριση των επενδύσεων ανήκει καθαρά στα όργανα που έχει θεσπίσει η κεντρική διοίκηση, όπου αξιολογούνται τόσο με αναπτυξιακά κριτήρια όσο και με κριτήρια βιωσιμότητας της επένδυσης. Η υλοποίηση των επενδύσεων ανήκει στην ιδιωτική πρωτοβουλία και τις προσωπικές επιλογές του κάθε επενδυτή (ανάληψη κινδύνου, διορατικότητα, οργάνωση κτλ.) ,αλλά και στις οικονομικές συνθήκες που επικρατούν (πληθωρισμός, συναλλαγματικές διακυμάνσεις, υποτίμηση, επιχειρηματικές αβεβαιότητες) παράγοντες που περιορίζουν το αριθμό των ολοκληρωμένων επενδύσεων σε σχέση με τις εγκεκριμένες και ακόμη περισσότερο με τις προταθέντες .

Η έλλειψη των στοιχείων επενδύσεων της β' δέσμης κινήτρων κατά νομό και νόμο συνιστά περιοριστικό στοιχείο για την συνολική αξιολόγηση των νόμων σε ότι αφορά την συμβολή τους στην χωροταξική κατανομή /ανακατανομή των επενδύσεων. Έτσι λοιπόν τα όποια συμπεράσματα που εξάγονται από την ανάλυση των στοιχείων επενδύσεων που προηγήθηκε στηρίζονται σε ένα μόνο μέρος των επενδύσεων.

Ένας από τους κυριότερους στόχους των αναπτυξιακών νόμων είναι η προώθηση των επενδύσεων σε ασθενέστερες περιοχές, προσδοκώντας ή/και προάγοντας έτσι την διαδικασία της ισόρροπης ανάπτυξης, για κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους.

Το ερώτημα είναι αν η συνολική αυτή προσπάθεια που επιχειρήθηκε μέσα από την πολιτική κινήτρων συμβαδίζει με το αποτέλεσμα .

Ξεκινώντας με την χωρική κατανομή των επενδύσεων του Ν.1262/82 όπως αυτή αναλύθηκε μπορούμε να πούμε τα εξής:

- Ο αναπτυξιακός νόμος συνέβαλλε σε μεγάλο βαθμό στην κατεύθυνση των επενδύσεων της α' δέσμης κινήτρων σε περιοχές μεγάλης ενίσχυσης και κρίνεται θετικό το γεγονός ότι παρά τα μειονεκτήματα που χαρακτηρίζουν τους περισσότερους νομούς των περιοχών αυτών, οι επενδυτές προτίμησαν τα

οικονομικά θέλγητρα του νόμου με αποτέλεσμα οι τρεις στις τέσσερις επενδύσεις να πραγματοποιούνται στις περιοχές αυτές τόσο ως απόλυτα μεγέθη, όσο και κατά κεφαλή (διάγραμμα 6.2). Σε επίπεδο όμως νομού παρατηρούνται σημαντικές ανομοιογένειες, στο βαθμό διάχυσης της ανάπτυξης, όπως αυτή εκλαμβάνεται από την επενδυτική δραστηριότητα με συνέπεια η συμβολή του νόμου να διαφοροποιείται από νομό σε νομό.

- Ασυνέπεια στις προθέσεις του νόμου εντοπίζονται στην περιοχή Α' (Αθήνα-Θεσσαλονίκη) όπου παρά την μηδενική ενίσχυση όπως ο νόμος ορίζει, πραγματοποιούνται επενδύσεις, οι οποίες επιδοτούνται σε ορισμένες περιπτώσεις με ποσοστά μεγαλύτερα άλλων περιοχών. Η ασυμβίβαστη αυτή εικόνα δημιουργεί υπόνοιες για αδιαφανή και μεροληπτική αντιμετώπιση έναντι των άλλων επενδυτών. Δεν δικαιολογείται άλλωστε το υψηλό ποσοστό επενδύσεων (9,12%) που πραγματοποιήθηκαν στους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης.
- Μια μέση κατάσταση εμφανίζεται στην περιοχή Β', όπου οι επενδυτές δεν έλαβαν υπόψη τους τόσο τα κίνητρα του νόμου, αλλά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που συγκεντρώνουν οι νομοί που ανήκουν στην περιοχή αυτή. Πρόκειται για νομούς που βρίσκονται περιμετρικά των δυο πόλων ανάπτυξης της χώρας, αν εξαιρεθεί η πόλη της Ρόδου, καθώς και οι νομοί Λάρισας, Μαγνησίας και Ηρακλείου που αποτελούν μεγάλα αστικά κέντρα, που διαθέτουν μεγάλες αγορές και ανεπτυγμένα δίκτυα υποδομών.
- Στα αρνητικά σημεία της αποτελεσματικότητας του νόμου, καταλέγεται και η αδυναμία του να προωθήσει μεγάλου ύψους επενδύσεις. Πράγματι οι περισσότερες επενδύσεις γίνονται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ενώ μεγάλες επενδύσεις με έντονα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στη αναπτυξιακή διαδικασία δεν πραγματοποιήθηκαν, γεγονός που οφείλεται στην επιφυλακτικότητα των επενδυτών να συνεταιρισθούν με το δημόσιο όπως ορίζει το άρθρο 4 του νόμου.126/82.

Τα παραπάνω συμπεράσματα, θα συμπληρώσουν οι διαπιστώσεις για την συμβολή και την αποτελεσματικότητα του νόμου ως προς την τομεακή-κλαδική αναδιάρθρωση των επενδύσεων. Για το σκοπό αυτό κρίνεται αναγκαίο να επιχειρηθεί μια διερεύνηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Έτσι λοιπόν για κάθε τομέα διαπιστώνουμε ότι:

- Ο πρωτογενής τομέας αντιμετωπίζει τα προβλήματα της χαμηλής παραγωγικότητας, τα υψηλά ποσοστά υποαπασχόλησης, τις κακές συνθήκες εμπορίας και μεταποίησης των προϊόντων και άλλες διαρθρωτικές αδυναμίες.
- Η κρίση της ελληνικής οικονομίας πλήττει κατά την περίοδο εφαρμογής του Ν.1262/82, ιδιαίτερα την βιομηχανία, πράγμα που συνεπάγεται ότι κλάδοι της μεταποίησης χρήζουν σημαντικής ενίσχυσης.
- Ο τριτογενής τομέας συγκεντρώνει τις δραστηριότητες στο κλάδο του τουρισμού, χωρίς να προσανατολίζεται στις σύγχρονες μορφές υπηρεσιών που ενσωματώνουν τις νέες τεχνολογίες.

Από την ανάλυση των στοιχείων επενδύσεων του νόμου δεν διαπιστώθηκε, παρά τις επιδιώξεις της Εισηγητικής Έκθεσης, καμία ανατροπή στις παραπάνω τάσεις, αλλά αν κρίνουμε από το αποτέλεσμα της κατανομής των επενδύσεων, μάλλον συνέβαλλε στη διατήρησή τους. Στα συμπεράσματα αυτά καταλήγει κανείς αν εξετάσει τα ποσοστά συμμετοχής και τα ποσοστά επιχορήγησης κάθε τομέα στις συνολικές επενδύσεις (πίνακας 7.1) .

Πράγματι, ο πρωτογενής τομέας απορροφά το 8.1% των συνολικών επενδύσεων και το ποσοστό επιχορηγήσεων ανέρχεται στο 33,8% ,ενώ οι κλάδοι της μεταποίησης απορροφούν μόλις το 45,7% των συνολικών επενδύσεων αλλά επιχορηγούνται λιγότερο από τον πρωτογενή (26,8%). Τα ίδια ποσοστά αποδίδονται και στο τριτογενή τομέα, πράγμα που σημαίνει ότι οι επενδύσεις κατευθύνθηκαν και επιχορηγήθηκαν με το ίδιο τρόπο, χωρίς να δίνεται προτεραιότητα σε κλάδους της μεταποίησης, όπου τα αναπτυξιακά οφέλη είναι μεγαλύτερα και διαχέονται τόσο χωρικά, όσο και κλαδικά.

Το γεγονός ότι το 82% των επενδύσεων στο τριτογενή τομέα κατευθύνεται στο κλάδο του τουρισμού και αναλώνεται σε επενδύσεις μικρού μεγέθους ενισχύει τα παραπάνω. Αν η πρόθεση του νόμου ήταν ,παράλληλα με τα χωροταξικά κριτήρια να συνυπάρχουν και τα αναπτυξιακά, για να υπάρξει επιτέλους μια διέξοδος στην κρίση της ελληνικής οικονομίας που χαρακτήριζε την δεκαετία του '80, τότε τα χαμηλά ποσοστά του δευτερογενή τομέα και η δυσανάλογη κατανομή των επενδύσεων το τριτογενή δεν εξηγούνται.

Στην συνέχεια, οι παραπάνω συμπερασματικές διαπιστώσεις, θα αποτελέσουν το συγκριτικό επίπεδο αναφοράς για την συμβολή και την αποτελεσματικότητα του επόμενου αναπτυξιακού νόμου, που στην ουσία καλύπτει την τελευταία δεκαετία. Η μικρή διαφοροποίηση που υπάρχει μεταξύ των δύο αναπτυξιακών νόμων τόσο στις διαδικασίες που προβλέπουν ,όσο και στις επιδιώξεις των στόχων που καθορίζουν επιβάλλει την διαχρονική σύγκριση των αποτελεσμάτων της πολιτικής κινήτρων.

Ένας επιπλέον λόγος, αποτελεί το γεγονός ότι οι θέσπιση των δυο νόμων είναι η πρώτη ουσιαστική αναγνώριση της σημασίας της περιφερειακής ανάπτυξης και η διαφοροποίησή της από την εθνική ανάπτυξη. Ακόμη για πρώτη φορά υιοθετείται από την κεντρική διοίκηση, ως μέτρο περιφερειακής πολιτικής η απευθείας μεταβίβαση πόρων στους επενδυτές (δωρεάν επιχορήγηση), για την επίτευξη των επενδυτικών τους σχεδίων.

Η εμπειρία της περιόδου που μεσολάβησε από τότε που άρχισε να εφαρμόζεται ο Ν.1262/82 σχετικά με την χωροταξική κατανομή των επενδύσεων της α' δέσμης κινήτρων, την μείωση των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών, την επίτευξη μεγάλου μεγέθους επενδύσεων και την κλαδική αναδιάρθρωση της παραγωγής δεν ήταν ενθαρρυντική.

Αυτές τις επισημάνσεις έλαβε υπόψη του ο αναπτυξιακός νόμος 1892/90 και μέσα από την αναπροσαρμογή της πολιτικής κινήτρων που επέφερε, επεδίωξε την ορθολογικότερη κατανομή των επενδύσεων προς την μείωση των φαινομένων άνισης ανάπτυξης που χαρακτήριζε την ελληνική επικράτεια.

Παρά τις φιλόδοξες προσπάθειες που κατάβαλε η νομοθετική επιτροπή σύνταξης του νόμου, το αποτέλεσμα μετά την ολοκλήρωση του κύκλου ισχύος του νόμου και ύστερα από οκτώ χρόνια εφαρμογής του, μάλλον διέψευσε τις όποιες θετικές σκέψεις για την αποτελεσματικότητά του.

Την παραπάνω γνώμη την στηρίζουμε σε μια σειρά από ασυνέπειες του νόμου να συμβάλλει με τον πληρέστερο τρόπο στην αφύπνιση των επενδύσεων, τόσο ως σύνολο πόρων που διαθέτονται για την στήριξη της ανάπτυξης, όσο και στο τρόπο που οι συγκεκριμένοι πόροι κατανεμήθηκαν στο χώρο και στα συστήματα παραγωγής.

Η συνολική επενδυτική δραστηριότητα που σημειώθηκε στα πλαίσια του Ν.1892/90 είναι κατά πολύ μικρότερη από την αντίστοιχη της περιόδου εφαρμογής του Ν.1262/82, αν κρίνουμε από την διαφορά που υπάρχει μεταξύ του αριθμού των επενδύσεων και των νέων θέσεων εργασίας. Πράγματι τόσο οι νέες παραγωγικές επενδύσεις, όσο και οι δημιουργηθείσες θέσεις εργασίας, αντιστοιχούν στο 30% της προηγούμενης περιόδου. Βέβαια, το παραπάνω συμπέρασμα, το πιθανότερο, ανατρέπεται αν συνυπολογίζαμε και τις επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν με τα κίνητρα της β' δέσμης (φοροαπαλλαγές).

Αναφορικά με την συμβολή του νόμου στην χωρική κατανομή του νόμου, διαπιστώθηκαν τα εξής:

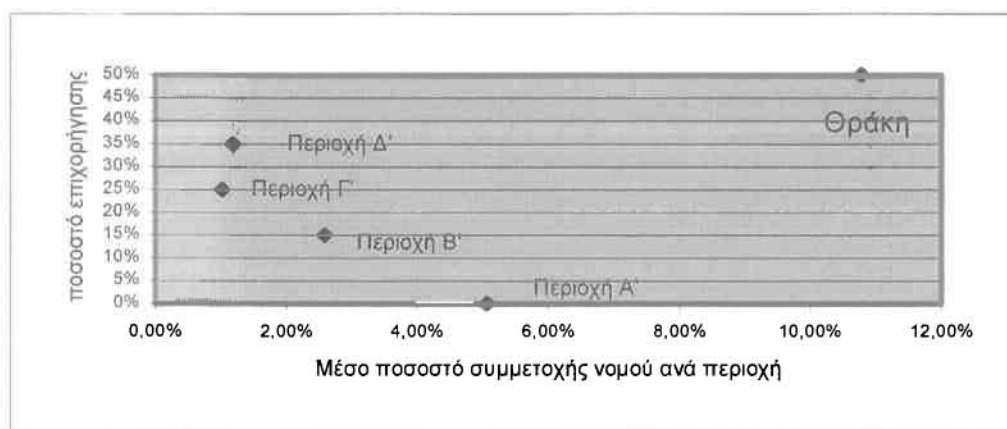
- Με την δημιουργία της πέμπτης περιοχής κινήτρων (Θράκη) παρατηρείται, ένας πρωτόγνωρος για τους νομούς Ξάνθης, Έβρου και Ροδόπης ρυθμός αύξησης εγκατάστασης και λειτουργίας επιχειρήσεων στην πλειοψηφία των κλάδων της

μεταποίησης (ως μεταβολή των ποσοστών συμμετοχής). Μεγάλος αριθμός των επιχειρήσεων αυτών έχουν τις οικονομικές διοικητικές έδρες τους κυρίως στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη, όπου πέρα ενήργησαν σύμφωνα με τις οικονομικές διευκολύνσεις του νόμου (υψηλά ποσοστά επιχορήγησης, + 7% μετεγκατάστασης, μικρή συμμετοχή). Στις τρεις νέες επενδύσεις η μία πραγματοποιείται στην Θράκη.

- Η μεγάλη συγκέντρωση των επενδύσεων στην περιοχή της Θράκης είχε σαν αρνητική συνέπεια την άπνοια επενδύσεων στους υπόλοιπους νομούς που ανήκουν σε περιοχές ψηλής ενίσχυσης και αντιμετωπίζουν τις ίδιες αναπτυξιακές ιδιαιτερότητες. Εξαιρέση αποτελούν μόνο οι νομοί Φωκίδας, Φλώρινας και Κοζάνης. Να υπενθυμίσουμε ότι ο Νομός Φωκίδας, είναι ο μοναδικός νομός από πέντε συνολικά νομούς που υπάχθηκαν σε ευνοϊκότερες περιοχές κινήτρων με την θέσπιση του Ν.1892/90 που προτιμήθηκε από τους επενδυτές. Η ασυνέπεια του νόμου συναντάται στις υπόλοιπες περιπτώσεις των νομών (Ηλείας, Γρεβενών και Ευρυτανίας) όπου οι επενδύσεις συρρικνώθηκαν σε χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής.
- Στα αρνητικά σημεία του νόμου, καταλέγεται και το γεγονός ότι στις περιοχές χαμηλής ή και μηδενικής ενίσχυσης πραγματοποιήθηκαν περισσότερες επενδύσεις αναλογικά, από το προηγούμενο σύστημα κινήτρων με συνέπεια οι μηχανισμοί ανάσχεσης της επενδυτικής δραστηριότητας να παραμένουν αναποτελεσματικοί.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις παρουσιάζονται στο διάγραμμα Σ.1, όπου αποδίδεται η σχέση των ποσοστών επιχορήγησης ανά περιοχή και μέσο ποσοστό προσέλκυσης επενδύσεων ανά νομό.

Διάγραμμα Σ.1: Συγκριτική θέση του ποσοστού επιχορήγησης και μέσου ποσοστού συμμετοχής νομού.

Το πρόβλημα της υπερουγκέντρωσης των ιδιωτικών επενδύσεων που εντοπίστηκε κατά την περίοδο εφαρμογής του Ν.1262/82, όχι μόνο δεν αντιμετωπίστηκε ικανοποιητικά, αλλά η νέα γεωγραφική κατανομή των επενδύσεων συνέβαλλε στην διόγκωσή του.

Η διάχυση της ανάπτυξης περιορίστηκε σε ορισμένους νομούς ή χωρικά σύνολα (Βλέπε Θράκη), διευρύνοντας το χάσμα μεταξύ των ασθενέστερων περιοχών και όσων έμειναν εκτός της αναπτυξιακής διαδικασίας του παρελθόντος, ώστε οι χωροταξικές ανισότητες, όσον αφορά την προώθηση των ιδιωτικών επενδύσεων, να οξύνονται και οι νομοί που δεν κατόρθωσαν να ενταχθούν σε μια προοπτική ανάπτυξης να περιθωριοποιούνται. Η προσδοκώμενη ανακατανομή των πόρων προς όφελος των προβληματικών περιοχών εξαντλήθηκε σε τρεις μόνο νομούς της επικράτειας με συνέπεια ο βαθμός συγκεντρωτικότητας να αυξάνει (βλέπε § 6.4).

Η χωρική κατανομή των παραγωγικών επενδύσεων φαίνεται ότι και στις δύο περιπτώσεις είναι ανισομερής και εμφανίζει εντονότερες τάσεις συγκέντρωσης στην περίπτωση του Ν.1892/90.

Αν εξαιρεθούν οι νομοί της Θράκης, η αντιφατικότητα μεταξύ στοχοθεσίας και αποτελέσματος και των δύο νόμων εκφράζεται στην πλειοψηφία των νομών της χώρας, δηλαδή οι νομοί που ανήκουν σε περιοχές χαμηλής ενίσχυσης, όπου η αναπτυξιακή νομοθεσία επιδιώκει τον περιορισμό των επενδύσεων (στόχος), παρουσιάζουν μεγάλη σχετικά με τους υπόλοιπους νομούς, συγκέντρωση επενδύσεων (αποτέλεσμα). Προέκταση της άνω αντίφασης συναντάται και στην περίπτωση των ασθενέστερων νομών που ενισχύονται με τα μέγιστα ποσοστά αλλά εμφανίζουν τις χαμηλότερες επιδόσεις όσον αφορά την προσέλκυση επενδύσεων.

Η ανισομερής κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων στο χωρικό επίπεδο συναντάται και στο τομεακό επίπεδο.

Στα θετικά σημεία του Ν.1892/90, πρέπει να αναγνωρίσουμε την συμβολή του στη ανακατανομή των επενδύσεων σε παραγωγικότερους τομείς της οικονομίας και ειδικότερα συνέβαλλε, αφενός στην ενίσχυση του δευτερογενή τομέα, όπου αντιμετώπιζε σημάδια καμπής στην δεκαετία του '80 και αφετέρου περιορίστηκαν οι επενδύσεις στο πρωτογενή τομέα, κλάδοι του οποίου χαρακτηρίζονται από μικρή παραγωγικότητα.

Επίσης ένας από τους στόχους που έθετε ο Ν. 1892/90 στην Εισηγητική του Έκθεση ήταν και ο περιορισμός των επενδύσεων στο κλάδο του τουρισμού, κλάδος που ενισχύθηκε με ποσά δυσανάλογα όχι μόνο σε σχέση με τους κλάδους του τριτογενή, αλλά σε σχέση με το σύνολο των κλάδων, κατά την εφαρμογή του προγενέστερου νόμου. Πράγματι, οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά 50% (ως μεταβολή

των ποσοστών συμμετοχής) περίπου, περιορίζοντας έτσι την κυριαρχία του στην κλαδική κατανομή των πόρων (πίνακας 7.9).

Ένα γενικότερο συμπέρασμα που βγαίνει από την στατική ανάλυση της κλαδικής και χωρικής διάρθρωση της επενδυτικής δραστηριότητας είναι ότι η κλαδική διάρθρωση μπορεί να χαρακτηριστεί λιγότερο διαφοροποιημένη, ενώ η χωρική ως σημαντικά συγκεντρωμένη. Διαχρονικά, δηλαδή, παρατηρείται τάση για συγκέντρωση των επενδύσεων σε λιγότερους κλάδους και συγκέντρωση των κλάδων σε λιγότερους νομούς.

Το γεγονός, πάντως, της κατεύθυνσης των ιδιωτικών επενδύσεων σε παραδοσιακούς κλάδους, δεν σχετίζεται τόσο με τα μέτρα της πολιτικής κινήτρων, όσο με την γενικότερη δομή και τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και παραγωγής. Το ότι οι επενδύσεις προσανατολίζονται σε κλάδους με μικρή αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων εξηγείται από το γεγονός της ύπαρξης στους κλάδους αυτούς της στοιχειώδους υποδομής και παράδοσης που η σχετική βιβλιογραφία τους χαρακτηρίζει φθίνοντες και αποσκοπούν κυρίως στην κάλυψη της εγχώριας ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά.

Τέλος μια συνολική εκτίμηση της συμβολής των δύο νόμων στην προώθηση των επενδύσεων στους κλάδους 30-37 που τυχαίνουν υψηλής ενίσχυσης και μπορούν να στηρίξουν και να προωθήσουν την ανάπτυξη της δοκιμαζόμενης ελληνικής βιομηχανίας και γενικότερα την οικονομική ανάπτυξη (εθνική και περιφερειακή) αποκαλύπτει ότι τα ποσοστά συμμετοχής των κλάδων αυτών, παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα (0,5%-4,2%) και παράλληλα δεν διαπιστώνονται επενδύσεις σε σύγχρονες μορφές υπηρεσιών που ενσωματώνουν τις νέες τεχνολογίες όπως συμβαίνει στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε.

8.2 Παρατηρήσεις -προτάσεις

Στα κορυφαία ζητήματα, όπως είναι η χωροταξική ανακατανομή και η κλαδική αναδιάρθρωση των επενδύσεων τουλάχιστον για αυτές που υπάγονται στην α' δέσμη κινήτρων η αναπτυξιακή πολιτική που όπως αυτή εκφράζεται από τους αναπτυξιακούς νόμους δεν κατόρθωσε να ανατρέψει την τελικά την έως τώρα διαμορφωθείσα κατάσταση, πλην των περιπτώσεων που ήδη έχουν αναφερθεί.

Οστόσο, η συνεχιζόμενη στασιμότητα πολλών περιοχών ή νομών της χώρας θέτει ως θέμα άμεσης προτεραιότητας τον επαναπροσδιορισμό των ζωνών ενίσχυσης και την ένταξη των νομών σε αυτές με κριτήρια ορθολογικά και αποτελεσματικά. Η ορθότητα διασφαλίζεται όταν η πολιτική των κινήτρων εξυπηρετεί

την προσέγγιση των κύριων αντικειμενικών στόχων και σκοπών όπως την τόνωση της περιφερειακής απασχόλησης και την ενίσχυση των εισοδημάτων.

Η αποτελεσματικότητα διασφαλίζεται από το συνδυασμό της πολιτικής κινήτρων με την ενίσχυση της αναπτυξιακής υποδομής και από την χάραξη της πολιτικής κινήτρων κατά τρόπο συστηματικό, βασισμένο στις δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης που συγκεντρώνουν οι νομοί. Η ομαδοποίηση ενός μεγάλου χωρικού συνόλου και η ενιαία αντιμετώπισή του από την αναπτυξιακή πολιτική στην ουσία εξισώνει τα ιδιαίτερα τοπικά προβλήματα που ταλανίζουν το κάθε νομό ή περιοχή με συνέπεια η πολιτική κινήτρων αλλού να υποεκτιμάται και αλλού να υπερεκτιμάται.

Η υπόδειξη μέτρων και μέσων, δεν λύνει το πρόβλημα της άπνοιας των επενδύσεων, ιδιαίτερα όταν αυτές για να πραγματοποιηθούν εξαρτώνται από μια σειρά παραγόντων, σε πολλούς από τους οποίους δεν χωρούν παρεμβάσεις.

Τα σημεία που χρήζουν διερεύνησης και αποτελούν πεδία αναθεώρησης σχετίζονται τόσο με την αποσαφήνιση των στόχων της περιφερειακής πολιτικής μέσω των αναπτυξιακών νόμων, που πολλές φορές χαρακτηρίζονται από αντιθέσεις και να συσχετιστούν, να αρμονιστούν με την ευρύτερη αναπτυξιακή στοχοθεσία, όσο και με την δρομολόγηση ενός πιο ευέλικτου νομικού πλαισίου όπου θα καθορίζονται πληρέστερα οι στρατηγικές επιλογές της κεντρικής διοίκησης. Αν ληφθεί υπόψη ότι η απλότητα και η σαφήνεια της αναπτυξιακής νομοθεσίας αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα για τη επιτυχία του συστήματος κινήτρων, είναι φανερό ότι η μέχρι τώρα κατάσταση δεν βοηθά.

Η σχετική αναποτελεσματικότητα των κινήτρων δεν οφείλεται στα ίδια τα κίνητρα, τα οποία κρίνονται ικανοποιητικά, αλλά στη πολυπλοκότητά τους και στην απροθυμία των επιχειρηματιών να επενδύσουν σε υποβαθμισμένες περιοχές και αυτό έχει να κάνει με την συμπεριφορά του ιδιώτη επενδυτή η οποία καθορίζεται κύρια από την μακροπρόθεσμη εξασφάλιση κέρδους.

Τα αναποτελεσματικά κίνητρα, αν συνδυαστούν με την υπάρχουσα δομή και διάρθρωση της οικονομίας, συντηρούν και αναπαράγουν το ομιχλώδες επενδυτικό παρελθόν της χώρας, δεν αποτελούν πανάκεια και σε πολλές περιπτώσεις οι μεγάλες χρηματικές επιχορηγήσεις μετατρέπουν τον επενδυτή σε κερδοσκόπο, όπου μετά την ρευστοποίηση των πρώτων δόσεων της επιχορήγησης, προχωρούσε σε κλείσιμο της επιχείρησης.

Αναμφισβήτητα, το επίπεδο αναπτυξιακής δράσης εντοπίζεται εντός και εκτός αναπτυξιακής νομοθεσίας. Εντός σε ότι αφορά τις διαδικασίες, τον έλεγχο, τα κίνητρα και εκτός σε ότι αφορά τις υποδομές, το επενδυτικό κλίμα, την σταθερότητα των οικονομικών συνθηκών.

Ο άριστος συνδυασμός των δυο επιπέδων, μεγάλης σημασίας, ελπίζουμε ότι θα φέρει την επενδυτική άνοιξη στην περιφέρεια.

Προτάσεις

Η σχετική αναποτελεσματικότητα της αναπτυξιακής νομοθεσίας επιβάλλει αναγκαίες βελτιώσεις, αναθεωρήσεις προς τις εξής κατευθύνσεις: α) στην άρση των γραφειοκρατικών διαδικασιών ,β) στα κίνητρα δια τον κλαδικό προσανατολισμό των επενδύσεων και γ) στο έλεγχο και την παρακολούθηση των επενδύσεων.

A) Άρση των γραφειοκρατικών διαδικασιών

Βασική προϋπόθεση για την μεγαλύτερη συμμετοχή του επενδυτικού κοινού στην αναπτυξιακή διαδικασία αποτελεί η καθιέρωση απλουστευμένων γραφειοκρατικών διαδικασιών υπαγωγής και έγκρισης των επενδυτικών σχεδίων, προκειμένου ο επενδυτής να κατανοεί με ευχέρεια και να προγραμματίζει σωστά την επένδυσή του.

Για να αρθούν τα εμπόδια που προβάλλει ο γραφειοκρατικός μηχανισμός που διέπει την δομή και λειτουργία των κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιών επιβάλλεται συντονισμός και ταχύτητα των επιμέρους τμημάτων τους στην διεκπεραίωση των αιτήσεων –υπαγωγών .

Επίσης προτείνεται η εκλογίκευση του τραπεζικού συστήματος της χώρας και η ουσιαστική αποκέντρωσή του και ο συντονισμός με πνεύμα αμοιβαίας συνεργασίας τραπεζικών φορέων-υπηρεσιών εγκρίσεων και ιδιωτών.

Η ενδυνάμωση της αποκέντρωσης των υπηρεσιών περιφερειακής ανάπτυξης σε επίπεδο νομού μέσα από την ουσιαστική προώθηση του δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης σε έμπυχο, επιστημονικά άρτιο, καταρτισμένο δυναμικό ικανό να προσφέρει πρόθυμα την αρωγή του σε θέματα πληροφόρησης και συμβουλευτικών επεμβάσεων των επενδυτικών ιδεών του επιχειρηματία. Το γεγονός ότι ήδη υπάρχουν στις περισσότερες νομαρχίες Γραφεία Επενδύσεων, πρέπει να οδηγήσει στην μεταβίβαση σε αυτά των αρμοδιοτήτων της αξιολόγησης των επενδύσεων και της εκταμίευσης των επιχορηγήσεων, μετά την ανάλογη υποστήριξη των υπηρεσιών με το κατάλληλο εξειδικευμένο προσωπικό .Με την καλή στελέχωση και οργάνωση των υπηρεσιών εξασφαλίζεται η προϋπόθεση της απαραίτητης και σωστής πληροφόρησης, ώστε να καταρτούνται πληρέστερα και σαφή επενδυτικά σχέδια και να προωθούνται οι αποδοτικές επενδύσεις.

Ακόμη προτείνεται η δημιουργία Τράπεζας Πληροφοριών για την υπεύθυνη και συστηματική πληροφόρηση των επενδυτών για τις δυνατότητες που έχουν ώστε να προχωρούν σε παραγωγικές επενδυτικές πρωτοβουλίες.

Β) Στα κίνητρα για τον κλαδικό προσανατολισμό των επενδύσεων

Ο κλαδικός προσανατολισμός των κινήτρων πρέπει να ενσωματώνει τις δυνατότητες ανάπτυξης του κάθε κλάδου στην κάθε περιοχή και να μην αντιμετωπίζεται ενιαία από την νομοθεσία. Η μέχρι τώρα εμπειρία έχει δείξει ότι η κλαδική –χωρική διάρθρωση των δραστηριοτήτων δεν είναι ένα στατικό φαινόμενο αλλά μεταβάλλεται λόγω εξωγενών προς τις δραστηριότητες μεταβολών (υποδομές, αστικοποίηση, στον πληθυσμό, στην μεταποίηση κλπ στις περιοχές) ή λόγω αλλαγών που συμβαίνουν στους ίδιους τους κλάδους (στην χρήση των συντελεστών παραγωγής, στον εξαγωγικό προσανατολισμό, στην ανάπτυξη των μεθόδων παραγωγής κλπ.).

Προτείνεται, η μεγαλύτερη ενίσχυση προηγμένων μη παραδοσιακών κλάδων όπως οι κλάδοι πληροφορικής, ηλεκτρονικής σύγχρονες μορφές υπηρεσιών, τηλεπικοινωνίες κλπ.

Επίσης προτείνεται η κλαδική προτεραιότητα ενίσχυσης στο σύνολο των κινήτρων. Η εξασφάλιση της κλαδικής κατεύθυνσης των επενδύσεων παράλληλα με το χωροταξικό κριτήριο πρέπει να επεκταθεί και στις περιπτώσεις των επενδύσεων που υπάγονται σε φοροαπαλλαγές.

Τέλος χρήσιμο θα είναι η υποστήριξη των αρμόδιων νομαρχιακών υπηρεσιών εκπόνησης μελετών για τον καθορισμό των κλάδων που έχουν δυνατότητες ανάπτυξης και αισιόδοξες προοπτικές τόσο για την περιφερειακή όσο και την εθνική ανάπτυξη.

Γ) Στο έλεγχο και την παρακολούθηση των επενδύσεων.

Η ουσιαστική έλλειψη ενός ενιαίου συστήματος παρακολούθησης και αρχειοθέτησης των φακέλων των επενδύσεων όπως διαπιστώνει μελέτη του Π.Γετίμη οδηγεί σε αδυναμία συνολικής θεώρησης των στοιχείων που προκύπτουν, για εξαγωγή σημαντικών συμπερασμάτων. Επίσης, είναι αδύνατο πολλές φορές να ελεγχθεί αν μια επένδυση δεν έχει υπαχθεί ταυτόχρονα και στις δύο δέσμες κινήτρων.

Ακόμη δεν υπάρχει μια εκ των υστέρων παρακολούθηση των ολοκληρωμένων επενδύσεων και έτσι, δεν είναι γνωστή η πορεία τους μετά την έναρξη της λειτουργίας τους.

Μια Τρίτη παρατήρηση έχει να κάνει με τις σημαντικές χρονικές καθυστερήσεις σε ορισμένες φάσεις "κλειδιά" για την πορεία των επενδύσεων (κατά τον πρώτο έλεγχο) και στο χρόνο ολοκλήρωσης των επενδύσεων.

Ένα επίσης σημαντικό στοιχείο είναι ότι στις αρμόδιες υπηρεσίες δεν υπάρχει κάποιος κατάλογος με καθορισμένες ενιαίες τιμές εργατικών και υλικών για την εκτίμηση του κόστους των μηχανολογικών εξοπλισμών.

Προς την επίλυση όλων αυτών προτάθηκαν:

Η δημιουργία ενός μηχανογραφημένου συστήματος παρακολούθησης που θα καλύπτει όλες τις φάσεις και τις διαδικασίες του μηχανισμού υπαγωγής των επενδύσεων στα κίνητρα, που μπορεί να προκύψει από την αναβάθμιση και εξέλιξη του υπάρχοντος ή να έχουμε την δημιουργία ενός νέου.

Μια δεύτερη σημαντική βελτίωση είναι αναγκαίο να γίνει ως προς την τυποποίηση των διαδικασιών ελέγχου των επενδύσεων. Για παράδειγμα να υπάρχουν ενδεικτικοί πίνακες με ενιαίες τιμές μονάδας για τους ελεγκτές, καθώς και συγκεκριμένες οδηγίες για τυχόν απαιτούμενα δικαιολογητικά και παραστατικά για κάθε στάδιο της ολοκλήρωσης.

Τέλος ένα ακόμη στοιχείο που θα βοηθούσε στην βελτίωση του συστήματος των αναπτυξιακών κινήτρων, είναι η ύπαρξη ενός καλά οργανωμένου συστήματος παρακολούθησης μιας επιχείρησης για ένα σεβαστό χρονικό διάστημα μετά την ολοκλήρωσή της. Ο πρόσθετος αυτός έλεγχος θα αφορά την βιωσιμότητα και την πορεία της επένδυσης μέσα από διάφορα στοιχεία, όπως ο ετήσιος κύκλος εργασίας, ισολογισμοί, αριθμό απασχολούμενων και γενικότερα το σύνολο των δραστηριοτήτων της.

Η παρακολούθηση αυτή μπορεί να χρησιμεύσει σε μια αξιολόγηση τόσο του συστήματος των ενισχύσεων, όσο και των επιπτώσεων τους και να αποτελέσει ένα πλαίσιο αναφοράς για τις επικείμενες παρεμβάσεις στο προγραμματισμό, στην οργάνωση και στρατηγική της περιφερειακής πολιτικής.

Βιβλιογραφία

- Αδρικοπούλου Ε. (1982): Χωροταξία και περιφερειακή ανάπτυξη, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
- Αδρικοπούλου Ε. (1984): Το σύστημα περιφερειακού προγραμματισμού Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
- Αδρικοπούλου Ε.(1994): Κρατική παρέμβαση και περιφέρειες. Διδακτορική διατριβή.Α.Π.Θ.
- Αργύρης Θ. (1984):Περιφερειακή οικονομική στην Ελλάδα:1950-1981.Αφοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Βαίου Ν. Χατζημιχάλης Κ.(1979): Περιφερειακή ανάπτυξη και εκβιομηχάνιση, Έξαντας, Αθήνα
- Βασιλόπουλος Γ.(1995): Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης, ΚΕΠΑ.
- Βλιάμος Σπ. (1988): Οι Β.ΙΠ.Ε και η βιομηχανική περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα. Ε.Τ.Β.Α
- Γετίμης Π,(1987): Χωρικά προβλήματα και ρυθμίσεις στην περιφέρεια, πόλη και περιφέρεια ,τεύχος 13
- Γετίμης Π.(1995) :Μελέτη βελτίωσης του συστήματος ελέγχου, παρακολούθησης εκταμιευτικών διαδικασιών και μηχανοργάνωσης των επενδύσεων που υπάγονται στα κίνητρα του αναπτυξιακού νόμου (Τόπος,Τόμος 10ος).
- Γεωργίου Γ.Α.(1991): Χωροταξική κατανομή και κλαδική σύνθεση των επενδύσεων του Ν.1262/82.Κ.Ε.Π.Ε.Αθήνα.

- E.T.B.A (1988):Κίνητρα επενδύσεων N.1262/82
- E.T.B.A (1991):Incentives for investments in Greece N.1892/90
- Εισηγητική Έκθεση N.1262/83.
- Εισηγητική Έκθεση N.1892/90.
- Θεοφανίδης Στ.-E.T.B.A(1985):.Εγχειρίδιο Αξιολόγησης Επενδυτικών Σχεδίων, Παπαζήση, Αθήνα.
- Κ.Ε.Π.Ε (1979): Πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης 1978-1982, Αθήνα.
- Κατοχιανού Δ.(1984): Κλαδική και χωρική ανάλυση της ελληνικής μεταποίησης Κ.Ε.Π.Ε.
- Καυκαλάς Γ. (1981): Η περιφερειακή οργάνωση της ελληνικής οικονομία (1948-1974), Πόλη και περιφέρεια τεύχος 2.
- Καυκαλάς Γ. (1992):Περιφερειακή ανάπτυξη και χωρική ολοκλήρωση, Παρατηρητής Θεσσαλονίκη.
- Κόνσολας Ι.Κ.(1997):Σύγχρονη περιφερειακή οικονομική επιστήμη, Παπαζήση, Αθήνα.
- Κουτσόπουλος Κ.(1990): Γεωγραφία: Μεθοδολογία και Μέθοδοι Ανάλυσης του χώρου. Συμμετρία, Αθήνα
- Κώττη Γ.Χ. (1980): Βιομηχανική αποκέντρωση και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Αθήνα.
- Λαμπριανίδης Λ.(1992): Στοιχεία οικονομικής γεωγραφίας, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
- Λεμονία Ε (1985):Αναπτυξιακά κίνητρα στην Ελλάδα και στην Ε.Ο.Κ.,Κ.Ε.Π.Ε, Αθήνα.
- Μπίστικα Γ.(1986): κοινωνική αξιολόγηση σχεδίων δημόσιων επενδύσεων στην Ελλάδα. Κ.Ε.Π.Ε.
- Οικονόμου Δ (1983): Η χωροταξική οργάνωση της βιομηχανίας και οι περιοχές κινήτρων, πόλη και περιφέρεια , Τεύχος 6.
- Παπαδασκαλόπουλος Αθ.(1990):Βασικές μέθοδοι περιφερειακής ανάλυσης .
- Παπαδασκαλόπουλος Αθ.(1992).Οικονομική περιφέρεια και αναπτυξιακή στρατηγική επιστημονική επετηρίδα Ι.Π.Α., Αθήνα .

UNIDO, Practical Appraisal of Projects, United Nations, New York, 1980)

Hermansen T.(1975):Spatial organization and economic development.Mouton

Holland S.(1976):Capital versus the regions,Macmillan press,London.

Williamson J.,(1965): Regional inequality and process of national

development.Economic Development and Culture Change Vol.13.Part 2.

Boudeville J (1966): Problems of Regional Economic Planning, Edinbrough.

*Lipietz A.(1980): The structuration of space, the problem of land and spatial
policy,london*

